

హక్కులు

సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

లోధీ

- ❖ మూలధ్వని - సంగీత సమారోహం
- ❖ ఆచార్య మసన చెన్నప్ప 'సదిలేని అడుగులు'

- ❖ బోనాలు వుస్తకావిష్టరణ
- ❖ మరో యాదగిరి.. మత్స్యగిరి

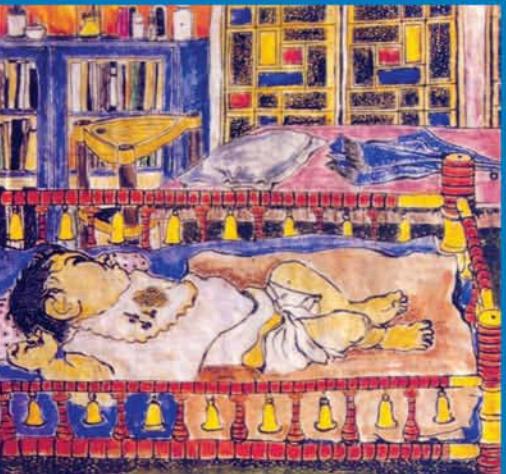
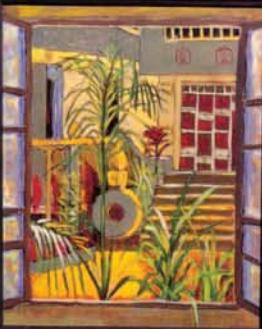
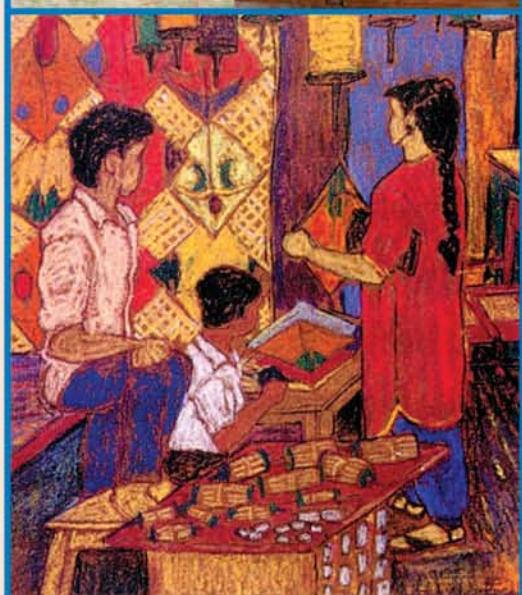
**Artist:
LAKSHMI REDDY. R**

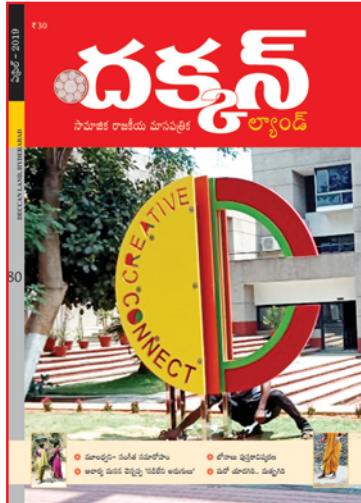
ఎంచుక్కు రంగం గొప్పదేశే
విజయాలు వాటంతటవే వస్తాయి.

ప్రతిబింబాలను

పాటు నిత్యం పరిశోధనాభ్యక్తమైన
అలోచనలతో ముందుకుసాగివాళ్ళు
విజయాలను సమాదు చేస్తుంటారు.

ప్రాణ్వ్ర్ డిజెన్సింగ్లో బీడ్రున,
చిత్రకారంగంలో పరిశోధన చేస్తూ
రాశిస్తున్న లక్ష్మిరెడ్డి చిత్రకా ప్రపంచంలో
తన కుండలతో తెఱ్ఱలోకాన్ని అవిష్టులంచి
అబ్బారపుస్తున్నాధు. చిత్రకాలశిగా
ఆశిముత్థం లాంటి కటాఖండాలకు
ప్రాణం పోసి విమర్శుల నుంచి
శోభి లభించుకున్నారు.

కుంచెతో కొత్త ప్రపంచం ఆవిష్కరణ

శ్యాఘన్ డిజైనింగ్ టెక్నాలజీ రంగంలో అధ్యాపకురాలిగా, చిత్రకళా రంగంలో కళాకారిణిగా రాణిస్తూ బేరా అనిఖిస్తున్నారు లక్ష్మిరెడ్డి. వీరు తెలంగాణ ప్రాంతానికి అంతర్జాతీయ కీర్తి ప్రతిష్ఠలు తెచ్చి పెట్టిన ప్రముఖ చిత్రకారులు పి.టి.రెడ్డి - ఆచార్య పొకాల యశోధారెడ్డిల పుత్రిక. చిత్రలేఖనంలో డిప్లామా, హైదరాబాద్ సంప్రద్య యూనివెర్సిటీలో మాస్టర్ ప్రైన్ ఆర్ట్ పూర్తుచేసి చిత్రకళా లోకానికి శీకారం చుట్టారు. సిసిఎంజలో ఉమెన్ ఆర్టిషట్ ఎజ్యెజన్షన్, ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలలోపాటు హైదరాబాద్, కోల్కతా, కొళ్ళన్, బెంగళూరు, ఫిల్మ్ మొదలైన ప్రాంతాల్లో - ఇలా ఎన్నో అద్భుతమైన చిత్ర కళాఖండాలను ప్రదర్శించి పలు ఇంపుమతులు కైవసం చేసుకున్నారు.

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.

Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్స్

దిగ్జి దేశాల సరసన నిలవనున్న భారతీ

పుట్టా ఓబులేసు గారు రాసిన “గగన్యాన్ విజయంతో - దిగ్జి దేశాల సరసన నిలవనున్న భారతీ” అని రాసిన తీరు నన్ను ఎంతగానో ఆకట్టు కుంది. గగన్యాన్కు పూర్వం ఏమి జరిగింది? అసలు గగన్యాన్ అంటే ఏమిటి? తదితర అంశాలను క్లప్పంగా వివరించడం చాలా అనందంగా ఉంది. మీ దక్షన్ ల్యాండ్లో వస్తున్న ప్రతి అంశం నన్ను ఎంతగానో ఆకట్టుకుంటోంది. ఇలాంటి ఎన్నో అంశాలపై విశేషాలతో తెలియజేయాలని కోరుకుంటున్నాను. - ఎ.జయచంద్రరావు, ప్రౌదరాబాద్

ఘనంగా ఈశాన్య రాష్ట్రాల సాంస్కృతికీత్వం

సాత్ సెంట్రల్ జోన్ కల్పరల్ సెంటర్ నాగ్పూర్ ఆధ్వర్యంలో “ఆక్ట్స్ ఐచ్చెస్ - 2019” పేరిట శిల్పారామంలో ఏర్పాటు చేసిన ఈశాస్య రాష్ట్రాల సాంస్కృతికీత్వం ఘనంగా నిర్వహించడం సంతోషంగా ఉంది. నాలుగు రోజుల పాటు జరిగిన ఈ ఫిస్ట్ వరలో వివిధ రాష్ట్రాలకు చెందిన 300 కళాకారులు సంప్రదాయ స్తుత్యాలను ప్రదర్శించడం ఎంతగానో ఆకట్టుకుంది. ముఖ్యంగా ఇలాంటి కార్బూక్మాలను మన ప్రౌదరాబాద్లో నిర్వహించడం చాలా సంతోషం. - డి.రాజు, ప్రౌదరాబాద్

నారాయణరెడ్డి రుబాయిలు - కవితాతత్వం

డాక్టర్ సి.నారాయణరెడ్డి... తెలుగు సాహిత్యాన్ని సుసంపన్చుం చేసిన మహోక్షమలెందరో ఉన్నారు. ఇంకా కొంత తెలుగు సాహిత్యానికి పరివక్షయ, పురోగమనం అందాలనుకుంటున్న తరుణణాన నారాయణరెడ్డిని చేర్చే సరికి తెలుగు సాహిత్యానికి అసలు సిస్తైన పరిపుష్టి చేకూరింది. ఆయన కలం రఘుళిపిస్తే చాలు ఎన్నోన్నో కావ్యసందర్భాలు విరిసిపోతాయి. అక్కర సిరిజల్లులు కురిసిపోతాయి. తెలుగు పాతకుల వ్యాదయాలు మురిసిపోతాయి. ఇదీ ప్రతి మనిషికి నారాయణరెడ్డి చేస్తున్న ప్రభోధం. మహేశాన్నత శిఖరం లాంటి ఆ

అన్తైన్ ద్వారా దక్షన్ ల్యాండ్ చండా చెల్లింపు

దక్షన్ ల్యాండ్ బ్యాంకు ఖాతా వివరాలు

Name : DECCAN LAND,
Kotak Account No: 7111218829
Bank: KOTAK MAHINDRA BANK
IFSC Code: KKBK0007463
Branch Code : 007463

దక్షన్ ల్యాండ్ |

మహోకవి కవితాతత్వాన్ని అంచనా వేయడానికి ఒక్క రుబాయి ప్రక్రియ సరిపోదు. ఇలాంటిది నారాయణరెడ్డి రుబాయిలు - కవితాతత్వం గురించి తిరునగి శరత్ చంద్ర చక్కగా వివరించడం సంతోషంగా ఉంది.

- డి.శరత్కుమార్, ఆదిలాబాద్

ఎల్లలులేనిది మాతృభాష

2000 సంా నుంచి ప్రతి ఏడాది ఫిబ్రవరి 21న అంతర్జాతీయ మాతృభాషాదినోత్సవాన్ని నిర్వహించుకుంటున్నాం. సమస్త జీవకోటి భాషల ప్రాణం. భాష లేకుంటే భావాలు వ్యక్తం చేయడం చాలా కష్టం. మనిషి నుండి మొదలు సమస్త జీవకోటి సైతం భాషను వ్యక్తపరుస్తాయి. పిల్లలు మాతృభాషలో వివిధ పద్యాలు, గేయాల ద్వారా అడుకోవాలి, పాడుకోవాలి. ప్రాచీన భాష అయిన తెలుగు భాషను పరిరక్షించుకోవడం ప్రతి ఒక్కరి జాధ్వత.

- ప్రభాకర్, యాద్రాద్రిభువనగిరి

త్వరలో మీ ముందుకు ‘బాలచెలిమి’

చిల్డ్లన్ ఎడ్యుకేషన్ అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో మణికొండ వేదకుమార్ సంపాదకత్వంలో వెలువడుతున్న ‘బాల చెలిమి’ పిల్లల మాస పత్రికను రంగులతో 48 పేజీలు అందచేస్తున్నామని తెలియజేయడానికి సంతోషపుస్తున్నాం. బాలలలో స్పృజనాత్మకతను పెంచి విజ్ఞాన, వించోదాలను అందించాలన్న లక్ష్యంతో ముందుకు సాగే ‘బాల చెలిమి’ని ఆదరిస్తారని కోరుచున్నాము. మీ ముందుకు తెచ్చేందుకు కృషి చేస్తున్నాం. చిల్డ్లన్ ఎడ్యుకేషన్లో అకాడమీ ప్రతి నెలా రెండప శనివారం నిర్వహిస్తున్న ‘బాలచెలిమి - ముచ్చుల్లో ప్రసిద్ధ రచయితలు, మేధావులు, ఆర్టిస్టులు, ఫోటోగ్రాఫర్లు, పట్టిపర్చు, ప్రింటర్లు పాల్గొని తమ సూచనలు, సలహోలు అందిస్తున్నారు. బాల రచయితల నుండి బాలల కథలు, గేయాలు, కవితలు, స్నేచ్ఛలు, వ్యాసాలు, పాడుపుకథలు, సామెతలు, జాతీయాలు బాలచెలిమిలో ప్రచురణ కోసం అప్పోనిస్తున్నాం. బాలచెలిమిని www.balachelimi.com వెబ్సైట్లో కూడా చూడవచ్చు.

-చిల్డ్లన్ ఎడ్యుకేషన్ అకాడమీ

మీ రచనలు మాకు పంపవలసిన చిరునామా:

ఎడిటర్, “బాలచెలిమి”, చంద్ర, 3-6-712/2, స్ట్రీట్ నెం:12, హిమాయత్నగర్, ప్రౌదరాబాద్-500029, తెలంగాం.

Mobile: 9030626288

E-Mail: desk.chelimi@gmail.com

Website: www.balachelimi.com

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంపుటి: 7 సంచిక: 8 పేజీలు: 68

ఏప్రిల్ - 2019

సంపాదకులు

మణికోండ వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

సహకియ సంపాదకులు

జాగ్రత్త విధి

సైఫ్ కరస్టాండెంట్

కట్టా ప్రభాకర్

8106721111

సర్కులేవ్స్

పాచ్. మొహన్లాల్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సీరిజ్

9030626288

ఫాటోగ్రాఫర్

బీ.ఎస్.ఎస్.

8374995555

కవర్పేజీ ముఖ్యాలతుం

ఆర్. లక్ష్మి రెడ్డి

చిత్రాలు

కూర్కు త్రిశాస్

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజామూబాద్, హైదరాబాద్ - 500 020.

కార్యాలయ చిరునామా

TELANGANA RESOURCE CENTRE

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500 029
TELANGANA

Mobile: 9030626288 Fax: 040-27635644

E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక సాహిత్యం విభాగంలో
సలహాలు, సూచనలు అందించిన
డా॥ ఎస్. రఘుకు మా కృతజ్ఞతలు.

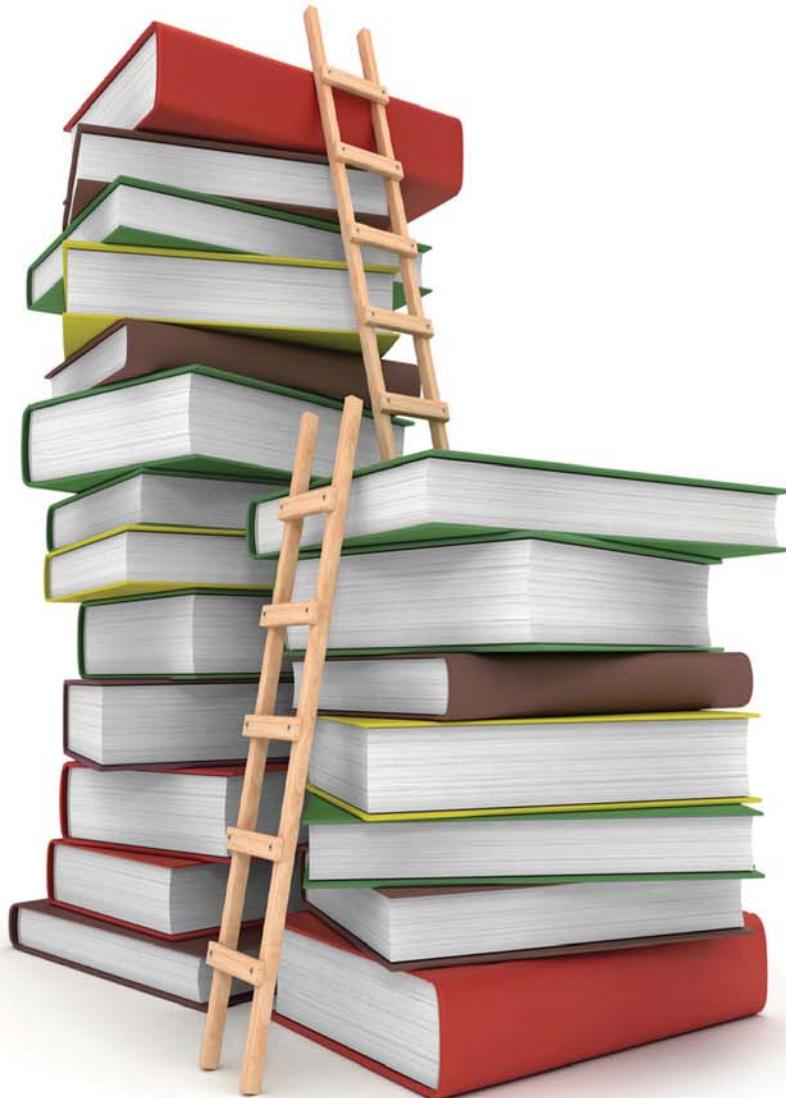
లోపలి పేజీల్లో...

ప్రపంచికరణ ప్రభావం - పునర్నిర్మాణ (ఐటిలియన్)	ఎం. వేదకుమార్	7
మనం మరిచిన సంస్థల మహిళలు	సంగీశ్వర్ శ్రీనివాస్	9
చియులో అభివాసీ, జానపద సంగీత సమారోహం	రామకృష్ణ కాంపాటి	13
"జాఫర్ మామూ"	పరవస్తు లోకేసన్	16
టి.టి.ఆర్.సి. 'భూమిక'	డా॥ జె.విజయ్కుమార్లు	20
మరీ యాదిగిరి.. మత్స్యగిరి	చౌథానపల్లి సత్యనారాయణ	25
పాలదుగు నాగయ్య పాటలు	అంబచి వేకువ	28
గుసుగుపూల గీతికట్టు - తెలంగాణ పట్టె పట్టు	సీరిజ	31
తెలంగాణ విశ్వప్రసంగులై - జాతర	కట్టా ప్రభాకర్	33
స్పృజనాశక్తికి పదును పెదుతున్న ల్యాప్‌టెడ్డి	అనల	37
సహార్థకు తొలి లాడుగు పి. రామ్‌రావ్	పొచ్.రమేష్భాబు	39
'బోనాలు' పుస్తక ఆవిష్కరణ	జాగ్రత్త విధి	41
కంచంపాత్తు	గద్దం మోహన్‌రావు	46
తెలుగు కథ - ప్రపంచికరణ	డా॥ వెల్లండి శ్రీధర్	51
విశ్వకవికి ఆచార్య మసన చెస్టాప్ - 'సడిలేని అడుగులు'	వంగల శ్రీవేణి	55
బాలసాహిత్యం - నా అనుభవాలు - సూచనలు	ఆర్. పురుషోత్తం నాయడు	58
మానవియ విలువలకు కవిత్వ విలువామా 'వృద్ధిపనిషత్తు'	డా॥ ఎస్.రఘు	64
పుస్తకాలు	దక్కన్ నువ్వు	66

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అన్వయితున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న అభిప్రాయాలన్నించితో సంపాదకులకు వికీఫావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్ాయిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక సాహిత్య విశ్లేషణవేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అంచుకు అనుగుణాగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నాభిప్రాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలపై, సమ స్యాంపై, పరిష్కార మార్గాలపై పారకుల్లో అవగాహన పెంపాందించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

With Best Compliments from :

ABIDS : 5-9-186, Behind SBH (H.O.), Gunfoundry, Hyderabad - 1. Ph : 6646 8646, 2320 3108

AMEERPET : Lane Opp. Green Park Hotel, Hyderabad. Ph : 2340 0789

ప్రపంచీకరణ ప్రభావం-పునర్విర్మాణం

అంతరించిపోతున్న జానపద, ఆదివాసీ, గిరిజనులను, వారి సంగీతాన్ని, సంప్రదాయ వాయిద్యాలను బట్టికించుకోవాల్సిన అవసరం ఎంతైనాణంది.. ప్రాచీన జానపద, గిరిజన వాయిద్యాలమై మొదటి నుంచి అంతకు ఉన్నాయి. అంటరానితసమా ఉంది.. ఈ నిర్వక్తు మూలంగా ప్రాచీన సంగీత కళాకారుల బతుకుచితం దీనంగా మారింది.. అపురూపమైన ప్రాచీన కళలను పరిరక్షించుకునే ఉద్దేశంతో ఓయ్యాలో “మూలధ్వని” కార్యక్రమానికి ట్రీకారం చుట్టుడం సంతోషం. కళారంగంలో ఆదివాసీ జానపద సంగీతాన్ని మొదటి ప్రాధాన్య అంతంగా గుర్తించాలి.. ఆ సంగీత వైవిధ్యతను కాపాడుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది.. అంతరించిపోతున్న ప్రాచీన సంగీత వాయిద్యాలకు ప్రోథం పోయడం.. అవి మరుగున పడకుండా, వాటిని తయారుచేసే సాంకేతికను కాపాడుకుని.. వాటిని వెలుగులోకి తీసుకువచ్చి, వాటి ప్రాధాన్యాన్ని విపరించడం ద్వారా సంగీత విద్యార్థులకు, పరిశోధకులకు ప్రేరణగా నిలుస్తుంది..

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిర్భవించిన తర్వాత విస్మరించబడిన మన చరిత్రను పునర్విర్మించుకుంటున్న దశలో నాటక రంగ ఆభిపృష్ఠ కోసం తెలంగాణ ధియేటర్స్ రీసెర్చ్ సెంటర్ ఆవిర్భవించింది. తరతరాలుగా పురుష ప్రపంచం వీలుతున్న సమాజంలో మహిళలకు ప్రాధాన్యం లేకుండా పోయింది. నడుస్తున్నది ఆధునిక ప్రపంచం అయినప్పటికే ప్రతి రంగంలో రోజురోజుకూ స్టైల్ ప్రాముఖ్యత తగ్గిపోతోంది.. నాటక రంగం గురించి మాట్లాడుకుంటే, ఇప్పటివరకు నాటక రంగాన్ని పురుష ద్వారా కూడా శాసించారు. సినిమా, బుల్లితెర రంగాలలో మహిళ దర్జకులు అరకొర ఉన్నప్పటికీ.. నాటక రంగంలో మాత్రం ఎక్కడా మహిళ పాత్ర కనిపించిన దాఖలాలు లేవు.. “భూమిక మహిళా నాటకోత్సవాల” ద్వారా మహిళలకు అవకాశం ఇస్తే నాటకరంగంలో కూడా రాణించగలరని ఈ నాటకోత్సవాల్లో నిరూపించుకున్నారు. అన్ని రంగాల్లో మహిళలు ముఖ్య భూమికను పోషించినట్లుగా నాటకరంగంలో కూడా తమ సామర్థ్యాన్ని చాటాలి...“

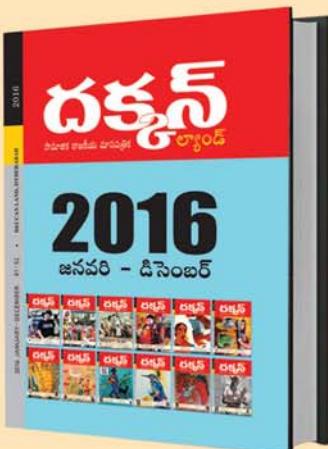
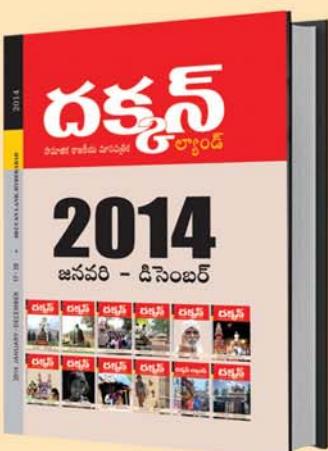
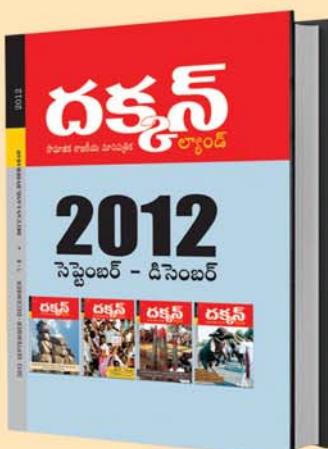
తెలుగు భాష, సంస్కృతిపై ప్రపంచీకరణ జరుపుతున్న దాడిని భాషాభిమానులు, సాహితీవేత్తలు గుర్తించి అప్రమత్తం కావాల్సిన అవసరం ఉంది. సాహిత్యం జీవితంలో భాగం కావాలి.. కోల్పోతున్నదాన్ని అన్వేషించి పూరించగలాలి.. తెలుగు సాహిత్యం, సంస్కృతి, జీవన స్థితిగతులపై ప్రపంచీకరణ ప్రభావం పడుతున్నది.. తెలుగు భాషంటే 56 అభ్యర్థాలు మాత్రమే కాదు.. ఒక గొప్ప సంస్కృతికి ముఖద్వారం అనేది గుర్తుపెట్టుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. ఈ ప్రపంచీకరణ మోజులో కుటుంబ విలువలను మరియు మానవ సంబంధాలను కోల్పోవడం గురించి, సంస్కృతి విధ్వంసం, వ్యత్యులు కోల్పోతున్నవారి గురించి ఎన్నో కథలు వచ్చాయి. వీటిని పరిరక్షించుకోవాల్సిన అవసరం ఎంతైన ఉంది.. ప్రపంచీకరణ పుణ్యమా అని కులవృత్తులు కోల్పోగా ఏదో ఒక పని చేసుకుండామంటే నిరుద్యోగ స్థితి.. వ్యవసాయం చేసుకుండామంటే ఉన్న భూములకు సాగునీరు లభించక ఉమ్మెడి రాష్ట్రంలో ఎన్నో ఇబ్బందులు పడ్డాం..

అయితే, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడక చెరువుల పునర్విర్మాణం పనులు జరగడం, కాలమే ఆశ్రాయానికి గురయ్యే విధంగా సాగునీటి ప్రాజెక్టులను నిర్మించడం, తైతు కళల్లో ఆనందం పొంగిపొరలే విధంగా వైతుబంధు పథకం రావడం, సాంస్కృతిక వారసత్వ రక్షణ పట్ల రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ముందుకు కొనసాగడం, చేతివృత్తుల సైపుణ్యాలను కాపాడటం, కులవృత్తులకు సంబంధించిన సాయం చేయడం పంటి ప్రజాహిత కార్యక్రమాల వల్ల వలస వెల్లిన గ్రామస్థలు తిరిగి గ్రామాల్లోకి చేరుకుంటున్నారు.. నీడనిచ్చే ఇల్లు, ఆహారం, విద్య, ఆదాయం, ఫీరమైన పర్యావరణ వ్యవస్థ, వనరులు, లాంటి వ్యవస్థల్ని ఆరోగ్యపూరంతగంగా కాపాడుకోవటం సంక్లిష్ట రాజ్యం లక్షణం. విద్య, వైద్య, శాస్త్ర పరిశోధన, వాతావరణ సూచనలు వంటి రంగాలకు పెద్ద పీట వేసి ధనిక, పేద మధ్య తేడాను తొలగించి పేదలు మరింత నిరుపేదలు కాకుండా చూసుకోవడం మనముందున్న తళ్ళ కర్తవ్యం. ప్రతి రంగాన్ని పునఃసమీక్షిస్తూ... భవిష్యత్తును దృష్టిలో పెట్టుకుని కార్యక్రమాలను రూపొందిస్తూ ముందుకు సాగాలని కోరుకుంటూ..

కెక్కమంగ్.ఎమ్

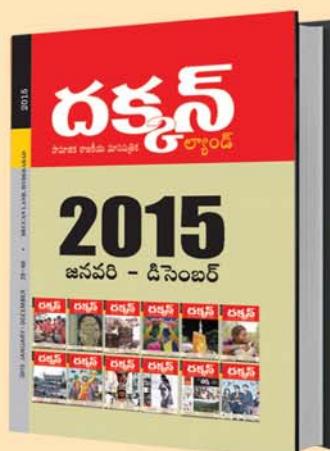
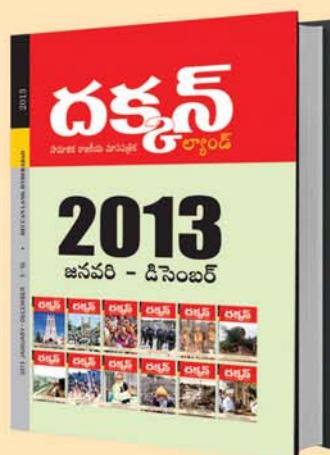
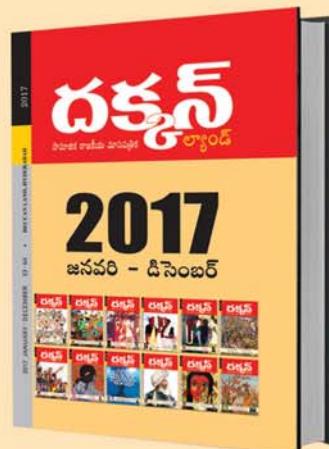
(మణికొండ వేదకుమార్)

ఎడిటర్

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో ఆవిర్భవించిన దక్కన్ల్యాండ్ మాసపత్రిక 2018 ఆగస్టు సంచికతో 72 నెలలు పూర్తిచేసుకుంది. ఈ ఆరు సంవత్సరాల కాలంలో తెలంగాణ భావజాలాన్ని వ్యాప్తిచేసి, పునర్నిర్మాణ అవసరాన్ని చాటే చెప్పిందుకు దక్కన్ల్యాండ్ ఇప్పటి వరకు వెలువడిన సంచికలను (2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018) సంకలనాలుగా (12 నెలలకు ఒక సంకలనంగా) రూపొందించి పారంల కోల్క మేరకు అందిస్తున్నాం. ఇహిప్రాత్మలీ కూడా వ్యౌషాసి సంచికలను సంకలనాలుగా తీసుకువస్తుమణి తెలియ జేస్సున్నాం. ఆసక్తి కలవారు ఒక్కిసంకలనాన్ని రూపొందించి ప్రార్థించాలి (పొల్చుల్ ఛార్జ్లు అద్దం).

ISSN ఆమోదం పొందిన దక్కన్ల్యాండ్ మాసపత్రిక పట్ల చూపుతున్న ఆదరణకు ధన్యవాదాలు.

సంకలనాలు లూందెండుకు పూర్ణ చిరునామా:

ఎదిల్ర, దక్కన్ల్యాండ్,
3-6-712/2, స్ట్రీట్ నె.12,
హైమాయిల్ నగర్,
బైదురాబాదు-500029, తెలంగాణ
ఫోన్: 9030626288

Email: desk.deccan@gmail.com
Website: www.deccanland.com

అన్లైన్ రాప్రాచెల్లింపుకోసం:

NAME : DECCAN LAND
BANK : KOTAKMAHINDRABANK
ACCOUNT NO : 7111218829
IFSC CODE : KKBK0000555
BANK CODE : 000555
MICR CODE : 500485007

మనం మరచిన సంస్కాన మహిళలు

(గత సంచిక తరువాయి)

సతీవిలాపము పుస్తకానికి చిలకమర్తి లక్షీనరసింహారావు ముందుమాట రాస్తూ “కరుణ రసపూరితమున ఈ చిన్ని కావ్యమును, రచియించిన విదుషీమణి జటబ్రోలు సంస్కారాధీసులను, దాన రాధేయులను, శూరశిఖామణులను, విద్యావినోదులను, బండిత పక్ష పాతులునై కీర్తికాయముతో మృతజీవులై యున్న శ్రీ సురభి లక్ష్మీరావు బహుధూరు వారి ప్రతికారత్వములలో ద్వితీయ రత్నము. శ్రీ రాజా యినుగంటి వేంకటరమణరావు బహుధూరు వారి కుమార రత్నమై సుగుణ రత్నాకరులై, పండిత పక్షపాతులై శూరాగ్రేసరులై, బహుళ కళాకోవిదులై యాంధ్రదేశము యొక్క భాగ్యదోషమున కీర్తిశేషులైన శ్రీ రాజా యినుగంటి వేంకటకృష్ణారావు బహుధూరు వారి ధర్మపత్ని. ఈమె నామధేయము శ్రీ సరస్వతీదేవి. విద్యావతియై సరస కవిత్వము చెప్పునేర్చుటచే సరస్వతీ నామ ధేయమీమెయందు సార్థకమైనది. శ్రీ సరస్వతీ దేవి గారికిది ప్రథమ ప్రయత్నమైనను కవనము రసంతమై సర్వజన హృదయం గమమై యుండుట మిక్కిలి శ్శాఫు పాత్రము... స్త్రీలు కవిత్వము చెప్పు చున్నారను మాట నా వీసులకు విందు. అందు శుధాంత కాంత లు చెప్పిన కవిత్వమంతఃపుర స్త్రీలవనే ఘోషా గలిగి పరదా చాటున నణి యుండక ప్రచురమగుట నాకు బిరమానంద కరమైన విషయము. ఈ కవయిత్రీమణి యాంధ్ర నారీమణిలకు సుపయోగకరములైన గద్యపద్య కావ్యములను రచియించి దేశ భాషాసేవలను జీయునట్టు పరమేశ్వరుడనుగ్రహించుగాక.” అని పేర్కొన్నాడు.

పద్మాలు

(నిత్య ప్రార్థన గ్రంథము నుండి, సతీవిలాపము అనే పేరు కూడా ఉంది)

మ. కరమొప్పుందగురీతి దత్తు విధులన్నాధానురాగమ్మన్ పరుసన్ బోధయొనర్చినావు మిగులన్ వర్ధిలై నా బుద్ధి నీ పరయంగా బరమేష్టి కల్పుడవుగావా? నీదులీలాకృతిన్ మణవన్ శక్యముగాదు నాకు మహితాత్మా! కృష్ణభూపాలికా! మ. అరయంగా భవదీయమానసము నిత్యంబద్భుతాధ్యాత్మత త్వీర సాస్యాదనతప్పరంబగుచు సుత్యుంరాధృతింజూపు గా ని, రహిం గోరదు తుచ్ఛ భోగముల నిర్నిదంబు నీ బుద్ధి ని స్వఱమ్ శక్యము గాదు నాకు మహితాత్మా! కృష్ణభూపాలికా! మ. సరసంభో భవదగీయ నామ మమముల స్వాంతంబున్ భక్తులే

బోరవెల్లి

ల్లరు గీర్చించి తరించినట్లభల నల్పుళ్లన్ విలోలాత్మనే కరణి సేను భజింపనేర్రు? భవదుఃఖ బెట్టు పోకార్పు? ని స్వఱమ్ శక్యముగాదు నాకు మహితాత్మా! కృష్ణభూపాలికా! మ. పరుల న్యైత్తుల జోలెజూతు వెదసంభావించి, లాలించి యా

దర మృపున్ ధనమిచ్చి ప్రోచెదవు సద్గుర్మాను రాగంబుతో రులన్ దీనుల గాంచినంతటనె యుద్యేగమ్ము లర్పించి, ని స్వఱమ్ శక్యముగాదు నాకు మహితాత్మా! కృష్ణభూపాలికా! గీ. దానమందున గర్జుని దాటి నావు

శౌర్యమందున నీకేరు సాటి లేరు

ధార్మికత యుందు ధర్మావతార మనగ

గీర్చి గాంచితి వీపు శ్రీకృష్ణభూపా!

ఉ. ఎట్టి జపంబు సేసితినొ యెట్టి తపంబుల బూనియుంటినో యెట్టి విశేష దానముల నిచ్చితినో తొలి బామునందు జే

పట్టితి మిమ్ము వంటి గుణవంతుని వీరుని లోక మాన్యునిన్

గట్టిడి బ్రహ్మ నిర్దయతగాంచి మిమున్నిడజ్జెనె నక్కటా!

గోపాలపేట**రంగనాయకమ్**

తమ సంస్కానంలో భాగమైన కేశంపేటలో ప్రతి యేటా విద్యుత్తు విగాయక మహానభలు ఏర్పాటు చేసి వారికి తగు విధంగా పారితోషి కాలిచ్చి సన్మానింప జేయడం ఆనవాయితి. ఆ ఆనవాయితీని క్రమం తప్పకుండా పాచించిన ప్రజ్ఞాతాలి రంగనాయకమ్. తమ దర్శనార్థం వచ్చిన జంధూల సుబ్రహ్మణ్యాశాస్త్రి లాంటి వారిని గౌరవించడమే గాకుండా వారికి సహాయధాని అనే విరుదుని ప్రదానం చేసింది.

బోరవెల్లి**గిరియమ్**

గద్వాల సంస్కాన పాలితుల్లోని సన్నిహిత జ్ఞాతులే ఈ సంస్కారాధీసులు. ఈ సంస్కాన మూలపురుషు నాడొడు తమార్చెడ్డి. బోరవెల్లి రాజధానిగా ఐజ సీమను పాలించాడు. ఈతని భార్య మాచమ్. వీరి కుమారుడు నల్లార్చెడ్డి. అతనికి ఇద్దరు భార్యలు. మల్లాంబ. తిమ్మాంబ. ఇందులో మల్లాంబకు పెదసోమ, చినసోమ అను ఇద్దరు కుమారులు జన్మించగా, తిమ్మాంబ వలన తమార్చెడ్డి, పాపార్చెడ్డి. మల్లాంబ అనే సంతానం కలిగింది. ఇందులో చినసోమభూపాలుని భార్య గిరియమ్. ఈమె గద్వాల పెద సోమభూపాలుని కూతురు గిరియమ్. ఈ గిరియమ్ ప్రోత్సాహంతోనే

లయ్యగ్రాహి గరుడావలకవి రామాయణ కథాత్మకమైన కౌసలేయ చరిత్రను రచించాడు. ఈ గ్రంథాన్ని బోరవెల్లి సంస్థానాధిపతుల కులదైవమగు కేశవస్వామికి అంకితమీయబడింది.

గరుడావల కవి తన గ్రంథారంభమున ఇలా రాశాడు.

శ్రీ విలసిల్లు బోర్వెలిపురిన్ తెలిదీనిని నిల్చు వైభరిన్ భావము రంజిలన్ నిలిచి భాసిలు కేశవేవుదాత్మవ్యక్తేవితతాలయంబున గూర్చిని నిల్చిన రీతి నిల్చుతన్
శ్రీ వనితా శిరోమణిని శ్రీ గిరియమ్మ గృహంతరంబున్

ఈ గిరియమ్మని ఎంతగానో కీర్తిస్తూ పద్మాలభినవాడు గరుడావల కవి. ఈమె విద్యార్థులకు ఉచిత భోజన పసుతులు కల్పించి వేద, శాస్త్ర పురాణ విద్యాబుద్ధులు నేర్చిందట. కేశవాలయంతో సహా అనేక అలయాలను పునరుద్ధరించి, కొత్తవి కట్టించిన ఘనత ఆమేకే దక్కుతుంది. పురాణాల్లో పేర్కొన్న సప్త సంతాన ప్రశస్తిని పొందిన మహిళ గిరియమ్మ, ఈ గిరియమ్మ తన బావ పెదసోమభూపాలునికి లచ్చమాంబ వల్ల పుట్టిన వెంకటరెడ్డిని దత్తత తీసుకొని పెంచి పెద్ద చేసింది. ఈ వెంకటరెడ్డి కాలం లోనే చింతలప్పి భాయాపతి అస్థాన కవిగా ఉంటూ రాఘవా భ్యదయం అనే అఱాశ్వాసాల గ్రంథాన్ని రాసి రాజుకు అంకిత మిచ్చాడు.

సిర్పుప్పి

జానకీబాయి

దట్టమైన నిజామాబాద్ సిర్పుప్పి అటువీ ప్రాంతంలో నిజాం నవాబులు వేటకు వస్తూ ఉండేవారు. ఈ ప్రాంతంలో పులుల సంచారం ఎక్కువగా ఉండేది. ఇలా ఒకసారి వేటకు వచ్చిన నిజాం నవాబు ఈ ప్రాంతంలోని బంధువుల ఇంటికి వచ్చిన చీలం జానకీబాయి దైర్యసాహసాల్ని స్వయంగా చూసి ఆమెకు ఆ చుట్టుపక్కల 21 గ్రామాల్ని ఇనాంగా ఇచ్చాడు. ఈ 21 గ్రామాల్ని ఆమె క్రమంగా 65 గ్రామాలకు విస్తరింపజేసింది. బాస్సువాడ ప్రాంతంలోని పిట్లుంకు చెందిన చీలం జానకీబాయి (1859-1921) తన ఇనాం భూమిలో 25 ఎకరాల స్థలంలో 15 గజాల ఎత్తుతో గోడను కట్టించింది. వ్యవసాయ కుటుంబంలో పుట్టడంతో వ్యవసాయానికి ప్రాధాన్యతనిస్తూ తన ఇనాం గ్రామాల్లోని ప్రజలకు నీటి పసతిని కల్పిస్తూ, చెరువులు, కుంటలు తప్పించింది. పరిపాలన పట్ల అత్యంత శక్షిప్త కనబరుస్తూ ప్రజావసరాలను తీర్చింది. ఈమె కాలంలోనే నిజామాబాదు - సికింప్రాబాదు రైల్వే లైను నిర్మాణం జరిగింది. ఉప్పుల్లవాయి, డిచ్పప్పి మీదుగా వెళ్ళే తన గ్రామానికి కూడా అనుకూలంగా ఉండాలని, అధికారులతో చర్చలు జరిపి, నిజాం వద్ద తమకు గల పలుకుబడిని

సిర్పుప్పి

ఉపయోగించి సిర్పుప్పి మీదుగా మార్గాన్ని వేయించింది. ఈమెకు సంతానం లేక పోవడంతో తమ స్వగ్రామం పిట్లుంకు చెందిన దాయాది చీలం బుజ్జారెడ్డి కుమారుడు రామలింగా రెడ్డిని దత్తత తీసుకుంది. 1921లో జానకీ భాయి మరిచించడంతో ఆమె అనంతరం ఈ రామలింగారెడ్డి జమిందారీ బాధ్యతలు స్వేచ్ఛించి 1948 పోలీసు చర్చ నాటి వరకు నిర్వహించాడు. అనంతరం తమ మకాని పైశార్దరాబాద్కు మార్చుకున్నాడు.. (చరిత్రలో నిజామాబాద్ జిల్లా, గిరి నాగభూపణం).

పాపన్నపేట

తెలంగాణలోని మిగతా ఏ సంస్థానానికి లేని విశిష్టత ఈ సంస్థానానికి ఉంది. పాపన్నపేట సంస్థానం మహిళ రాణి శంకరమ్మ నిజాం సైనికులతో పోరు సల్చి ఆడ పులిగా పేరు పొందింది. దాదాపు ఈ సంస్థాన రాణుల పేరిట గ్రామాలు, పట్టణాలు వెలిశాయి. బహమణీ సుల్తానుల కాలంలో బహుశా 1400 - 1450 ప్రాంతంలో మొదట ఇప్పటి సంగారెడ్డి పట్టణానికి సమీపంలోని కల్పగురు కేంద్రంగా ఈ సంస్థానం వెలిసింది. ఈ సంస్థానానికి ఆచ్యుడు పాకునాటి కాపు తెగకు చెందిన మునికోల గోత్రుడు రామినేడు. ఈయన భార్యలు మనసాని, అక్కసాని. ఈయన తర్వాతి కాలంలో తోళ్ళ వరిత్రమకు, లందలున్న మంజీరా నది ప్రాంతంలో చెరువులు తప్పించి అక్కడి భూమిని వ్యవసాయానికి, పరిత్రమలకు అనుకూలంగా వినియోగంలోకి తేవడంతో ఆ

ప్రాంతంలో జనావాసాలేర్పుడ్డాయి. ఈ లందలున్న ప్రాంతమే నేటి అందోలుగా మారింది. రామినేడు కూడా తన రాజుధానిని కల్పగురు నుంచి అందోలుకు మార్చుకున్నాడు. ఈతను ఇక్కడికి సమీపంలోని గుట్టల్లో పెంకటేశ్వరాలయాన్ని నిర్మించడమే గాకుండా తమ పూర్ణీకుల పేరిట తిరుపులనాథుని చెరువుని తప్పించాడు. రామినేడు అనంతరం అతని కుమారుడు ముసలారెడ్డి సంస్థానాధిపత్య బాధ్యతలు చేపట్టి ఎన్నో కొత్త గ్రామాల్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఇందులో తన పినతండ్రి మాచిరెడ్డి పేర బాధ్యతలు చేపట్టి ఎన్నో కొత్త గ్రామాల్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఇందులో తన పినతండ్రి మాచిరెడ్డి పేర బాధ్యతలు చేపట్టి ఎన్నో కొత్త గ్రామాల్ని ఏర్పాటు చేశాడు. ఇందులో తన పినతండ్రి పేర మాచిరెడ్డి ప్పల్ల, వినతండ్రి కుమారుడు అనంతా రెడ్డి పేరిట అనంతసాగరము అనే గ్రామాల్ని నిర్మింపజేసి ఆయా గ్రామాల అధిపత్యాల్ని కూడా వారికి అప్పజెప్పాడు. 1450 - 1491 మధ్యకాలంలో జీవించి, అధికారం చెలాయించిన ముసలారెడ్డి అనంతరం అతని కుమారుడు పెద్దరెడ్డి రాజ్యభారం వహించాడు. దేవాలయాలు, ఆరామాలు, చెరువులు, కుంటలు ఎన్నో ఈయన

కట్టించాడు. తన తండ్రి ముసలారెడ్డి పేరట ముసలాపురము, తన పేర పెద్దారెడ్డి పేట, శేరి పెద్దారెడ్డి పేట, వంశం నామం పేరట శేరిగూడం నిర్మింపజేశాడు. ఇవన్నీ అందోల్కు చుట్టుపక్కల ఉన్నవే. పెద్దారెడ్డి అనంతరం ఆయన కుమారుడు 1515 ప్రాంతంలో అల్లమరెడ్డి చౌదరి అధికారంలోకి వచ్చాడు. అస్తు, శస్తు విద్యల్లో నిష్టాతడు ఈయన ప్రతిభము గోలకొండ నవాబు ఇబ్రహీం కుతుబుషా గుర్తించి స్నేహం చేశాడు. ఈయన తన పేరట అల్లమేపుట (అల్మాయపేట), తన భార్యల పేర పోసానిపల్లి, మనుసానిపల్లి గ్రామాల్ని నిర్మింపజేశాడు. ఈయనకు సంతానం లేకపోవడంతో రామజోగి అపూ సాధువు అనుగ్రహంతో కుమారుడు జన్మించిందు. గురుదళ్ళిణిగా రామజోగిచేతనే ఒక శివలింగాన్ని గరుడాద్రిష్ట ప్రతిష్ఠింపజేశి ఆ దేవునికి జోగినాథుడని నామకరణం చేసిందు. అనంతరం ఇక్కడే జోగిపేట గ్రామమేర్పడింది. ఈ గ్రామంలోనే మొత్తమొదటి ఆంధ్ర మహాసభ సమావేశం 1930లో జరిగింది. ప్రతి సంవత్సరము ఛైత్ర శుద్ధ దశమి నాడు జోగినాథుని రథోత్సవము జరిపించేవాడు. ఆ సంప్రదాయం తర్వాతి కాలంలో కూడా కొనసాగుతోంది. ఈయన కుమారుడు రామారెడ్డి చౌదరి 1595 -1632 మధ్య కాలంలో పాలన చేశాడు. ఈయనకు సాంబవ్య, సదాశివారెడ్డి అనే సంతానం కలిగింది. రాజనీతిజ్ఞడిగా, ధర్మప్రభువుగా కీర్తిపొందిన సదాశివరెడ్డి ఏకైక సంతానం లింగాంబ. ఈమెను తన సంస్థానంలోనిదే అంఱ శింగారు (సింగారు) గ్రామానికి చెందిన నరసింహరెడ్డికిచ్చి పెళ్ళి చేశాడు. అతన్ని ఇల్లరికపుటల్లుని చేసుకుండు. 1650లో సదాశివరెడ్డి మరణించడంతో ఆయన ఇల్లరికపుటల్లుడు నరసింహరెడ్డి రాజ్యాధికారం చేపట్టాడు. నరసింహరెడ్డి పేదవాడిగా పుట్టినప్పటికి ఇల్లరికం మూలంగా రాజ్యపొలన దక్కింది. గొప్ప రాజనీతిజ్ఞడు. ప్రతిభాశాలి. సర్వమత సమానత్వాన్ని సర్వాపణల యందు పాచించిన నీతిమంతుడు. ఈయన తన సైన్యాధికారిగా సిద్ధిభిలాలు అనే ముస్లింిని నియమించుకుండు. ఈయన పాలనలోనే ధిలీ నవాబు బెరంగజేబు దక్కను పీరభూములపై దండయాత్రలు చేస్తూ అందోలు సంస్థానానికి చేరుకుండు. నరసింహరెడ్డి సేవలకు గుర్తింపుగా బెరంగజేబు ఏడు వందల గ్రామాలపై సర్వాధిపత్యాన్ని సనడు ద్వారా ఇవ్వడం జరిగింది. ఈయన పాలనలో సంస్థానానికి విచ్చాగంధం ఆచ్చింది. పారశాలలు, వైద్యశాలలు ఏర్పాటు చేయడమే గాకుండా రోడ్సు, భావులు, చెరువులు, కుంటలు అనేకం నిర్మితమయ్యాయి. ఈ నరసింహరెడ్డి ఆస్థానంలో కవి, పండిత,

పాపన్నపేట

గురుదళ్ళిణిగా జోగినాథుడని నామకరణం చేసిందు. అందోలు మధ్య కాలంలో కూడా కొనసాగుతోంది. ఈయనకు కుమారుడు రామారెడ్డి చౌదరి 1595 -1632 మధ్య కాలంలో పాలన చేశాడు. ఈయనకు సాంబవ్య, సదాశివారెడ్డి అనే సంతానం కలిగింది. రాజనీతిజ్ఞడిగా, ధర్మప్రభువుగా కీర్తిపొందిన సదాశివరెడ్డి ఏకైక సంతానం లింగాంబ. ఈమెను తన సంస్థానంలోనిదే అంఱ శింగారు (సింగారు) గ్రామానికి చెందిన నరసింహరెడ్డికిచ్చి పెళ్ళి చేశాడు. అతన్ని ఇల్లరికపుటల్లుని చేసుకుండు. 1650లో సదాశివరెడ్డి మరణించడంతో ఆయన ఇల్లరికపుటల్లుడు నరసింహరెడ్డి రాజ్యాధికారం చేపట్టాడు. నరసింహరెడ్డి పేదవాడిగా పుట్టినప్పటికి ఇల్లరికం మూలంగా రాజ్యపొలన దక్కింది. గొప్ప రాజనీతిజ్ఞడు. ప్రతిభాశాలి. సర్వమత సమానత్వాన్ని సర్వాపణల యందు పాచించిన నీతిమంతుడు. ఈయన తన సైన్యాధికారిగా సిద్ధిభిలాలు అనే ముస్లింిని నియమించుకుండు. ఈయన పాలనలోనే ధిలీ నవాబు బెరంగజేబు దక్కను పీరభూములపై దండయాత్రలు చేస్తూ అందోలు సంస్థానానికి చేరుకుండు. నరసింహరెడ్డి సేవలకు గుర్తింపుగా బెరంగజేబు ఏడు వందల గ్రామాలపై సర్వాధిపత్యాన్ని సనడు ద్వారా ఇవ్వడం జరిగింది. ఈయన పాలనలో సంస్థానానికి విచ్చాగంధం ఆచ్చింది. పారశాలలు, వైద్యశాలలు ఏర్పాటు చేయడమే గాకుండా రోడ్సు, భావులు, చెరువులు, కుంటలు అనేకం నిర్మితమయ్యాయి. ఈ నరసింహరెడ్డి ఆస్థానంలో కవి, పండిత,

కళాకారులు ఎందరో పోసింపబడ్డారు. వారిలో కృష్ణమూర్తి శతకము, కపలిదేవమూతి సంవాదము మొదలైన రచనలు ఈ ఆస్థాన పండితులు రాసినవే. ఈయన 1680లో మృతి చెందడంతో ఆస్థానాన్ని నరసింహరెడ్డి భార్య లింగాయమ్మ పూరించింది. సిద్ధిభిలాలిని సైన్యాధికారిగా, ఈయన అంతరంగికడిగా కొనసాగిస్తూ రాజతంత్రాన్ని నడిపించింది. సిద్ధిభిలాలి సుస్థానాభిపుఢికి నిరంతరం కృష్ణి చేసిందు. ఈయన పేరిటే సిద్ధిపేట పట్టణం నిర్మితమైంది. పేద దైత్యులకు భాముల్ని పంచివ్వడమే గాకుండా అనేక గ్రామాల ప్రజలు బంధిపోటు, పిండారీల బాధల్నాంచి తప్పించుకునేందుకు వీలుగా కోటగోడలు నిర్మింపజేశాడు. లింగాయమ్మ కాలంలోనే లింగమ్మపేట, సిద్ధిపేట, బిలాలుపురము, అంబజిపేట, శేరిపల్లి, సదాశివపేట నిర్మితమయ్యాయి. అందోలు మట్టు కండకంతో సహకోటును నిర్మించి దాని మధ్య భాగంలో రాజకోటని ఈమెనే నిర్మింపజేసింది. ఈమెకు సంతానం లేకపోవడంతో కృష్ణరెడ్డి అనే అతన్ని దత్తతతగా స్వీకరించింది. ఈమె 1692లో మరణించింది. కృష్ణరెడ్డి తన దత్తతత తల్లి మరణానంతంరం అధికారంలోకి వచ్చిందు. రామినేడు సోదరుడు మాచిరెడ్డి సంతతిలోని వాడు, అమ్మన బోలు జమిందారు కూతురు రామాయమ్మను వివాహమాడాడు. ఈ అమ్మనబోలు గ్రామం భువనగిరి సమీపంలో (నల్లగొండ జిల్లా)లో ఉంది. అల్లుడి కట్టుంగా ఈ గ్రామాలు కూడా కృష్ణరెడ్డికి దక్కాయి. ఈయన తన పేరట మెదకు సమీపంలోని కృష్ణపురాన్ని నిర్మింపజేశాడు.

నిర్మింపజేశాడు. కృష్ణరెడ్డి 1700 సంవత్సరములో మరణించడంతో ఆయన భార్య రామాయమ్మ అధికారంలోకి వచ్చింది. ఈవిడ తన భర్త సోదరుడు అనంతారెడ్డిని మహామంత్రిగా, సిద్ధిభిలాలిని కుమారుడు గులాముని సైన్యాధికారిగా నియమించి పాలన చేసింది. రామాయమ్మ అవసానదశలో తన చెల్లెలి కుమారుడు బెల్లమరెడ్డి (లింగారెడ్డి) అనే పేరుంది. ఆ పేరిటే ప్రసిద్ధిని దత్తత తీసుకుంది. ఈమె ఐదు సంవత్సరాలు పాలన చేసి 1705లో మరణించడంతో ఆమె దత్త పుత్రుడు లింగారెడ్డి (బెల్లమరెడ్డి) పాలనాధికారాన్ని చేపట్టాడు. తన భార్య శివాయమ్మ పేరట శివంపేటను, తన పేరట లింగాపురము నిర్మింపజేశాడు. వీరికి గూడా సంతానం లేదు. చెట్లు నీడలో అనాధగా పడి ఉన్న బాలుడిని దేవుడి ప్రసాదంగా భావించి అతన్ని తీసుకువచ్చి దత్తత తీసుకుండు. రాజ వెంకట నరసింహరెడ్డి అనే నామకరణం చేసిందు. 1720 ప్రాంతంలో అధికారంలోకి వచ్చిన వెంటనే నరసింహరెడ్డి తమ సంస్థాన పూర్వ సైన్యాధిపతి

మహిత్వయంలో అబ్బల్లాను మహిత్వయంత్రిగా, సిద్ధిగులాంని సేనానాయకుడిగా నియమించుకొని వ్యవహరాలు నడిపాడు. తమ పూర్వీకుల నుంచి భవనగిరి, అమ్మనబోలు ప్రాంత పాలనాధికారం దక్కగా వెంకటనరసింహరెడ్డి కాలంలో అక్కడి ప్రజలు కరువుతో తల్లిడిల్లుతుంటే వారిని ఆదుకునేందుకు ఎన్నో భావులు, చెరువులు, కుంటలు తప్పించి ఆదుకున్నాడు. ఆ ప్రాంత రైతు భూములకు నీటి వసతి సదుపాయం కల్పించాడు.

ఇదిట్లుండగా ఒకరోజు కల్పగూరు ప్రాంతంలోని అడవిలో జంతువులను వేటాడుతుండగా అలసిపోయి గౌడిచ్చర్య అనే గ్రామ పొలిమేరలోని చెట్టు క్రీంద విశ్రాంతికుపక్రమించాడు. నిద్ర లేచినసంతరం ఆకలి, దాహంతో అల్లడిపోతుండగా అదే సమయంలో ఒక కాపు కన్నె గంపలో అన్నం పెట్టుకొని తండ్రికిచ్చేందుకు పొలానికెతుతుండగా నరసింహరెడ్డి కోరిక మేరకు ఆ కన్నె ఆయన ఆకలి దస్యులు తీర్చింది. రూపవతి అయిన ఆ కాపు కన్నె పట్ల ప్రేమతో అమె తల్లిదండ్రులతో ఆంతరంగికులతో మాట్లాడించి పెళ్ళి చేసుకుండు. ఆ రూపవతియే ఆ తర్వాత అపర రుద్రమదేవిగా ప్రసిద్ధి చెందిన రాణి శంకరాంబ. ఈ దశలో నరసింహరెడ్డి భార్య లోలుడై అధికారంపై అంతగా శ్రద్ధాసక్తులు చూపించకపోవడంతో బిలాలు సోదరులు అబ్బల్లా, సిద్ధి గులాంలు కుట్టపూరితంగా సంస్థానాన్ని దోచుకుతిన్నారు. కోశాగారం నిండుకోవడంతో ప్రజలపై అధిక పన్నులు వేయడం అది ప్రజల్లో అసహనాన్ని పెంచింది. అశాంతి మొదలైంది.

ఎట్లకేలకు సోయి తెచ్చుకున్న రాజు బిలాలు సోదరుల్ని తొలగించి వారి స్థానంలో కార్యనిర్వహణను స్వీచ్ఛంగా చేపట్టి పరిపాలనలో కూడా మార్పులు తీసుకొచ్చిందు. ఇందులో భాగంగా వెంకటరావు పంతులును మంత్రిగా పంతులును సేనాధిపతిగాను,

లక్ష్మినారాయణ పంతులును కోశాధికారిగా, శంభురెడ్డికి రక్షణ బాధ్యతలను అప్పజెప్పిందు. బిలాలు సోదరులు కపటబుద్దితో తాము చేసిన దుర్శర్యలకు క్షమాభిష్క ప్రసాదించువని రాజును కోరగా ఆయన వారిని క్షమిస్తూ చిన్న ఉద్యోగాల్లో నియమించాడు. అయితే ఉన్నతపదవిలో ఉండి దోచుకోవడానికి మరిగిన వారు తమ స్థితికి నరసింహ రెడ్డె కారణమని భావించి మాయోపాయంతో ఆయన్ని విందుకు పిల్చి విషమిచ్చి చంపిందు.

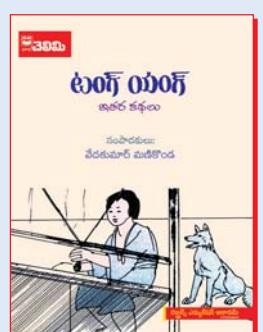
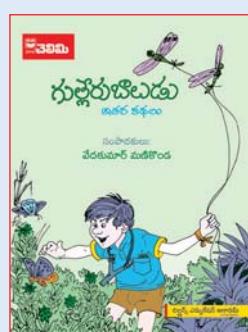
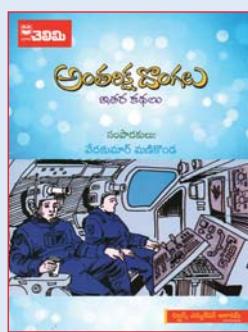
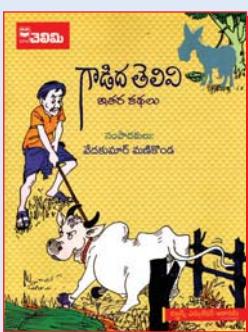
న్యాయాన్వితే నరసింహరెడ్డి మరణానంతరం ఆయన భార్య శంకరాంబకు రాజ్యాధిపత్యము డక్కాలి. కానీ అమె రాజకుటుంబం నుంచి వచ్చినది కాదనే భావనతో నరసింహరెడ్డి బంధువులు, బిలాలు (సిద్ధి) సోదరులు కుట్ట పన్ని అమెకు అధికారం దక్కకుండా నిజాం నవాబును కూడా మాయజేసిందు. నరసింహరెడ్డి తల్లి శివ్వాయమ్మ పెంచి పోషించిన జీవనరెడ్డి అనే అతన్ని రాజుగా బంధువులు, సిద్ధి సోదరులు ముందుకు తీసుకొచ్చిందు. అయితే శంకరాంబ వైర్య సాహసాలు, న్యాయాన్యాయాలు విచారించిన జీవనరెడ్డి పదవి చేపట్టేందుకు అంగీకరించలేదు. దీంతో సంస్థాన వ్యవహారాల్లో కలుగజేసుకున్న భాజాబాబు అనే నిజాం నవాబు బంటు జీవనరెడ్డి స్థానంలో ఆయన భార్య లింగాంబకు నిజాం నవాబుతోచి సనదు ఇప్పించిందు. సదాయే లింగమాంబ అనే బిరుదు కూడా నిజాం నుంచి పొందింది. పేరుకు మాత్రమే ఈమె రాణి కాని కార్యకలాపాలు నిర్వహించేది భాజాబాబు భావా.

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

-సంగిశెట్టిల్లేనివాన్,

m:98492 20321

e: sangishettysrinivas@gmail.com

చిల్డ్స్ ఎడ్యుకేపనల్ అకాడమీ ఆధ్యార్యంలో బాలచెలిమి ప్రమాదంచి వారి స్థానంలో కార్యనిర్వహణను స్వీచ్ఛంగా చేపట్టి పరిపాలనలో కూడా మార్పులు తీసుకొచ్చిందు. ఇందులో భాగంగా వెంకటరావు పంతులును మంత్రిగా పంతులును సేనాధిపతిగాను,

'Bhoopathi Sadan' 3-6-716, Street No.12, Himayathnagar, Hyderabad-500029, Telangana. Mob: 9030626288

మరియు

- Nava Telangana
- Manchi Pustakam
- Nava Chetana
- Navodaya Book House

బాల చెలిమి పిల్లల మాసపత్రిక 44 పేజీలు రంగులతో ఫిల్మిల మాసం నుండి మీ చేతుల్లోకి.

కళాప్రియుల మదిలో సంగీత వీణలు

ఓయూలో ఆదివాసీ, జానపద సంగీత సమారోహం

సంగీతానికి కులం లేదు..మతం లేదు..భాష లేదు. కానీ మనసులను కదిలించే శక్తి ఉంది. హృదయాలను కొల్లగొట్టే తెగువ ఉంది. ప్రపంచాన్ని ఏకం చేసే గుణం ఉంది. జానపద కళాప్రియుల మదిలో సంగీత వీణలు మోగించాలన్నా, భిన్న సంస్కృతులను కలపాలన్నా ప్రాచీన సంగీత వాయిద్యాలకు అమోఘమైన శక్తి దాగి ఉంది. ప్రాచీన జానపద, ఆదివాసీ వాయిద్యలే సంగీతానికి మూలం.

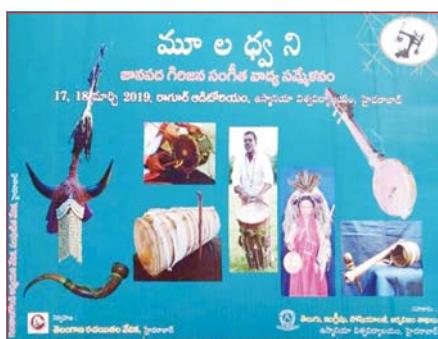
అంతరంచిపోతున్న సంగీత వాయిద్యాలను బతికించుకోవాలనే... మూలద్వాని

అంతరించిపోతున్న ఆదివాసీ, గిరిజన సంగీత వాయిద్యాలను బతికించుకోవాలనే తలంపుతో తెలంగాణ రచయితల వేదిక మూలద్వాని కార్యక్రమానికి శ్రీకారం చుట్టీంది. గోండు లిపి అధ్యయన వేదిక, సంఘబీత వేదిక, ఉస్సానియా విశ్వవిద్యాలయంలోని నాలుగు విభాగాలైన తెలుగు, ఇంగ్లీష్, సోషియాలజీ, జర్నలిజిం విభాగాల సహకారంతో క్యాంపస్‌లోని తాగుర్ ఆడిటోరియంలో మార్చి 17, 18, 19 తేదీల్లో సంగీత సమారోహమైని నిర్వహించారు. తెలంగాణ మారుమాల ప్రాంతాల సుండి దాదాపు 200 మంది గిరిజన, ఆదివాసీ కళాకారులు ఓయూకు తరలివచ్చారు. ఈ కార్యక్రమంలో 52 అరుదైన జానపద సంగీత వాయిద్యాలు కొలువు

దీరాయి. భిన్న నేపథ్యాలు, విభిన్న సంస్కృతులు, వైవిధ్యతలకు నెలవైన వాయిద్యాలన్నీ ఒకే చోట రాగం ఆలపించాయి. తెలంగాణ జయకేత్తానికి నాంది గీతంగా నిలిచిన జయ జయహే తెలంగాణ పాట, భిన్నత్వంలో ఏకత్వానికి ప్రతీకగా నిలిచే సారే జహసే అచ్చా గీతం, రేలా రేలా వంటి పాటలను కళాకారులంతా కలిసి తమ వాయిద్యాలతో ఒకే రాగంలో పలికించారు. స్వరాలకు పదాలు కలుపుతూ మగ్గులు వేసి బోరా అనిపించారు.

వాయిద్యాలపై అంక్షలు.. అంటరానితసంపాదించాలి.

ప్రాచీన జానపద, గిరిజన వాయిద్యాలపై మొదటి సుంచి ఆంక్షలు ఉన్నాయి. అంటరానితసమూ కొనసాగింది. ఈ నిర్దిశ్వం మూలంగా ప్రాచీన సంగీత కళాకారుల బతుకుచిత్రం దీనంగా మారింది. అధునిక సంగీతానికి సమాజం సైతం ఆనక్కి చూపడంతో ప్రాచీన వాయిద్యాలు ప్రశ్నార్థకంగా మారాయి. ఈ ప్రమాదం సుంచి బయటపడాలనే ఉద్దేశ్యంతో మూలద్వాని పనిచేస్తోంది. తెలంగాణలోని 52 సంగీత వాయిద్యాలతో 160 మంది కళాకారులు ఒకే వేదికపై సంగీత వీణలు మోగించారు. ఇంతకుముందు చాలా సందర్భాల్లో జానపద, ఆదివాసీ స్తుత్యాలు జరిగాయి. కానీ సంగీత వాయిద్యాలుగా వాటికి గౌరవం ఇవ్వబడలేదు. ఈ కళాకారులందరూ రాష్ట్రస్థాయి

అవార్దులు అందుకున్నవారు కావడం గమనార్థం.
ప్రాచీన వాయిదాలు..

గోండు వాద్యలు అయిన డోలు, తుండం, కిన్నెర, సన్నాయి, కాలీకోం, వెట్టి, కనక దప్పు, కిత్తి, డోలు చుట్టుకుల, గెమ్మెల, వేణువు, దప్పు, తంబుర వాయిదాలు ఉన్నాయి. అలాగే కోయ వాద్యలు అయిన కోయడోలు, చిన్నడోలు, కోయబారలు, కొమ్ము, అందెలు, కొలువలు వంటి వాయిదాలు, నాయకపోడు తెగకు చెందిన తప్పెటగుట్ట, పిల్లంగోయి, డోలు, సన్నాయి, శృతి వాయ్యం తదితర సంగీత వాద్యలు ప్రదర్శించి జీరా అనిపించారు. కొర్రరాజుల వాయించే కిక్కిరి, జేగంట, గజ్జెలు, బంజారా వాద్యలు అయిన రబాబ్, సారంగి, నగారా వంటి సంగీత వాయిదాలు మొగించారు.

భారతీయ సంస్కృతిలో జానపద సంగీతం:

జస్సిన్ రాఘవేంద్ర చాపణ్

భారతీయ సంస్కృతిలో జానపద, ఆదివాసీ సంగీతాన్ని విడదియురాని సంబంధం ఉందని జస్సిన్ రాఘవేంద్ర చాపణ్ పేర్కొన్నారు. భారతీయ సంగీతానికి ఐదువేల సంవత్సరాల చరిత్ర ఉందని, సంస్కృతిలో జానపద సంగీతం ఒక భాగుని చెప్పారు. ప్రాచీన సంగీత కళలు రోజుకు నిరాదరణకు గురవుతున్నాయని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. ఆదివాసీ, గిరిజన కళలను బతికించుకొని భావితరాలకు అందించాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు.

సంగీతానికి కులం లేదు... మతం లేదు :

ప్రాఫెసర్ ఎస్.రామచంద్రం హియూ వైస్ చాన్సెలర్

అంతరించిపోతున్న జానపద, ఆదివాసీ

సంగీతాన్ని కాపాడుకోవాల్సిన అవసరం ఉందని ఓయూ వైస్ చాన్సెలర్ ప్రాఫెసర్ ఎస్.రామచంద్రం అన్నారు. విశిష్ట అతిథిగా హోష్టైన ఆయన మాట్లాడుతూ ప్రాచీన సంగీత వాయిదాలే మన సంపద అని, వాటిని రక్షించుకోవాల్సిన బాధ్యత అందరిపై ఉందన్నారు. ప్రాచీన సంగీత కళాసంపదము భవిష్యత్తు తరాలకు అందించాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. సంగీతానికి అవధులు లేవని, సంగీత సమారోహం కార్యక్రమం ఓయూలో నిర్వహించడం అభినందనియం అన్నారు.

పరశేధసలకు ప్రేరణ కలిగించాలి : డాక్టర్ జయధీర్ తిరుమలరావు మూలధ్వని దైరెక్టర్

తెలంగాణ సంస్కృతికి అద్దం పట్టేలా గిరిజన, ఆదివాసీ వాయిదాలు నిలుస్తున్నాయని మూలధ్వని దైరెక్టర్ డాక్టర్ జయధీర్ తిరుమలరావు అన్నారు. నేడు చాలా వరకు జానపద, ఆదివాసీ సంగీత కళారూపాలు అంతరించిపోవడం ఆందోళన కలిగిస్తుందన్నారు. అపురూపమైన ప్రాచీన కళలను బతికించుకోవాల్సిన అవసరం ఉందన్నారు. పరశేధ సలకు ప్రేరణ కలిగించాలనే ఉద్దేశంతో ప్రాచీన వాయిదాలపై కృషి చేస్తున్నట్లు తెలిపారు. అందులో భాగంగానే 52 కళావాయిదాలను ఒకే వేదికపై ప్రదర్శించే ప్రయత్నం చేసినట్లు వివరించారు. అంటరానితసం, వెలివేత కారణంగా ఆదివాసీ, గిరిజన వాయిదాలు ప్రాచుర్యం పొందలేకపోయినట్లు ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. ఈ సమాజం ప్రాచీన కళలను గుర్తించకపోవడం బాధాకరం అన్నారు.

వాయిద్యాలు వెలుగొందుతంటే, కళాకారులకు ఆదరణ లభిస్తుందన్నారు. తెలంగాణ నేలపై పోగుపడిన గిరిజన, ఆదివాసీ సంగీత సంపదము డాక్యుమెంటేషన్ చేసే ప్రయత్నం చేయాలిన అవసరం ఉండన్నారు. ఆదివాసీ, గిరిజన వాయిద్యాలను ప్రపంచానికి అందించేందుకు కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు కృషి చేయాలన్నారు.

55 వాయిద్యాలను కలిపి అధ్యయనం చేస్తాం : దేశియల్ కానిస్టాంటెన్ గ్రీకు పరిశోధకుడు

ఈకేసారి ఒకే వేదికపై 160 మంది కళాకారులు తమ కళలను ప్రదర్శించడం గర్వకారణం అని, దీంతో తనకు 55 వాయిద్యాలను కలిపి అధ్యయనం చేయాలనే ఆలోచన తనకు కలిగిందని గ్రీకు పరిశోధకుడు దేశియల్ కానిస్టాంటెన్ అన్నారు. ప్రపంచంలో ఎన్నో దేశాలు తిరిగానని, కానీ ఏ దేశంలో కూడా ఇన్ని వాయిద్యాలు ఒకేసారి, ఒకే వేదిక మీద ప్రదర్శించిన దాఖలాలు లేవన్నారు.

జానపద సంగీతాన్ని కాపాడుకోవాలి :

ఓయు ప్రాథమికస్ట్రో

జానపద, ఆదివాసీ సంగీత కళలను రక్షించుకోవాలిన బాధ్యత వేంద్రావులు, విద్యార్థుల పై ఉండని ఓయు ప్రాఫేసర్లు పేర్కొన్నారు. జానపద సంగీత సమారోహం ముగింపు వేడుకలకు ఓయు వివిధ విభాగాల అధిపతులు ప్రాఫేసర్ గణేష, ప్రాఫేసర్ సూర్యధనుంయ్య, ప్రాఫేసర్ విజయకుమార్, ప్రాఫేసర్ స్థివెన్సన్ పాల్గొన్నారు. ఈ సందర్భంగా వారు మాట్లాడుతూ ప్రాచీన సంగీత వాయిద్యాలను కాపాడుకోవడం కోసం ఉన్నానియా యూనివర్సిటీలో సంగీత సమారోహాల్ని నిర్వహించడం

గర్వకారణం అన్నారు. గిరిజన సంస్కృతి, ఆదివాసీ సంపద సమాజానికి ఎంతో ఉపయోగం అన్నారు. వివిధ సంగీత వాయిద్యాలు, వాటి చరిత్ర, వాటి ప్రాముఖ్యతను గురించి రాసిన మూలధ్వని గ్రంథాన్ని బుర్రపీణ కళాకారుడు కొండప్ప చేతులమీదుగా ఆవిష్కరించారు. ఈ సందర్భంగా కొండప్ప మాట్లాడుతూ గ్రామమాలకే పరిమితమైన తమ సంగీత కళలను చారిత్రక ఉన్నానియా యూనివర్సిటీలో ప్రదర్శించడం చాలా గ్రంథాల అన్నారు. తమను ప్రభుత్వం ఆదుకోవాలని, గౌరవ వేతనంతో పాటు పించన్ ఇవ్వాలని విజ్ఞాపి చేశారు.

కళలే మన సంపద :

మణికిండ వేదకుమార్ టీఆర్ఎస్ ప్రైర్స్

ప్రాచీన కళలే మన సంపద అని తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ పైర్స్ మణికిండ వేదకుమార్ పేర్కొన్నారు. ఆదివాసీ, గిరిజన సంగీత సమారోహాల్లో భాగంగా రెండో రోజు కార్యక్రమంలో పాల్గొన్న వేదకుమార్ మాట్లాడుతూ సంగీతానికి మూలమైన ఆదివాసీ, గిరిజన వాయిద్యాల పరిరక్షల అనేది చాలా ముఖ్యమైన అంశంగా చూడాలన్నారు. ప్రాచీన కళలపై యావత్తు ప్రపంచం చూడగలిగేలా కృషి చేయాలిన అవసరం ఉండన్నారు. ఈ సందర్భంగా సంగీత కళాకారులతో వేదకుమార్ ముచ్చచేసారు.

- రామకృష్ణ కాంపాటి,

m : 9866168863

e: ramakrishna.praja@gmail.com

“జాఫర్ మామూ”

ఆంధ్రప్రదేశ్ అవతరించిన సంవత్సరమది.

ఆ రోజులలో ఒకానెక సాయంత్రం చార్సో సార్ హైద్రాబాద్ పాతనగరం శాలిబండల మా ఇంటెనుక పెరట్ల నిండువున్నమి పండు వెన్నెల మల్లె పందిరి క్రింద ఘుమఘుమల మత్తుగాలుల మధ్య ముషాయిరా శురువయ్యాంది. రంగు పూల ప్రతంజీ మీద మల్లెపూపులాంటి తెల్లని చాదర్ పరిచి అంటలో గుండ్రంగా కూర్చున్న వాళ్ల మధ్యల వెలుగుతున్న ‘పమా’ సాక్షిగా కమనీయ కవితాగానానికి అంతా తయార్ అయ్యాంది. నాజాకు నడుము లాంటి తెల్లని పొడుగు పొడుగు సీసపు గ్లాసులల్ల ఎక్రెరని ఖర్మజా పర్మత్తులు సరఫరా అపుతున్నాయి. అక్కడ అలరించిన పాయర్ల శేర్వ్యోనీలకు చమేలీ అత్తరులను అలవోకగా అద్ది వారికి నవరతన పాన్ సుపారీలను సగౌరవంగా అందించారు. ఉజ్వలంగా వెలుగుతున్న పమా పక్షపత తత్తతలాడే కిస్తీలో తాజారోజా ఎరుగులాటిలు ఒద్దికగా ఒప్పుల కుపు హోయారి భాషులా బుద్గిగా కూచున్నాయి. అక్కడి మాపోల్చార్ మొత్తం మురిపించి ఘైమరిపించే మాయా జాలంగా, మంత్ర సగరిగా మారిపోయాంది.

అనాటి ముషాయిరా మా బాపు సదారత్తలనే (అధ్యక్షత) శురువయ్యాంది. ఆయన జిగ్రీదోస్తులు జనాబ్ ఉస్మాన్ సాబ్, జిలానీ సాఫ్, లతీఫ్ సాబ్, జాఫర్ మియా, గంగారాం, లక్ష్మీసరసయ్యలే గాక ఇంకా నాకు పేరు తెల్పుని వాళ్ల చాలా మంది అక్కడ హోజ్జైనారు. రాత్రి రగులకుని రంజుగ రాణిస్తుంటే అందరి తథ్యత ఖుష్ పటోయాంది.

సదర్ ముందు పమా నిలబడింది. ఆయన ప్రారంభించాలని సూచన అది. మా బాపు ఆపువుగా ఒక పేర్ వినిపించాడు.

హమే దునియా సే క్యా మత్తలబ్

**కుతుబ్బానా హై వతన్ అప్పు
మరేగే హమ్ కితాబోఁ పర
హార్ వరభ్ హై కఫన్ అప్పు
(ఈ లోకంతో మాకేం సంబంధం
గ్రంథాలయమే మా స్వదేశం
పుస్తకాల కోసం ప్రాణాలు విడుస్తాం**

ప్రతి కమ్మును కప్పుకుని లోకాన్ని వదులుతాం)

మల్లెపందిరి క్రింద మల్లెపూల వాన కురిసినట్లు అక్కడ వాహ్య వాహ్యల ప్రశంసల జల్లు కురిసింది. దాంతో ఆయన మరొకటి అందుకున్నాడు.

“హీలెబ్ కర్ ముస్తూరానా జిందగీ

ముస్తూరాకే గమ్ బులానా జిందగీ

హార్ దిన్ న మిల్ పాయేతో క్యాపువా

హార్ రహకర్ భీ దోస్తి నిభానాజిందగీ”

(పూవు వలె చిర్మప్పులు చిందించటమే జీవితం

చిర్మప్పులతో చింతలను మరిపించటమే జీవితం

ప్రతిరోజు కలిసిమెలిసి జీవించక పోతేనేం

దూరాలనుండి స్నేహాన్ని కొనసాగించటమే జీవితం)

మా బాపుకు తెలుగు కన్నా ఉర్రూ మీదనే మక్కువు ఎక్కువ.

నైజాం జమానాలో ఆయన చదువంతా ఉర్రూ భాషలనే జరిగింది.

ఆయన పనిచేసేది కూడ ఉర్రూ మీడి యం బడిల ఉర్రూ టీచర్గనే.

ఇంటికి ప్రతిరోజు సియాసత్ అక్యార్ తెప్పిచెబోడు. తెలుగు దినపత్రిక

తెప్పిస్తే మేం కూడ చదువుతం కదా అని అమృ కొట్లాటు. ఇగ రైన్బోర్ సుండి మా మేనమామ సైకిల్ తొక్కుకుంట మా ఇంటికి హాస్తే చాలు బావాబామ్మర్చుల్లిద్దరూ కల్పి ఉర్రూలనే మాటాముచ్చట, మజ్కులు.

మాకు మా చిన్నతనంల ఇంగ్లీష్ కంటే ముందు ఉర్రూనే పరిచయం

అయ్యాంది. అట్ల మాకు ఇద్దరు అమ్మలు. ఒకరు తెలుగు మరొకరు

ఉర్రూ. త్రివేణి సంగమంలగ అరబ్బి, పార్సీ, హిందీల మేలు కలయిక

ఉర్రూ. అది ఒక మతానికో, ప్రాంతానికో పరిమితం కాదు. భారతదేశ భాషా కుటుంబంలో మరో ముద్దుబిడ్డ.

ఇలిగు వెలుగుల వెన్నెల చిక్కబడుతుంటే ముషాయిరా జీర్

అందుకుంది. ఉస్మాన్సాబ్, జిలానీసాబ్ల కవితాగానం అయిపోంగే

పమా జాఫర్ మామూ ముందు హోజీర్ అయ్యాంది. దీపశిఖ సాక్షిగా

ఆయన తన రాగయుక్త సంగీత స్వరంతో ల్రోతలను మంత్ర నగరిలోకి

ఎత్తుకపోయాందు.

“అఫోఁ తుమారీ పెశా తో అంపూ మేరీ పెశా

దిల్ తుమారీ హెశా ధడ్ఫో మేరీ హెశా
అల్లా కరే హమారీ ప్యార్ జత్త్వా గహరా హెశా
సాంస్ తుమారీ రుక్తే మాత్ మేరీ హెశా”
(కనులు నీటైతే కన్నిట్లు నావి
హృదయం నీదైతే స్నందన నాది
అల్లా దయవలన మన ప్రేమ ఎంత గాధమో
ఆగిన శ్వాస నీవైతే మరణం మాత్రం నాది కావాలి)
ఆ కవితామృతాన్ని అస్యాదించిన రసికుల సరనరాలతో
పరవతత్త్వం పరవళ్లు తొక్కింది.
హమ్తే “లుటగయే” అని ఒకరంటుంటే హమ్తే “బర్బాద్”
హెశాగయే అని మరొకరన్నారు.

శ్రీరామచంద్రుడికి హమమంతడు ఎట్లనో మా బాపుకు జాఫర్
మియా అట్ల. మా బాపు స్వాలుకు సదర్ సాబ్ అయితే అండ్
జాఫర్ మియా ఒక చప్రాసే. అతను పిల్లల కోడి లాంటి వోడు కనుక
స్వాలు పిల్లలంతా అతన్ని జాఫర్ మామూ అని పిల్పుటోళ్లు. నాకు
కూడ అట్లనే అలవాటు అయింది. ఉద్యోగం
అంతస్తులు మతాల అంతరాలు మరిచిపోయి
వాళ్లిద్దరు “అక్కన్న మాదన్నలు” గా
జిగ్గెదోస్తులుగ కల్పి
ఉండెటోళ్లు. బాపు ఆయన్ని చనువుతో ప్రేమగా
“హమారే జాఫర్ మియా” అని పిలవగానే
“జీసాబ్ అనో లేక హాం సాబ్ అనో” వెంటనే
బదులు పలికెటోడు.

బడి పనులన్నీ జిమేదారిగ ఎట్ల
చేసెటోడో మా ఇంటి పనులు కూడ అట్లనే
నెత్తిల వేసుకుని చేసెటోడు. అమ్మకు బజారు పనులల్ల
అయస ఆసరాగ ఒక పెద్ద కొడుకుగ
ఉండెటోడు. అమ్మకు ఉర్రూరాదు.
అయసకు తెలుగురాదు. వారిద్దరి

మాటామంతి, ఆ అవస్థను చూసి మా పోరలకు
ఉంచిత వినోద ప్రదర్శనమై పొట్లలు పగిలేటట్లు నవ్వుకునేవోళ్లం.

జాఫర్ మామూ రూపం హైద్రాబాద్ దక్కన్ ఆమ్ ఆఢ్చీకి
ప్రతిరూపంగ ఉండేది. నెత్తి మీద నల్లని టర్మిన్ బారు టోపీ,
మందంగా ఉండే ఊదారంగు బిస్టీ శేర్వానీ, లోపల తెల్లని మస్లిన్
లాల్సీ, దాని క్రింద తెల్లబి ఇరుకిరుకు కాటన్ పైజామా వేసుకుని
మధ్యస్థంగా ఎత్తు లావులతో ఉండెటోడు. ముఖమంతా గుబురు
గడ్డం మీసాలే గాక చాలా అస్పష్టంగా అమ్మారు సోకిన మచ్చలు
కూడా ఉండేవి. భిమామీ జర్డా పొన్ నమిలి, నమిలి ముదురు
రంగుక మారిన పెదుముల మీద వాడిపోని ఒక బిర్వు మాత్రం
హమేషా చమ్మా ఇస్తుండేది.

ఎండాకాలం తాతీళ్లలు (సెలవులు) కూడా మా ఇంటికి వచ్చి
పనేమైనా ఉండా అని అడిగి పనులేమీ లేకపోతే దివాన్ఫించానా ఆరాం
కుర్చీల పురుసత్తగ కూర్చుని బాపుతో వొడవని ముచ్చటల్ల మునిగి
తేలెటోడు.

పెంజీకట్లు కమ్ముకొస్తున్న ఒకానోక సాయంకాలం తన ఎద
లోపలి విషాద గాధను వినిపించాడు. చరిత్ర చెక్కిలి మీద
ఘనిభవించిన కాలం కన్నీటి గాధ అది.

× × ×

కోపోర్..

తెలుగులో వజ్ఞాల గుట్ట అని అర్థం. జాఫర్ మియా పుట్టి
పెరిగిన వతన్ అది. ప్రకృతి పొత్తిళ్లలో పసిపాపలా ముదుకుని
పడుకున్న పల్లె అది. చుట్టూ నల్లరాళ్ల గుట్టల మధ్య ఎర మట్టినేల
మీద ఆకుపచ్చని పచ్చల పతకంలా మెరినే పల్లె కోపోర్. కోపోర్
తియ్యటి జామపండ్లు అవ్వల్ దర్జా నంబర్ వన్ అన్నమాట. మొత్తం
నైజాం రాజ్యంలనే ఆ పంచ్లు మహామహార్. ఆ పంచ్ల ముందు
బార్యాన్ జామపండ్లు కూడా బేకార్. హైద్రాబాద్ కురు కిలోమీటర్లు
దూరంల బీదర్కు పోయే సదక్కు ఎడమ పక్కమీద ఆ పల్లె ఉ
ంటుది. గంగాయమునల సంగమం వోలె హిందు ముస్లింలు ఆక్కడ
సహజీవనం చేస్తుంటారు. కాని 1948 సెప్టెంబరు పదివేసు తారీఖు
మాత్రం ఆ పల్లెను అతలాకుతలం చేసి
హైద్రాబాద్ చరిత్రగతిని ఉట్టాపల్లు చేసింది.

ఆ రాత్రి జాఫర్ మొదదటి బుక్కను
బిస్టీల్లు అనుకుంటూ నోట్లో పెట్టుకోంగనే
అకాశం పగిలిందా అన్నట్లు హైద్రాబాద్ చప్పుత్తులు.
అటువంచి చప్పుడు జిందగీల
ఎప్పుడూ వినలేదు. చెవులు చిల్లలుపడి
భీరిపోయాడు. మరుక్కణమే మరో వింత
చప్పుడు. అది సైరన్. మృత్యుదేవత పిలుపు
లాగ అది కర్ణకరోరంగా ఉన్నది. ఏమీ
సమజ్గాక ఎంగిలిచేయి కడుకోకుండనే
ఇంట్ల నుండి ఇతలకి ఉరికొచ్చిందు. అప్పటికే
అందరూ అక్కడికి చేరి చీకటి ఆకాశం దిక్కు

తలెత్తి దిక్కులు చూస్తుంద్రు. భూతాల్లాంటి గాలి మోటార్లు మబ్బుల్ని
చీల్చుకుంట పట్టుంవెపు పరుగులు తీస్తున్నయ్య. వాటి పొట్ట క్రింద
ఊరంతల్లి పట్టపగలుగ వెలిగిస్తున్న లైట్లు. అవి దయ్యం కండ్లవేల
మిరిమిట్లు గొల్పుతున్నయ్య. అది సిరిచోదన్నట్లు మీదికెల్లి చెవులు
దిబ్బుడవడే సైరన్ చప్పుత్తు. ఎవరికి ఏమీ సమజ్ కాలేదు. మెడలు
విరిగేట్లు నెత్తుల మీద కెత్తి బొమ్మలోలే పరుసగ ఉరుకుతున్న ఆ
జిసుప డేగలను నోర్చెట్టబెట్టుకుని చూస్తున్నారు. అవి యుద్ధి విమానాలని,
మిలిటరీ జనరల్ జె.యిన్. చౌదరి నేత్తున్నాలో అవి హైద్రాబాద్
పట్టాన్ని దిగ్ంధం చేసి నిజాం నవాబును గద్దె దించటానికి
పోతున్నయని వాళ్లకు తెలియదు. ఆ ఊరికి అక్కార్ రాదు, రేడియో
లేదు. ఇగ వాంఢ్లకు దునియ మీద ముచ్చట్లు, సియాసతీ సంగతులు
ఏం తెలుస్త్యాయి. అందరూ అయ్యామయం జగన్నాథంలే!

గాలిమోటార్లు అట్ల పోయినయో లేదో ఊర్లకు వచ్చే సదక్
మీద బుర్రబుర్రున చప్పుడయ్యంది. మళ్లీ ఇదేం పరేపాన్ అని
అందరూ అనుకుంట అటువైపు చూడంగనే మిలిట్రీట్రుక్కులు

జాఫర్ మూమూ బడి పనులన్నీ
జిమేదారిగ ఎట్ల చేసెటోడో మా ఇంటి పనులు కూడ అట్లనే నెత్తిల వేసుకుని
చేసెటోడు. అమ్మకు బజారు పనులల్ల అయస ఆసరాగ ఒక పెద్ద కొడుకుగ
ఉండెటోడు. అమ్మకు ఉర్రూరాదు.
అయసకు తెలుగురాదు. వారిద్దరి

మాటామంతి, ఆ అవస్థను చూసి మా పోరలకు
ఉంచిత వినోద ప్రదర్శనమై పొట్లలు పగిలేటట్లు నవ్వుకునేవోళ్లం.

కనబడినయ్. అండ్ర ఇనువ చిప్పల టోపీలు, భాకీ రంగు డిరస్సులు, భుజాల మీద యాల్లాడే 303 తుపాకీలు, కాళ్ళకు బూట్లు కనిపించినయ్. ట్రిక్యు క్యాబిన్ మీద చిన్స్‌పైజు ఫిరంగి ఫిట్ చేసి ఉంది. టైర్లు మీద ఎరటి దుబ్బుమన్న పుల్లుగ నిండిపోయి ఆ ట్రిక్యులు చాలా దినాలా నుండి చాలా దూరం నుండి దేశదేశాలు తిరిగి వస్తున్నట్లు చూడంగనే వాల్కు తెల్పిపోయింది. అవి లార్ ఫీలా నుండి ఉక్కపునిషి సర్డార్ పటేల్ పంపిన సైన్యాలని వాల్లకేం తెలుసు? ప్రాచ్రాబాద్ స్టేట్ బార్డర్లల్ - గుల్బాగ్, రాయచూర్, పోలాపూర్, బీదర్, బీడ్, పర్మనీ, నాందెడ్, జెరంగాబాద్ బార్డర్లల్ నైజాం సైన్యం, రజాకార్ దళాల్ని తమ ఉక్క పాదాల క్రింద తొక్కి నలిపి, నాశనం చేసి పట్టాన్ని పట్టుకునేందుకు పోతున్న యూనియన్ సైన్యాలని వాల్లకేం తెలుసు?

ఆ ట్రిక్యులల్ నుండి దబ్బుదబ్బున క్రిందికి దుంకుతున్న మిలిట్రీని చూడంగనే వాళ్ళ సోయిలకు వచ్చిందు. మామూలు పోలీసు జవాన్‌నో లేకపోతే అమీన్‌సాబ్స్‌నో చూస్తునే పంచెలు తడుపుకునే ఆ అనాడీలు మిలిట్రీ కనబడంగనే దస్తుతిని కలుగులకు దూరిన ఎలక్ట్రల్గ తమ ఇండ్స్ట్రిలకు జోర్ తలుపులు బిగ్గాయించు కున్నరు.

సైన్యం ఊరి మధ్యల నిలబడి ఒక వర్గం గుండెలలో భయాన్ని సృష్టించి ఇంకో వర్గం మనస్సులలో భరోసాను కల్గించే ఆలోచనతో తొలుత ఆ ఊర్ల కనబడుతున్న ఆకుపచ్చ మసీదు గుంబజ్సు ఫిరంగితో పేటే సింద్రు. ఆ రాత్రి వాండ్లు జరుపబోయే హింసా కొండకు ఆ చద్య నాంచీప్రస్తావన అయ్యింది. ఓడిపోయిన శత్రువేశంపై గెలిచిన సైన్యం విజయాన్యాదం తలకెత్తితే ఏం జరుగుతుందో అ రాత్రి ఆ ఊర్ల అదే జరిగింది.

మసీదు గుంబజ్ తునాతునకలు కాంగనే ఆ హమ్మ ఎవరిమీదనో ముస్లింలకు ఖుల్లంఖుల్గా సమజయిపోయింది. ఎవరి ప్రాణాలు వాళ్ళ అరచేతులల్ పెట్టుకుని ఇంటెనక తలుపులు తీసి ఊరి బయటి పొలాలల్కు ఉరికిందు. వయసుల ఉన్న వాళ్ళ అట్ల తప్పించుకుంటే ఇగ ఇండ్లల్ ఆడోళ్లు, పిల్లలు, ముసలోళ్లు మిగిలిపోయిందు ఇరవై ఏండ్ర జాఫర్ భీ అన్నతో కల్పి అడివిలకు పరాయ్యిందు. కాని ఏం ఘాయిదా? మిగిలిన కటుంబం మాత్రం బర్యాద్ అయిపోయింది.

జాఫర్ వొదినా, అమ్మలోపాటు ఊర్ల ఉన్న ముస్లిం ఆడోళ్లందరు అన్యాయానికి గుర్యాయిందు. జాఫర్ అబ్బాజాన్తో పాటు మరికొందరు మిలిట్రీకి చికిత్సె వాళ్ళందర్ని వరుసగా నిలబట్టి లుంగీలు విప్పి ముస్లింలేనని నిర్దారణ చేసుకున్నంక కాళ్ళ చేతులు బిగించికట్టి నిండుగ నీళ్లన్న మొటబావులల్కు విసిరేసిందు. ముస్లింలందరూ రజాకార్లు కాదని, నిజాం నవాబు రాజకీయాలతో ఏ మాత్రం సంబంధం లేని అమాయకులని ఆ సైన్యం ఆలోచించలేదు. ఆ సైనికులలో ఎక్కువ

మంది పంజాబి సిక్కులు. దేశ విభజన చేసిన గుండె గాయాలను వారు ఆ అమాయక ముస్లింలపై చేసే దుర్మార్గం ద్వారా మాన్యకోవాలని అనుకున్నారు. చేసిదంతా చేసింతర్వాత ఆ ఊరి మాలి పటేల్, పోలీస్ పటేళకు హుకుం జారి చేసి కోళ్లు, మేకలు కోయించుకుని సుష్టుగా తిని మర్మాడు పట్టంవైపు ఆ పటాలం ప్రయాణమయ్యాంది.

మిలిట్రీ ఊరు విడిచిందన్న సంగతి తెల్పుకుని అప్పటి వరకు చెరుకు తోలుల్ల, జొన్ చెల్యులల్ దాక్కుస్సు ముస్లింలందరూ ఆ అన్నా తముళ్లతో సహ ఊర్లకు తిరిగి వచ్చిందు. ముస్లింల వాడకట్టు అంతా బర్యాద్ అయిపోయింది. ఖబరస్తాన్ వేలే కనబడుతుంది. మెగోళ్ శవాలు మొటబావులల్ తేలితే బ్రికుల్ను ఆడ శవాలు మాత్రం కుల్లి కుల్లి విడుస్తున్నాయి. ఊరు ఊరంతా విడ్పులు, అర్పులతో నిండిపోయింది. కాని ఆ దుఃఖగాథ అంతటితో అయిపోలేదు.

ఆ పగటిపూట మరొకటి మిడతల దండు ఊరిమీద ఇర్పుకపడింది. వాండ్లు మరట్టుడా ప్రాంతం నుండి వచ్చిన హిందూ గుండాలు. ఆ గుంపు గుర్రాల మీద వచ్చింది. చేతులల్ల తల్వార్లు, జంబియాలు, లారీలు, తాళ్ళు, దౌరికిన ముస్లిం మగవాండ్ తలలను తేజ్ తల్వార్లకు బలిజచ్చిందు. ఇండ్లలకు చొచ్చుకొచ్చి వెండి బంగారాన్ని మూటల్లాగ కట్టి గుర్రాల మీద అడ్డంగా వేసుకుని తమదేశంవైపు మెరువు తీగల్లా మాయమయ్యిందు. తర్వాత దినాలల్ ఆ ఆడోళ్లను అందరూ కల్పి ఉమ్మడి వొస్తువుల్గ వాడుకున్నరు. ఇండ్లల్ కట్టుబానిసల్లాగ పెట్టుకున్నరు. వస్తుమార్పుదుల్గ అమ్మకుని

సైన్యం ఊరి మధ్యల నిలబడి ఒక వర్గం గుండెలలో భయాన్ని సృష్టించి ఇంకో వర్గం మనస్సులలో భరోసాను కల్గించే ఆలోచనతో తొలుత ఆ ఊర్ల కనబడుతున్న ఆకుపచ్చ మసీదు గుంబజ్సు ఫిరంగితో పేటే సింద్రు. ఆ రాత్రి వాండ్లు జరుపబోయే హింసా కొండకు ఆ చద్య నాంచీప్రస్తావన అయ్యింది. ఓడిపోయిన శత్రువేశంపై గెలిచిన సైన్యం విజయాన్యాదం తలకెత్తితే ఏం జరుగుతుందో అ రాత్రి ఆ ఊర్ల అదే జరిగింది.

అనేక గ్రామాల సరిహద్దుల్ని దాటించిందు. కొండర్ని బలపంతంగా హిందూమతంలకు మార్పించి హిందూ స్ట్రీల పేర్లు వారికి పెట్టిందు. వాడుకుని వాడుకుని యూప్కోచ్చినప్పుడు దోస్తులకు సజరానాలుగ సమర్పించుకుందు. ఆఖరికి అండ్ర కొండరు అంగడిబోమ్మలుగ మారి రోగాలు, నొప్పులతో నవిసి, నవిసి చచ్చిపోయిందు. జగన్నాథ రథ చక్రాలక్రింద విరిగిన చీమలక్ష్మి చవ్వుళ్లు ఎవరు వింటారు? ఆ ప్రైతాన్ కా దౌర్చలో ఒక ఫోర దృశ్యాన్ని మాత్రం ఆ ఊరి ప్రజలు ఎన్నడూ మరిచిపోలేదు.

సగం చచ్చిన శవంలా ఉన్న జాఫర్ వొదిను ఒక మరాతా పహీల్వాన్ తన బుజాల మీద వేసుకుని గుర్రం వైపు ఉరుకుతుంటే ఆమె ఏదేండ్ర కొడుకు “మేరే అమ్మకో మత్త లేజావ్, ఉస్కో చోడ్ దో” అనుకుంట అతనికి అడ్డుమడ్డం తిరిగిందు. దాంతో ఆ దుర్మార్గాదికి కోపం వచ్చి చేతిల ఉన్న తల్వార్లను ఆ పసిపోరడి మెడమైపు రుచులైపించిందు. అంతే వొక్క వేటుతో ఆ పిల్లగాడి తల లేత మెడ నుండి వేరయ్య క్రింద భూమి మీదికి చెండులాగ దౌర్చిపోయింది. కాని అప్పుడొక భయంకర దృశ్యం అక్కడున్న వాళ్ళకు కనబడింది.

తలకాయ క్రిందికి దొర్లిపోయినా ఆ మొండెం మాత్రం నేలకు ఒరగలేదు. కొన్ని సెకండ్ వరకు ఆ పిల్లగాడి మొండెం అటుజట్టు ఉరికి ఉరికి అఖరికి నేలమీద దబ్బున పడింది. కాళ్ళేతులు తపతపా కొంచెం సేపు చేప పిల్లలాగ కొట్టుకుని, కొట్టుకుని ఆ శరీరం ఇటూ అటూ కొంచెం సేపు తండ్రాడి ఆ తర్వాత చలనం ఆగిపోయింది. ఆ దృశ్యాన్ని చూసిన ఊరోళకందిరికి చాలా ఏండ్ వరకు వాళ్ళ కలత నిర్దలల్ల తలలేని ఆ పిల్లాడి మొండెం అటు ఇటు ఉకుతున్నట్లు, మేరే 'అమీళ్కో మత్త లేజావ్' అని ఒర్లుతున్నట్లు పీడకలలు వచ్చి వాళ్ళను వెంటాడి, వేధించేవి.

మరాలీ మూకలు వెళ్లినంక ఆ ఊర్ల మిగిలిన ముస్లిం ముసలి ట్రీ పురుషులందరూ కట్టగట్టుకుని ఊరి మధ్య బోద్రాయికాడ హిందువుల కాళ్ళచుండి పడి “వాండైవరో మేరే ఊరి మధుషులు చేతులల్ల చచ్చే కంటే మన ఊరోళ చేతులల్ల చచ్చినమన్న తృప్తి అయినా మాకుంది మమ్మల్ని మేరే చంపి పుణ్యం కట్టుకోరాదుండి” అని హోలోలా ఏచ్చింద్రు అప్పుడు హిందువులందరూ వాళ్ళను లేపి తమ గుండెలకు కావలించుకుని వాండ్లు భీ ఎక్కుక్కి కండ్ల నీళ్లు కార్బింద్రు. కార్బిన కన్నీళ్లకు, కారిన రక్కానికి హిందూముస్లిం తేడాలు ఉంటయా?

తప్పించుకున్న అనేకమందితో కల్పి జాఫర్ అతని అన్నయ్య పెద్దలోడ్డు మీద నుండి గాక పొలాలల్ల నుండి, అడవుల నుండి కట్టబట్టలతో కాలినడకన ప్రాధాబ్ద చేరుకున్నరు. అట్ల వాళ్లు

స్వదేశంలనే కాందిశీకులయిపోయింద్రు.

పట్టుం చేరుకునేనరికి అదొకప్పుడు ఆనఫ్ జాహీలు పరిపాలించిన ప్రాధాబ్ద కాదు. నిజాం యూనియన్ సర్కార్ కు లొంగిపోయాడు. రాచరికం స్థానంల ప్రజాస్వామ్యం పేరుతో మిలటరీ పాలన ఏర్పడింది. ఆ సైనిక ప్రభుత్వానికి మద్దతుగ ఆంధ్ర నుండి వచ్చిన సివిల్ ఉద్యోగుల పెత్తనం కనబడుతుంది. విజేతల ఆధిపత్యధోరణి అంతటా విస్తరించింది. నగర సంస్కృతిలో, జీవన విధానంలో మార్పు స్పష్టంగా కనబడుతుంది.

గతం గాయాలను మర్చిపోదామని వారిద్దరు మళ్ళీ పెండ్లిక్కు చేసుకున్నరు. కొత్తగ పట్టుం జీవితానికి అలవాటుపడింద్రు. ఎవరో నవాబుగారి సిఫారస్తో జాఫర్ కు చుప్రాసీ నేఖలీ దొరికింది. అళ్ళర జ్ఞానం లేని అన్నమాత్రం చార్పినార్ కాద రిక్కాగ మారిపోయిందు. ఆ గడ్డదినాలల్ల చానా మంది ముస్లింల బ్రతుకు నావలు తలక్కిందులై కాల క్రమేణ వారి జీవితాలు సమాజపు అట్టడుగు పొరలలక వెళ్లిపోయి తర్వాతీబిందిలుగ, ప్ర్యాజ్ శార్ హౌజ్కీ బండీలుగ, పైకిల్ పంక్కర్లు లేదా హార్ ఏక్ మాల్ దుక్కులగ మారిపోయినయి. ఇక రాబోయే రోజులన్నీ కూడా “జీవఫలం చేయిపం” అన్న సంగతి వారికి తెలిసిపోయింది.

(తయాయి వచ్చేసంచికలో)

-పరవసు లోకేశ్వర్, m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

పారకులకు మనవి : దక్ష్య ల్యాండ్ మానపత్రిక ధర పెంపు

దక్ష్య ల్యాండ్ మాన పత్రిక 78 నెలలుగా క్రమం తప్ప వెలువడుతూ పారకాదరణ చూరగొంటున్నది. సుమారు ఆరు సంవత్సరాలుగా ఆర్థికంగా భారమే అయినప్పటికీ తెలంగాణ గొంతుకను బలంగా విన్నించాలనే సంకల్పంతో ఎంతో క్రమక్రిం దక్ష్య ల్యాండ్ మాన పత్రికను తీసుకువస్తున్నాం. ముద్రణ వ్యయం ఎక్కువ కావడం వలన పత్రిక ధరను ఏప్రిల్ 2019 ప్రస్తుత పత్రిక ధర రూ. 20/- నుండి విడిప్రతి రూ. 30/- పెంచడమైనది. కావన పారకులు సహకరించవలసినదిగా విజ్ఞాపి చేస్తున్నాము.

చందాదారుల చందాలే పత్రికకు ఊపిరి. దక్ష్య ల్యాండ్ అభిమానులంతా తాము చందా కట్టడంతో పాటుగా నూతనంగా చందాదారులను చేర్చించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం.

ఇప్పటివరకూ ఎంతోమంది ఈ మహాత్ర కార్యక్రమానికి సహకరిస్తు వచ్చారు. వారందరికి మా ధన్యవాదములు. 2012 నుండి చందాదారులుగా ఉన్న వారికి విస్తుపం ఏమనగా మీరు

కట్టిన చందా కాల పరిమితి ముగిసినచో మీరు మీ సంవత్సర చందా రూ॥ 300/ను, రెండు సంవత్సరాలుగాను రూ॥ 600/-లుగా రెన్స్యూవల్ చేసుకోవలసినదిగా కోరుచున్నాము.

గారవ చందాదారులు ఎంపు/అన్లైన్/ డిడి/ చెక్/ పేటీఎం ద్వారా కానీ, వ్యక్తిగతంగాకానీ కట్టవచ్చును. మీ సహకారంతో మరింతమందిని పారకులుగా మరియు చందాదారులుగా చేర్చి పత్రికను ప్రోత్సహిస్తారని ఆశిస్తున్నాము. చందాపరంగా, ప్రకటన పరంగా చేయాతనిచ్చి పది కాలాలపాటు పత్రిక నిరాటంకంగా కొనసాగేందుకు మిమ్మల్ని అభ్యర్థిస్తున్నాము. మీ అందరి సహకారంతో పత్రికను ముందుకు తీసుకువెళతామని తెలియజేస్తూ, కృతజ్ఞతలతో....

వేదకుమార్.యం ఎడిటర్, దక్ష్య ల్యాండ్ మాన పత్రిక

దక్ష్య ల్యాండ్ బ్యాంకు భాతా వివరములు:

Name	: DECCAN LAND
Bank	: KOTAK MAHINDRA BANK
A/c No	: 7111218829

IFSC Code	: KKBK0007463
Branch Code	: 007463

టి.టి.ఆర్.సి. “భూమిక”

తెలంగాణ రంగస్థలంపై నూతన ఆవిష్కరణ

మహిళా సాధికారత తరచుగా వినబడుతున్నమాట, ఏదో ఒక సందర్భంలో ఈ అంశంపై చర్చ జరుగుతునే ఉంది. సాధికారత పదం చాలా విస్తృతమైంది. స్నాలంగా మాటల్లాడితే అన్ని రంగాల్లో స్త్రీ నిర్దయాత్మక శక్తిగా ఎదిగినప్పుడే మహిళా సాధికారతకు సరైన అర్థం. వారు అన్ని రంగాల్లో తమ ప్రతిభఫు చాటుతున్నట్లుగానే సాంస్కృతిక రంగాల్లో కూడా ప్రముఖ పాత్రము పోషించాలి. శాస్త్రీయ స్వత్యం, నంగీతం, శిల్పం, చిత్రకళల్లో మహిళలు తమదైన ముద్రను చాటుతున్నటీకీ నాటకరంగంలో వారి భాగస్వామ్యం పురుషులతో సమానమై కనిపించదు. వీటికి కారణాలు అనేకం. మహిళలు ఆకాశంలో సగమే కాదు, నాటకరంగంలో కూడా సగం అన్న స్థాయికి ఎదగాలి. మహిళలు నటనతో పాటు రంగస్థలంపై దర్శకులుగా, ఇతర సాంకేతిక నిపుణులుగా స్పృజనాత్మక భూమిక పోషించినప్పుడే వెలుగుచూడని అనేక అంశాలు వారి దృష్టి కోణంతో ఆవిష్కరించబడతాయి.

ఈ స్మార్టిని రగిలించేందుకే తెలంగాణ ధియేటర్ రీసెన్సీ సెంటర్ (టిటిఆర్సి) మహిళా భూమికను కేంద్రచిందువు (సెంటర్ స్టేజింగ్ ఓమెన్) గా ఆవిష్కరించింది. ‘భూమిక మహిళా రంగస్థలి’ పేరుతో టిటిఆర్సి నిర్వహించిన ఆధునిక నాటక ప్రయోగాలు నాటకరంగంలో గొప్ప స్మార్టిని నింపినవి. మహిళలు నటనలోనే

కాకుండా అవకాశం ఇస్తే దర్శకులుగా, రచయితలుగా, స్టేజ్ క్రాష్ట్, కాస్ట్యూమ్, లైటింగ్, సెట్, సౌండ్ డిజైనింగ్ వంటి భిన్న ప్రక్రియల్లో అత్యుత్తమంగా నిరాపించుకోగలరని ఈ నాటకోత్సవం నిరూపించింది. తెలుగు నాటకరంగంలో చేసిన ఈ తొలి ప్రయత్నం ఉమ్మడి తెలుగు రాష్ట్రాల్లో గొప్ప ప్రశంసలందుకుంది.

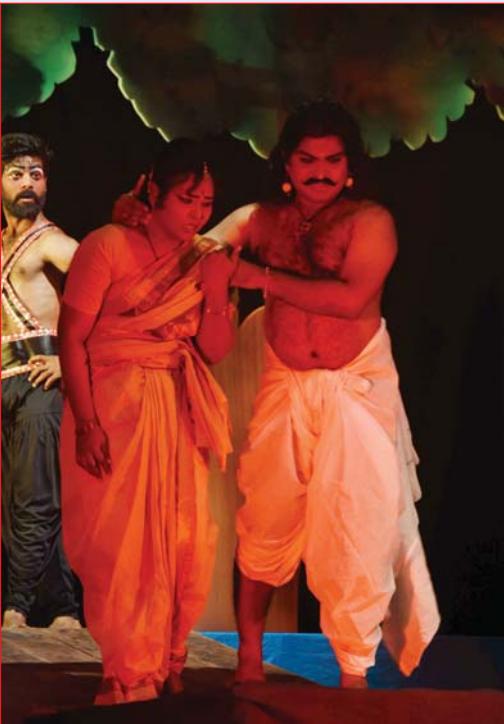
ఒక్కసారి వెనక్కిపెళ్ళి 133 ఏళ్ళ చరిత్ర కలిగిన తెలుగు నాటకరంగాన్ని సమీక్షిస్తే ‘ప్రహసనం’ ప్రక్రియ నుండి నేటి ఆధునిక నాటక ప్రయోగాల వరకు ఎన్నో మైలురాళ్ళను సృష్టించుకుంది. ఈ క్రమంలో ప్రవంచ నాటక పోకడలను గమనిస్తూ నాటక రంగస్థలానికి అనువుగా నాటకం తనను తాను కొత్తగా ఆవిష్కరించుకుంది. అయితే ఈ ప్రయాణం అంతా పురుష ప్రాధాన్యంగానే సాగింది. తొలి రోజుల్లో మహిళా ప్రాతినిధ్యం లేకుండానే నాటకాల్లో పురుషులే స్త్రీ పాత్రలను పోషించేవారు. నాటక రంగంలో స్త్రీలకు తగినంత ప్రాతినిధ్యం

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఆవిష్కరించిన తరువాత విస్తరించబడిన మన చరిత్రను పునర్మర్చించు కొంటున్న దశలో నాటకరంగ అభివృద్ధి కోసం నాటక ఆకాడమీ ఆవిష్కరించింది. ఇది ఎన్నో ఏళ్ళ ఆకాంక్ష దీనిని మన ముఖ్యమంత్రి కేసిఆర్ గారు నిజం చేశారు. నాటకరంగాన్ని మరింత శక్తివంతంగా ఆవిష్కరింపజేసేందుకు ప్రభుత్వం నడుంకట్టింది. అన్ని రంగాల్లో మహిళలు ముఖ్య భూమికను పోషించినట్లుగా నాటకరంగంలో కూడా తమ సామర్థ్యాన్ని చాటాలి. ఈ స్మార్టిని మరింత రగిలించేందుకు టిటిఆర్సి మహిళా దర్శకులచే మూడు రోజులపాటు ‘భూమిక’ పేరిట నాటకోత్సవాలను నిర్వహించి తెలంగాణ నాటకరంగంలో ఒక కొత్త చరిత్రను ఆవిష్కరించింది.

-బాధ్య శివకుమార్,

అధ్యక్షులు, తెలంగాణ నంగీత నాటక ఆకాడమీ

దక్కలేదు. మహిళా నాటకరంగంలో పాదం మోహదానికి చాలాకాలం పట్టింది. ఉత్తర భారతదేశంలో ఘృధ్వ ధియేటర్, ఇష్టా, ఇండియన్ నేషనల్ ధియేటర్ వంటి సంస్థలు నాటకరంగంలో మహిళలకు ప్రాతినిధ్యం ఇష్వదం ప్రారంభించాయి. 1950 దశకం నుండి కొందరు మహిళలు నాటకాల్లో నటిస్తూనే ప్రయోక్తులుగా, సాంకేతిక

నిపుణులుగా గుర్తింపు తెచ్చుకున్నారు. పూర్వ ప్రథానమంత్రి ఇందిరాగాంధీతో కలసి చదువుకున్న శాంతిగాంధీ రంగస్థల నటిగా, దర్శకురాలిగా రాణించారు. ‘జప్తో’ నాటక సంస్థతో కలసి ఎన్నో నాటకాలను ప్రదర్శించింది. అంతేకాదు సేషనల్ స్ట్రోల్ అఫ్ డ్రామాలో వనిచేస్తున్న కాలంలో సంస్కృత నాటకాలకు దర్శకత్వం వహించి అందులో ‘మధ్యమవ్యా యోగం’, ‘ఉరుభంగం’, ‘ముద్రారాక్షసం’, ‘భవదజ్ఞాకీయం’ వంటి నాటకాలను అధునికంగా ఆవిష్కరించారు. ముంబాయికి చెందిన అమల్ అల్లునా నాటకరంగంలో దర్శకురాలిగానే కావుండా కాస్ట్యూమ్ డిజైనర్గా, సీనిక్ డిజైనర్గా ప్రభ్యాతిగాంచారు. ‘అమే అధే అధూరే’, ‘భూమోవ్ అదాలత్ చాలూప్రా’, ‘అప్పాడ్ కా ఏక్ దిన్’, ‘కింగీలియర్’, నటి వినోదిని’ వంటి 55 నాటకాలకు దర్శకత్వం వహించింది. ఏరి వరంవరలో అనురాధా కపూర్, నీలం మాన్సింగ్, ఉపా గంగులీ, త్రిపురారి శర్మ, అరుంధతినాగ్, అర్పిత్ ఘోష్ వంటివారు నాటక రంగంలో స్టేజనాత్మక ప్రయో క్లుగా జాతీయ, అంతర్జాతీయ వేదికలపై నాటకాలను ప్రదర్శించి మహిళా శక్తిని చాటారు. మరోవైపు 20వ శతాబ్దం ప్రథమార్గంలో తెలుగు నాటక రంగాన బ్యార్జి రాఘవ, తెలంగాణ నాటకరంగాన గద్వాల సంస్థానాదీ శులు ప్రీలను ప్రోత్సహించి నాటకరంగానికి పరిచయం చేశారు. అయితే తెలుగు నాటకరంగంలో మహిళలకు వారి నటనా ప్రతిభకు గుర్తింపు లభించినా దర్శకత్వం, నాటక రచన మరియు ఇతర సాంకేతిక ప్రక్రియల్లో వారి సృజనాత్మకతకు చేటు దక్కలేదు.

తెలంగాణ రాష్ట్ర అవతరణ సుంది నాటకరంగ వికాసం కోసం, భాషా సాంస్కృతిక శాఖ నిర్మిష్ట కార్యాచరణ ప్రణాళికతో ముందుకు వెళ్లు, గత నాలుగు సురేష్ కాలప్ కృషి వల్ల తెలంగాణ నాటకరంగం ఇప్పటు పూర్తిగా జాతీయ స్థాయి నాటకాలతో సరితూగే స్థాయికి చేరుకుంది. ఈమార్పుకు కారణం ప్రభుత్వ పరంగా భాషా సాంస్కృతిక శాఖ అందిష్టపు మార్గదర్శకత్వం, ప్రోత్సహం ఒకవైపు అయితే మరోవైపున టీటీఆర్సి పంటి నాటక సంస్థలు నిఱధతతో చేస్తున్న కృషి కూడా ప్రధాన కారణమే! తెలంగాణలో ఆధునిక నాటకరంగాన్ని ప్రోత్సహించే లక్షంతో గణియ కృషి చేస్తున్న టీటీఆర్సి ఈసారి అందరూ మహిళలే దర్శకత్వం వహించిన నాటకాలతో మనముందుకు రావటం అప్పోనించదగిన పరిషామం. ఒక అరుదైన, విశిష్టమైన ప్రయోగానికి అంకూరప్పణ చేస్తున్న టీటీఆర్సి కృషి ప్రశంసనీయం.

మామిడి హర్షఫ్లు, సంచాలకులు, భాషా సాంస్కృతిక శాఖ, తెలంగాణ ప్రభుత్వం.

వెలుగులోకి తెస్తానే ఆధునిక నాటక ప్రయోగాలవైపు దృష్టి సారించింది. ఈ వెలుగులు ప్రైదారబాదీకే పరిమితం కాకుండా ఇతర ప్రాంతాలవైపు ప్రసరించేలా కృషి చేస్తున్నది. టీటీఆర్సి చేస్తున్న ప్రతి ప్రయత్నానికి తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ అండగా నిలిచింది. ప్రపంచ మహిళా దినోత్సవం సందర్భంగా తెలంగాణ ప్రభుత్వ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ మరియు తెలంగాణ ధియేటర్ రీసెర్చ్ సెంటర్ సంయుక్తంగా మహిళా దర్శకులచే ‘భూమిక మహిళా నాటకోత్సవాలు’ను మార్చి 5, 6, 7 తేదీల్లో నిర్వహించి మహిళా దర్శకుల సృజనాత్మక శక్తికి పెద్దపీట వేసింది. మూడు రోజుల నాటకోత్సవాల్లో నలుగురు మహిళా దర్శకులను ఎంపిక చేసుకుని నవ్య నాటక

ప్రయోగాలకు రవీంద్రభారతి వేదికైంది. ఇందులో ప్రఖ్యాత సినీనటి రుహాన్ని, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థల కళల శాఖ అసిస్టెంట్ ప్రాఫెసర్ డా॥ పద్మపియ, సౌమ్యారామ్ పెయాలగుండి మరియు అర్.సునయన జయ్తీల దర్జకత్వంలో ప్రదర్శించబడిన ఆధునిక నాటకాలు ఈ తరానికి దిక్కుచిగా నిలిచాయి.

మార్చి 5న రవీంద్రభారతి వేదికపై 3 రోజులపాటు ఘనంగా నిర్వహించిన 'భూమిక మహిళా ఆధునిక నాటకోత్సవాల'ను తెలంగాణ రాష్ట్ర ఎక్స్పోజెస్, యువజన క్రీడలు మరియు సాంస్కృతిక శాఖ మంత్రివర్గయులు ల్రీనివాస్ గౌడ్ ముఖ్య అధికించి విచ్చేసి జోడి ప్రజ్యలనతో ప్రారంభించారు. ఈ ఉత్సవంలో తొలి ప్రదర్శనగా 'అన్వేషణ' నాటకాన్ని సౌమ్యారామ్ పెయాలగుండి దర్జకత్వంలో ప్రదర్శించారు. ప్రఖ్యాత నాటక రచయిత సహాయి కాపూరి 'అన్వేషణ' నాటకాన్ని రచించారు. ఈ నాటకానికి దర్జకత్వం వహించిన సౌమ్యారామ్ రంగస్థల కళల్లో ఉన్నత విద్యను అభ్యసించి, లండన్ ట్రైనిటి కళాశాలలో స్ట్రేచ్, డ్రామా మరియు కమ్యూనికేషన్స్ కస్టమ్స్టోపంట సేవలందించారు. గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా నటనా అధ్యాపకు రాలిగా పని చేస్తున్నారు. 'నిమంచిత బ్యాలెట్ అండ్ థియేటర్ గ్రూప్లో నటిగా అనేక నాటకాలను ప్రదర్శించారు. నాటక ఇతివృత్తంలోకి వెళితే మన జాతీయ భద్రతా వ్యవస్థ నేరాన్ని, నేరగాళ్ళని ఆపగలిగే, అదుపు చేయగలిగే, గుర్తించగలిగే ఉన్న ఒక బలమైన వ్యవస్థను ఒక పైశాచిక హంతకడు అంతమొందించాలని ప్రయత్నిస్తుంటాడు. అలాంటి సంఘ విద్రోహిని అంతమొందించటానికి తెలివైన శక్తివంతుడు కావాలి. సస్పెన్షన్ ట్రిలర్ తరఫోలో సాగే ఈ నాటకం ఉద్యమం (మూవ్మెంట్ థియేటర్) నుండి ప్రేరణ పొందింది. ఈ నాటక ప్రదర్శన ఆర్యంతం అసక్తికరంగా ప్రదర్శించబడింది. నటీసటులు ఫిజికల్ థియేటర్సు ఉపయోగిస్తూ సాగిన ఈ ప్రదర్శన ఆర్యంతం ఉత్కూరభరితంగా సాగింది. దర్జకులాలు సౌమ్యారామ్ చేసిన దృశ్యకలును ప్రేక్షకులను విశేషంగా ఆకట్టుకుంది. నాటక ప్రదర్శనలో మూజాజిక్, లైటింగ్ వంటి ప్రక్రియలు ప్రేక్షకుల్లో అసక్తిని కలిగించాయి. ఇందులో నటులతో భోతిక పద్ధతులు బరువు, మరియు

తెలుగు నాటకరంగం లో మహిళా దర్జకుల భూమిక అతి స్వల్పం... నేడి ప్రపంచం అత్యాధునిక ప్రయోగాల మైపుడుతున్న దశలో మన దగ్గరకూడా జాతీయ, అంతర్జాతీయ స్థాయిలో నాటక ప్రయోగాలు చేయగల మహిళలు ఉన్నారు అని మేము సమ్మామ.... అ దశలో వారికి ఒక స్వేచ్ఛ వేదిక మనం అందించగలిగితే తెలుగు నాటక ప్రయోగ రంగస్థలంలో ఒక పెను మార్పుకు, స్వార్థికి అది నాంది అవస్తుందని నమ్మి ఈ కార్యక్రమానికి రూపకల్పన చేసొం. మానమ్మకాన్ని పాల్గొన్న మహిళాదర్జకులందరూ నిజం చేశారు. ఎంతోమంది తెలుగు నాటక కళాకారులు, అభిమానులు పెద్ద సంఖ్యలో తరలివచ్చి ఆదరించారు..... తెలంగాణ నాటకరంగ, తెలుగు నాటక రంగ చరిత్రలో ఇది ఒక ముందడుగుగా నేను ఈ భూమిక మహిళాదర్జకుల ఆధునిక నాటకోత్సవాలను చూస్తున్నాను.

-శ్రీధర్ జిహరాజు, టీటీఆర్స్ సలహాదారు.

స్థలాన్ని పాత్ర లేదా నాటక గమనానికి దర్జకులాలు ప్రయోగించిన తీరు ఆమె దర్జకత్వ ప్రతిభకు అధ్యంపదుతుంది.

రెండవ ప్రదర్శనగా జాన్ మిల్లింగ్స్టిన్ సింజె ప్రాసిన రైడర్స్ టు దసీ' నాటకాన్ని శివలక్ష్మి తెలుగులోకి 'మోరియా'గా అనువాదం చేశారు. డా॥బి. హెచ్. పద్మపియ దర్జకత్వంలో ప్రదర్శించబడి ఓ సామాన్యుడి జీవితాన్ని అవిష్యర్థించింది. పోల్టీ శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, రంగస్థల కళల శాఖ అసిస్టెంట్ ప్రాఫెసర్గా పనిచేస్తున్న పద్మపియ 25 సంవత్సరాల రంగస్థల అనుభవం కలిగిన ఆమె నటిగా ఎన్నో నాటకాలను ప్రదర్శించింది. చాట్ల శ్రీరాములు వంటి ప్రఖ్యాత దర్జకుల నాటకాల్లో నటించి గుర్తింపు పొందింది. ఆమె ప్రతిభకు నంది నాటక బహుమతులు మరియు ఇతర నాటక సంపుల సత్కృతాలు వరించాయి. ఆమె దర్జకత్వంలో ప్రదర్శించబడిన 'మోరియా' నాటకం సముద్రం ఆధారంగా చేపల వేటతో జీవనం సాగిస్తున్న ఒక కుటుంబం కథ ఇది. వృద్ధురాలైన మోరియాకు అరుగురు మగ పిల్లలు, ఇద్దరు ఆడపిల్లలు. వీరంతా చేపల వేటతో కాలం గదుపుతూ ఉంటారు. సముద్ర కెరటాలు పెట్టుబడి దారులకు ప్రతీకి. సముద్రంపై మత్తు వేటకు వచ్చిన మత్తుకారులను కెరటాలు మింగేస్తుంటాయి. ఈ జీవన ప్రయాణంలో మోరియా భద్రతను, మావును ఒదుమంది మగ సంతానాన్ని సముద్ర కెరటాలు మింగేస్తాయి. ఇలాంటి దుర్భాగ్య పరిస్థితుల్లో దైర్యాన్ని కోల్పోకుండా వాస్తవాన్ని గ్రహించిన మోరియా సముద్రంపై యుద్ధం ప్రకటించి పెట్టుబడించారు. ఈ విధంగా మోరియా తన కూతుర్కుల కొత్త జీవితాన్ని అందించి విజేతగా నిలబడుతుంది. ఈ నాటకంలో పాల్గొన్న నటీసటుల అభినయం ప్రదర్శనను మరింత రక్తికట్టించింది.

నాటకోత్సవం ముగింపులో భాగంగా మార్చి 7న 'చిత్రనశీయం' నాటకం ప్రదర్శించబడింది. 'చిత్రనశీయం' నాటకాన్ని ఆంధ్ర నాటక వితామహుడు ధర్మవరం రామకృష్ణమార్యాలు ప్రాస్తే వై.యస్.కృష్ణశ్వరరావు, యస్.యస్.నారాయణబాబు ఈ పద్మ నాటకాన్ని ఆధునికంగా మలిచారు. ఈ నాటకానికి యువ మహిళా

మింగేస్తాయి. ఇలాంటి దుర్భాగ్య పరిస్థితుల్లో దైర్యాన్ని కోల్పోకుండా వాస్తవాన్ని గ్రహించిన మోరియా సముద్రంపై యుద్ధం ప్రకటించి పెట్టుబడించారు. ఈ విధంగా మోరియా తన కూతుర్కుల కొత్త జీవితాన్ని అందించి విజేతగా నిలబడుతుంది. ఈ నాటకంలో పాల్గొన్న నటీసటుల అభినయం ప్రదర్శనను మరింత రక్తికట్టించింది.

నాటకోత్సవం ముగింపులో భాగంగా మార్చి 7న 'చిత్రనశీయం' నాటకం ప్రదర్శించబడింది. 'చిత్రనశీయం' నాటకాన్ని ఆంధ్ర నాటక వితామహుడు ధర్మవరం రామకృష్ణమార్యాలు ప్రాస్తే వై.యస్.కృష్ణశ్వరరావు, యస్.యస్.నారాయణబాబు ఈ పద్మ నాటకాన్ని ఆధునికంగా మలిచారు. ఈ నాటకానికి యువ మహిళా

దర్శకులు ఆర్.సునయన జయల్శ్రీ దర్శకత్వం వహించింది. తెలుగు నాటకరంగంలో ప్రతిభావంతురాలిగా గుర్తింపు పొందిన జయల్శ్రీ రంగస్థల కళల్లో పి.జి. డిగ్రీని పూర్తిచేసారు. ఎన్నో నాటకాలను ప్రదర్శించి మంచి నటిగా పేరు తెచ్చుకోవడంతోపాటు, నేషనల్ స్ట్యూన్ అఫ్ ట్రామా నిర్వహించిన యువ మహిళా దర్శకుల శిక్షణ ఇఖిరంలో పొల్చాన్నారు. ఈ అనుభవం ‘బిత్రన్షీయం’ నాటకాన్ని ప్రదర్శించ టానికి ఎంతో ఉపయోగపడింది. నన్నయ్య ప్రాసిన మహాభారతంలోని ఆరణ్యపర్వంలో నలదమయంతుల కథ ఈ నాటకానికి ఇతివృత్తం. నలదమయంతుల మధ్య మొదలైన ప్రేమ తీవ్రత చాలా గొప్పది. తన రాజ్యాన్ని గొప్పగా పాలిస్తున్న నలుడు విధి వంచనకు గురై సర్వం కోల్పోతాడు. చివరకు తన భార్యాను కూడా కోల్పోతాడు. క్రూర శాపాలకు గురై, కురూపిగా మారి అనేక కషాలను అనుభవిస్తాడు. నలుడుపై అత్యంత ప్రేమ కలిగిన దమయంతి పట్టుదలతో నలుడు మామూలు మనిషిగా మారేందుకు సర్వ శక్తులను ఉపయోగించి సఫలీకృతురాలవుతుంది. దర్శకురాలు ఈ నాటకం ద్వారా మన సాంప్రదాయ మూలాలను మనం నిలుపుకోగలిగితే అవే మనకు బలాన్నిస్తాయని చేపే ప్రయత్నం చేసింది. వంద సంవత్సరాల పూర్వం ప్రాసిన ఒక క్లాసిక్ నాటకాన్ని అధునిక ప్రయోగంగా మలచడం కష్టమైన పని. కానీ దర్శకురాలు జయల్శ్రీ ఇష్టపడి ఆ కష్టాన్ని తలకెత్తుకుంది. చిత్రన్షీయం పద్యానాటకం ఆయనపుటీకీ, పద్మానికి ప్రాధాన్యత ఇవ్వకుండా నవ్య నాటక శైలిలో అవిపురించబడింది. కొంత సురభి టెక్నిక్లను ఉపయోగించినా ప్రదర్శన శైలిలో కొత్తదనం కనిపిస్తుంది. దర్శకురాలు లైటింగ్, ముఖ్యాజీక్ వంటి వాటిని నవ్య శైలిలో ఉపయోగించి ప్రదర్శించింది.

నాటకోత్సవాల్లో చివరిగా ప్రదర్శించిన పురుష సూక్తం’ నాటకం అధునిక నాటక ప్రయోగమై ఒక కొత్త చర్చకు తెరతీసింది. సినీనటి, యాంకర్ రూస్సీ ఈ నాటకానికి దర్శకత్వం వహించారు. ఆమె సినీరంగంలో మరియు బ్యాల్టిక్రమ్ ప్రభూతిగాంచినా, నాటకరంగంలో కూడా మంచి నటిగా గుర్తింపు పొందారు. గురజాడ ప్రాసిన కన్యాశల్పం నాటకంలో మధురవాణి పొత్తులో నాటకలోకానికి నటిగా సుపరిచితురాలే. ‘రామాయణ బ్యాల్టోలో ‘మోహ’ పొత్తులో నటిగా తన ప్రతిభను కనపరిచింది. రూస్సీ తొలిసారిగా పురుష సూక్తం నాటకానికి దర్శకత్వం వహించి నాటక దర్శకురాలిగా తెలంగాణ నాటక రంగానికి పరిచయమయ్యారు. ఈ నాటకాన్ని కె.పి.పట్టం సహకారంతో రూస్సీ ప్రయోగాత్మకంగా రచించారు. ఈ నాటక

రచనతో రూస్సీ స్పృజనాత్మక రచయిత్రిగా కనిపిస్తారు. ఆమె సమకాలీన అంశాలను స్పృశిస్తూ తరతరాల నుండి పేరుకపోయిన పొత భావాలను దుమ్ము దులుపుతుంది. రెండు పొతలతో సాగే ఈ నాటకం ట్రై పొత మాస్యులియన్ ఎన్రీ, పురుష పొత ఘమిసయాన్ ఎన్సెగ్గా మలచి నాటకికిరించింది. లైంగిక మూసలో జీవిస్తున్న ట్రై పురముల్నోని రెండు శక్తులు కొత్త పొతలై రంగస్థలంపై అనేక ప్రత్యుత్తలను సంధిస్తాయి. ఈ నాటకం బలవంతపు మగతనపు ముసుగు, కృతకపు ఆడతనపు పొరలు ట్రై, పురుషుల మధ్య ఆగాధాన్ని ఎలా పెంచుటాయో పురుష సూక్తం చూపిస్తుంది. రూస్సీ నాటకాన్ని తొలిసారి దర్శకత్వం వహిస్తున్నప్పటికీ అనుభవం కలిగిన దర్శకురాలిగా నవ్వులైలో ప్రదర్శింపచేసారు. ట్రై పొత భావాశాలకు అతిగా లోపై చీటికిమాటికి తన ఉద్యోగాల బావిలోకి దూకేస్తుంటుంది, అదేవిధంగా భావ వ్యక్తికరణకు చోటిప్పుని పురుష పొత ఉద్యోగాల నుంచి తప్పించుకోవడానికి తన గుహలో దాక్కుంటాడు. రంగస్థలాన్ని రెండుగా విభజించి ఈ సన్నిహితాన్ని దృశ్యకల్పన చేసి, అధునికంగా ప్రదర్శించడం తెలుగు నాటకరంగంలో ఇది ఒక కొత్త ప్రయత్నం. మగవాడు మగతనపు ముసుగులో జీవిస్తూ, మేకపోతు గాంభీర్యాన్ని ప్రదర్శిస్తూ బయటి ప్రపంచానికి ఒక మగాడిలా అగుపిస్తాడే తప్ప అంతర్గతంగా ఏర్పడే కళల్లోల స్థితిని వ్యక్తికరించే కమగవాడు స్ట్రోలకంటే ఎక్కువగా వత్తిడికి లోనపుతుంటాడని రూస్సీ ఈ ప్రదర్శన ద్వారా నిర్దూండంగా చెప్పింది. అయితే ఈ నాటకం మగవాడు మగతనపు అహంకారాన్ని పీడి వాస్తవిక లోకంలోకి రావాలంటూ ఈ నాటకం మనల్ని ప్రేరేపిస్తుంది. తెలుగు నాటకరంగంలో ఈ ప్రదర్శనను ఆవరించిన నిశ్చబ్దంలో ఒక విస్మై టనంగా పేర్కొనవచ్చు. దర్శకురాలిగా రూస్సీ ప్రతి క్రాష్ట్వము ఉపయోగించు కుని నాటకాన్ని అధునికంగా ప్రదర్శించ దానికి తప్పించిన తీరు అడ్యుతం. సెట్, లైటింగ్, కాస్ట్మ్యూన్, ముఖ్యాజీక్ వంటివాటిని అర్థవంతంగా ఉపయోగించి అభినయ ప్రాధాన్యంగా నాటకాన్ని మలచడంలో దర్శకురాలిగా రూస్సీ సఫలీకృతురాలైంది.

ఈ నాటకోత్సవాల్లో ఒక ప్రత్యేకత కనిపిస్తుంది. దర్శకు రాళ్ళు అంతా తాపై నాటకాలను ప్రదర్శించారు. టీటిఆర్సి ఇచ్చిన స్వేచ్ఛతో స్వతంత్రంగా తామే నాటకాలను ఎంపిక చేసుకుని, దర్శకత్వంతో పాటు ప్రతి క్రాష్ట్వము స్వయంగా పర్యవేక్షించుకుంటూ నాటకాలను నవీన రీతిలో ప్రదర్శించడం నాటకరంగంలో ఒక కొత్త ఒరవడిని స్ఫూర్షించింది. మహిళలకు అవకాశం ఇస్తే పురుషులకంటే

ಸಂದಿನಿ ಸಿಥಾರೆಟ್ಟಿ, ಬಾಪ್ರಾ ಸೌಂಸ್ಯತ್ವಿಕ ಶಾಖ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮಾಮಿಡಿ ಹರಿಕೃಷ್ಣ, ದಕ್ಷನ್‌ಲ್ಯಾಂಡ್ ಎಡಿಟರ್ ಮಣಿಕೊಂಡ ವೇದಕುಮಾರ್, ಆರ್ಥಿಕ ಸಾಂಕ ಪ್ರಯೋತ್ತ ದೆಂಚನಾಲ ಶ್ರೀನಿವಾಸ್, ಡಾ. ಕೋಟ್ಟಿ ಹಾಸುಮಂತರಾವ್, ಪ್ರಜಾಕವಿ ಗೋರೆಬಿ ವೆಂಕನ್, ತೆಲಂಗಾಣ ಪ್ರಭುತ್ವ ಬೀ-ಸಾಟ್ ಚಾನಲ್ ಸಿಇಬ ಅರ್ಕ.ತೈಲೆವರ್ದಿ... ತದಿತರಲು ಪಾಲ್ನಾನಿ ಬೀಟಿಆರ್ಸಿ ನಿರ್ವಹಕುಲನು ಅಭಿಸಂದಿಂಚಾರು. ಈ ಉತ್ಪನ್ನಾಲಕು ಭಾರತೀಯ ನಾಟಕರಂಗಂಲ್ಲಿ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗಾಂಚಿನ ಯುವ ದರ್ಶಕರಾಳ್ಜ್ಯನು ಪ್ರತ್ಯೇಕಂಗಾ ಆಹ್ವಾನಿನಿಂಬಿಂದಿ. ತೆಲಂಗಾಣಲ್ಲೋ ನಿರ್ವಹಿಸ್ತಾನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಾನಿ, ಇಕ್ಕಡ ಜರುಗುತ್ತನು ನಾಟಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯಿನಿ ಜಾತೀಯ ಸ್ಥಾಯಿಲೋ ವೆಲ್ಯಾಗ್ನಿ ಚಾಳಬ್ಜಾನಿಕಿ ಪಂಜಾಬ್ ರಂಗಷ್ಟಲ ಶಾಖಾದಿಷ್ಟಿ ನವದೀಪ್ ಕಾರ್ನಿ, ಧಿಲ್ಲಿಕಿ ಚೆಂದಿನ ಯುವದರ್ಶಕರಾಲು ಸ್ಯಾತ್ಮಿ

మిట్ల్ వంటివారిని భాగస్వామ్యులను చేసింది. ఈ ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహించడానికి తెలంగాణ ధియేటర్ రిసర్వ్ సెంటర్ ఎంతో శ్రమించింది. ఈ ఉత్సవాలు గొప్పగా నిర్వహించడానికి ఒకషాపు తెలంగాణ ప్రభుత్వ రాష్ట్ర సాంస్కృతిక శాఖ కొండంత అండగా నిలిస్తే మరోవైపు టిటిఆర్సి అధ్యక్షులు దా॥జె.విజయ్కుమార్జీ, కార్యదర్శి దా॥కాముని శివకుమార్, శ్రీధర్ బీచరాజు, మారంరాజు రామచంద్రరావు, అమరేంద్ర, రాజేభర్ రెడ్డి, జితేంద్ర, అమర్,

మండరీ తదితరులు
ఉత్సవాన్ని తలకెత్తుకుని
విజయవంతం చేశారు.

తెలంగాణ అవి
రాభవం తర్వాత జాతీయ
అంతర్జాతీయ నాటక
ప్రదర్శనలకు ప్రాదర్శాబాద్
ఒక కేంద్రభిందువైంది.
అంతేకాదు జాతీయ
స్థాయిలో తెలంగాణ
నాటక ప్రతిభను చాటేలా

ఇక్కడి నాటక సంస్థలను ప్రోత్సహిస్తున్న తెలంగాణ ప్రభుత్వం నిరంతరం శ్రమిస్తున్నది. ఈ స్వార్థాని అందిపుచ్చకొని తెలంగాణ ధియేటర్ రిసర్వ్ సెంటర్ సరికొత్త ఆలోచనలకు రూపొన్నిచి నవ్య నాటకావిష్కరణలతో తెలంగాణ నాటక పాదులకు ప్రాణం పోస్తున్నది. “భూమిక-మహిళ రంగస్థలి” నాటకోత్సవం ఇచ్చిన స్వార్థాతో మరికొందరు మహిళా దర్శకులు తెలుగు నాటకరంగానికి పరిచయం అవుతారని ఆశిద్దాం.

-డా॥ జె.విజయకుమార్జీ,

m : 98480 78109

e : vijay.kumarji@rediffmail.com

మరో యాదగిల... మత్స్యగిల

ప్రైండరాబాద్కు 85 కిలోమీటర్ల దూరంలో సల్గొండ జిల్లాలో ఉన్న మత్స్యగిరి ఒక గొప్ప సందర్భాన్నా ఫలం. ఇక్కడికి ప్రైండరాబాద్ నుండి చౌటుప్పల్, వలిగొండ, ఆరూరు మీదుగా చేరుకోవచ్చు. మరో మార్గంలో భువనగిరి, వలిగొండ మీదుగా కూడా చేరుకోవచ్చు.

మత్స్యం అంటే చేప కదా! మత్స్యగిరి చేప ఆకారంలో ఉంటుంది కాబట్టి దానికి ఆ పేరు పెట్టారు. అయితే మత్స్యగిరి దగ్గరున్న పొబ్బిగుట్ట దగ్గర్చుండి వెళ్ళే ఈ గిరి అచ్చంగా చేప ఆకారంలో కనిపిస్తుంది.

మత్స్యగిరిని వేములకొండ పల్లె పరిసరాల నుంచి సగం వరకు ఎక్కువే ఒక ప్రాచీన శిలా ద్వారం కనిపిస్తుంది. ఆ ద్వార బంధానికి ఒక చేప శిల్పం చెక్కి ఉండటం విశేషం. ప్రస్తుతం శిథిలమైనప్పటికీ ఆ శిల్పం సుమారు మూడడుగుల పొడవుంటుంది.

మత్స్యగిరి శిఖరాగ్రాన చిన్న చెరువుంది. ఈ చెరువూ ఒక వింతే. సాధారణంగా పెద్ద పెద్ద కొండల్లో ఇంకిన వర్షపు నీరు పొరి కొండల కింద చెరువు లేర్పడతాయి. కానీ కొండ పైన చెరువుండటం నిజంగా వింతే! దీన్నే భక్తులు 'భగవంతుని లీలా మహాత్ముం' అని విశ్వసిస్తున్నారు.

ఈ చెరువులో చేపలుండడం మరో ముఖ్య విశేషం. ఇందులో ఉండేవన్నీ ఒకే రకపు చేపలు. అవన్నీ ఒకే పరిమాణంలో... సుమారు అర మీటరు పొడవుతో చిన్న డాల్ఫినులాగా దొమ్మురి గంతులు వేస్తూ కనిపిస్తాయి. వాటన్నింటి తలమీద మూడేసి విష్ణు నామాలుంటాంఱా. ఇది పురీ అశ్వరూపందాలకు గురి చేసే అంశం. ఎందుకంటే, ఇదివరకప్పుడూ మనం ఇలాంటి నామాల చేపలను చూసి ఉండం!

ఈ చేపలుండే గుండం నిజానికి మూడు గుండాల సముద్రాయం. ఏటి పేర్లు నామాలగుండం, విష్ణు గుండం, మాల గుండం. నీటి మట్టం పెరిగినప్పుడు ఇవి మూడు కలిసిపోయి వైరుతి నుండి ఈశాస్యం వైపు అర్ధచంద్రాకారపు వంపు తిరిగిన ఒకే గుండం లాగా కనిపిస్తాయి. ఈ అర్ధచంద్రాకారపు గుండం మధ్యలో అంటే గుండం పడమటి ఒడ్డున... నీటి అంచున ఆరదుగుల పొడవైన చేప విగ్రహమంది. ఈ విగ్రహం చేప పట్టి కొబ్బెట్టప్పుడు కనిపించే వంపుతో ఈశాస్యం నుంచి వైరుతి వైపు తిరిగినట్టుగా కనిపిస్తుంది. చేప ముఖం మాత్రం తూర్పువైపుకు తిరిగి ఉంటుంది. ఈ విగ్రహం చుట్టూనే 1991లో అలయం కట్టారు. గుండంలో నీటి మట్టం పెరిగినప్పుడు

ఈ చేప సాలగ్రామం నీటిలో తేలియాడుతున్నట్లు కనపడు తుందని అక్కడి పూజారి లక్ష్మిచార్యులు చెప్పారు. ఈయన ఈమధ్య ఈ మత్స్యగిరి స్థలపురాణం, ఇటీవలి చరిత్రను కూడా నిజిష్టం చేసే పనిలో ఉన్నారు. జిన్నం అంజయ్ అనే మరొక కవి కూడా ఈ మధ్యనే మత్స్యగిరిపై శతకం రాసి ప్రచండించారు.

మత్స్యగిరిపైన వ్యధులు, రోగిష్టలు కనిపించడం సాధారణం. కొండ కిందికి ప్రయాణిస్తున్నప్పుడు, పైకి వెళ్తునప్పుడు రోగులు కనిపిస్తుంటారు. విచారిస్తే పైన కొన్నాళ్ళుంటే చాలు ఎంతటి కీప్పమైన రోగాలైనా నయమవుతాయిని చెప్పారు. ఇక్కడి నీటికి రోగాలను నయం చేసే శక్తి ఉండన్నది ఇక్కడికి వచ్చేవాళ్ విశ్వాసం.

నిజానికి భూ ఉపరితలం పైన నాలుగైదు వందల అడుగుల ఎత్తున ఉన్న ఈ మత్స్యగిరి ఆలయం పైకి స్వచ్ఛమైన, చల్లని గాలులు వీస్తుంటాయి. మత్స్యగుండం కూడా కాలుప్పునికి దూరంగా ఉండి స్వచ్ఛమైన నీటికి ఆలవాలంగా ఉంది. ఇటీవలి కాలం వరకూ ఈ గుండంలో ఉన్న తామర చెట్ల ఆకులు కూడా ఆ గుండంలోని మలినాలను, సూక్ష్మజీవులను గ్రహించి నీటిని పరిశుద్ధంగా ఉంచేవి. కాబట్టి, అంటువ్యాధులను వ్యాపించజేసే సూక్ష్మక్రిములకు దూరంగా ఉన్న

ఈ మత్స్యగిరిపై కొంతకాలం ఉండి, పరిశుద్ధమైన నీటిని తాగితే రోగాలు నయమవుతుండేవని చెబితే నమ్మడానికేమి అభ్యంతరం ఉండడు! ఇక ఈ మత్స్యగుండం నీటిని తాగిన వారికి సంతాన మయ్యడని, పంట పొలాలు, చేలపై చల్లుకుంటే కీటకాలు నశించి పంటలు బాగా పండేవని కూడా స్థానికులు చెబుతుంటారు.

మత్స్యగిరికి ఎదురుగా ఉన్న కొచ్చెగుట్టపైన కూడా ఒక మడుగు (గుండం) ఉంది. ఈ గుట్టను ఎక్కితే మంచి ట్రైక్టిక్ ప్రాట్టీస్ అవుతుంది. ఇక్కడి మడుగులో రాయి వేస్తే విచిత్రమైన శబ్దం వస్తుంది. బహుళ గుట్ట నిలవునా లోతైన బావిలాంటి గుండం ఉండడం వల్లనేమో... అలాంటి శబ్దం వస్తుంది. ఈ గుండం నీటిలో స్వానం చేస్తే చర్చ రోగాలు నయమవుతాయంటారు.

మత్స్యగిరికి వెనుకవైపున్న మాలగుట్ట గుహల్లో కూడా ఒక చిన్న గుండ ఉంది. ఈ గుండలోని నీరును మనం తీసిన కొద్ది అంతే పరిమాణంలో మళ్ళీ ఊరటం విశేషం.

ప్రస్తుతం మత్స్యగిరిపై కనిపిస్తున్న ఆలయ మంటపాదులు

మత్స్యగిరిపై నుంచి 180° కోణంలో కనిపించే వ్యాపాయింట్ దృశ్యం

1977 నుంచి నిర్మించబడుతున్నవే. అయితే, ఈ గిరి పరిసరాల్లో కనిపిస్తున్న శిథిల ఆలయాల చరిత్ర మాత్రం వేల ఏళ్ళ వెనకాలది. ఈ నేపద్యంలో ప్రధాన ఆలయానికి దక్కించా గుట్టను సగం దిగాక కనిపించే శివాలయం చాలా ప్రాచీనమైంది.

ఎక్కడైనా ప్రాచీన ఆలయాలు పూర్తిగా రాతితో గాని, ఇటుకలతో గాని నిర్మించబడుతయి. ఈ శివాలయం గర్జ గృహానికి మాత్రం మూడు వైపులా (ప్రవేశ దిశ మినహ) ఇటుకల గోడలున్నాయి. వాటి లోపల రాతిగోడలున్నాయి. ఈ ఇటుకల పొడవు, వెడల్పులు 14 X 10 అంగుళాలు.

14 అంగుళాల పొడవును ఇటుకలను సుమారు 1400 సంవత్సరాలకు పూర్వం వాడేవారు. ఈ ఇటుకల గుడి వాస్తు నిర్మాణ శైలిని బట్టి ఇది ఆనాడు 'జైనుల మందిరం' అని తెలుస్తుంది. ప్రత్యేకించి ఇది శైవాంబర జైనులది. శైవ అంబే తెల్లని అని అర్థం. దగ్గర్లోని వలిగొండ అనే ఊరు ఆనాడు శైవాంబర జైన ప్రాబల్యమున్న ఊరే అయ్యంటుంది. పక్కనే వేముల కొండ ఉంది. వేములు అంటే జైనులే. ఆ ప్రక్కనే మనిషంపుల అనే ఊరుంది. 'మునులు' అంటే జైన మతానికి చెందిన బుఫులు. మత్స్యగిరి పక్కనున్న మాలగుట్ట పైనా జైనుల గుహలున్నాయి.

జైనులు తమ మతానికి ప్రతీకగా చేవను చూపుతారు. మీనసాధుడు అనే ప్రభూతి చెందిన సిద్ధుడు కూడా జైనుడే. 24 మంది జైన తీర్థంకరులో ఒకరికి ప్రతీక చేపనే. జైనులే కింది కులాల వారికి సమున్హత స్థానం కల్పించారు కాబట్టి ఇక్కడ మాలగుట్ట, మాలగుండం, మాదిగగుండం లాంటివి కన్పిసున్నాయని భావించ వచ్చు.

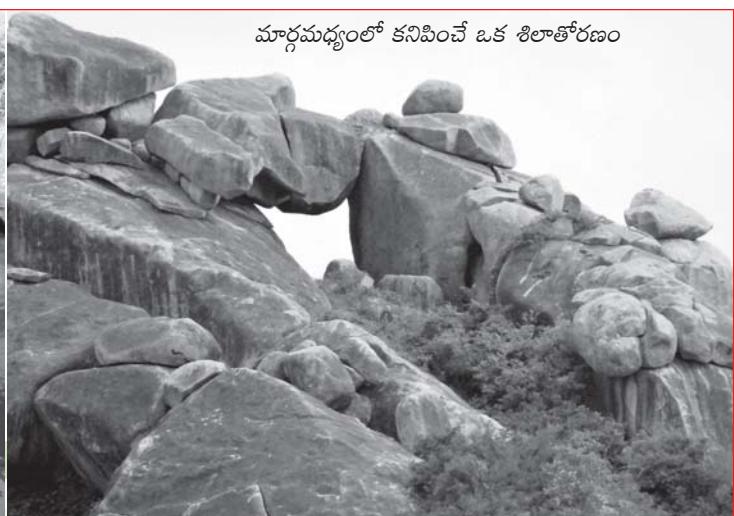
ప్రస్తుతం కనిపిస్తున్న శివాలయం మొదట జైన బసది కాగా సుమారు 12వ శతాబ్దింలో... అంటే కాకతీయుల కాలారంభ దశలో శివాలయంగా మార్పబడిందని దాని వాస్తు శైలిని బట్టి తెలుస్తోంది.

ఈ ఆలయ మంటపం చూడదగింది. ఆలయంలోని శివలింగం ప్రస్తుతం ఆలయానికి ఎదురుగా ఉత్తరంలో ఉన్న సహజ కోనేరులో పడి ఉంది. నంది విగ్రహం మత్స్యగుండంలో మునిగిపోయింది.

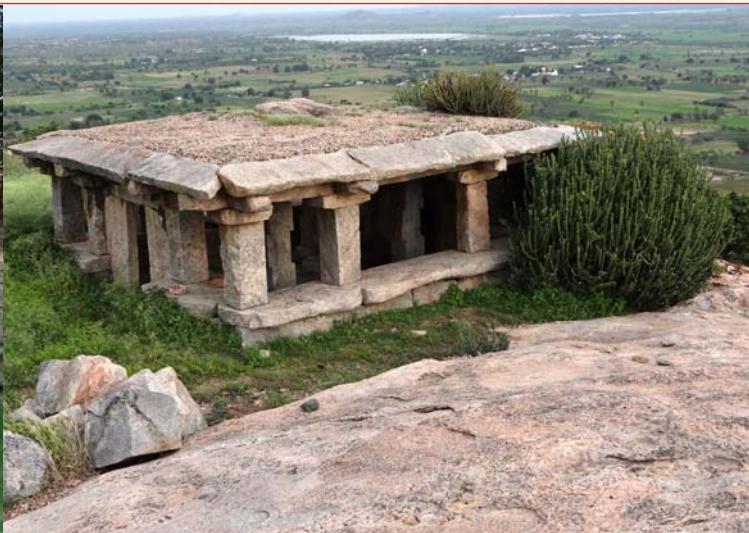
ప్రధానాలయానికి ఉత్తరం దిశలో ఈ మధ్యనే హనుమాన్ ఆలయం కట్టారు. ప్రధానాలయానికి ఎగువన (పదమర) చాళుక్యుల కాలం నాటి ఆలయముంది. కాగా, ప్రధానాలయానికి ముందున్న కోనేరుకు ఎదుట తూర్పు దిశలో 16 కాళ్ళ సవరంగ మంటపాన్ని కడుతున్నారు. టోల్గేర్ దగ్గర సీతారామాలయం నిర్మాణం ఈ మధ్యనే హర్షయింది. ఈ ఆలయం వెనుక, దీనికి చేరేందుకు చేసిన ఒకప్పటి ప్రాచీన ప్రవేశ మార్గాలు ఇప్పుడు శిథిలమైనా ఆసక్తిని రేకెట్టిస్తున్నాయి. అక్కడక్కడ సత్రాలున్నాయి.

నిశ్చయంగా ఈ ప్రాంతం జైన మత ప్రాబల్యం గలదని చేపే శిలాశాసనం ఒకటి ఇక్కడికి దగ్గరలోని పైదాపూర్వాలో లభించింది. అందులో అగ్గలయ్య అనే ఒక జైన శప్త చికిత్సకారుడు ఈ ప్రాంతంలోని ముచ్చనపల్లి, ఇక్కురికి అనే గ్రామాల్లో రెండు జైన బసదులను (మరాలను) కట్టించాడని, ఆయనక పశ్చిమ చాళుక్య రాజ్యంలో రాజుతో సమానమైన గౌరవం ఉండేదని రాసి ఉంది. ఈ రెండు బసదులకు స్థానిక గౌండు (గ్రామాధికారి) క్రీ.శ. 1034 జూన్ 4వ తేదీన రెండు గ్రామాల భూములను దానం చేశడు. ప్రస్తుతం మత్స్యగిరిపై నున్న శివాలయం, పొట్టిగుట్ట పైనున్న ఆలయాల నిర్మాణం ఆనాటి జైన బసదుల నాటిదే. శాసనంలో పేరొసుబడ్డ ముచ్చనపల్లి తరువాతి శతాబ్దాలలో మత్స్యగిరి అయ్యంది. మత్స్యగిరి దగ్గరిలోని లక్షీపురంలో మరో శాసనం ఉంది.

పూర్వం ఒక వేటకాదు మత్స్యగుండంలోని చేపలు పట్టి కూర వండుకోవడానికి వాటిని కోయగా అవి మళ్ళీ అతుక్కపోయాయని వినిపించే స్థానిక కథ వెనుక శాస్త్ర పరిజ్ఞానం కలిగిన అగ్గలయ్య వంటి మేధావుల కృషి ఉంది. అలాంటి వారే పాదరసంతో మత్స్య

మార్గమధ్యంలో కనిపించే ఒక శిలాతోరణం

గుండం వందీ నీటి గుండాలను గుట్ట బండలపై కూడా ఏర్పరిచారని, ఒక ప్రత్యేకమైన చేప బ్రీడ్ను సృష్టించగలిగారన్నట్లు గౌరవ సవనాథ చరిత్ర ద్వారా తెలుస్తుంది. మత్స్యగుండంలోని చేప ముఖం ఉగ్ర సరసింహని రూపంతో ఉండడం ఈ సందర్భంగా గమనార్థం.

మత్స్యగిరికి ప్రాదరూబాద్ సుండి వేళ్ళే యాత్రికులను ప్రయాణ మార్గంలో చోటుపుల్ నుండి ఇరువక్కులా ముడు రంగుల్లో కనిపించే కొండలు ఆకర్షిస్తాయి. అవి పొట్టివి, పొడవైనవి, ఎత్తైనవి, తెల్లినివి, నల్లనివి, పచ్చనివి. ఇలా అన్నేసి కొండలు రంగురంగుల్లో కనిపిస్తుంటే ప్రయాణ మార్గంలోనే ఒక ఆస్తికరమైన భావన హృదయాలను పులకరింప చేస్తుంది. వలిగొండకు చేరుకునే ముందు మనకు కుడివైపున కనిపించే ఎత్తైన కొండల శిఖర ప్రదేశాల్లో శిలా తోరణాలు కన్నిస్తాయి. ఇలాంటి ఒక శిలా తోరణాన్ని తిరుపతిలో చాలామంది చూసే ఉంటారు. ఇక్కడ మాత్రం అలాంటివి ముడు తోరణాలు కనిపించి మనల్ని మంత్ర ముగ్గుల్ని చేస్తాయి.

వలిగొండ దగ్గరి కొండల మధ్య పారే ‘మూసీ’ నది ప్రాదరూబాద్లో కనిపించి నట్టుగా మురుగు నది కాదు. ముచ్చుటైన నది. అంతేకాదు, ఇక్కడ పచ్చని చెట్లతో దర్శనమిచ్చే లోయ మార్గం మనల్ని మరింత ఆశ్చర్యపరుస్తుంది. గోధుమ వర్షపు రాళ్ళపై నుండి తెల్లని నురగలు కక్కుతూ పారే ఆ నదీ సోయగం చూడవలసిందే. మూసీ పక్కన వలిగొండ-ఆరూరుల మధ్యన ఉన్న చేరువు అందమూ అస్వాదించడగిందే. ఈ చేరువు పెద్దదే. ఇందులో బోటింగ్ సొకర్యం ఏర్పాటు చేస్తే మరీ బాగుంటుంది. మత్స్యగిరి ఎక్కిచూస్తే మన చుట్టూ గొలను కట్టు చేరువులు ఏడనిమిది కనిపిస్తాయి.

వలిగొండ చేరువును దాటిన తరువాత కన్నించే గుట్టలు వింత ఆకారాలతో మనల్ని తన్నయుల్ని చేస్తాయి. మొదటగా చేరువు ఒడ్డున

కనిపించే చిన్నగుట్ట అందం మనల్ని కట్టి పడేస్తది. అందుకు కారణం... చేరువుపై నుంచి వీచే చల్లగాలులకు అది కేంద్రం కావడమే కాదు, దానిపైన ఉన్న వేయేళ్ళ నాటి ప్రాచీన చెన్నకేశవాలయం సౌందర్యం ఆ చేరువులో ప్రతిఫలించడం!

ఆరూరు దాటిన తర్వాత మత్స్యగిరికి మళ్ళీ ముందు రోడ్సైనిల్లుని చూస్తే కనిపించే గుట్టలు అందం అజరామరమైంది. ‘మాలగుట్ట’, ‘మత్స్యగుట్ట’ల మధ్య గుండని ఎత్తైన ‘కాచెగుట్ట’ పానవట్టంలోని శివలింగం లాగా సహజ సౌందర్యంతో శోభిల్లతోంది.

మత్స్యగిరిపైకి ఇటీవల ఒక దాత గార్థపాటి సురేందర్సెడ్డి కోటి రూపాయలతో వేయించిన ఘూర్చలోడ్డు పచ్చని చెట్లమధ్య పారే నల్లని తాపాములాగా వంకర టీంకరగా మెలికలు తిరుగుతూ మనల్ని అలరిస్తుంది. ఈ రోడ్సైన వ్యుతిరేక దిశలో... పచ్చమం నుండి మత్స్యగిరి పైకి వేసిన రోడ్సైన వర్ణని మళ్ళీతో గిరి అందానికి మరో రంగును అద్ది ఆకర్షింపజేస్తున్నది.

మత్స్యగిరికి తూర్పు-పడమర పాదాల్లో ఉన్న పల్లెలు వేములకొండపల్లె, ఆరూరు పల్లె, వాటి పరిసరాల్లోని పంటచేలు, తాటిచెట్లు, పశువుల మందలు - ఇవన్నీ గిరి జెస్పుత్తం ముందు చిన్న అంశాలుగా కనిపిస్తూ, మనకు విమానంలో నుంచి కిందికి చూస్తున్న అనుభూతిని కలిగిస్తాయి.

-ద్వావనపల్లి సత్యనారాయణ, m: 94909 57078

e: dyavanapalli@gmail.com

(తెలంగాణ కొత్త విహార ఫ్లాటు' పుస్తకం నుంచి)

ప్రతులకు: తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్, చంద్రం 490,

వీధి నెం. 12, పొమాయత్త నగర్, ప్రాదరూబాద్-29,

తెలంగాణ. వెల: రూ. 100

మత్స్యగిరిపై పురావి 180° కోణంలో లోయలో కనిపించే పనారమా దృశ్యం

అనేక బుట్టకథలు - జానపదాలతో అలరించిన పల్లెపదాలు

వాలడుగు నాగయ్య పాటలు

దా॥ అంబేధర్ బుట్టకథాగానంతో మొదలైన అడుగుల సమ్మి. జానపదుల గుండెగొంతుక. జాజిరాడిన జానపదుల వేడుక. తిర్మాల తీర్మాల తేరుసాగిన పదాలు. పదమే తన జీవనపథంగా పల్లెపల్లెలో ప్రతిధ్వనించిన పాట. ఇల్లుజల్లంత వెల్లివిరిసిన పాటల పూదోట. భారతీయ జీవనతత్త్వాన్ని తన పదాల్లోకి ఒంపుకొని, స్వాతంత్యకాండ్యను చాటిచెప్పిన పాట. సిద్ధించిన స్వాతంత్యాలో స్నేహా పతాకాన్ని ఎగిసిన పాట. స్వాతంత్యపోరులో ఒరిగిన అమరుల త్యాగాలను ఆలింగనం చేసుకున్న పాట. రాజ్యాంగ నిర్మాతలను గుండెకు హత్తుకొని, జాతీయ నాయకులను స్వరించిన పాట. అచ్చంగా అది పాటల పుట్టగొడుగు పాలడుగు నాగయ్య పాట. “పోరి వదే జాతర పోదాం వదే జాతర” అను జానపద పాటల విలుకాడు, జానపద కవి, గాయకుడు పాలడుగు నాగయ్య గురించి నేటి మన ‘అలుగెల్లిన పాట’లో...

ఖమ్ముం జిల్లా రామాపురంలో పాలడుగు ఈరయ్య

- తిర్పుమ్మ దంపతులకు జులై 19, 1943లో నాగయ్య జన్మించిందు. స్థానిక ప్రభుత్వ ప్రాథమిక పాఠశాలలో విద్యార్థులను గడుపుతున్న సమయంలోనే నాగయ్య తల్లి తిర్పుమ్మ చనిపోవడంతో నల్గొడ జిల్లా సూర్యాపేట సమీపంలోని కుడకుడలో మేనత్తలు తుప్పనర్సయ్య-తిర్పుమ్మ తుప్ప వీరయ్య-ముత్తమ్ముల ఇంద్లల పెరిగిందు. ప్రస్తుతం సూర్యాపేట ఒక జిల్లా. ప్రాథమిక విద్యాను ఖమ్ముంలో మొదలు పెట్టినప్పటికి పాలడుగు నాగయ్య విద్యార్థులను సూర్యాపేటలోనే జరిగింది. వేదాను వెంకయ్య లాంటివాళ్ళతో కలిసి హస్తస్లో ఉండి చరువు కుండు. 1958లో పాఠశాల దశలోనే సూర్యాపేట, నల్గొండ జిల్లా స్థాయి పాటల పోటీలలో ప్రథమ బహుమతి సాధించిందు. క్రమంగ పాటి జీవితంగ అడుగులు వేసిందు. తాను పుట్టి పెరిగిన ఖమ్మం జిల్లాలోని గార్డ మండలం రామాపురం ఊరును తల్లుకుంటు పాలడుగు నాగయ్య రాసిన

“పాకాల ఏరు పక్కనుండే ఊరు

రామాపురమనే పేరుతో రాళ్ళకాడ ఉన్నది

గార్డ కాడ ఉండి ఊరు దార్లు చూపుతున్నది

జొన్నుశేల పంటలతో జోరుగ ఊరున్నది

కందికేల పంటలతో కళకళలాడుతున్నది” పాటతో పాలడుగు నాగయ్యకు మంచి గుర్తింపు వచ్చింది. నాగయ్య అధ్యాత్మమన జానపద గేయాలు పాటడంతో పాటు తాను స్వంతంగ రాసిన పాటలతో ప్రజల దృష్టిని ఆకర్షించిందు. ఇంటర్ ప్రభుత్వ జానియర్ కళాశాలలోను, డిగ్రీ వి.వి. కళాశాలలోను చదివే సమయంలో నాగయ్య ప్రత్యేక గుర్తింపును సంపాదించిందు. అనంతరం ప్రభుత్వ ఉపాధ్యాయుడిగా ఉద్ఘోగం వచ్చింది. దీంతో విద్యార్థులకు ఆటపాటల్లో శిక్షణ జస్తూ

వారిచేత అనేక సాంస్కృతిక ప్రదర్శనలు చేయించిందు. నాగయ్య పాఠాలతో పాటు పాటల ప్రపంచంలోను తనదైన శైలిలో జీవించిందు. అలవోకగా, అపువుగా నాగయ్య అల్లుకునే పదాలు జానపదశైలిని పోలి ఉంటయి. ఒక్కపొద్దు అంటూ పాలడుగు నాగయ్య రాసిన ఈ పాట అధ్యాత్మమన సడకతో అత్యంత ప్రజాదరణ పొందింది.

“నాగారం కొండల్లో నెలపొడిచి రాగా నెలపొడిచే చంద్రునికి నేనొక్క పొద్దు

ఏమేమి ఒక్కపొద్దు ఏమొక్క పొద్దు తడి గుడ్డా పిడి గంటా నేనొక్క పొద్దు

ఏమేమి గొడుగుల్లు ఏమి గొడుగుల్లు వంగపల్లి ఎంకయ్యకు వెండి గొడుగుల్లు

ఏమేమి ముడుపుల్లు ఏమి ముడుపుల్లు ఎంకన్న దేవునికి పైపి ముడుపుల్లు

రామాపురంలో రాగము వెలిసింది కుడకుడ గ్రామంలో కలిమి కలిగింది” అంటూ నెలపొడిచే చంద్రునికి నేనొక్కపొద్దు అనడంలోనే తనలోని భాతిక వాడ దృష్టధం బయటపడుతుంది. నాగయ్య రామాపురం నుంచి కుడకుడ దాక తాను పడ్డ కష్టాలను ముడువు గడతడు. భక్తి పారవశ్యంతో తాను నడిసాచిన తోపను గానం చేస్తడు. అంధవిశ్వాసాలు, మూఢనమ్మకాల మీద ప్రజలను చైతన్యం చేస్తూ అనేక పాటలు రాసిందు. ఈ క్రమంలోనే పాలడుగు నాగయ్య దుప్పెల్లి గ్రామానికి చెందిన మేడి పెంటయ్య-ముత్తమ్ము దంపతుల విద్ద జ్ఞానమ్మును విపాహం చేసుకుండు. పాలడుగు నాగయ్య - జ్ఞానమ్మ దంపతులకు కలిగిన ఐదుమంది సంతానంలో పరుసగా సరోజినీ దేవి, నర్సింహరావు, సుమతీదేవి, సుదర్శనరావు, నాగేశ్వరరావులు ఉన్నారు. పిల్లల్ని మంచిగా చదివించడంతో పాటు ఆటపాటల్ని నేర్చించిందు. స్వాల్మీ పిల్లలకు నిత్యం ఆటపాటలతోనే పాఠాలు చేపే నాగయ్యసార్ అంటే ప్రతి ఒక్కరికి ఎంతో ఇష్టంగా ఉండేది. నాగయ్య పెద్దబిడ్డ సరోజినీ దేవిని ఐదేంద్రు కూడ నిండకముందే తన ముద్దుముద్దు మాటలకు రాగాన్ని జీడించిందు. బిడ్డతో కలిసి రేడియో కార్యక్రమాలు ఇచ్చిందు. ముద్రాసుకు పోయి అక్కడ టి.వి. రేడియోల ద్వార తన జానపద పాటల్ని గొంతెత్తి పాడిందు. విజయవాడ రేడియో కార్యక్రమాలలో తీరికలేకుండా పనిచేసిందు. పాలడుగు నాగయ్య 1970 ప్రాంతంలోనే వివిధ స్వత్యనాటికలు రాసి దర్శకత్వం చేసిందు. నాగయ్య భార్యాపిల్లలు దాదాపు కుటుంబ సభ్యులందరు కలిసి 1972లో ప్రాదాబాద్ రఫీంద్రబారతిలో అంబేధర్ బుట్టకథను ప్రదర్శించిందు. ఇల్లు ఇల్లంత కళారంగంలోనే కాలం ఎల్లదిసింది. దా॥ అంబేధర్ జీవితం మీద రాసిన ఈ బుర్కథ 1973లో పుస్తకంగా బయటికి రావడంతో బహుళ ప్రజాదరణ పొందింది.

దక్షన్ ల్యాండ్

1963లో జన్మించిన పాలడుగు నాగయ్య పెద్ద బిడ్డ సరోజినీదేవి తండ్రికితగ్గ తనయురాలిగా పేరుతెచ్చుకుంది. ఈమె ప్రైద్రాబాద్లోని ప్రైదర్సగూడలో ప్రాథమిక విద్య మొదలు ఉస్కాణియా విశ్వవిద్యాలయంలో పి.జి వరకు ప్రైద్రాబాద్లోని చదువుకుంది. సరోజినీ ఐదు సంవత్సరాల వయసునుండే తండ్రితో పాటు అనేక సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొని, పాటలు పాడడం, జానపదాలు సేకరించడంతో పాటు ఏకప్రాభినయాలు చేయడం వంటివి అలవోకగా చేస్తూ మంచి రేఖియో ఆర్టిస్టుగా గుర్తింపు తెచ్చుకుంది. బి. నర్సింగరావు, బి. రత్నం, చుక్క సత్తయ్య, గద్ద నర్సింగరావులతో కలిసి 1983లో అంధ్రప్రదేశ్ జానపద కళాకారుల సంఘాన్ని స్థాపించినవారిలో సరోజినీదేవి ఒకరు. ఈమె 1984లో గద్ద నర్సింగరావుని ఆదర్శ వివాహం చేసుకుంది. జానియర్ అసిస్టెంట్గా ఉద్యోగ జీవితాన్ని ప్రారంభించిన సరోజినీదేవి ప్రస్తుతం నలగొండ జిల్లా విద్యాధికారిగా (డి.ఇ.ఓ.) పనిచేస్తుంది. నాగయ్య పెద్దకొడుకు పాలడుగు నర్సింహోరావు కూడ మంచి గాయకుడు. భార్య పిల్లలు ఉన్న పాలడుగు నర్సింహోరావు గత మూడు సంవత్సరాలుగా ఇల్లు విధిచి ఎటో వెళ్లిపోయిందు. ఎన్ని ప్రయత్నాలు చేసినపుటికీ అయిన ఆమాకి ఇప్పటికాక కనుగొనబడలేదు. పాలడుగు నాగయ్య కేవలం తన కుటుంబంభూతుల సహకారంతోనే వందలాది ప్రదర్శనలు చేసిందు. ఇదే కాకుండ అంబేద్కర్ జీవిత వృత్తాంతాన్ని ఆధ్యంతం రక్కికట్టే విధంగ "అంబేద్కర్ స్వత్సనాబీక"ను కూడ రాసి అనేక ప్రదర్శనలు ఇచ్చిందు. ఈ నాటికలో ఒకచోట పాలడుగు నాగయ్య నిచ్చేనమెళ్ల కులవేవసును ప్రశినస్తు.

“ఎవరిది ఎక్కువ కులము
ఎవరిది తక్కువల కులము ఎంచి చెప్పగా
ఎవరికే మెరుక

బ్రాహ్మణ జాతికి మూలంబైన వషిష్ఠ మహాముని విజ్ఞాడెన

ಅರುಂಡತಿಯನೆ ಅನ್ವಯ
ಕನ್ಸನ್ ಅರ್ಥಾಗಿಗೆ ಆದೆನು ಗದರ್” ಅಂತ್ಯ
ಕುಲಪುರಾಣಾಲ ಗುಟ್ಟನು ಬಟ್ಟಬಯಲು
ಚೇಸ್ತಿದ್ದು. ಕುಟುಂಬನಭ್ಯಾಲ್ ಪಾತ್ರದಾರುಲುಗಾಗಿ
ವೇದಿಕಲ ಮೀದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಚೇಸಿಂದು.
“ರಾಮಾಯಣ ರಾಸಿನ ವಾರ್ತ್ಯಿಕಿ ಎರುಕಳ
ಭಾರತಂಬ ರಾಸಿನ ವ್ಯಾಸುದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು
ಪೋಷ್ಯತಗ್ಗಳನು ಗುರಿಂಬಿ ವಿದಮರಿಬಿ ಚೆಪ್ಪು
ಪಾಡುಗೊಲಿಪೇ ಪ್ರಯತ್ನಂ ಚೇಸ್ತಿದ್ದು. ಪಾಲಡುಗು
1992ಲ್ಲಿ ತಿರಿಗಿ ದೀತೀಯ ಮುದ್ರಣ ಗಾಗಿ

పాలడుగు నాగయ్య 1975 జూలైలో “భక్తిజనవదాల భవనము” అనే పుస్తకాన్ని ప్రమరించిందు. ఇందులో “గణా గణా ఓ వినాయక గారీ కుమారుడా వినాయక” అనే పాట మొదలు అద్భుతమైన మరెన్నో పాటల్ని రాయడం జరిగింది. తనదైన శైలిలో పాలడుగు నాగయ్య భక్తిభావాన్ని రక్తికట్టిస్తాడు. యాష్టైల నాటి సామాజిక స్థితిగతులను అక్కరీకరించడంలోను ఆనాటి జాతరలు, తిర్మాల తీరులను వర్ణించడంలోను తనకుతానే సాటిగా రచనలు చేసిందు. ఒక పాటలో నాగయ్య

“ఇద్ద రైలుకట్ట - అద్ద చెరువుకట్ట - కట్టమీద కట్ట - కట్టక్కి
చూస్తే గుట్ట

గుట్టపైన గుడి - గుడినున్నాడు సామీ - గుండంలో తానవాడి గుడినుట్టు తిరుగుదాం” అని గుట్టమీద కొలువైన సామిని గురించి తగిన భక్తిని ప్రదర్శిస్తూనే “ముందు బతుకు సూపమని మొర పెట్టుకుండాం” అంటడు. కోటి దండాలపెట్టి కొండగి వద్దాం అంటడు. భద్రాది రామున్ని కీర్తిస్తడు. ఈ కీర్తన ఇప్పటికీ చిఱతల భజన జ్యంధాలలో వినిపిస్తూనే ఉంటది. పాలదుగు నాగయ్య జానపదులు పాడుకొనే రీతిలో “రాబంభజె రఘు రాబంభజె రాముడొత్తున్నాడు రాబంభజె/ దేవుడొత్తున్నాడు రాబంభజె దాత వత్తున్నాడు రాబంభజె” అంటూ కాస్త ఖమ్మం యాసను జోడించి రామున్ని కొలుస్తడు. భద్రాది రాముడు, యాదగిరి గుట్ట లక్ష్మీ నర్సింహస్వాముల మీద నాగయ్య అనేక జానపదాలు రాశిండు. రాములోరి జాతర, సూర్యాపేట జాతర, పిల్లలమురి జాతర, అంటూ జాతరలు, తిరానాళ్ళ మీద నాగయ్య రాశిన పాటలు ఎంతో ప్రసిద్ధి చెందినవి. యాదగిరిగుట్ట లక్ష్మీ నర్సింహస్వామిని తల్పుకుంటూ రాశిన

“నడువే ఓ రాములమ్మ నడువే నీవు / నరసింహ సామికాడికి
నడువే నీవు

రైలు గాడి ఎక్కితే రాయిగిరిల దించుతుంది / గుట్టం బండి
ఎక్కితే గుట్టకాడ దించుతుంది” అంటదు. “గండాలమ్మా పోలేరమ్మా...
దండాలు బెడుదు మమ్మ గండాలమ్మా./ గండాలు బాపుమమ్మ
గంధిదీపమిత్తుమమ్మ” అంటూ గ్రామదేవత
పోలేరమ్మను గంధాలు బాపుని వేడు
కుంటదు.

“బాబులు బొమ్మలు బాలులు బొమ్మలు / బలె బలె బొమ్మలు బలె మంచి బొమ్మలు /

కా అంటూ పాడేచి కాకమ్మ బొమ్మలు / కూ అంటూ కూనేటి కోయలమ్మ బొమ్మలు” అంటూ పిల్లల్ని ఆకట్టుకుంటడు. అనంద పరుస్తడు. పాలడుగు నాగయ్య దస్తి మీద రాసిన పాట ఆశ్వర్యపరుస్తది. అతి సాధారణమైన అంశాన్ని పాటగా మలిచిన తీరు అభ్యరహరుస్తది. “దస్తి ఓ నా దస్తి ఇస్తేవిలే నీ దోస్తే వస్తాదువలె చూస్తిని / గొట్టం పాంబోనీకైన సూటు బూటోనీకైన పొట్టనింపుకోగానే పట్టుమని పనిచేస్తేవి” అంటూ దస్తి అవసరాన్ని, దాని గొప్పతనాన్ని గురించి క్రెగెల్లిన తీరు బాగుంటది. అదేవిథంగ అప్పట్లో ఏ జాతరకు పోయినా ‘వైకుంఠం’ ఉండేది. ఆ వైకుంఠంలో తీరొక్క బొమ్మ మనసును ఆహ్లాదపరిచేది.

“వైకుంఠం చూపిస్తుం బాబు మేము వైకుంఠము చూపిస్తుం బాబు పైన మాకిస్తేను పట్టుము చూపెడుతాం / పది పైనలిస్తేను పంజాబు చూపిస్తుం

“ఎంటై పైనలిస్తేను ఎల్లోర చూపిస్తుం / రూపాయి ఇస్తేను ఫిలీకోట చూపిస్తుం” అంటూ వైకుంఠం మీద పాలడుగు నాగయ్య రాసిన ఈ పాటలో పదు రూకలిస్తే అమెరిక చూపిస్తుం, పది రూకలిస్తే పర్వతాలు చూపిస్తుం అంటూ ఆశ్వర్యంతో పాటు ఆహ్లాదాన్ని కలిగిస్తడు. జానపదాలను అద్భుతంగ అలపించే పాలడుగు నాగయ్య జానపదశైలిలో పిల్లలమప్రి జాతర మీద రాసిన

“పోరి పదే జాతరా పిల్లలమప్రి జాతరా
పోరి పదే జాతరా పోదాము రాయె జాతరా
నాకు నగలు లేవయో నేను రాను జాతరా
నాకు సీలు లేవయో నీ వెంట నేను రానయో
పూల చీర కొంటనే పోరి రావె జాతరా

పూల దైక ఇస్తనే పిల్ల రాయె జాతరా” అంటూ సాగే ఈ పాట అనాటి సామాజిక అంశాలను మన కండక్క కట్టిస్తది. జానపదుల జీవనసారాన్ని విశదికరిస్తది. మరో పాటలో పాలడుగు నాగయ్య పరాషాన్ని ప్రదర్శిస్తడు. తన మరదలుతో “రావె రావె పోదాం రావే రామమ్మ / సూర్యపేటలో జాతర జాడ రామమ్మ

పోరా పోరా పోకిరి బావ పుల్లయ్య / సూర్యపేటలో సంబరాలు లేవయ్యా” అంటూ సూర్యాపేట జాతర ముచ్చటజెప్పబోతే మరదలు తన చలాకితనంతో ఎట్ల బాపును ఆటప్పుస్తదో ఈ పాటద్వార వివరిస్తడు.

అప్పట్లోనే బి.వి. వ్హార్తి చేసిన పాలడుగు నాగయ్య “శ్రీ సీతారామ కళాయాం, డి. సంజీవయ్యల బుఱ్ఱకథలు కూడ రాసి ప్రదర్శించిందు. “పాలడుగుపదాలు” అనే పుస్కాన్ని ప్రచురించిందు. ఈ పుస్కంలో దేశస్నాతంత్రం, జాతి సమైక్యత వంటి విషయాల మీద అనేక పాటలు రాసిందు. ఇవేకుండ ఇంకా అనేక అంశాలను తన పదాలలోకి ఒంపుకున్న పాలడుగు నాగయ్య తత్త్వ విచారంతో రాసిన పదాలు కూడ ఉన్నయి. దున్న ఇద్దాసు తత్వాలను పోలినట్లుగా ఉండే ఈ తత్త్వగీతం

“శక్తి అనెడి బత్తులపొయ్యలో శక్తి అనెడి నూనెను పోసి యుక్తి అనెడి అగ్నిపుల్లతో ముక్తిని పొందా వెలిగించాను”

మనిషిలోని శక్తిని గురించి మాట్లాడ్దది. పాలడుగు నాగయ్య క్రమంగ ఆధ్యాత్మిక భావం నుంచి విష్ణువోన్మఖుడు అవుతున్నట్లుగా కనిపిస్తది. నాగయ్య మరోపాటలో

“అందరు చెప్పినవి ఆలకించురా

అందులోని మంచితనము అందుకొనుమురా

పాతపుటలు తిరుగేసి రాతఫలములెన్నుకోర

కొత్తబతుకు పొందుటకు చెత్తపుసులు చెరపరా” అంటడు. గత అనుభవాలనుంచి గుణపారం నేర్చుకొని తీరాలంటడు. చెత్త విషయాలను దూరం చేసుకుంటే తప్ప కొత్తజీవితం సాధ్యంకాడనే సందేశాన్ని అందిస్తడు. డా॥ అంబేద్కర్ జీవితాన్ని అమూలాగ్రం కోధించినోడు అయినందువల్ల పాలడుగు నాగయ్యకు పుస్కాల విలువ ఏందో వేరొకరు చెప్పాల్సిన అవసరం లేదు. అట్ల పుస్కం పట్ల తనకున్న ముమకారంతో నాగయ్య రాసిన

“పూర్వ చరితలెరుగుటకు పుస్కము కావాలి

పురాణాల నెరుగుటకు పుస్కమును చదవాలి

పూజలను జరుపుటకు పుస్కము నెరగాలి

పూజింపబడుటకైన పుస్కమెరిగుండాలి” పాట

పుస్కాన్ని గురించి ఎంతో కవిత్తుకంగ వర్ణిస్తది. పుస్కాలు చదివిన జ్ఞానం సమాజం గౌరవించేలా చేస్తదని చెప్పడు. మిండిమిడి జ్ఞానంతో సమాజాన్ని బ్రహ్మపట్టించే వాళ్ళకు చురకలు అంటిస్తడు.

పాలడుగు నాగయ్య “రూస్సి లక్ష్మీభాయి”

బుఱ్ఱకథలో “న్యాయధర్మముల నాల్లుపాదముల నడిపించిన దేశం తందాన తాన

కత్తినిచి యుద్ధానికి పంపె కస్తుతల్లులకును / కొదువలేనిది భారతదేశం కొదువలేనిదండి” భారతదేశ శేర్యపరాక్రమాలను వివరిస్తడు. దేశరక్షణ కోసం కన్సుకొడుకులనైనా బలిచే త్యాగశీలి భారతదేశం అనే సందేశాన్ని ఇస్తడు. ఇదే కాకుండ ఆశుపుగా అనేక పదాలు అల్లగల దిట్ట పాలడుగు నాగయ్య “వీర అభిమన్య” బుఱ్ఱకథను కూడ రాసిందు. ఇట్ల అనేక బుఱ్ఱకథలు, అద్భుతమైన జానపదాలు రాసిన పాలడుగు నాగయ్య ఏప్రిల్ 10, 1982లో అర్థాంతరంగ అనార్థగ్యంతో అతిచిన్న వయసులోనే కాలం చేసిన పాలడుగు నాగయ్య పల్లెపదాలలో పదిలంగ ఉన్నడు. పాట్లే తిరుగుతూనే ఉన్నడు. అయితే ఇప్పుడు మనం చేయవలసిందల్లా పాలడుగు నాగయ్య రచనలను పునర్వృద్ధించేలా చేయడంతో పాటు నాగయ్య రాసిన మరికొన్ని ప్రసిద్ధ జానపదాల ముద్రణకు నోచుకోలేదని అంటున్న వారి కుటుంబశ్యుల ఆవేదనను అర్థం చేసుకొని నాగయ్య రచనలను పుస్కాలుగా తీసుకురావలసిన అవసరం ఉన్నది. తెలంగాణ జానపద సంపదను కాపాడుకోవల్సిన బాధ్యత మనందరి మీదా ఉన్నది.

పాలడుగు జ్ఞానమ్మ (నాగయ్య భార్య)

m: 7093735636

-అంబటి వేకువ,

m: 94927 55448

e: varji.ambati@gmail.com

గునుగుపూల గోచికట్టు - తెలంగాణ పల్లె పట్టు

మన కట్టు, బొట్టులో భాగమైన సంస్కృతి 'నవ్వుర్' చీర. ఆ చీర కట్టులో తెలంగాణ పల్లె పట్టున ఉన్న మహిళల జీవన ఛాయలపై ఇటీవల కందుకూరి రమేష్ బాబు ఏర్పాటు చేసిన ఛాయాచిత్ర ప్రదర్శన ఒక చూడముచ్చట, వికాసం.

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పాటుయ్యాక మన ప్రదేశాలను, ప్రజలను శ్రద్ధగా ఫోటోగ్రాఫీ చేస్తూ పసుస్తు జర్వలిస్టు, ఫోటోగ్రాఫర్ కందుకూరి రమేష్ బాబు గత నెల మన మహిళల కట్టు బొట్టు అలంకరణలో ఇప్పటికీ విషిష్టంగా కానవస్తున్న 'గోచికట్టు'పై ఛాయా చిత్ర ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేశారు. ప్రాదరాబాద్ లోని సామాన్యశాస్త్రం గ్యాలరీలో తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సౌజన్యంతో ఏర్పాటిన ఈ ప్రదర్శనలో 'నవ్వుర్' చీర, దాని కట్టు, అందులో అమ్ములక్కల అలంకరణ గురించిన నేపథ్యాన్ని ఇలా వివరించారు.

నవ్వుర్ చీర

తొమ్మిది గజాలు (8.2 మీటర్లు) ఉండే ఈ కాటన్ చీరలను 'నవ్వుర్' చీర అని కూడా అంటారు. అన్ని రంగుల్లో లభించే ఈ చీరలను ముఖ్యంగా పెద్ద మనుషులు, నల్కై ఏండ్లు పైబడిన మహిళలు ధరిస్తారు.

మన దగ్గర ఈ చీరలను సిరిసిల్లలో ప్రధానంగా నేస్తారు. అలాగే కరీంనగర జిల్లాలోని గర్వకుర్తి, చామపల్లి, చొప్పదండి, బోయిపల్లి తదితర గ్రామాల్లో కూడా వీటిని నేస్తారు. ఈ చీరలను ధరించే మహిళల సంఖ్య నిర్దారణగా ఇంత అని చెప్పేలేం గానీ దాదాపు ఇరవై లక్షలకు పైగానె గోచికట్టు కడతారని ఒక అంచనా.

దేవతల చీర

క్రామిక మహిళల సంస్కృతికి దర్శణంగా నిలిచే ఈ గోచికట్టు చీరలలో మన అమ్ములక్కలు నిండుగా, దివి నుంచి దిగివచ్చిన దేవతల మాదిరే ఉంటారు. చూస్తే మొక్కలని పిస్తుంది. అందుకే వీటిని "దేవతల చీర" అని కూడా వారంటారు.

దక్షన్ సంస్కృతి

గోచికట్టు అన్నది ట్రీల తరతరాల సాంప్రదాయానికి, ఒకనాటి

దక్షన్ సాంస్కృతిక వైభవానికి నిదర్శనం.

ఇది మహారాష్ట్ర 'సుడి' ఐనప్పటికీ, నాందేడ్ దాకా ఈ 'కట్టు' కనబడుతున్నప్పటికీ మన దగ్గర నిజామాబాద్, ఆదిలాబాద్ జిల్లాల్లో ఎక్కువగా ఈ చీరకట్టు ఉన్నది. అలాగే, నిర్మల్, జగిత్యాల, కరీంనగర్ తదితర జిల్లాల్లో కూడా చెప్పుకోగిన స్థాయిలోనే ఉన్నది.

అందం చీర

నిజానికి ఈ చీరకట్టు అందరిది. గతంలో బ్రాహ్మణాలు. వైశ్య మహిళలు కూడా ఈ కట్టులో నిండుగా కన్నించేవారు. ప్రస్తుతం కాపుదానం చేసుకునే వారు మాత్రమే తప్పక ధరిస్తున్నారు.

అందం అరోగ్యం

ఇది ఆరోగ్యప్రదం, సౌకర్యవంతం. కాటన్ చీర కావడంతో క్రామిక స్ట్రీలు పని పాటల్లో చిందించే చెముటను ఓర్చుకోవడం దీని ప్రత్యేకత. ముదురు రంగుల్లో ఉన్న ఈ చీర త్వరగా మాయకపోవడం మరో విశేషం.

అంతేకాదు, నడుంకు బలిమిగా, చలికి దారంగా ఉంచే ఈ చీర మహిళల శరీర సౌష్ఠవాన్ని ఎంతో హుందాగా వ్యక్తికరిస్తుంది. వారి అందాన్ని మరింత ఇసుమడింప జేస్తుంది. రాజూ రవివర్ష చిత్రాల్లో తాండవించే దేవతల మూర్తిమత్స్యాన్ని మరిపించే వారి వస్తుధారణ, పనిపాటల్లో వారి జీవన ఛాయలను చూడటం ఒక దివ్య అనుభవం అనే చెప్పాలి.

అందకణ ప్రత్యేకం

గోచికట్టు కట్టే మహిళలు తప్పనిసరిగా చెవులకు నాలుగైదు రకాల బంగారు ఆభరణాలు ధరిస్తారు. ఒకరకంగా మ్యాచింగ్ అనవచ్చు. వాటిలో గంచీలు, మెంచులు, పడిగెలు, గుప్ప గున్నాలు, సకెడీలు, బుడీలు, పక్క పుల్ల వంచీవి ముఖ్యమైనవి. కాలికి కడియాలు సరే సరి. ఈ ఆభరణాలను

వేరే చీరలు ధరించే మహిళలు అసలే పెట్టుకోరు. కావన, స్ట్రీల అందకణ విషయంలో కూడా ఈ చీర ప్రత్యేకత కలిగి ఉందనే చెప్పాలి.

ఛ్వాషణ సైట్ మంట

ఈ ప్రదర్శన వీక్షిస్తే, తెలంగాణ ప్రీల రూపు రేఖలు, వారి లావణ్యం ఎంత అవురూపమౌ తెలిసి వస్తుంది. అంతేకాదు, తరతరాలుగా మన మహిళలు అటు సంప్రదాయాన్ని పాచిస్తూనే ఇటు ఎంత అధునికంగా తయారయ్యారో తెలుస్తోంది.

సిరిసిల్లలోనే తయారీ

ముందే చెప్పినట్టు ఈ చీరలు సిరిసిల్లలో ఎక్కువ తయారు అపుతాయి. మన రాష్ట్ర ప్రభుత్వం సిరిసిల్ల నేతకారులకు అండగా నిలిచేందుకుగాను బతుకమ్మ చీరలు నేయిస్తోన్నదని మీకు తెలుసు. అందులో భాగంగా గోచి కట్టు చీరలను కూడా ప్రత్యేకంగా తయారు చేయిస్తోంది. మొదటి సంవత్సరం వీటిని తయారు చేయలేదుగానీ, గత సంవత్సరం 11 కోట్ల 54 లక్షల రూపాయలు వెచ్చించి నాలుగు లక్షలా యాభైవేల చీరలు చెపించారు. అయితే ఇవి అందరికీ సరిపోక పోవడంతో ఈ సారి 26 కోట్ల రూపాయల వ్యయంతో పది లక్షల చీరల తయారీ చేపించి తెల్కార్కు ఉన్న మహిళలందరికి అందించాలని ప్రభుత్వం భావిస్తోంది. ఈ చీరకట్టు సంప్రదాయం ప్రజల్లో బలంగా ఉండనడానికి ఇదే నిదర్శనం.

నిబంధన అడ్డు

ఐతీ, ఈ చీర ప్రధానంగా చేసేత వస్తుం. కానీ, కొన్ని దశాబ్దాలుగా ఈ చీరలు నేనే నేతకారులు తగ్గిపోయారు. దాంతో

తప్ప?!

మావీడు
పతంగెగిరేస్తున్నాడూ
పతంగి గాల్లో
దారం చేతిలో
పట్టీలు కొడుతున్న పతంగి

ఆవి కొన్నిదశాబ్దాలుగా మరమగ్గాలపై తయారు కావడం ప్రారంభమైంది. ఐతీ, కాటన్ చీరను పవర్ లూంపై తయారు చేయకూడదన్న నిబంధన ఒకటుంది. దాంతో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం బతుకమ్మ చీరల్లో భాగంగా ఇచ్చే గోచి కట్టు చీరలను పాలిస్టర్ పస్ట్రోలతో తయారీ చేయించక తప్పడంలేదు. కానీ, అవి మహిళల ఆదరణ నోచుకోకపోవడంతో ఈ సారి సగం పాలిస్టర్, సగం కాటన్తో తయారు చేయించాలని యోచిస్తున్నట్లు అధికారులు చెప్పారు.

ప్రదర్శన ఉద్దేశం

వీమ్మేనా, లక్ష్మలాదిమంది ఆదరణ పొందిన ఈ చీర కట్టు పట్టుల మహిళలకు చూడడం, అలాగే మన అమ్మలక్కల వేషధారణపట్ల ఇప్పటి యువతకు అవగాహన కలిగించడం- తద్వారా భావితరాలకు ప్రేరణ కలిగించడం ఈ ప్రదర్శన ఉద్దేశం. అదే సమయంలో ఈ చీరకట్టు ప్రాచుర్యం ఆధునిక మహిళకు చేరుక చేసేందుకు గాను మునుముందు ఛ్వాషణ పోలు నిర్వహించడం కూడా ఒక మంచి పద్ధతి. కాగా, శాస్త్రీయ నృత్యంలో ఇప్పటికీ ఈ చీర వాడకం ఉండననే ఉన్నదని మీకు తెలిసిందే.

కందుకూరి రమేష్ బాబు, m: 9948077893

e: kandukurirameshbabu@gmail.com

- సిరజు, m: 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

అటువైపో పక్కి స్వేచ్ఛగా

రెక్కలు ఉపటుప

తన విసీలాకాశంలో

దారంకి తాకిన రెక్క

తెగిన రెక్క

నేలరాలిన పక్కి

గిలగిల కొట్టుకుంటూ

మావీడి ప్రాణం విలవిల

ప్రాణంవేయ ఉధ్యక్కుడయ్య

చేసిన తప్పకి ప్రాయశ్చీత్తంగా

దారంకి ముసుగేసిన మాంజా కొనుగోలు

మావీడి తప్పు

సముదాయించా

తప్పు సీబికాదులే అని

బార్లూ తలుపులు తెరచి

ఎప్పడిని పడితే వాడిని పిలిచి

అమ్మకోమనోడిబలే తప్పని

-గిరిప్రసాద్ చెలమల్లు, m: 9493388201

e: gpchelamallu@gmail.com

తెలంగాణ విశిష్ట సంస్కృతి - జాతర

బొతర... ఈ పేరు చెప్పగానే తెలంగాణ ప్రజలు భక్తి పొరవశ్యంలో ఊగిపోతారు. ఇష్టదైవాన్ని ప్రజలంతా కులాలు, అంతర్ములకు అతీతంగా కొలిచే బహిరంగ వేడుక జాతర. తెలంగాణలో తప్ప ఈ విశిష్ట సంస్కృతి ఎక్కడా కానరాదు. రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాల్లో దాదాపు ప్రతి గ్రామంలోనూ నిర్మిత కాలంలో జాతరలు నిర్వహిస్తారు. పోటీ పరీక్షలకు సిద్ధమౌతును విద్యార్థులతో పాటు తెలంగాణ విశిష్ట సంస్కృతిపై అవగాహను ప్రజలకు మరింతగా తెలియజేయడానికి రాష్ట్రంలోని ప్రధాన జాతరల సమాచారాన్ని అందిస్తున్నాం..

వరంగల్ జిల్లాలో..

సమ్మక్క సారక్క జాతర : వరంగల్ జిల్లా తాడ్వాయి మేడారం గ్రామంలో జిల్లా మరింతగా ప్రధాన జాతర కు ఉన్నాడి. భారతదేశంలోనే అతి పెద్ద గిరిజన జాతర. ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం 1996 ఫిబ్రవరి 1న ఈ జాతరను రాష్ట్ర పండగగా

ప్రకటించి ప్రభుత్వమే నిర్వహిస్తుంది. సమ్మక్క సారలమ్మ అనే ఇద్దరు దేవతలు తల్లి, కూతుల్లు.

చాలత్తక నేపథ్యం: మొదటి ప్రతాపరుద్రుని కాలంలో పోలవాన అనే గిరిజన ప్రాంతాన్ని పాలించే సామంతరాజు - మేడరాజు. మేడరాజు కుమారె - సమ్మక్క (భర్త - పగిడిద్దరాజు). సమ్మక్క పగిడిద్దరాజుల సంతానం - సారలమ్మ, నాగులమ్మ, జంపన్న. కరువు కారణంగా కప్పున్ని చెల్లించకపోవడంతో ప్రతాపరుద్రుడు మేడరాజుపై యుద్ధం ప్రకటించాడు. కాకతీయ ప్రతాపరుద్రుడు మేడరాజు అల్లుడైన పగిడిద్దరాజును ఓడించడానికి అతి పెద్ద సైన్యాన్ని పంపాడు. ఈ సైన్యం సంపెంగ వాగు వద్ద పగిడిద్దరాజు గిరిజన సైన్యాన్ని ఓడించింది. ఈ యుద్ధంలో పగిడిద్దరాజుతో పాటు తన కుమారెలు నాగులమ్మ, సారలమ్మ, అల్లుడు గోవిందరాజులు మరణించారు. పగిడిద్దరాజు కుమారుడైన జంపన్న కాకతీయ సైన్యాన్ని ఓడించిక, శుత్రముచేతిలో మరణించడం అవమానమని భావించి సంపెంగ వాగులోదూకి అత్యహాత్య చేసుకున్నాడు. పగిడిద్దరాజు భార్య సమ్మక్క కాకతీయ సేనలతో వీరోచితంగా పోరాదుతుండగా కాకతీయ సైనికుడు దొంగచాటుగా సమ్మక్కను కత్తితో పొడిచాడు. గాయంతో సమ్మక్క యుద్ధభూమి నుంచి ఈశాన్య దిశగా చిలుకలగుట్ట వైపు బయలుదేరి అడ్డుశ్యమైంది. అమె అడ్డుశ్యమైన చోట ఒక కుంకుమ

భరణి లభించింది. ఆ ప్రాంతంలోనే ఇప్పటి సమ్మక్క సారలమ్మ గడ్డ ఉన్నది. సమ్మక్క సారలమ్మ జాతరను ప్రతి రెండేండ్లకొకసారి మాఘ శుద్ధ పౌర్ణిమి రోజున జరుపుతారు. ఆసియాలోని అతిపెద్ద గిరిజన జాతరగా మేడారం జాతరను యునెస్యో గుర్తించింది.

మేడారం లముబంధ జాతరలు

పగిడిద్దరాజు జాతర : సమ్మక్క జాతర ముగిసిన మూడోరోజున పెనక పంశనికి చెందిన వడ్లెలు పునుగొండ్ల గ్రామంలో పగిడిద్దరాజు జాతర జరుపుతారు. సమ్మక్క జాతర నుంచి గిరిజనులు నేరుగా పగిడిద్దరాజు జాతరకు వెళ్లారు. నాగులమ్మ, సమ్మక్కలు కొట్టాడినప్పుడు ఇతని కుడి కనుకు సమ్మక్క కంకణం తగిలి గాయమై కన్న లొట్టుపోయింది.

ముసలయ్య జాతర : వరంగల్ జిల్లా లక్ష్వరం సరస్వ గుట్టలోని

ఒక సారంగంలో నాగలి కర్మ ఆకారం ముసలయ్య ఉంటాడు. మేడారం జాతర ముగిసిన తర్వాత మార్చి నెలలో ముసలయ్య జాతర జరుగుతుంది. మునలయ్య కాకతీయులతో జరిగిన యుద్ధంలో పాల్గొని యుద్ధం ముగిసిన తర్వాత రాయినిగూడెంలో కరువు, అతిసార వ్యాధి వచ్చి ప్రజలు చనిపోతుండగా బాలుడిగా జన్మించారు. అతని పుట్టుకత్తో ఆప్రాంతంలో పంటలు సమ్మిగ్నిగా పండాయని భక్తుల విశ్వాసం. లక్ష్వరం గుట్టలో ఉన్న ముసలయ్య జాతర సందర్భంగా రక్తపు పాస్సుతో ఆయను కొలుస్తారు. దేవుని రాయిని తెచ్చి రాత్రంతా సృత్యాలు చేస్తా జోగు అడుగుతారు. అనంతరం దేవుడికి బలి ఇస్తారు.

సూరగొండయ్య జాతర : వరంగల్ జిల్లా తాడ్వాయి మండలం

నుంచి 20 కి.మీ.ల దూరంలోని రింగాపురం గ్రామంలో జాతరగుతుంది. ఏట్రీల్, మే నెలల్లో చైత్ర పౌర్ణిమిరోజున ఈ జాతర జరుగుతుంది. కోయజూతి గిరిజనుల్లో భరద్వాజ రుణి గోత్రానికి చెందిన మూడో గట్టు వేల్యుల్లో పెద్దసూరగొండయ్య, చిన్నసూరయ్య ఉండేవారు. పెద్దసూరగొండయ్యను పొలి తగలని వడ్డె బోయడు. చిన్నసూరగొండయ్యను బోయనికి వడ్డె పూజా కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తాడు. పూజలు జరిగిన వడ్డె మూడురోజులు ఉపవాసం ఉంటాడు. పెద్దవెత్తున కోళ్లను బలిస్తారు. బెల్లాన్ని ప్రసాదంగా పంచుతారు.

నాగులమ్మ జాతర : వరంగల్ లోని కొండాయి గ్రామంలో గోవింద

దరాజలు గుడికి సమీపాన చిన్నగుడిసలో నాగులమ్మ దేవతను నిలిపి పూజిస్తున్నారు. మార్చి. ఏప్రిల్ మాసాల్లో ఫాల్గుణ శుద్ధ శౌర్యమి రోజున గోవిందరాజుల జాతర జరిగి సమయంలోనే నాగులమ్మ జాతర నిర్వహిస్తారు. కోయ తెగకు చెందిన మూడో గట్టు గోత్రం ఇంటికి చెందిన అంద అనే ఇంటి పేరు ఉన్నవారు వంశ పొరంపర్యంగా పూజారిగా ఆచార్య సంప్రదాయాలను నిర్వహిస్తారు.

బాలకుమారస్వామి జాతర : బాలకుమారస్వామి తాడ్వాయి మండలం గట్టుపై గుండ్రగొడ్డలి రూపంలో ఉంటాడు. బాలకుమార స్వామిని సమ్మక్తకు సోదరుడని, పిసతండ్రి కుమారుడని, కోటం వంశస్వదని చేపోరు. మేడారం జాతర జరిగిన తర్వాత వచ్చే మంగళ వారం రోజున ఈ జాతర జరుగుతుంది. జాతర జరగడానికి ముందు రోజు దేవతను గ్రామంలో ఊరేగించి 7 బిందెలతో జలాభిషేకం చేస్తారు. దోశీల్లిల చప్పుట్ట, గంటల శబ్దులతో పడగలు ధరించిన బాల కుమారుడు గుడికి చేరుకుంటాడు.

కార్మపల్లి జాతర : వరంగల్ జిల్లా ములుగుకు 20 కి.మీ.ల దూరంలో ఉన్న కార్మపల్లి గ్రామపంచాయతీలోని సండగూడంలో ఈ జాతర జరుగుతుంది. ఇక్కడ సారలమ్మను పులి రూపంలో పూజిస్తారు.

భూపతిపురం జాతర : వరంగల్లోని భూపతిపురంలో మాఘ శుద్ధ శౌర్యమి సుంచి 11 రోజుల పాటు ఈ జాతర పెద్ద ఎత్తున జరుగుతుంది. ఈ ప్రాంతంలోని కోయల కొండ సారలమ్మ పేరుతో సారలమ్మను పూజిస్తారు.

వేల్పులమ్మ జాతర : వరంగల్ జిల్లా కేసముద్రం మండలంలో వేల్పులమ్మను దేవతగా కొలుస్తారు. ప్రతి మూడేండ్రకొకసారి ఈ జాతర జరుగుతుంది. ఒకబీసుర ఇంచుల బంగారు వెండి కట్టిల్ల దేవతకు గుర్తుగా ఒక వెదురు బొంగులో పెట్టి, వెదురు బొంగును కుండలో పెడతారు. జాతర జరిగే సమయంలో ఆ వెదురు బొంగును పూజలో ఉపయోగిస్తారు.

గుంజెడు ముసలమ్మ జాతర : వరంగల్ జిల్లా కొత్తగూడ ఏజెస్టీ పరిధిలోని గంజెడు శివారులో ముసలమ్మ జాతర ప్రతి రెండేండ్రకొక సారి జరగుతుంది. ముసలమ్మ దయతో సంతానం కలిగినవారు ఉయ్యాల కట్టి మొక్కు చెల్లించుకుంటారు.

గొమరవెళ్లి జాతర : వరంగల్ జిల్లా చేర్యాల మండలం కొమరవెళ్లి గ్రామంలో జరుగుతుంది. ప్రతి సంవత్సరం మాఘ మాసం సుంచి చెత్త మాసం వరకు జరగుతుంది. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం కొమరల్లి మల్లన్న.

కొలివి జాతర : వరంగల్ జిల్లా కొరివి వీరభద్రస్వామి ఆలయంలో

ప్రతి ఏడాది శివరాత్రి రోజున ఈ జాతర జరుగుతుంది. 20 రోజుల పాటు ఈ జాతర ఉత్సవాలు నిర్వహించబడతాయి.

అయినవీలు జాతర : వరంగల్ జిల్లా అయినవీలులో ఉన్న మైలారెడవెనికి ప్రతి ఏడాది ఉత్సవాలు నిర్వహిస్తారు.

కోటంచ జాతర : వరంగల్ జిల్లా భూపాలపల్లి నియోజకవర్గం రేగొండ మండలంలోని కోటంచ గ్రామంలో ప్రతి ఏడాది ఫాల్గుణ శుద్ధ ఏకాదశి సుంచి ఫాల్గుణ బిహు విదియ వరకు బ్రహ్మాశ్వత్సవాలు నిర్వహించబడతాయి. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం లక్ష్మినరసింహస్వామి.

రామప్ప జాతర : వరంగల్ జిల్లా పాలంపేట గ్రామంలో ప్రతిఏడాది శివరాత్రి సమయంలో మూడురోజుల పాటు జాతర జరుగుతుంది. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం శ్రీ రామలింగేశ్వరస్వామి.

మెదక్ జిల్లాలో..

పిడుపాయల జాతర : ఈ జాతర మెదక్ జిల్లా పాపస్నేపేట మండలం నాగసానిపల్లిలో జరుగుతుంది. ఈ ప్రాంతం వద్ద మంజీర నది ఏడు పాయలుగా చీలిపోతుంది. ఇక్కడే దుర్గాభవాని ఆలయం ఉంది. ఈ ఏడుపాయల్లో మూడు పాయలు దుర్గాభవాని ఆలయం ముందుపైపు నుంచి, మిగిలిన నాలుగు పాయలు దుర్గాభవాని ఆలయం వెనుక పైపు నుంచి ప్రవహిస్తాయి. ఈ జాతర ప్రతి సంవత్సరం శివరాత్రి రోజున జరుగుతుంది.

దుర్గాభవాని దేవాలయం :

ఈ ఆలయాన్ని గరుఢ గంగ అని కూడా అంటారు. ఇక్కడ జాతరను మూడు రోజులపాటు నిర్వహిస్తారు. ఇక్కడికి వచ్చిన భక్తులు ప్రధానంగా ఏడు పాయల స్నానం ఆచరిస్తారు. ఈ జాతరలో పాల్గొన్న భక్తులు ఒక రాత్రి గుడిలో నిద్రపోవడం ఆచారంగా కొనసాగుతున్నది.

జోగినాథుని జాతర : మెదక్ జిల్లా జోగిపేటలోని కొండపై జోడు లింగాలుగా వెలసిన జోగినాథుని జాతర ప్రతి ఏటా మార్చిలో జరుగుతుంది.

కేతకి సంగమేశ్వరస్వామి జాతర : మెదక్ జిల్లా జిహీరాబాద్ సమీపాన రురాసంగం గ్రామంలో కేతకి సంగమేశ్వర స్వామి ఆలయం ఉంది. ప్రతి ఏడాది మాఘ బిహు శశమి నుంచి ఫాల్గుణశుద్ధ పాడ్మమి వరకు స్వామివారి బ్రహ్మాశ్వత్సవాలు జరుగుతాయి.

నల్గొండ జిల్లాలో..

గొల్లగట్టు జాతర/దుర్గాభవి జాతర : తెలంగాణలో రెండో అతిపెద్ద జాతర. ఈ జాతర నల్గొండ జిల్లా సూర్యాపేట దగ్గర్లోని పాలశేర్యగుట్ట ప్రాంతంలో జరగుతుంది. ఈ జాతరను పెద్దగట్టు జాతర అని కూడా ఉంటారు. యాదవులు తమకు ఆరాధ్యదైవమైన

దక్షన్ లక్షండ్

లింగమంతుల స్వామికి మొక్కలు తీర్చుకోవడానికి ప్రతి రందేండ్రకొసారి నిర్వహిస్తారు. ఈ జాతరను నాలుగు రోజులపాటు ఘనంగా నిర్వహిస్తారు.

మెరభి రోజు : 30 విగ్రహాలు ఉన్న దేవరపెట్టిను కేసారం గ్రామానికి తీసుకువెళ్లి హక్కుదారులకు చూపించి పూజలు చేస్తారు. తదనంతరం కంకనాలు కట్టి ఊరేగింపుగా గుట్టుపైకి తీసుకువస్తారు. తర్వాత చౌడమ్మకు మొక్కలు చెల్లిస్తారు. భాసీంపేట యాదవులు పసిడికుండను అలయ గోపురం మీద అలంకరిస్తారు.

రెండో రోజు : బోనాలు పండుకని లింగమంతుల స్వామికి, పక్కన ఉన్న చౌడమ్మ తల్లికి సైవేద్యాలు సమర్పిస్తారు.

మూడో రోజు : నెలవారం చేసి పోతరాజు, మిగిలిన దేవతలకు మొక్కలు చెల్లిస్తారు.

శాఖావు / చివల రోజు : సూర్యాపేట యాదవులు మకరతోరణాన్ని ఊరేగింపుగా తీసుకువెళ్లారు. తదనంతరం పూజారులు దేవతలకు కేసారం చేయడంతో జాతర పూర్తవుటుంది. ఈ జాతరలో దిష్టిష్టో యడం అనేది ప్రధాన ఆచారంగా వస్తుంది. దీన్ని వరంగల్ జిల్లా చికటాయపాలెంలోని దేవర వంశీయులు, నల్లగొండ జిల్లాకు చెందిన తండు, మట్ట వంశ పూజారులు నిర్వహిస్తారు.

చెర్పుగట్టు జాతర : నల్లగొండ జిల్లా నార్కుట్ పల్లి మండలంలోని ఎల్లారెడ్డిగూడెం గ్రామ సమీపంలో ఉత్సవాలు జరుగుతాయి. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం శ్రీజడల రామలింగేశ్వర స్వామి.

మేళ్ళచెర్వు జాతర : నల్లగొండ జిల్లా హూజార్ నగర్ తాలుకాలోని మేళ్ళచెర్వు గ్రామ సమీపంలో ఈ జాతర జరుపబడుతుంది. ఈ జాతరలో శంఖలిగేశ్వర స్వామి ప్రధాన దైవం. శంఖలిగేశ్వరస్వామి లింగం పైభాగాన ఐదు సెం.మీ.ల వివరం ఉంటుంది. దీంట్లో ఎప్పుడూ జలం ఉంటుంది. ఈ లింగం లోపల ఉన్నజలాన్ని భక్తులకు తీర్థంగా ఇస్తుంటారు.

అడవిపులపల్లి జాతర : నల్లగొండ జిల్లా దామర చద్ద మండలంలోని అడవి దేవులపల్లిలో ఈ జాతర జరుగుతుంది. ప్రధాన దైవం కనకదుర్గమ్మ తల్లి. సిదిమాన్ ఊరేగింపు, బండ్ ఊరేగింపు, గండచీపం ఈ జాతరలో ప్రత్యేక కార్యక్రమాలుగా నిర్వహిస్తారు.

కోదండాపురం జాతర : నల్లగొండ జిల్లా పెద్దాల్ కోదండాపురం గ్రామంలో జాతర జరుగుతుంది. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం శ్రీవెంకటేశ్వరస్వామి. ప్రతి ఏడాది మాఘ బహుళ పంచమి నుంచి ఏకాదశి పరకు అంగరంగపైభవంగా బ్రహ్మాత్మవాలు జరుగుతాయి. ఏడు రోజుల్లో రథోత్సవం ముఖ్యమైంది.

చౌడమ్మ జాతర : నల్లగొండ జిల్లా సూర్యాపేట తాలుకాలో అనేక గ్రామాల్లో ఈ జాతర జరుగుతుంది. చౌడమ్మ యాదవులు కుల దేవత, చౌడమ్మ జాతరను మూడు రోజుల పాటు జరుపుతారు.

తుల్మాభవాని జాతర : నల్లగొండ జిల్లా చందంపేట మండలంలోని పెద్దమునిగీల్లో దసరా నవరాత్రి ఉత్సవాల్లో భాగంగా తొమ్మిదిరోజులపాటు ఈ జాతరను నిర్వహిస్తారు. ఈ జాతరలో అనేక మంది లంబాడీ తెగకు చెందినవారు పాల్గొంటారు. జాతర జరిగే తొమ్మిది రోజులు పూజారి ఉపవాసం ఉండి విజయదశమి రోజున ఉపవాసం విరమిస్తారు.

ఖమ్మం జిల్లాలో..

తేగడ జాతర : ఖమ్మం జిల్లా సూగూరు తాలుకా తేగడ గ్రామంలో భద్రకాళి, వీరభద్రుల దేవాలయాలున్నాయి. ఈ దేవతలకు బహుళ త్రయోదశి, చతుర్థి తల్లి కల్యాణం చేస్తారు. గోదావరి నదికి వీరభద్ర స్వామి విగ్రహాన్ని తీసుకువెళ్లి స్నానం చేయించి తిరిగి గుడికి తీసుకెళ్లి పూజలు నిర్వహిస్తారు.

నిజమాబాద్ జిల్లాలో..

సిద్ధులగుట్ట జాతర : నిజమాబాద్ జిల్లా ఆర్యార్ మండలం సిద్ధుల గుట్ట వద్ద జాతర జరుగుతుంది. పూర్తాన కాలంలో నవనాథులు ఈ గుట్టపై శివలింగాన్ని స్థాపించి తపస్సు చేయడంతో ఈ గుట్టను సిద్ధుల గుట్ట అంటారు. ఇక్కడి దేవాల యంలోని శివడిని సిద్ధిలిం గేస్తరుడిగా కొలుస్తారు.

రంగారెడ్డి జిల్లాలో..

చెవెళ్ల జాతర : రంగారెడ్డి జిల్లా చెవెళ్ల గ్రామంలో శ్రీలక్ష్మీ వెంకటేశ్వర స్వామి వారి ఉత్సవాలు ప్రతి ఏడాది చైత్రమాసంలో జరుగుతాయి. మూడు రోజుల పాటు జరిగే ఉత్సవాల్లో బ్రహ్మాత్మవం, రథోత్సవం ప్రధానమైనవి.

ప్రాదర్శాబాద్ జిల్లాలో..

పెద్దమ్మ జాతర : ప్రాదర్శాబాద్ జూబ్లీహిల్స్ లోని పెద్దమ్మగుడిలో జనపరి చివరివారంలోగానీ, ఫిఫ్రవరి మొదటివారంలోగాని ఈ జాతర జరుగుతుంది.

మహంకాళ జాతర : దీన్ని బోనాల పండుగ అని కూడా అంటారు. ఈ జాతరను అషాడమాసంలో ప్రాదర్శాబాద్ లో అత్యంత గొప్పగా జరుపుకుంటారు.

అల్మ్యోల్(అలవాల) జాతర : బెంపుల్ అల్మ్యోల్గా పిలువబడుతున్న అల్వాల (అలవాల-అపులుం-చోటు)లో వేంకటేశ్వరస్వామి దేవాలయం ఉంది. నిజం రాజు నసీరుద్దోలా బహుదూర్ దగ్గర ప్రధానమంత్రిగా పనిచేసిన చందులాల్ ఈ ఆలయాన్ని నిర్మించాడు.

మహారాజా కిషన్ పర్వత కాలం అల్వోల్ జాతర ఫిబ్రవరిలో జరుగుతుంది. రథోత్సవం రోజున హిందూ, ముస్లిం తేడా లేకుండా అందరూ జాతరలో పాల్గొంటారు.

కలింగర్ జిల్లాలో..

బెజ్జంకి జాతర : ఈ జాతర కరీంనగర్ జిల్లా బెజ్జంకి అనే ప్రాంతంలో జరుగుతుంది. ఇక్కడ లభ్యమసింహస్వామి దేవాలయం ఉంది. ఈ దేవాలయంపై గోపికల నృత్యాలు, త్రిమూర్తుల విగ్రహాలు, సముద్ర మధన కథ మొదలైన వాటిని అద్భుతంగా చెక్కారు. ఈ జాతరను చైత్రమాసంలో జరుపుతారు. చైత్రపూర్ణిమ నాడు బండ్ల సేవ జరుగుతుంది. ఇక్కడ పోటీలు నిర్వహిస్తారు. అలయానికి ఉత్సరంగా 35 అడుగుల ఎత్తు స్తంభం ఉంది. దీన్ని అండాళ్ స్తంభం అని అంటారు. సంతానం కోసం ఈ స్తంభానికి చీర కట్టించి ఒడిచియ్యం పోనే అచారం ఉంది.

నల్కొండ జాతర : కరీంనగర్ జిల్లా కోడిమ్మల మండలం నల్కొండ గ్రామ సమీపంలో ఈ జాతర జరుగుతుంది. ప్రతి ఏడాది మాఘ పౌర్ణమి రోజున జాతర జరుగుతుంది. ఇక్కడి ప్రధాన దైవం నల్కొండ నర్సింహస్వామి

సింగరాయ జాతర : కరీంనగర్ జిల్లా కోపెాడ మండలం కూరెళ్లలో ఈ జాతర జరుగుతుంది. ప్రధాన దైవం లక్ష్మినర్సింహస్వామి. ప్రతి ఏడాది వుష్ణబహుళ అమావాస్య రోజున జరుగుతుంది.

కొండగట్ట జాతర : కరీంనగర్ జిల్లా ముత్యంపేట సమీపంలో ఈ ఉత్సవాలు జరుగుతాయి. ప్రధాన దైవం అంజనేయస్వామి. ఇక్కడ హనుమంతడు ఒకవైపు నర్సింహస్వామి ముఖంతో, ఇంకోవైపున అంజనేయస్వామి ముఖంతో రెండు ముఖాలను కలిగి ఉంటారు.

ఆదిలాబాద్ జిల్లాలో..

నాగోబా జాతర : నాగోబా దేవాలయం ఆదిలాబాద్ జిల్లా ఇంద్రవెల్లి మండలం కేస్లోపూర్ వద్ద ఉన్నది. నాగోబా గిరిజనుల ఆరాధ్యాదైవం. పూర్వోక్తాలంలో నాగోబా గోండుల కుటుంబంలో జన్మించి అద్భుతమైన మహిమలను కనబర్చి కేస్లోపూర్ గ్రామాన ఉన్న పుట్టలోకి ప్రవేశించిని చేపోరు. అప్పటి నుంచి గోండుల ఆ పుట్టకు పూజలు చేస్తూ ఇక్కడ దేవాలయాన్ని నిర్మించారు. సర్వజాతిని పూజించడం ఈ పండుగ ప్రత్యేకత. ప్రతి ఏడాది పుష్యమాసం అమావాస్య రోజు నుంచి నాలుగు రోజుల పాటు ఈ పండుగ జరుగుతుంది. నాగోబా జాతరలో దర్శార్ ఏర్పాటు చేసిన ప్రముఖ మానవ పరిణామ శాస్త్రవైత్త ప్రాఫేసర్ ప్రేమన్దార్ (1946).

బుర్మారు జాతర : ఆదిలాబాద్ జిల్లా ఉట్టారు తాలుకాలోని

బుర్మారు ప్రాంతంలో ఈ జాతర జరుపుకుంటారు. బుర్మారు ప్రాంతంలో గోండుల దేవతలు అయిన అకిపెణ్, ఆపులపెణ్, మారోబాలను గ్రామ పొలిమేరల్లో నెలకొల్పారు. ఈ దేవతలను పూజిస్తూ గోండులు తమ కార్యక్రమాలను కొనసాగిస్తున్నారు.

వేలాల జాతర : ఆదిలాబాద్ జిల్లా చెన్నారు తాలుకాలోని వేలాలలో మహాశివరాత్రి రోజున అతిపెద్ద జాతర జరుగుతుంది. గోదావరి నది తీరంలో భక్తులు భజనలతో శంకరుడిని పూజించి తమ మొక్కలు తీర్పుకుంటారు.

మహాబాబీసగర్ జిల్లాలో..

కరుముల్లి జాతర : మహాబాబీసగర్ జిల్లా దేవరక్షద్ర మండలం అమృష్మార్ గ్రామంలో నిర్వహించబడుతుంది. ఇక్కడ ప్రధాన దైవం కురుమూర్తి రాయుడు. ఈ జాతరను 19 రోజుల పాటు నిర్వహిస్తారు. దీనిలో 8వ రోజు జరిపే 'శ్రీవారి ఉద్ధాలనేవ' చాలా పవిత్రమైంది.

మన్సేంకొండ జాతర : మహాబాబీసగర్ జిల్లా మన్సేంకొండ వద్ద జాతర జరుగుతుంది. ప్రముఖ దైవం అంజనేయస్వామి.

సిరసనగండ్ జాతర:

మహాబాబీసగర్ జిల్లా వంగారు మండలంలోని చారకొండ దగ్గర సిరసనగండ్ జాతర జరుగుతుంది.

రంగాపూర్ జాతర :

మహాబాబీసగర్ జిల్లా అచ్చంపేట మండలం రంగాపూర్ గ్రామంలో జాతర జరుగుతుంది. ఇక్కడ నల్కుమల అడవుల్లోని కొండలపై ఉమామహాశ్వర దేవాలయం ఉంది. కొండకింద రంగపూర్ గ్రామంలో హజుత్ నిరంజన్ పాపలి దర్గా ఉంటుంది. వారం రోజులపాటు ఈ జాతర మతాలకతీతంగా జరుగుతుంది.

శలేశ్వరం జాతర : మహాబాబీసగర్ జిల్లా అచ్చంపేట మండలంలోని అడవుల్లో చెంచుల ఆధ్యార్యంలో శలేశ్వర తీర్థం ఉంది. ఈ జాతర సంవత్సరానికి ఒకసారి ఏప్రిల్ నెలలో చైత్ర పౌర్ణమికి మూడు రోజుల ముందు, మూడు రోజుల వెనుక మొత్తం వారం రోజులు జరుగుతుంది. ఇక్కడ ప్రధాన దైవం శివుడు.

మల్లగల్ జాతర : మహాబాబీసగర్ జిల్లా మల్లగల్లో తిమ్మపు జాతర జరుగుతుంది. శ్రీవేంకటేశ్వరస్వామిని భక్తులు తిమ్మపుగా కొలస్తారు.

గద్వాల్ జాతర : మహాబాబీసగర్ జిల్లా గద్వాల్ పట్టణంలోని చెన్నకేశవస్వామి ఆలయంలో ప్రతి ఏడాది ఈ జాతర జరుగుతుంది.

- కట్టా ప్రభాకర్,

m : 8106721111

e: akumarkatta@gmail.com

అధ్యాతమైన చిత్రలేఖనం... ఫ్యాషన్ డిజైనింగ్ టెక్నాలజీలో బోధన..

సృజనా శక్తికి పదును పెడుతూ చిత్రకారణిగా రాణిస్తున్న లక్ష్మీరెడ్డి

ఫ్యాషన్ డిజైనింగ్ టెక్నాలజీ రంగంలో బోధన...

చిత్రకళారంగంలో పరిశోధన.. సృజనాత్మకతకు ప్రాణం పోస్తూ చిత్రకళారంగం జగత్తులో కళాకారిణిగా వెలుగొందుతేంది లక్ష్మీరెడ్డి. భావ వ్యక్తికరణ, మానవ చరిత్ర, సంప్రదాయాలు, జీవస్థలే... ఇలా దేవిషైనా అవిష్యరింపగలిగేది చిత్రలేఖనం. మానవుని అభివృద్ధిలో కీలకమైనది కళ. సహజత్వాన్ని ప్రతిబింబించి, ఊహకి రూపాన్ని ఇచ్చే ఒక చక్కని సాధనం చిత్రలేఖనం. ఈ కళకు పరిమితులు లేవు. ఇలా భిన్న కోణాల్లో తన మార్పును చాటుకుంటూ విజయపథంలో పయనిస్తున్నారు లక్ష్మీరెడ్డి.

చిత్రలేఖనంలో డిప్లోమా...

తెలుగువారికి అంతర్జాతీయ కీర్తి ప్రతిష్ఠలు తెచ్చిపెట్టిన ప్రముఖ చిత్రకారులు పి.టి.రెడ్డి ప్రాచీన ఆధునిక తెలుగు భాషా సాహిత్య అధ్యయన, అభ్యసనాల్లో బహుముఖీని కృషిని పండించిన ఆచార్య పొకాల యశోధార్థిలి పుత్రిక లక్ష్మీరెడ్డి. వారి స్వార్థితో బాల్యంలోనే చిత్రకళారంగంలోకి ప్రవేశించారు లక్ష్మీ. కోరి మహిళా కళాశాలలో జన్మశాస్త్రం ప్రధానాం శంగా బీఎస్స్ పట్టభద్రురాలై, చిత్రలేఖనంలో డిప్లోమా పూర్తి చేశారు. జేవెన్సీయూలో బిఎఫ్, ప్రాదరాబాద్ సెంట్రల్ యూనివరిటీలో ఎంఎఫ్ పూర్తి చేశారు. పైనార్ట్ కళాశాల ఆమెకు చిత్రకళా ప్రపంచంలో కొత్తలోకాన్ని చూపించి ఆమెలోని సృజనాత్మక శక్తిని వెలికితీసింది. వాసుదేవ్ కవట్రాల్, రఘోత్తమరావు, గౌరీశంకర్, కవితాదేవుస్కూర్ వంటివారు జేవెన్సీయూలో ఆమెకు గురువులు. ప్రాదరాబాద్ సెంట్రల్ యూనివరిటీలోని చిత్రకళాశాలలో తన ప్రతిభకు వెంరుగులు దిద్దుకున్నారు. ఆచార్య కె.లక్ష్మీగాడ్ కలిపునైన శిక్షణలో అలుపెరగక శ్రమించి తన నైపుణ్యాన్ని విశేషంగా పెంచుకున్నారు.

త్రమాణాల్లో రాజీని

షైఖం...

బక్వెపు లక్ష్మీరెడ్డి నాన్నపి.టి.రెడ్డి పర్యవేక్షణ, మరోబ్సెపు ప్రముఖ చిత్రకారులైన లక్ష్మీగాడ్, సూర్యప్రకార్ వంటి గురువుల శిక్షణ ఆమెను కళాజగత్తులో ఉన్నత స్థానానికి తీసుకెళ్లాయి. చిత్రకళలో తండ్రి శిక్షణ ఎంతో ఉన్నపుటికీ ప్రతి బొమ్మలోనూ తన ముద్రను చాటుకుంటున్నారు. ఆధునిక చిత్రకళారంగంలో జాతీయ, రాష్ట్రస్థాయిలో నూతన ధోరణలను ఆకశింపు చేసుకుంటూ అధ్యుతమైన కళాఖండాలను స్పష్టించడం, పోటీలకు పంపడం ఒక సప్లాలైట్, తండ్రి పి.టి.రెడ్డి సూచనలు పాటించడం ఆమెకు మరో సహలుగా నిలిచింది. ఆ రెండింటినీ సమన్వయం చేసుకుంటూ ఏ బొమ్మ గీసినా ప్రమాణాల్లో రాజీ పడకుండా ముందుకు సాగుతున్నారు.

18 ఐళ్ల క్రితమే బొంబాయి ఆర్ట్ గ్యాలరీలో చిత్రకళా ప్రదర్శన...

తాను గీసిన కళాఖండాలకు ప్రచారం ఇవ్వాలని ఆమె ఏనాడు భావించలేదు. నిరంతరం తనలోని సృజనాశక్తికి పదును పెడుతూ చిత్రకారణిగా తనదైన ముద్ర వేసుకున్నారు. 18 ఐళ్ల క్రితమే ప్రతిష్టాత్మకంగా భావించే బొంబాయిలోని జహంగీర్ ఆర్ట్ గ్యాలరీలో పూర్తిస్థాయి చిత్రకళా ప్రదర్శన ఏర్పాటు చేశారు. తద్వారా కళా విమర్శకులు, కళాభిమానుల దృష్టిని ఆకర్షించారు. చిన్న పుటి నుండి రూపకల్పనపై ఆస్కర్తి ఉన్న ఆమె సమకాలీ నాంశాలను తీసుకొని ఎన్నోన్నే అధ్యుత చిత్రాలను రూపొందించారు.

జంబీరియర్స్ సంక్రాంతి సిర్స్ మంజి సుర్ఖంపు....

జంబీరియర్స్, స్టీల్ లైఫ్ వర్గ్, సంక్రాంతి సిర్స్ ఆమెకు మంచి గుర్తింపు తీసుకొచ్చాంఱా. తరచూ గ్రామీం ప్రాంతాల సందర్భం

వల్ల ఆక్కడి సుందరమైన ప్రకృతి ఆమెను ఆకట్టుకుంది. దీంతో తన కుంచెతో వివిధ రంగుల సమేళనాన్ని మేళవించి అధ్యాత చిత్రాలను రూపొందించారు. తెలుగు పండుగల్లో సంక్రాంతికున్న ప్రాధాన్యంలాగే లక్ష్మిరెడ్డి చిత్రలేఖనాల్లో సంక్రాంతి సిరీస్‌కు విశిష్టత ఉంది. అదప్పిల్లలు, వారి ఆటపాటలు, తల్లిదం ప్రదుల ఒత్తిడిలో చదువుపై దృష్టి పెట్టడం తద్వారా అట పాటలకు దూరం కావడం, కెరీక వేటలో సహజమైన అభిరుచులను కోల్పోవడం వంటి అంశాలపై ఆమె ఎన్నో 'విమెన్' సిరీస్ కళాఖండాలను సృష్టించారు.

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలో చిత్రకళా ప్రదర్శన....

రాష్ట్ర లితితకళ అకాడమీ, హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సౌసైటీ, సిసిఎంబిలో ఉమెన్ ఆర్టిస్ట్ ఎగ్జిబిషన్, ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల్లో చిత్రకళా ప్రదర్శన, ఐసిసిఅర్ అధ్వర్యంలో అధునిక చిత్రకళా ప్రదర్శన వంటిచి ఎన్నో అధ్యాతమైన కళాఖండాలను ప్రదర్శించి, ఎందరో చిత్రకళాభిమానుల ప్రశంసలు పొందారు. ఆమె కళా ప్రదర్శనలు హైదరాబాద్, కోల్కతా, కొచ్చిన్, బెంగళూరు, ఫిల్మ్ మొదలైన ప్రాంతాల్లో జరిగాయి. వీటిలో చాలా చోట్ల ఆమెకు బహుమతులు లభించాయి. వ్యతిరీత్యా నేషనల్ ఇనిస్టిట్యూషన్ ఆఫ్ ఫ్యాషన్ టైమ్స్ లక్ష్మిరెడ్డి విద్యార్థులకు శిక్షణనిస్తూ ప్రవృత్తి రీత్యా చిత్రకళాసేవ కొనసాగిస్తున్నారు.

విద్యార్థుల చేత హస్తకళాఖండాల తయారీ...

లేపాక్షి, నిర్మల్, లెదర్, పపెట్రి తదితర సంప్రదాయ హస్తకళాఖండాల పరిశ్రమకు కావాల్చిన అనేక సరికొత్త కళాకృతులను తన విద్యార్థులచేత చేయించారు. నిష్ట నూతన భవనమంచై లక్ష్మిరెడ్డి రూపొందించిన కుఢ్య చిత్రాలు అధునిక చిత్రకళా ప్రావీణ్యాన్ని ప్రతిచించి స్తుతించారు. లేపాక్షి సంస్కృత ఇత్తడిలోహ కళాఖండాల రూపకల్పనకు ఆమె రూపొందించి ఇచ్చిన ఆక్రతులు గొప్ప పేరు తెచ్చిపెట్టాయి. ఏపీ పోలీసు శాఖ లోగోను డిజైన్ చేయడం ఆమె శక్తిని తేటతెల్లం చేస్తుంది.

ప్రాంతిక్కాగి చెంతలో రూపొందించుకున్న విచిత్ర హస్తకళలు

ఫ్యాషన్ డిజైనింగ్ టైమ్స్ రంగంలో అధ్యాతమాలిగా...

చిత్రకళారంగంలో కళాకారిణిగా, ఫ్యాషన్ డిజైనింగ్ టైమ్స్ రంగంలో అధ్యాతమాలిగా కొనసాగుతున్నారు. చిత్రకళా విభాగంలో 2017లో అపురూప అవార్డు అందుకున్నారు. హండ్‌క్రిష్ట్ డిజైన్ దెవల్మెంట్లో ఇరవై ఏళ్ళ కాలంలో నిష్టలో ఎన్నో విజయాలను సాంతం చేసుకున్నారు. ఎన్నో వైపుణ్యాలను పుణికిపుచ్చుకున్న లక్ష్మిరెడ్డి ప్రస్తుతం హైదరాబాద్ సంట్లో యూనివరిటీలో ఫీఫోచ్ డీచేస్ చేస్తున్నారు.

అవార్డులు.

- ఆలిండియా ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్ హైదరాబాద్ ఆర్ట్ సౌసైటీ అధ్వర్యంలో 1987, 88, 89, 92, 93, 97 లలో పరుసగా అవార్డులు అందుకున్నారు.
  - తెలుగు యూనివరిటీలో 1999లో వార్కి ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్లో క్యాష్ అవార్డు అందుకున్నారు.
  - హైదరాబాద్ సంట్లో యూనివరిటీ నుండి మెరిట్ స్కాలర్సిప్పీ పొందారు.
  - 2017లో అమృతలత ఉమెన్ ఆచీవ్ మెంట్ అవార్డు సాధించారు.
- అర్. లక్ష్మిరెడ్డి, m: 9440652340
e: lakshmi.rachupalli@gmail.com

- అనిల్, m : 9030 626288

e: desk.deccan@gmail.com

చందరులుగా చేరడి!

దక్కన్ ల్యాండ్

చందరులను చేర్చించండి!

'ఎం.వెదకుమార్ సంపాదకత్వంలో ప్రజాఉద్యమాల వేదికగా ఆరంభమైన 'దక్కన్ ల్యాండ్' తెలుగు సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక అనుమతికాలంలోనే అన్ని వర్గాల ఆదరణ పొందింది. తెలంగాణ ఉద్యమకారులకు కరదీపికగా మారింది. ఈ పత్రిక మరిన్ని వర్గాలకు చేరడంలో ఉద్యోగ, ఉపాయాలు, మేధావుల అమూల్య సహకారాన్ని కోరుతున్నాం. చందరులుగా చేరడంతో పాటు తమకు తెలిసినవారిని చందరులుగా చేర్చించాల్చిగా అభ్యర్థిస్తున్నాం.

మా చిరునామా

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayathnagar

Hyderabad - 500 029. Mob: 9030626288

E-mail:desk.deccan@gmail.com, www.deccanland.com

చందా వివరాలు:

వార్కి చందా : రూ. 300

2 సంాలకు : రూ. 600

'దక్కన్ ల్యాండ్' వేరిట ఎంబ్, మనీయార్డర్, చెక్ లేదా నగదు రూపంలో చందామేత్తం చెల్లించవచ్చ.

నవ్వతకు తొలి అడుగు పి.రామదాన్

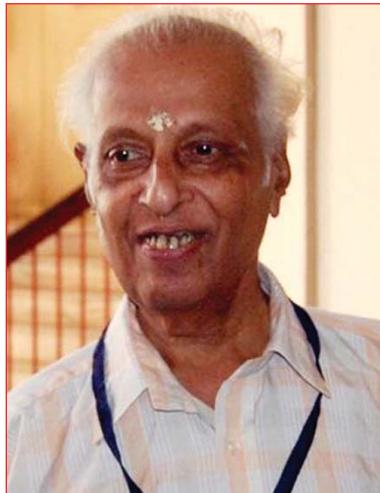
మలయాళ సినిమారంగంలో రాముకరియత్ అందించిన అభ్యర్థయవాదాన్ని అందుకుని ముందుకెళ్ళినవాడు పి.రామదాన్. కేరళీయులు తీసిన సినిమాలు రాశిలో కన్నా వాసిలోనే గొప్పవి. అందునా ప్రతి వాస్తవిక చిత్రాల దర్జకుడూ వెంటవెంట సినిమాలు తీయడానికి వ్యతిరేకులు. అలా పి.రామదాన్ తీసిన సినిమాల సంఖ్య కేవలం మూడే. అయితే అవి అద్భుతమైన కళాభండాలని చెప్పవచ్చు.

త్రిచూర్లో ఒకసారి రామదాన్ తన మిత్రులతో మాట్లాడుతన్న సందర్భంలో తన మిత్రులివర్ధ ఉన్న ఫిలింఫేర్ ప్రతికలో అతిపిస్తు వయస్సులో బర్సాత్ చిత్రం తీసిన రాజీకపూర్ గురించిన వ్యాసం చూశారు. అది చూసి తానుకూడా దర్జకత్వం చేపట్టి సినిమా తీస్తానని 24 ఏళ్ళకే దర్జకత్వం చేపట్టిన రాజీకపూర్కు అతి పిస్తు వయస్సున్న దర్జకునిగా వచ్చిన గుర్తింపు ఇంకెంతో కాలం ఉండడని దాన్ని తానే సొంతం చేసుకుంటానని చెప్పాడు. రామదాన్ అన్న మాటలను ఆయన మిత్రులు అంత తేలిగ్గా తీసుకోలేదు. ఎందుకంటే రచయితగా పారశాల చదువు కాలంలోనే కలం పట్టిన ఆయన ప్రపంచ చలనచిత్ర రంగంపై పెక్కు వ్యాసాలతో విమర్శలు చేశారు. అలాంటి రామదాన్ స్వయంగా ఒక సినిమా తీయడానికి పూనుకున్నాడు. అయిన పహించిన ‘పూనిక’ భారతీయ నవ్య సినిమా ఉద్యమానికి నాందిపలికింది.

విద్యార్థి దశలో ఉన్న రామదాన్ అతని మిత్రులు అప్పటికింకా స్వయంపోషణలు కారు. అయినా వీలైనంతగా నిజ జీవితానికి దగ్గరగా సినిమా తీయాలనే సంకల్యంతో ‘న్యూస్ పేపర్ బాయ్’ సినిమాకు క్రీకారం చుట్టారు. 1955 లో (అంటే రే ‘పథేర్పాంచాలి’ కన్నా మూడు నెలలు ముందుగా) తెరకెక్కిన ఈ సినిమాకి నాగవల్లి స్ట్రీన్స్‌ఫ్లై రాశారు.

1,75,000 రూపాయల బడ్జెట్‌తో స్వయ దర్జకత్వంలో ‘ఆదర్శ కళామందిర్’ పతాకంపై తీసిన ఈ సినిమాలో మాస్టర్ మొని అప్పు న్యూస్ పేపర్బాయీగా, నరేంద్రన్ బాలనీగా, బేచి ఉప ఇందిరగా, నాగవల్లి సంకరన్ నాయరనీగా నటించారు.

త్రైలీల పాత్రలో న్యూస్ పేపర్బాయీ అప్పు పాత్ర ప్రధానమైనది. అప్పు తండ్రి ఓ ప్రమాదంలో చనిపోగా తల్లి నలుగురిళ్ళలో పనిచేసి

బతుకుతుంటుంది. అప్పు న్యూస్ పేపర్ అమ్మి తమ్ముడినీ, చెల్లినీ పోషిస్తాడు. ఇది కథ. నిరుపేదల పిల్లలు చదువుకోవాల్సిన వయస్సులో పనిచేయవలసిన పరిస్థితులు, పేదరికానికి, అధిక సంతానానికి ఉన్న సంబంధాన్ని చూపిస్తా మన వ్యవస్థ గురించి ఆలోచనను రేకిత్తిస్తాడు దర్జకుడు. ఈ సినిమాలో మెలోడ్రామాను తగ్గించి మలయాళ రంగంలో వాస్తవిక ధోరణికి క్రీకారం చుట్టారు.

1955 జూన్‌లో ముంబాయి, ధిలీలో విడుదలైన ఈ సినిమా కాసుల గలగలలకన్నా బుధిబలం మిస్తు అని నిరూపించింది. అని నాటి ‘బాంబె క్రానికల్’ ప్రతిక కితాబులిచ్చింది. రామదాన్ గురువుగా భావించే వి.కాంతారాం సినిమా పూర్తయి లైట్లు వెలిగిన తరువాత కూడా చప్పట్లు కొట్టడం ఆపలేదు.

ఇంత గొప్ప దర్జకత్వానినే రామదాన్ రెండో చిత్రం ‘నిర్మల’ ఇరవై ఏళ్ళ తరువాత తీశారు. కేరళలో ఏర్పడిన తొలి వామవక్ష ప్రభుత్వం పరిపాలనా పరిణామాలను నంబూద్రిల దురవస్థలను, వేదనలను చిత్రీకరించిన ఈ ‘నిర్మల’ రాష్ట్ర ప్రభుత్వ ‘ఉత్తమ కథా’ అవార్డునందుకున్నాడు. ఆ తరువాత పదేళ్ళకు 1982లో మూడో చిత్రం ‘నాటకపై-బట్టిలే అతిధి’ తీశారాయన.

1955 మే 13న విడుదలైన ‘న్యూస్ పేపర్ బాయ్’ సినిమా భారతదేశంలో నవ్య వాస్తవికతావాదంతో తయారైన తొలి సినిమా. కానీ అంతా సత్యజిత్తేరే ‘పథేర్పాంచాలి’ తొలి న్యూ సినిమాగా పేర్కాంటారు. కానీ అది సరికాదు. రే పథేర్పాంచాలి విడుదలైన

1955 అగస్టు 26కన్నా మూడు నెలల ముందుగానే 8 ప్రింట్ల తో కేరళలో విడుదలైంది. ఈ రకంగా భారత నవ్య సినిమాకు అద్భుదు పి.రామదాన్. న్యూస్ పేపర్బాయీ విడుదల నాటికి పి.రాందాన్ వయస్సు 22 ఏండ్రె. ఆరకంగా రాజీకపూర్ రికార్డును కూడా బద్ద లుచేశారు. ‘న్యూస్ పేపర్బాయీ’ తీసేనాటికి నేనపుటి పరకు సత్యజిత్తేరే గురించి వినలేదు. ఆ తరువాత నేను రే తీసిన పథేర్పాంచాలి చూసినపుడు రెండు సినిమాలకు చాలా

పోలికలు ఒకలాగానే కనిపించినవి. ‘పథేర్పాంచాలి’లో కథ అంతా అప్పు చుట్టురూ తిరుగుతుంది. ‘న్యూస్ పేపర్బాయీ’లో కూడా అప్పునే కథకు కేంద్ర బిందువుగా కనిపిస్తాడు’ అని ఒక ఇంటర్వ్యూలో

చెప్పుకున్నారాయన.

సినిమా నిర్మణం పూర్తయ్యాక డిట్రిబ్యూటర్ నుండి ప్రింట్స్కి, ప్రచారానికి 50,000 రూపాయలు తీసుకున్నారు. 8 ప్రింట్లతో విడుదలైంది. కానీ డిట్రిబ్యూటర్లు ఈ సినిమా కేరళలో ఇర్కె వేలే వసూలు చేసిందని నష్టపోయిన మగతా 30,000 రూపాయలు తిరిగి ఇవ్వాలన్నారు. కానీ రాందాన్ చిత్ర జ్యందం వెళ్ళి చూసిన ప్రతిచోటా సినిమాకు హోస్పట్ కలెక్షన్లు వచ్చినవి. డిట్రిబ్యూటర్లు మొసం చేశారు. రాందాన్ సినిమా అనేది సామాజిక బాధ్యతతో కూడిన మాధ్యమమని భావించినవాడు. కమర్సియల్ సినిమాకు దూరంగా ఉన్నాడు. సినిమాను వ్యాపారంగా తీసుకోలేదు.

‘సినిమా సామూహిక కృషి ఫలితమే అయినప్పటికీ దర్శకుడి అలోచనలకు దృశ్య రూపంగా రసాయాందుతుంది. కనుక ఒకరకంగా అది ‘బన్ మేన్ పో’గా చెప్పుకోవచ్చని అభిప్రాయ పడతారు రాందాన్. సినిమా తనకు అభిరుచే కానీ వృత్తికాదనే రాందాన్ తాను సినిమా తీయడం కోసం సినిమా తీయలేదు. తనకు సందర్శం, సమయం, కథ, అన్ని సమకూరినప్పుడు తీయాలసుకున్న సినిమానే తీసిన రియలిస్ట్ క్రెడిట్ దర్శకుడు రాందాన్. ఆ తరువాత తాను తీసిన ‘నిర్మల’ (1976) చిత్రంపై విమర్శకుల వ్యాఖ్యలను అంగీకరించని రాందాన్, ‘వాటికవై-బిట్లో అతిథి’ (1981) పై చేసిన విమర్శలను అంగీకరించారు.

కేరళలో త్రిచూర్ దగ్గరలోని అయంతోలే 1933లో జన్మించిన రాందాన్ ప్రాథమిక విద్య చర్చి మిషన్ సాసైటీ హైస్కూల్ త్రిసూర్ లో చదివారు. ఆ తరువాత లా చదివి న్యాయవాద వృత్తిని చేపట్టారు. విద్యార్థి దశలోనే సినిమాల పట్ల ఆసక్తిని పెంచుకున్నారు. 1940-50 దశకంలో మారుతున్న సినిమా పట్ల ఆసక్తిని పెంచుకున్నారు. కానీ రాందాన్ చిత్ర జ్యందం వెళ్ళి చూసిన ప్రతిచోటా సినిమాకు హోస్పట్ కలెక్షన్లు వచ్చినవి. డిట్రిబ్యూటర్లు మొసం చేశారు. రాందాన్ సినిమా అనేది సామాజిక బాధ్యతతో కూడిన మాధ్యమమని భావించినవాడు. కమర్సియల్ సినిమాకు దూరంగా ఉన్నాడు. సినిమాను వ్యాపారంగా తీసుకోలేదు.

‘న్యూన్ పేపర్ బాయ్’ తరువాత రాందాన్ మరో రెండు చిత్రాలే తీశారు. ఆటిక కారణాల పట్ల ప్రధాన ప్రవంతి సినిమాకు దూరంగా ఉన్నారాయన. 2014, మార్చి 27న కొట్టాయంలో తన 80వ ఏట కన్నుమూకారాయన. రాశిలో కన్నా వాసిలోనే ఘనమైన సినిమాలు తీసిన రాందాన్ తొలినాట వాస్తవ సినిమా వేళ్ళానడానికి చేసిన కృషి సురక్షియమైనది. కేరళ ప్రభుత్వం 2007లో ఆయనకు అత్యున్నత దేశి దానియల్ అవార్డులో గౌరవించింది.

మలయాళ చిత్ర రంగంలోనే గాక భారతీయ చిత్రరంగంలో మూస పద్ధతికి స్థాపి పలికి బాక్స్‌ఫీన్ పై వాస్తవిక దృష్టితో వేసిన బాంబులాంటి చిత్రం ‘న్యూన్ పేపర్ బాయ్’ తీసి నయ చిత్రరంగంలో సత్యజిత్ రే కన్నా ముందుగా ప్రస్తుతించుకోదగిన దార్శనికుడు పి.రాందాన్.

- హైమే.రమేష్బాబు, m: 7780736386
e: hrameshbabu5@gmail.com

Oxford
Grammar School
Street No. 13, Himayatnagar

Admissions are in
Progress

99596 12345
040-2763 6214

దక్షన్ ల్యాండ్ ■ ఏప్రిల్-2019

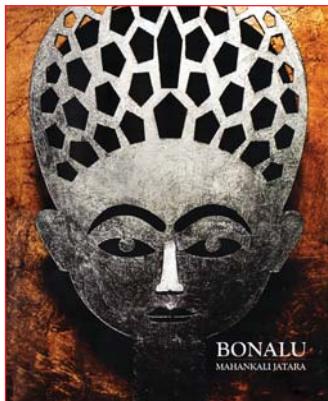

బోనాలు పుస్తక అవిష్కరణ

అయిన బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలి, తనదైన శైలిలో, నిబద్ధతతో సినిమా మాధ్యమాన్ని శక్తిమంతగా వాడుకని భారతేశం గర్వించదగ్గ దర్శకుల్లో ఒకరుగా నిలిచారు.. భారీ నిర్మాణ వ్యయం, ప్రచార ఆర్యాటం తప్ప రాష్ట్రం ఎల్లలు కూడా దాటని తెలుగు చిత్రాన్ని “మా భూమి”, “రంగుల కల”, “దాసి”, “మట్టి మనుషులు” లాంటి సమాంతర సినిమాలను నిర్మించి ‘మన వెండి వెలుగుల’ కీర్తి ప్రతిష్ఠలను అంతెత్తుకు పెంచిన ముద్దు బిడ్డ. ఒక్కమాటలో తెలుగు “రేగా కీర్తించబడిన దర్శక, నిర్మాత మన బి. నరసింగరావు.

నరసింగరావు చూపున్న దర్శకుడు మాత్రమే కాదు.. రచయిత, చరిత్రకారుడు, సంగీతకారుడు అన్నింటినీ మించి నటుడు. వర్ణిన్ పేరుతో రాసిన పాటలు ఇప్పటికీ జనం నాలుకల మీద నాట్యం చేస్తూనే ఉంటాయి.. ఆయన రాసిన “రంగులు - రాగాలు” కవిత్వం ఇంగ్లీష్, తమికం, ఉర్దూల్లో ప్రచురణకు నోచుకోవడం విశేషం. ఆయన రెండు విభిన్నమైన డాక్యుమెంటరీలు తీశాడు. ఒకటి ‘ది సిటీ’ కాగా, రెండోది ‘మా ఊరు’. వల్లెల్లో జీవితం ఎంత నరకంగా మారింది..? ఒతుకుతెరువు ఎలా కరువయింది..? ‘మా ఊరు’ (1988) చెచితే, నగర జీవితంలో ఎంత నరకముంది..? జీవితం ఎంత సంక్లిష్టంగా మారిందో చేపే డాక్యుమెంటరీ ‘ది సిటీ’ (1987). 51 నిమిషాల నిడివి గల ‘మా ఊరిలో తెలంగాణ జీవన సంస్కరితిని, జానపద బాణీలను అధ్యాతలగా ఉపయోగించు కున్నాడు. అందుకే, 1992 లో హంగేరీలో జరిగిన ఇంటర్వెప్సనల్ ఫెస్టివల్ ఆఫ్ విజపల్ ఆట్ట్) లో మొదటి బహుమతిని గెలుచుకుంది. ఆ తర్వాత ఆయన రాసిన రచనలు కావచ్చు, సినిమాలు కావచ్చు అన్నింటికీ అనేక అవార్డులు వచ్చాయి.

ఎండ కన్సర్వగిని అంతఃపురంలో పుట్టే మట్టి స్వర్ఘ తెలియని మందిరాల్లో పెరిగిన నరసింగరావు అనూహ్యంగా ప్రజాపోరాటులతో, ప్రజలతో మమేకమయ్యారు. అల్వోల్లో మిత్రులతో కలిసి స్థాపించిన

“ఆర్ట్ లవర్స్” సంస్థ జననాట్టు మండలిగా రూపుదాఖ్లి తెలంగాణలో ప్రజా ఉద్యమాలకు ఊపిరిపోసింది. ఇలా ఎన్నో కార్యక్రమాలు నిర్వహించిన ఆయన తాజాగా సికింద్రాబాద్ మహంకాళి జాతరతో పాటు రాష్ట్రంలోని పలు జాతరలకు చెందిన అంశాలను పొందుపరస్తూ “మహంకాళి బోనాల జాతర” అనే పుస్తకానికి ముఖ్య సంపాదకులుగా వ్యవహరించగా, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రేర్ ఆచార్య కె.పురుషోత్తం లాంగేజ్ సంపాదకులుగా త్వపురించారు.

అమీర్ పేటలోని గ్రీన్సార్క్ పెట్టాటల్లో మార్పి 2వ తేదీన జరిగిన ఈ “మహంకాళి బోనాల జాతర” పుస్తకావిష్కరణకు ముఖ్య అతిథిగా మహారాష్ట్ర గవర్నర్ సిహెచ్. విద్యాసాగర్ రావు, గోరటి వెంకన్, ప్రెస్ అకాడమీ షైర్మన్ అల్లం నారాయణ, ముఖ్యమంత్రి ముఖ్య కార్యదర్శి ఎన్. నర్సింగ్ రావు, కాకతీయ విశ్వవిద్యాలయం రిజిస్ట్రేర్ ఆచార్య కె. పురుషోత్తం, మామిడి హరికృష్ణ, అమృంగి వేంగోపాల్ లతో పాటు తడితరులు పాల్గొన్నారు. ఈ కార్యక్రమానికి దర్శకులు బి. నరసింగరావు అధ్యక్షత వహించగా పుస్తకాన్ని రూపొందించడంలో కృషి చేసిన 20 మంది భాటోగ్రాఫర్లు, రచయితలకు జ్ఞాపికలను బహుకరించారు.

సిహెచ్.విద్యాసాగర్ రావు (మహారాష్ట్ర గవర్నర్):-

ఈ బోనాల జాతర పుస్తకాన్ని నేను పూర్తిగా చదవటం జరిగింది. నాకు తెలిసినవరకు నరసింగరావు గారు చాలా తక్కువుగా మాట్లాడుతారు. చాలా తక్కువుగా మాట్లాడుతారు గానీ, వారి ఆలోచన ఈ బోనాల పుస్తకం ద్వారా తెలంగాణ సాంస్కృతిక సారభాన్ని కొన్ని వందల, వేల సంవత్సరాల తర్వాత కూడా ఆ తర్వాత వాళ్ళ చూసే విధంగా దీనిని రూపొందించి ఈనాటి ఈ సమాజానికి, తెలంగాణ సమాజానికి, భవిష్యత్తుకు ఒక వారధిగా దీనిని ఆవిష్కరించడం జరిగింది. దానితో పాటు దీనిలో ఉన్నటువంటి భాటోలు చాలా అద్భుతంగా ఉన్నాయి. ఈ భాటోలు తీసిన అందరికి నా

సభలో మాట్లాడుతున్న చెస్టమనేని విద్యాసాగర్చారు - మహిరాష్ట్ర గవర్నర్

హృదయపూర్వక ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాను.

నరసింగరావు గారు ఈ బోనాలకు సంబంధించిన విపరాలు, ఆ పండుగ సందర్భంగా ఏమి చేస్తారు... ఎట్లు ఈ పండుగ జరుగుతుంది. దీని పూర్వపూరాలు. ఏటి అన్నింటిని కూడా ఈ పుస్తకంలో రాయడం జరిగింది. ఈ ఫోటోగ్రాఫర్లు రాసిన దానికి, వారి ఆలోచనకు కొంత సుగంధాన్ని, కొంత సుర్యణగాని పూసి ఈ పుస్తకాన్ని తీసుకొని రావడం జరిగింది. చాలా అద్భుతంగా ఉంది.. ఈ పుస్తకాన్ని నా చేత అవిష్కరించుకున్నందుకు నా హృదయపూర్వకమైన ధన్యవాదాలు తెలియజేస్తున్నాను..

ఈ సందర్భంగా పుస్తకంలో రాసిన కొన్ని వచ్చాలను చదువుతూ... చాలా అద్భుతంగా ఈ పుస్తకం రాయడం జరిగింది. పేరుప్రజలకు అందుబాటులో ఉన్నటువంటి దానిని, ఆ సమాజాన్ని రక్షించుకోవడానికి, లేదా తమకు తాము రక్షించుకోవడానికి, లేదా విదేశ దండయాత్రను అట్టడ్కోవడానికి వారి అప్పితాన్ని కాపాడుకోవటం కోసం వారు సృష్టించిన దేవతలు కావచ్చు, లేక ఇతరేతరులు కావచ్చు... కానీ 1995లో సుట్టింకోర్చు చాలా సృష్టంగా చెప్పింది భారతదేశంలో హిందువు కానీ, హిందుత్వం కానీ ఇలాంచిపి ఉన్నాయి... ఏటి అన్నింటిని మనం నిర్వచించలేం... కానీ, భారతదేశ సంస్కృతి పరంపర అనేది ఉంది... ఇది ఒక పౌర్ణ ఆఫ్ లైఫ్ అనేటటువంటిదని సుట్టింకోర్చు చెప్పింది. కాబట్టి దేవుని గురించి పంచాయతీ లేదు భారతదేశంలో... ఈ దేవుడు మంచేడా... ఆ దేవుడు చెడ్డెడా అనేది మనకు అనిపించలేదు... మనకు ఉన్నతమైన సుట్టింకోర్చు తేల్చిచేపేసింది ఇది ఒక సాంస్కృతిక కళాభరణమని... ఇందులో ఇతర మతానికి సంబంధించిన దేవతలు

ఉండవచ్చు.... క్రిష్ణయన్ గానీ, ముస్లిం గానీ, లేక ఇతర ఇతరులు కావచ్చు.. ఇప్పుడ్నీ కూడా కావాల్సిన ఉన్న భారతీయులు అని తేల్చి చెప్పేసింది... అయితే, నరసింగరావు గారి ఆలోచన తప్పకుండా అట్టడుగుస్థాయి ప్రజల వైపు ఉంది ఈ పుస్తకాన్ని చూస్తేనే అర్థం అవుతుంది... కాబట్టే “బండెనక బండి” అనే పాటను ఇప్పటికీ వింటూనే ఉన్నాం. ఆ సినిమా తీసేటప్పటికి నేను కాటేజీలో ఉన్నాను.

ఆనాటి యొక్క చరిత్ర, ఆనాటి పరిస్థితులకు అనుకూలంగా తీయడం జరిగింది. అయితే, అప్పుడు బండి వెనుక బండి కట్టినారు. కానీ, అప్పుడు కారు వెనుక కార్లు, బెంజీ వెనుక బెంజీలు పోతున్నాయి. కానీ, అప్పటికి, ఇప్పటికి సమాజం బాగా మారిపోయింది..

అయితే, ఈమధ్య జరిగిన తెలంగాణ సాహిత్య వికాస క్రమం... తెలంగాణ ఉద్యమంలో కానీ, ఉద్యమం మందు కానీయండి, మనం మాట్లాడుకుంటున్నాం. తర్వాత ఈ సాహిత్యానికి సంబంధించి తెలంగాణ తొలి అడుగులు 1904 నుంచి 1940 వరకు జరిగిన చరిత్రను గురించి శ్రీనివాస్ పుస్తకంలో రాయడం జరిగింది. మనం చాలా తక్కువ చరిత్రను తెలుసుకుంటున్నాం.. ఆ తక్కువ చరిత్రను తెలుసుకున్న తర్వాత చాలా ఎక్కువే సాధించుకున్నాం... చరిత్రలో ఉన్నటువంటి

తెలంగాణ ఈ సాహిత్యం ఇప్పుడ్నీ కూడా సమాజంలో అట్టడుగు స్థాయిలో కానీయండి, మొత్తం ఈ తెలంగాణ ప్రాంతంలో కానీయండి, మహిరాష్ట్ర, కర్ణాటకలోని జిల్లాలు కానీయండి ఈ ప్రాంతాలు యొక్క సామాజిక, ఆధ్యక్షుని పరిస్థితులను కాపాడుకోగలిగింది తెలంగాణ సాహిత్యం.. తెలంగాణ సాహిత్యం వల్ల ఎన్నో విషావాలు వచ్చాయి.. ప్రపంచవ్యాప్తంగా వాళ్ల వాళ్ల సాహిత్యం వల్ల, మన తెలంగాణ

జ. నల్సింగరావు
సాహిత్య దర్శకులు

సాహిత్యం వల్ల కూడా ప్రజలు ఏమి సాధించుకోవాలో తెలంగాణ సాహిత్యం గురించి, మనకు ఒక వంద సంవత్సరాల చరిత్ర తెలుసు... బోనాలు అనేది వందల ఏళ్ల సంవత్సరాల నుంచి ఉన్నటువంటి ఒక విషపం... ఈ భారతదేశాన్ని, భారత సంస్కృతి పరంపరను మన సార్వభౌమిక అధికారాన్ని కొంతవరకు పరిరక్షించిన అంటే, ఈ అట్టడగుసాయిలో ఉన్నటువంటి దేవతలు, ఆ దేవతల పూజల విధానాలు. ఏడుకొండల వెంకన్సుకు ఎంతైన డబ్బును, అభరణాలను ఇచ్చి ఉండవచ్చు... కానీ, తెలంగాణలో ఒక మారుమూల ప్రాంతంలో ఈ పోచమ్ము, ఈ మైసమ్మును.. వాళ్లను తృప్తిపరచడం కోసం వాళ్ల చేతిలో కుండను కానీ, కల్లుకానీ, కండువా కానీ ఇచ్చేటటువంటిది.. ఇది మాది, మేం ఇలాగే చేసుకుంటాం అనేది భారతదేశంలో ప్రతి పేదవాడికి ఉంది, ధనవంతుడికి ఉంది.. అయితే సాహిత్య వరంగా బోనాలకు, సాహిత్యానికి తప్పకుండా సంబంధం ఉంది...

తెలంగాణలో ఉన్నటువంటి సాహిత్యాన్ని చాలామంది పెద్దల వల్ల మనం దక్కించుకున్నాం... కానీ ముందుకు తీసుకుపోవాలిన అవసరం ఉంది. ఆనాడు దక్కించుకున్నాం అంటే తెలంగాణలో ఉండేటటువంటి భాష.. మనకు తల్లిలాంటి భాష ఇది.. ఈ మాతృభాష గురించి ఎంత చెప్పినా దీనిని అంతగా అమలు చేయడం లేదు మనం... మనం పొశ్చాత్మయిపోతున్నాం.. ఇంగ్లీష్ సంప్రదాయం కాదు దానిని సబ్బటగా పెట్టుకోవాలి.. తెలుగు భాషను ఒక సబ్బెటగా పెట్టుకోవాలిన అవసరం కూడా మనకు ఉంది...

మాతృభాషలో ఆరవ తరగతి వరకు తప్పకుండా ఎడుకేషన్ ఉండాలిన అవసరం ఉంది. ఇది మనం బాగా పట్టించుకోవాలి ఎందుకంటే సాహిత్యంలో మనం బాగా దెబ్బతిన్నాం.. సాంస్కృతికంగా తెలుగు భాష చాలా గొప్పది. ఏదివైన తెలంగాణ తెలుగు భాషలో ఉన్న గొప్పతనం ఏమిటంటే, పీవీ నరసింహరావు కానీ, సి.నారాయణరెడ్డి కానీ, వందేమాతరం రామచంద్రం ఇలా చాలమంది కూడా ఇంట్లో వాళ్ల అమ్మ, నాస్న, చెల్లె, తమ్ముదుతో తెలుగులో మాట్లాడేవాళ్లే తప్ప.. చదువులో వాళ్ల ఉర్దూ మీడియంలో చదువుకున్నారు. గ్రామ్యయేషన్ పోస్టు ఇంగ్లీష్లో చేసారు. కానీ తెలుగులో జూనపీర అవార్డు గ్రాఫీత అయ్యారు అంటే, అది ఎంత గొప్పతనమో అలోచించండి.. అందుకోసం ఆరవ తరగతి వరకు మనం తెలుగులో చదువుకోవాలి... సి.నారాయణరెడ్డి చెప్పేవారు తనకు తెలుగు ఎందుకు వచ్చిదంటే, నేను చిన్నప్పటినుంచి ఇంట్లో తెలుగులో మాట్లాడం, పోచమ్మ, యుల్లమ్మ లాంటి విషయాలను

ఎస్. నరసింగరావు - ఐపిఎస్
తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రి కార్యదర్శి

అభిం నారాయణ - చైర్మన్
తెలంగాణ మీడియా అకాడమీ

తెలుసుకోవడం, నా చుట్టూ తిరుగుతున్న వాళ్ల మాటలని విని నేర్చుకున్నాను కాబట్టి. తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధనలో తెలుగు సంబంధించి ఒక చక్కబెట్టి సిలబన్స్ ను తీసుకొచ్చి తెలుగు భాష ప్రధానమైన పొత్త పోషించింది కాబట్టి తెలుగుకు సంబంధించి ఒక చక్కబెట్టి సిలబన్స్ ను తీసుకొచ్చే ప్రయత్నం చేయాలిన సందర్భం ఉండని నేను మనవి చేస్తున్నాను.

బోనాలు పేరుతో సిరీస్ రావడం గ్రూపారణం : ఎస్. నరసింగరావు

తెలంగాణ ఏర్పడిన తర్వాత తెలంగాణ సాహిత్య కళా వేదిక అధ్వర్యంలో బోనాలు పేరుతో సిరీస్ రావడం గ్రూపారణం అని ఎస్. నరసింగరావు పేర్కొన్నారు. గతంలో ఇలాంటి బోనాల పేరుతో సిరీస్ ను రాలేదని, నూతన అధ్యాయానికి తెలంగాణ సాహిత్య కళా వేదిక శ్రీకారం చుట్టడం అభినందనీయం అన్నారు. ప్రముఖ డైరెక్టర్ బి. నరసింగరావు గారు మొదటి కాఫీ తనకు ఇవ్వాలిని నిర్ణయించడం సంతోషదాయ

కమని, ఈ ల్రెడిట్ తనతోపాటు డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెరిటేజ్ అండ్ కల్చర్ మరియు సెక్రటరీ బుర్రా వెంకటేశం, మామిడి హరికృష్ణకు దక్కుతుండన్నారు. తెలంగాణ యూనిక్ విషయంలో ఈ సిరీస్ ను దోహదపడతాయన్నారు.

అభిం నారాయణ (ప్రెస్ అకాడమీ చైర్మన్)

ఈ మధ్య కాలంలో సచివాలయంలో చిన్న సభ జరిగింది.. అలశెట్టి ప్రభాకర్ చిత్రాలు, చిత్రప్రదర్శకులను రెండు రోజులు నిర్వహించారు.. ప్రభాకర్తో ఉన్న అనుబంధం వల్ల నేను పోవడం జరిగింది... నేను ఒక మాట అన్నాను అక్కడ... అలశెట్టి ప్రభాకర్ సచివాలయానికి వచ్చారా అని... ప్రభాకర్ సచివాలయంలో ఎక్కడా లేదు.. వచ్చేవాడు కూడా కాదు ఒహుశ తెలంగాణ రాకపోయి ఉంటే.. అట్లాగే ఇవాళ ఇక్కడ పైదరాబాద్లో దక్కన్ పీఠభూమి, తెలంగాణ వీటికి సంబంధించిన ఒక సంస్కృతి, భిన్నమై ఇతర ప్రాంతాల్లో తక్కువుగా నిలబడింది.. అంటే ఇక్కడ జరిగే పండుగలు గానీ, పబ్లికులు కానీ, లేదా అనాదిగా వస్తున్న ప్రచారాలు కానీ, లేదా ఈ కల్చులర్కు సంబంధించిన ఉత్సవాలు కానీ నిజంగానే భిన్నమైనవి... ఈ దక్కన్ పీఠభూమిలో కావచ్చ లేదా మొత్తం భారతదేశంలో కావచ్చ ఆ ఆ దశలల్లో మనవ వికాస క్రమంలో వచ్చిన ఒక భిన్నమైన సంస్కృతి... దాంట్లో మనం ప్రత్యేకంగా తెలంగాణ గమనించినప్పుడు ప్రతి పండుగ కూడా ఒక ఉత్సవంగా జరిగే ప్రత్యేకమైన ప్రాంతం ఇది.. బోనాలు

మనవ వికాస క్రమంలో వచ్చిన ఒక భిన్నమైన సంస్కృతి... దాంట్లో మనం ప్రత్యేకంగా తెలంగాణ గమనించినప్పుడు ప్రతి పండుగ కూడా ఒక ఉత్సవంగా జరిగే ప్రత్యేకమైన ప్రాంతం ఇది.. బోనాలు

కానీ, అట్లాగే బతుకమ్మ కానీ... ఈ బోనాలకు సంబంధించిన చరిత్రకానీ, ఇతర విషయాలకు వెళ్లే ముందు... ఇట్లాటివి మనదే అనే ఒక రకమైన సంస్కృతి అనేది నిజంగానే ప్రపంచవ్యాప్తంగా ప్రచారం కావాల్సిన అవసరం ఉంది... తెలియాల్సి ఉన్నది... దాదాపుగా ఎప్పుడైతే ఆంధ్ర ఇక్కడ విలీనం అయిన తర్వాత జిగిన పరిణామంలో దశాబ్దాల పాటు ఇక్కడ సంస్కృతికి విలువ లేకుండా పోయింది. ఈ సంస్కృతిని చాలా సందర్భాలలో హేళన చేశారు కూడా... అంటే దేవుడు అంటే కేవలం వెంకటేశ్వర స్వామి లేకపోతే ఆ స్వామి ఈ స్వామి అన్నారు కానీ, స్తోనికంగా ఉన్న అనేక కల్పుర్మ అనాగిరికత ముద్ర వేశారు.. మీకు దేవుళ్లు కూడా లేరని అనేక సందర్భాలలో అన్నారు.. ఈ దేవుళ్లు ఉన్నారూ.. లేరా అనేది వేరే సమస్య. కానీ ఎప్పుడు అయినా అధిష్ట్య భావజాలం కల్పుర్మ మీద మొట్టమొదటి దాడి చేస్తారు.. ఈ కల్పుర్మ లో అనాగిరికత ఉంది. ఈ కల్పుర్మ లో చాలా విషయాలు మూలకృతమై ఉన్నాయి.. ఈ భాష, యాన, సంస్కృతి భిన్నమై ఉన్నాయి.. ఇట్లా అన్ని విషయాల్లో తెలంగాణ అనేది దాదాపు 5 దశాబ్దాలుగా సాంస్కృతికంగా అణిచివేతకు గురైందన్నది వాస్తవం. లేకపోతే ఉద్యమం వచ్చేది కాదు... తెలంగాణ సాహిత్య కళావేదిక తెలంగాణ జీవితంలో బి.నరసింగరావు అనే పేరు దాంట్లో ముడిపడి ఉన్న పేరు.. ఆయన జీవితమే ఒక పారశాల... ఆయన వచ్చిన తీరు, ఆయన స్థాపించిన రంగానికి, సినిమా, ఆర్ట్, పొయెట్రీ, మూమెంట్, ఇవన్నీ తర్వాత ఇవాళ ఈ కల్పుర్మను ఎత్తిపట్టి, ఈ కల్పుర్మని తవ్వి తీసి ప్రపంచానికి చేరవేస్తున్న బి.నరసింగరావుకు ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు...

గోరటి వెంకన్ (రచయిత, కవి)

బి.నరసింగరావు, నేను, మరికాంతమంది పాటలు నుంచే వచ్చిన వాళ్లం కనుక మేము అత్మియుత, కల్పుర్మ తెలిసిన వాళ్లమే.. బోనాలు పండుగ ఒక ప్రీకి చదువే నిషేధం అనే కారణం నుంచి, చదువే కాదు మొత్తం జ్ఞానానే భవిష్యత్తులో స్థాయిని చేపే నేచర్ తెలంగాణకు ఉంది.. అధిష్టాయాలు అరోజుల్లో ఉంటే పొలకులు సంస్కృతిని ధిక్కరిస్తున్నప్పుడు.. ప్రీలు రెబల్గా మార్చే కల్పుర్మ బోనాలు అని చెప్పవచ్చు.. కాబట్టి బోనాలపై రాసిన పుస్తకాలు తెలంగాణ గురించి మరెన్నో పుస్తకాలు వెలుగులోకి రావాలని కోరుకుంటున్నాను..

ఆచార్య కె. పురుషాత్మం (కాకతీయ విష్ణవిద్యాలయం లిజస్ట్రార్)

నమ్మక్క-సారక్క, బోనాలు పైన రెండు పుస్తకాలను

బి.నరసింగరావు ఇప్పటికే తీసుకురావడం జరిగింది. ఈ పుస్తకాలు ఎలా ఉపయోగపడుతాయి అంటే, రాబోయే తరాలకు తెలంగాణ పండుగల గురించి, పోచమ్మ యల్లమ్మ మైసమ్మ లాంటి పేర్లు వినుమ్మడు అవి మనకు పెద్దగా వినిపించకపోయేది... సిటీలో మహంకాళి జాతర చాలా గొప్పగా జరుగుతాయి. అలాగే గ్రామాల్లో పోచమ్మ ఉత్సవాలు ప్రతి సంవత్సరం చాలా గ్రాండ్గా జరుగుతుంది.. దీనికి తోడుగా అనేక దేవదేవతల ఉత్సవాలు జరుపుకోవడం మనం చూస్తున్నాం... ఈ పేర్లు పెద్దగా తెలియక పోచమ్మ.. అయితే, ఈ ఉత్సవాలు వచ్చినప్పుడు ఈ దేవదేవతల గురించి తెలుసుకుంటాం.. అయితే ఇవి పెద్దగా గుర్తింపు తెచ్చకోలేదని నా అభిప్రాయంం.. అయితే ఇలాంటి పుస్తకాలు రావడంతో రాబోయే తరాలకు కూడా ఈ జాతరల గురించి, ఈ దేవదేవతల గురించి, తెలంగాణ చరిత్ర గురించి తెలుస్తుంది.. గ్రామాల్లో ఉన్న చరిత్రను మేం చాల చాల రీసెర్చ్ చేయడం జరిగింది... మనకు రాముడు, సీత, హనుమాన్, వెంకటేశ్వరస్వామి గురించి తెలుసు.. అంఱాతే, గ్రామస్థాంగాలో ఉండే మల్లమ్మ, పోచమ్మ, యల్లమ్మ ఇతరేతర దేవతల గురించి తెలియక పోచమ్మ.. గ్రామస్థాయి దేవతల గురించి పెద్దస్థాయిలో తెలియాలని ఈ పుస్తకం తీసుకొని రావడం జరిగింది.. తర్వాత ఈ పుస్తకంలో దాదాపు ఎక్కువగా ఫొటోలు ఉన్నాయి.. అయితే, ఒక్కాక్క ఫొటోకు ఒక్కాక్క చరిత్ర ఉంది.. ఈ పుస్తకానికి సహకరించిన ప్రతి ఫొటోగ్రాఫర్ కు నేను ప్రత్యేక ధన్యవాదాలు తెలుపుతున్నాను.. ఎందుకంటే ఈ పుస్తకంలో వచ్చిన ప్రతి ఫొటో అంత అద్భుతంగా ఉంది. ఇలా ఈ పుస్తకానికి సహకరించిన ప్రతి ఒక్కాక్కి కృతజ్ఞతలు...

మామిడి హాలిక్షప్ :

బి.నరసింగరావు మొదటి నుంచి కూడా ఒక మంచి వ్యక్తిత్వం కలిగిన మనిషి.. మా భూమి సినిమాలో ప్రాచ్యసర్గా, నటుడుగా ఉన్నా “దాసి” సినిమాకి దర్జక్తత్వం వహించినా, “మట్టి మనుషులు”కు చేసిన “రంగుల కల”లో నటించినా, “హరివిలు” చేసినా “అక్కతి” దాక్కుమెంట్ చేసినా ప్రతి అంశంలో కూడా తెలంగాణ ఆత్మను, తెలంగాణ సోయిని చూపించాలని తపనపడే మనిషి... ప్రతి దానిలోనూ తెలంగాణ చరిత్ర ముడిపడి ఉంటుంది.. తెలంగాణకు సంబంధించి తెలంగాణ సంస్కృతి, విషయాలకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలు అన్నీ కూడా చేయాలనే తపన కలిగిన వ్యక్తి అయసం.. ఈ యొక్క పుస్తకంలో నేను కూడా కొంచెం రాయడం జరిగింది.

తెలంగాణ సంస్కృతి, విషయాలకు సంబంధించిన కార్యక్రమాలు అన్నీ కూడా చేయాలనే తపన కలిగిన వ్యక్తి అయసం.. ఈ యొక్క పుస్తకంలో నేను కూడా కొంచెం రాయడం జరిగింది.

గోరటి వెంకన్
వాగ్దేయ కార్యదు

ఆచార్య కె. పురుషాత్మం - లిజస్ట్రార్
కాకతీయ యూనివర్సిటీ

కాబట్టి ఈ అవకాశం ఇచ్చిన నరసింగ్‌రావు, పురుషోత్తం అలాగే ఈ పుస్తకానికి సహకరించిన ప్రతి ఒక్కరికి .

జ.నరసింగ్‌రావు (ప్రముఖ దర్శకులు):

ఈ సభల్లో మన ముందు చాలా నిశ్చబ్దంగా కూర్చొన్న పెద్దలు, మిత్రులు వీవీ పాపారావుగారు 2012, 2013 ఆ ప్రాంతంలో ఇలాంటి ఒక 100 సంవత్సరాల తెలంగాణ ఆర్ట్, కల్చర్ లాంటి ఒక పుస్తకం తేవాలి అని కోరడంతో ఈ వని ప్రారంభమైంది. నిజానికి ఇంతకుముందు 4 పుస్తకాలు వచ్చాయి.. ఇవి ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం కాదు. ఈ తెలంగాణ ప్రాంత సంస్కృతి, కళలు, సంస్కృతికి సంబంధించిన అంశాన్ని ఈ రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలు కాకుండా ఇతర రాష్ట్రాలు, దేశవ్యాప్తంగా, ఇతర దేశాలు ప్రపంచవ్యాప్తంగా తెలియాలని ఉద్దేశించబడింది. కాబట్టి మొదటి పుస్తకం ఆర్ట్‌ఎట్ తెలంగాణ అనేది పాపారావు గారి ప్రాబల్యంతో మిత్రుల సహకరంతో అది రూపొందించడం జరిగింది... తర్వాత ఓల్డ్ హర్ట్ ఫెర్ ను ఒక వంద పది దేశాలు పాల్గొన్న ఒక హర్ట్ ఫెర్ లో వీవీ గారితో ఆవిష్కరించబడింది. అట్లానే జపాన్‌లో ఆవిష్కరించ బడింది. అట్లానే అమరికాలో కూడా ఆవిష్కరించబడింది.. ఆ పుస్తకం ఇప్పటికి దాదాపు వంద, 70 దేశాలకు చేరింది. ఆ తర్వాత సమ్మక్క-సారలమ్మ జాతర ను పాపారావు గారే భుజం మీద వేసుకొని, కాకతీయ హారిటేజ్ ట్రిస్టు ద్వారా దానికి పెట్టుబడి పెట్టించి, ఆ పుస్తకంలో వరంగల్లో ఆవిష్కరించడం జరిగింది.. ఈ ఉత్సవంతో ముందుకెళ్తూ తెలంగాణ సంస్కృతికి సంబంధించిన అంశాలు ఎన్నో ఉన్నాయి.. దాదాపు 40,50 అంశాలు ఉంటాయి. నాలాంటి వాడికి జీవితం సరిపోదు.. కాబట్టి కొన్నిసా చేద్దామన్న ఉద్దేశంతో ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్‌ను ఉద్దేశించి తెలుగు కాస్టరెన్స్ నిర్వహించినప్పుడు నాకు ఒక బాధ్యత ఇచ్చారు. కల్చర్ ను ఫోటో ఎగ్గిబిషన్ గా నిర్వహించాలని నిర్ణయించారు. వెంటనే చాలా తక్కువ టైంలో నిర్వహించడం

మామిడి హాలిక్షప్ప - డైరెక్టర్
తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ

జరిగింది. దీనిని మళ్ళీ పుస్తక రూపంలో తేవడానికి దాదాపు సంవత్సరం పట్టింది. బోనాలు పుస్తకం నరసింగ్‌రావు సహాయంతో

పుస్తకాన్ని ప్రారంభించాం. ఈ పుస్తకాన్ని తీసుకురావడం చాలా కష్టమైంది. ఎందుకంటే దీనికి సంబంధించిన సజ్జెక్ట్ దొరకడం కానీ, ఫోటోగ్రాఫర్ సెలెక్ట్ చేయడం కానీ.. ఇలా దాదాపు రెండుస్నరు సంవత్సరాలు పట్టింది ఆ పుస్తకాన్ని తయారు చేయడానికి. ఈ రెండుస్నరు సంవత్సరాల ట్రమ్మలో 14 మంది ఫోటోగ్రాఫర్ లతో, ఎడిటోరియల్ మరో 12 మంది, ఇలా అందరం కలిసి ఇప్పుడు సాధించుకో గలిగాం. కాబట్టి ఈ పుస్తకం కోసం నేను దాదాపుగా 10 వేల ఫోటోగ్రాఫలను చూశాను. ఒక వంద ఇరవై ఫోటోలను సెలెక్ట్ చేసి ఈ పుస్తకాన్ని రూపొందించగలిగాం.

మనం బోనాలు కానీ, సమ్మక్క - సారలమ్మ జాతరలు కానీ ఇలాంటి ఉత్సవాలకు ప్రభుత్వం నిధులు ఇప్పుడం... ఆ నిధులుతో పండుగలను ఎంతో ఉత్సాహంగా జరపు కోవడం జరుగుతుంది. కానీ, ఆ జాతర వెనుక ఉన్న రహస్యం ఏమిటి... ఈ పండుగ ఎలా

వచ్చింది.. వీటి ప్రత్యేకత ఏంటి తదితర అంశాలపై మేం చాలా లోతుగా అధ్యయనం చేసి, బాగా చర్చించి ఒక నిర్లయానికి వచ్చి ఒక పుస్తకంగా రూపొందించడం జరిగింది.. అలాంటి పుస్తకం ఇప్పటివరకు రాలేదు.. తెలంగాణ రాష్ట్రంలో లేదు.. అంధ్రాష్ట్రంలో లేదు.. ఈ పుస్తకంలో చాలా లోపలికి వెళ్లి చర్చించడం జరిగింది. ఈ పుస్తకానికి సహకరించిన ఫోటోగ్రాఫర్లకు, తైనింగ్ స్టోక్స్ కు, సబ్ ఎడిటర్లు కానీ, డిజైన్ చేసిన ఆర్టిస్టులు కానీ, ఇలా పుస్తకానికి సహకరించిన అందరూ అఖినందనీయులే.

- జగావ్ విలి, m : 98482 66384
e: desk.deccan@gmail.com

కంచంవెంత్తు

వొంటి మామిడికాడాడిన 'అల్లిరాజి' అట మంచిగ కమ్మింది. బుడ్డర్భాన్గాడు మస్తగ నవ్విచ్చిందు. వొంటిమామిడి చిందాయిన గోపయ్య రామంజపురంకెళ్లి దశరథ, రహీంఖాన్ గూడెంకెళ్లి పరంధాములు, బోడుపుల ఎల్లయ్య, యాడారం సంజీవ, సదారివహేట మీనయ్య. మ్యాళ్ళం పెద్దదే. వొంటిమామిడికాడ చిందాయినిల్ల ఒకళ్లే.. మాదిగండ్ల ముపైనల్లై, మాలింద్ల పదిర్చె ఉంటయేమో! ముందటేదు వానలు మంచిగనే వడ్డయి.. కాలమయింది. చెరువులు కుంటలు నిండినయి.. గొడ్డ గోద సల్లగనే ఉంది.

గోపయ్యకు ఒక్క కొడుకు.. నలుగురు బిడ్డెలు మాదిగిండల్ల పెద్దమ్యాతరి ఇంటి ముంగట సాయమాస్లుంటుందు. కొడుకెన్న ఇంక ఇధరు ముగ్గురు కొడుకులు వడితె ఈంతానికి ఆంతానికి తిరుగుడు తప్పాతదనుకుండు.. మునుపటి లెక్కలేదు కాలం.. గోపయ్యకు అటపాటలే లోకం.. యెపుం పనిరాదాయి. చిందోళ్ళు పొనికొచ్చిరు.. బారెదు బారెదు నెత్తింటికలన్ని. కత్తిరిచ్చుకొని జాంపాలజుట్లు తలిగిచ్చుకురు మోటుగుంటున్నయని. ఇప్పటాళ్ళు ఆటపాటలు నేర్చుడు బందువెట్టిరు.. మునుపటి లెక్క త్యాగాల్లేవు.. ఏం సంపాయించిరు, తాతలు తండ్రులు.. 'ఏ ఆడు మంచివేప కాద్రా' అన్నపేరు తప్ప. గందుకని కూలినాలిచేసుకునుడు.. పదో పర్సో వ్యాసై పూట గడుపుకుంట.. కాలం ఎల్లదీస్తున్నయి.

వొంటి మామిడి నొప్పుకుంటే.. 'ఐదు వొందల రూపాలు, సంచియ్యం, ఎల్లమ్మ వేషం మీదికి గౌరెపొదేలు, కొత్త బట్టలు చెప్పిరు మాదిగొళ్ళు.

"అయ్య! మ్యాతర్లకు దండం..! పిల్లలు గళ్ళోన్ని ఇంత జాగ సూపియ్యార్లి.. ఆడివిల్లలు పెద్దగ్గావల్లి.. ఇంత గుడివెన్నేసుకుంట" అని కులానికి చేతులు జోడించిందు గోపయ్య.

మ్యాతర్లంత మాట్లాడుకొని.. ఇంత జాగ సూపిచ్చిర్లు.. గుడివేసుకొని దాంటలే ఉంటురు. అటలమీద బట్టలు బాతలు మంచిగనే దారికినయ. పెద్దపటేలు వెంకట్రోడ్లి బలైదుడై నిచ్చిందు.. గొల్ల ఇలయ్య ఒక మ్యాక పిల్లనిచ్చిందు. వీటిని ఇంతింత పెంపు చేసుకుంటోస్తుందు గోపయ్య. ఇప్పుడు కొట్టముల మూడు బర్లున్నయి. పదివేసు మ్యాకపిల్లలున్నయి.

గోపయ్య పెద్దకొడుకు శంకరయ్య వొంటి మామిడికాన్నే కంపిన పనిజేస్తుందు. ఇగ ఆడివేరలు సర్చారు బళ్ళె సదుపుకుంటున్నయి. ఇంట వొంతుల తీరుగ పనిజేసుంట తల్లిదండ్రికి ఆసరైతురు.

పొడ్డగల్లటి పూట, అటపాల్లేన్నాడు గోపయ్య పనులకాడికి వోతడు. ఆటపాలకువోతె ఆయన పెండ్లం యాదుమ్మ పనుల కాడికివోతడి. మాలమాదిగోళ్ళు కూడ పాలబోట్లకు, సల్లబోట్లకు గిలాసలు వట్టుకొని గోపయ్యించికొచ్చిపోతురు.

జదే కతనోగని గోపయ్య బిడ్డెలు నలుగురికి నాలుగేండ్లే తేడా.. పెద్ద బిడ్డపుట్టి యాడాదున్గాలే.. రొండోది కడుపుల పడ్డది.. రొండోది పట్టినంక కొడుకు వుడ్డడనుకొని ఆప్రిషన్ చేపియ్యలే.. మల్లయాడాదికి మూడోది వట్టింది.. 'ఏ.. నీయమ్మ ఆడిపోరల్లోటి మ్యాళ్ళమేడ కడ్డం.. ఆప్రిషన్న చేపిద్దాం' అనుకొని పెండ్లాన్ని దావభానకు తోల్పోతె 'నాలుగోనెలని' చెప్పింది దాక్షరమ్మ. పెద్దామె పెద్దమనిషై యాడాద్చింది. ఓ అయ్య చేతిల వెట్టులని సూస్తుండు గోపయ్య. సిరిసిల్లకాడ ఆటుంట పోతండుకు సందుక సప్రదుమన్నడు పెండ్లాన్ని.. సందుక సదురుకొని పోదామంటని చూస్తుంటే రొండోబిడ్డె మూలగ్గాసుంది.. గోపయ్యిక్కట్టబే రంది వట్టుకుంది. పెద్దదాని లగ్గం గాకనేపాయి చిన్నది పెద్దదాయి.. పెద్దదాన్ని సాగసంపి బరువదించుకోవాలన్నుకున్నడు.

చిన్నబిడ్డె పుప్పవలైందని, దావతని దగ్గరి సుట్టాలకు చెప్పుకుండు. ఉన్నంతల కార్యవెంల్లుదీశిందు. చుట్టూ లంత ఎక్కోల్లక్కడ పోయిరు. రొందునెల్లగి పెద్ద దానికి మ్యానపి లగాన్ని మట్టడిందు. 'పాలుకొచ్చిన ఊళ్లడై బట్టలో బాతలో దొర్కుతయి. అంతో ఇంతో వెండి బంగారం దొర్కుతది. ఉగాది లగ్గాలల్ల లగ్గం బెట్టుకోవాలె' అనుకున్నడు. మ్యానపిలగాడు సుందరయ్యది ఘనపురం. సదిరిన సందుక తీసుకున్నడు, పెండ్లాన్నెంటబెట్టుకొని ఉపికెలారీలాగెతానికి పోతండకు నడుస్తున్నడు గోపయ్య.

"బిడ్డ! పైలుముర్లి.. మీరింక చిన్న పిల్లలుగాడు.. పొడ్డగల్ల లేవుర్లి.. ఇగురంతోటి పనిజేసుకొర్లి.. మ్యాక పిల్లలు, బర్లుండె.. కోళ్ళుండె. ఆశ్చీంటికి.. ఇంతింటికి పోకుర్లి.. రోజులు మంచిగలేవు. బట్టికాళ్ళు మీదేస్తరు. అన్నండడనే ఉండె.. మంది తెరువ వోకుర్లి.. తీట కయ్యాలు తీసుకురాకుర్లి.. ఇంటన్నారమ్మ" అని బుడ్డలు చెప్పిరు అమృనాయినిధిరు. చెప్పినాటిక్కినింటికి తల్లుయులాపిర్చ నలుగురు. లారి రాంగనే బిడ్డెలు నలుగురు ఇంటిదిక్క మళ్లిరు.

* * *

"విలగాడు మంచోనిలెక్కనే ఉన్నడు. నిన్న పొడ్డగల్ల తాళ్లుకొయినం పొడ్డబోక్కలుకని.. కనిపెట్టిన.. రాజేపుకాడేనాయి.. రాగందిశిండంటే.. ఇంద్రలోకం దిగిరావాలె.. పిలగాని పాలుకు

దక్షన్ ల్యాండ్

పదిహేనుర్లు దాటెటట్టున్నయి. ఉన్నాళ్ళాడుకున్నా సాలు.. పిల్ల మంచిగబతుకది.. పెద్దపోరికి మ్యానపిలగాన్ని మాట్లాడింగా.. ఉగాది లగ్గాలల్ల దాని లగ్గంజేసినంక యాడాదికి రొండోదాని లగ్గంజేసై ఇంత బరువుదిగుతది” తన పెండ్లునికి చెప్పు పోతున్నదు గోపయ్య. సరేనన్నట్టు తలూపిందామె. జరుగబోయే శుభ కార్యాలను తలచుకొని సంతోషపడ్డది. యాడాదో, రొందేండ్లో కాంగనే మనుమనో, మనుమరాలినో ఎత్తుకోవోచ్చనుకుంది.

* * *

“బావా! కయ్యానికైనా వియ్యానికైనా నమమణ్ణీలు కావాలంటరు.. ఇటేడుతరాలు అటేడు తరాలు సూడాలంటరు.. మీ తాత సర్పయ్య, మీ నాయన యాదయ్యలు ఆటపాటలల్ల దేశదేశాలల్ల పేరచ్చినోళ్ళు.. మా తాతలు తండ్రుల కాన్సించి మాదాంక నీకెరుకలేంది ఏముంది?.. నేను కడుపునిండ కనుకున్నా! ఆరుగురు బిడ్డెలు, ఆరుమంది కొడుకులు. పోంగ పోంగ మిగిలింది ఆరుగురు. ఆరుగురిట్లే పెద్ద బిడ్డెను

నీద్దిప్యాటకి చ్చిన.. నడి పావెను దుబ్బాకకిచ్చిన.. చిన్నామెను చెల్లె కొడుక్కు లింగోటమిచ్చిన.. కొడుకులు బిడ్డెలతోటి అంతమంచిగున్నరు. పెద్దకొడుక్కు ఉద్దేమారి లచ్చుమయ్య బిడ్డెను చేశిన. ఆనికి ఇద్దరు బిడ్డెలు, ఓ కొడుకు. ఇంక ఇద్దరున్నరు లగ్గాలకు. ఈడు నడి పోడు.. వేబోపకాడు, పాటకాడు, ఆటకాడు.. నీతాన బంగారముందని చెవులవడ్డది. నా వొళ్ళేసై.. నడిపోనికి నగ చేపిస్త” మనసులోని మాటను బయటవెట్టిందు గజవెల్లి పెంటయ్య. మ్యాళ్ళపొల్లంత సుట్టూ కూసున్నరు, ఇంటున్నరు.

“బావా! పెంటయ్య బావా! ఇంటున్నావే..”

“ఆ.. ఆ.. ఇంటన్నవాయా!”

“మా తాతలు.. తండ్రులు ఎనువంటోళ్ళో.. నేను ఎనువంటున్నా.. మీరు చూసుకుంటోస్తున్నరు. మీకు తెల్సుందేముందే.. నాకు ఒక్క కొడుకు.. నలుగురు బిడ్డెలు. పెద్దబిడ్డెను మ్యానపిలగానికి భాయం జేశిన.. ఉగాదిలగ్గాలల్ల చేద్దామనుకుంటున్నా.. ఆ లగ్గమయినంక నేను సుదురాయించుకోవాలెగదనే మల్ల.. నాకు ఎన్నముందు అర్పుకునెటోళ్ళు లేకపాయె.. నీ అనువంటి అయ్యతాన మాట్లాడుకోవాలెగా.. వొచ్చె దివిలెలగ్గాలల్ల చేద్దావే” అన్నదు గోపయ్య.

“పెంటన్నా! మన్సులమాట బయటవెట్టిందే గోపి నాయన.. మరి ముంత ముంత వట్టరాదుట్రి” అని మచ్చయ్య అనుడే ఆసల్యం.. గొండ్లోళ్ళించిదిక్కు నడిచిత్రు..

“పిలగానికి మరి పెట్టువోతలముచేటోంది? గొండ్లాయిన కల్లులొట్టితోటి మట్రిడొప్పల వొంపిన కల్లుతాగి.. మోదుగాకులున్న

శనిగిగూడాలు నోట్లేసుకుంట” అడిగిందు పెంటయ్య.

“ఏముందే నాతాన ఇస్తందుకు.. తాతలు, తండ్రులు సంపాయించిన ఆస్తులు లేకపాయె.. ఉన్న ఊరు ఆడుత.. ఊరిమీద దొర్చునుయన్ని వెడ్డ” అంటూ దండం బెట్టిందు గోపయ్య.

“గట్టంట కలుస్తాది.. చెట్లమీద ఇస్తరాకులు కుట్టినట్టు.. ఓ మాటనుకుంట మంచిగుంటది” అన్నదు పెంటయ్య.

“సరే తియ్య బావ.. అందరిలెక్కనేను.. పిలగానికి పావుతులం బటువు.. రొండు గిలాసలు, రొండు గిన్నెలు.. రొండు బగోస్తు.. ఒక బిందె..” తన తాహాతును తెలిపిందు గోపయ్య.

“మరి సైకలు, గడియాలు?” అడిగిందు పెంటయ్య.

“ఇగ గవ్వి నాతోటి కానే కావు.. నీ కాల్సోక్క.. గీడికి నిమ్మలంజేసుకొట్రి.. సల్లగ బతికితె ముందటికి సూస్తుతియ్య” అని పెంటయ్య కాళ్ళ మీద వడ్డదు గోపయ్య.

“నమ్ము గట్టంట కలుస్తాది.. గట్టనే వొద్దు, గడియాలన్న తీస్తూ.. సైకలు ముంద ట్చి ఇప్పిద్దపు తింయా..” మినహాయింపునిచ్చిందు పెంటయ్య.

“గట్టే బావా! తెస్తుతియ్య..” అంటూ సమృతించిందు గోపయ్య.

“పిల్లకు ఏం దెస్తురయ్య మీరు” ప్రశ్నించిందు మ్యాళ్ళముల్లన్న కిష్టయ్య.

“పిల్లకు ఏం దెస్తుమయ్య..! ప్రస్తుతమట్టెలు.. లగ్గం చీరె తెస్తం..” అన్నదు దర్జాగా పెంటయ్య.

“సరేనే ఒగనాడు.. మంచిదినం సూసుకొని రట్రి. మా పిల్లనిపిచ్చుకొని పొట్రి.. మేం పిలగానికి తువ్వాలగప్పి మా పిలగాడ నిచ్చుకుంటం..” అన్న గోపయ్య మాటలకు సమృతించిరందరు.

* * *

ముల్లెలమూటలు, సందుకతోటి ఇంటిదిక్కు నడుసుకొంటుస్తున్న గోపయ్య, గోపములను చింతగ చూస్తున్నరందరు.. ఏదో గుసగుస మాట్లాడుకుంటుస్తున్నరు.

“ఏంటిక్కలు.. ఈ పిల్లలపాసునదంతె.. కనాలె.. పెంచాలె.. పిట్టె సాదినట్టు సాదుకుంటె, రెక్కులురాంగనె బుర్రున ఎగిరిపాయె.. నలుగురేమనుకుంటరు.. మనికోపాట గొడ్డుకో దెబ్బ.. తల్లిదండ్రికెంత దుక్కుం” అనుకుంటున్న అమ్మలక్కల మాటలు మెరమెరంటుస్తున్న గోపయ్యకు. ఊరెన్నబుస్తుదిగి, మాలమాదిగింటల్ల అడుగువెట్టిర్చు గోపయ్య, గోపమ్మ.

‘ఉరివెట్టు కొని నచ్చేకాలవే వొచ్చింది.. పోరికి కాగురంబట్టింది.. అనికన్న సిగ్గులేకపాయె..’ అనుకుంటున్న మాదిగ ఆడోళ్ళ మాటలు.. గాలికి అటే కొట్టుపోయినయి.

“భాగేతాలయపోయినాయి.. ఓ.. గోపయ్య” అన్న మాచనపల్లి మైనమ్మ మాటలకు -

“ఆ.. ఆ.. అంగపోంగంంగ పెళ్ళవ్వా” అని సమాధానమిచ్చిందు గోపయ్య. నెత్తిమీద సందుకట్టనే ఉంది. ముంగటికి సప్పస్తనే ఉన్నదు. ఆయినెస్సనే గోపమ్మ.. ఆమె నెత్తిమీద మూటల గడ్డిన బియ్యం.. భుజినికి బట్టులమూటుంది. గోపయ్య మాదిగింట్లు దాటుకుంట, ఆయినించి మూలమలుపుతానికిళ్ళి ఇంటిక్కు అడుగులేస్తుందు. మూలమలుపుకాదున్న బోరింగుకాడ ఇర్రైముపై మంది ఆడొళ్ళు.. గీసులాడుకుంటున్నరు. చేతులల్ల నీళ్ళచిందెలు, కుండలన్నయి.

“ఓ నా నమితి.. నువ్విప్పాడే వొస్తివిగానే అప్పుడే ముంగటివెట్టినవు.. పానం ఆగుతలేదా? మిండెమన్న పిలుస్తుండా!?” అన్నది సిద్ధెంకి యాదమ్మకు మనుమరాలు వరుసయ్య పోపమ్మను. ఆ పిల్ల సిగ్గుతోని ఎన్నకు జరిగింది.

“నువ్వెత కూసున్నతాన్నే నీళ్ళాడ్రవు తల్లి!.. సైసరాదు జెప్రసేపు.. పొయిమీద గట్టకెనరు వెట్టాచ్చిన.. పొయిల మంటేమయ్యందో.. గబ్బేమయిందో.. నాకంటే ఎన్నాఫేరే వొస్తివి, ఆగరాదు” అంటున్న బుచ్చమ్మ మాటలను చెవినట్టుక నీళ్ళ కుండను ముంగటికి జరిపింది సుగుణమ్మ దాదాపు యుద్ధ వాతావరణముందక్కడ.

చిందుగోపయ్యను, గోపమ్మను మీదిమాటకైత పల్చురించిర్చగని లోపట ఒక బాదు తొలుస్తున్నది మాదిగోళ్ళకు. వీళ్ళను దాటి ఇంటికి చేరుకుండు గోపయ్య. ఇళ్ళంత పడావ్ పడ్డట్టుంది. వాకిలి ఎండి ఎరుగల్లయింది.. బర్ల కొట్టంల ఏడి పెండకల్లన్నే ఉన్నయి. ఇదిపన బట్టలు జాలాట్లనే ఉన్నయి. ఇంకోబాదుగు తిన్న గిన్నెలట్టే ఉపై: బువ్వబగ్గేనై బువ్వ పాపివాసనొస్తుంది.

“నాలుగు రోజులైతె ఒగ అయ్యంటికి వొయొళ్ళు గిదేనా బిడ్డ ఇగురం!..? నాలుగు రోజులు ఇంటికాడ లేకపోతె ఇల్లంత దుక్కిలి దుక్కిలి చేసింద్రు. ఏడియాన్నే ఉన్నయి. రేపేమంటరు.. పిల్లకు పన్నెర్పుకోరామ్మ.. అనరా..?” అంటున్న గోపమ్మ మాటలకు ముగ్గురు బిడ్డలోచ్చి తల్లిని వట్టుకొని ఒక్కటే ఏడ్పుడు ఘరువు చేసిరు. “అక్కెదిరా..? చిన్నక్క..!” ఇద్దరు చిన్న పిల్లలనడిగిందు గోపయ్య. ఇంక లాషిగ లబోదిబో మంటుస్తురు వాళ్ళు. ఏడ్పులు పెడబోళ్లులకు వాళ్ళు వీళ్ళు జమయ్యారు.

“అక్కెదిరా..? చిన్నక్క..!” ఇద్దరు చిన్న పిల్లలనడిగిందు గోపయ్య. ఇంక లాషిగ లబోదిబోమంటుస్తురు వాళ్ళు. ఏడ్పులు పెడబోళ్లులకు వాళ్ళు వీళ్ళు జమయ్యారు.

“పిల్లలేమనకయ్య! జరిగిందేదో జరిగిపోంగంంది అన్నదోకామె..”

“పాపం తల్లిదండ్రి ఎంతమంచోళ్ళు.. నోట్లె పండోలె ఉంటరు.. అది గాయిది.... కాగురం లెక్కలు..” అన్నదీంకాకామె. విషయం

అర్థమైంది గోపయ్యకు -

“పద్మాంశి....! నీ వంశమే అసువొంటిదే” అని గోపమ్మను ఇయ్యురమయ్యరగొడుతుంటే అమ్మలక్కులగవళ్లిరు.

“ఎన్నడన్న ఒకరితోని ఒక మాట పడ్చోళ్ళికాదు.. ఇయ్యల మిమ్ములనుగని.. నాకో దెప్పుపేరు.. సాపుప్రి నీయమ్మ.. ఏ బాయిల్లన్న పడి” అవేంతోచీ రగిలిపోతుండు గోపయ్య.

“ఈదు.. మీ అన్నగాడేడికి వోయిండమ్మ..?” ప్రశ్నించిందు గోపయ్య చిన్నబడ్డలిద్దరిని.

“చిన్నక్క మొన్న కట్టెలకని పొయ్యింది.. మల్లరాలే.. మన ఇంచెన్న జెప్పాల్ బండిమీద రూడికోపోయిందట.. దేవులాడ్చందుకు వోయిందు..” చెప్పికు పిల్లలిద్దరు.

“ఉప్పిడో జెప్పానమో ఉండుకుంట మిమ్ములను సాధుకుంటుంటే నాకిట్లనే గావాలె..” కుమిలిపోతుండు గోపయ్య.

అమ్మలక్కులందర్ ర్లు వక్కకు జరుపుకుంటోళ్చిందు మాదిగ బాలయ్య.

“గోపయ్య! నిన్న మైనయ్య నాయిన. రమ్మంటుండు” చెప్పి వెళ్ళి పోయిండాయిన. గోపయ్య మైనయ్యంటికి పోయిందు.

“జెప్రసేపుండ్రా!..” చెప్పిందు మైనయ్య. ఇంటిముంగటున్న ట్రాక్టర్ కాడ కిందనే కూనండు గోపయ్య.. అద్గంట సేవయింది. స్నానంజేసి బయటికాచ్చిందు మైనయ్య..

మాలమాదిగోళ్ళంత జమయ్యారు..

“ఏమిరా..! నీ లెక్కింది.. నీకతేంది.. పాపం పామమని పచ్చిపులునుపోస్తే కారం కారమని కచ్చిరెక్కిందట.. ఊరు చిందోనివిగదా అని ఇంత జాగుసూపిస్తిమి.. బతుకుపొమ్మంచిమి.. ఇయ్యలు మా ఇజ్జితిపొయ్యే పన్నెస్తిమి..” అని నిమ్మారమాడిందు మైనయ్య.

“ఇంటి సూరుకిందుండి ఉన్నిల్లనే తగులవెళ్లిందే ఈదు.. ఊళ్ళుకెళ్లి ఎల్ల గొట్టాలే.. గాలికి వొయ్య కంప గుద్దకు సుట్టుకున్నట్టయ్యంది” గోండ్రు రామయ్య మందలించిందు.

“ఏమిరా.. గోపిగా! ఇంతమంది ఇన్నితీద్ర అంటుంటే మన్నుదిన్నపాములెక్క ఉలుకవు.. పలుకవు..” మైనయ్య పెళ్డుకొడుకు పోచయ్య గుచ్చిగుచ్చి అడిగిందు.

“నాలుగు రోజులనంది నిద్రల్లేవు.. నిప్పుల్లేవు.. దేవులాడి దేవులాడి ఆకిరికి హన్సుకొండల నా బిడ్డతానుంటే పట్టుకొచ్చినం.. ఇంట్లేపినం.. మీ పోరి కట్టెలకని ఏలి దిక్కువొయిందట.. ఈదు.. గాయిది బాడ్చావ్.. అటుదిక్కే పసుల మేపుతుందట.. ఎన్నోద్దులకెళ్ళి నడుస్తున్నదో ఏందో.. పొర్చుగల్ శంకరి ఆగమయ్యతానికి వొయిందు.. ఆడ.. ఆయిది టాక్టరు తోలుతడుగా.. మా నాయినకు బాగలేదంటని

దక్కన ల్యాండ్

రొండు వెయిలు తెచ్చుకుండట.. టాక్కరింటికాన్నే ఉంది.. పనుల కొట్టుకొని ఏటి దిక్కువొయిండు. మీ పోరి ఆన్నే తగులుకుంది.. ఇధరు బదురుకున్నరు.. యాదగిరి గుట్టుకువొయిర్చు.. దండలేసుకున్నరు.. సక్కగ హన్సుకొండ వడాక వోయిర్చు.. నా పెద్ద బిడ్డతానికి..” పూనగుచ్చినట్టు చెప్పిందు నల్లరాజయ్.

ఇతసేపు మాదిగ పెద్ద మనుషులు చెప్పినయన్ని విస్తుదు గోపయ్య.

“ఒక్క చేత్తేని సప్పట్టేగుతాయి నాయిన” అన్నదు.. పోరన్నిగూడ తప్పందనె ధోరణిల.

“ఒక్క చేత్తేని సప్పట్టేగేందిరా..? లావు మాట్లాడుతున్నవ్..! నీ బిడ్డెను నువ్వు తోల్చేని ఊళ్ళే కనవడకుంట తోకవీకు.. లేకపోతే నీ గుడ్డకాలవెడ్డం..” హెచ్చరించిందు మైసయ్.

“నాయినా! నువ్వు గట్టనకే.. మీరు సల్లగ సూచిపట్టే నీడపట్టున బతుకుతున్నం.. కలో గంజో తాగుతున్నం.. బతిమిలాడిందు గోపయ్య.”

“మా సూర్యకిందుండుకుంట.. మాకే ఎసరు వెట్టినవులే..” ఊగిపోతున్న లచ్చుమయ్య మాటలకు అడ్డతలిగిందు గోపయ్య -

“తెల్పో తెల్వుకనో దండలేను కున్నరు.. లగ్గుమయ్యిందిగా నాయినా..!” అన్నదు.

“విందిరా! దండలేసుకునేది.. చిందోనికి మాదిగోనికి కంచం పొత్తుందిగని, మంచంపోతుందా..?” ప్రశ్నించిందు మైసయ్.

“గట్టనుకునాయినా! నీకు దండం బెడ్డ..” అనుకుంట మాదిగ మైసయ్ రొండు కాళ్ళుపట్టుకుండు చిందు గోపయ్య.

“ఎహా.. నీ.. అన్నేని మాలులేందే.. యాపచెట్టుకు కట్టేపీ పక్కబొక్క లిరుగగాడితె సక్కితడు కొడుకు” ఊగిపోతున్డు గోండు రామయ్.

“గట్టనుకురి మా అయ్య! నీ కాల్సూక్..” కుంచించుకపోయిన ముఖంతోటి అన్నదు గోపయ్య.

“దండలేసుకురట..! దండలు..!! అది బోమ్మల పెండ్లి.. దండల్లేవ్ గిండల్లేవ్.. చెడిపోయిన బంగారమెవనితానికి చేర్రది..” ప్రశ్నించిందు మైసయ్.

“జెసులాయినతానికి” సమాధాన మిచ్చిందు గోపయ్య.

“అది కాగురంబట్టుంది.. ఇంకెంతమందున్నరోదానికి..” ఇంకా పూర్తి చెయ్యలే లచ్చుమయ్య.

“మా తాతలు.. తండ్రుల కాన్నుంచి సూసుకుంటొస్తున్నరు..

మా గుణ లక్ష్మణాలు మీకు తెల్వుదా? ఎవ్వరితోటి ఎట్ల మెదులుంటొస్తున్నమో మీరు సూసునే ఉన్నరుగా..” వేడుకున్నదు గోపయ్య.

“ఆనికి మొన్నెనే.. బండ్లగూడెంకాడ పిల్లన్నాసాచినం.. లక్ష రసాపాలకట్టుం మాట్లాడినం.. శివరాత్రి లగ్గులల్ల చేద్దామునుకుంటుంటి.. అగో తః.. దెష్టదాన్ని.. ఉద్దార్థం చేసిందు.... కొడుకు.. మాదిగదాన్ని మంచిగుండ దట. చిందుదాన్నే కమ్మగుంటటద..” కొడుకును ఇష్టమొచ్చినట్టు తిడుతున్నదు మైసయ్.

“అయ్యా! అంతో ఇంతో.. నాలుగుమ్మాక పిల్లలున్నయి.. రొండు బారెదుడ్డలున్నయి.. గవ్వాక్కొట్టిస్త..” గోపయ్య బదులిచ్చిందు.

“బలిసిన లెక్కలారా..? నీకేమన్న మోతాదున్నాంరా..? చిందుదాన్ని నా కోడలంటునాల్నా.. నీ పిల్లను నువ్వు తోల్చిపో మర్యాదగుంటది..!” అగ్గిమీద గుగ్గిలమైతుండు మైసయ్.

“అది బలిసో.. కాగురంబట్టో.. నీ కొడుకు చెయ్యివట్టుకుంద.. ఆ పోరదు దండిపిందు లగ్గుమైంది.. దాన్ని నీ కోడలనుకుంటవో..

“బిడ్డెనుకుంటవో.. నీ ఇష్టం..” తేల్చి చెప్పిందు గోపయ్య.

“వాడు ఎప్పుడైతే చిందుదాని చెయ్యివట్టీండో అడు నా కొడుకేగాదు.. ఇంట్లకెల్లి ఎల్లదెంగితె ఏడ బతుకుతరో బత్తుని.. నా కండ్ల ముంగట మాత్రం కనవడొద్దు.. రేపు తెల్లారెటకల్ల సువీ వూరిడ్డిపెట్టి పోతనేమో.. మర్యాద దక్కుతది. లేకపోతే నీ గుడిపెగిట్ల తగులవెట్టుకపోత నేను మా అయ్యకే పుట్టలే” శపథం చేసిందు మైసయ్, మిగిలిన మాదిగోళ్ళు అదేమాటన్నరు.

ఏం దిక్కుతోచక తల్లాయై కిందికేపిందు.. గుడ్లు మిట్టురిచ్చు కుంట గుబెటిల్లు మింగుతుండు గోపయ్య. ‘మాది గిండ్ల ముపై నట్టెయుండె.. నేనా.. ఒక్కన్ని.. రేపేదన్నయితె అమ్మనా..? అయ్యనా..?’ ఒక్కటే చింతచేసుకుంట లేపి ఇంటిమొకం బట్టిందు.

“ఏయ్! ఆగురా..! నీ బిడ్డెను నువ్వు తోల్చిపో.. ‘అరేయ్! దాన్నిటురమ్మునా..!’” అని ఇంట్లకు కేకేషి పిలిపిచ్చిందు. ముందట పోతున్న ఆవెన్న ల్యాగ దూడవోయినట్టు అడుగుమైంది.. చిందోళ్ల పిల్ల.

రాత్రంత ఒక్కటీరుగ రంది చేసిందు గోపయ్య.. నిద్రవడులేదు. గోరుకొయ్య లొంగంగ లేపిందు.. పెండ్లనికి ఇసార చేపిందు. మ్యాకపిల్లలను, బర్లను మాదిగ మైసయ్ దొడ్డెకు తోలిందు. కొత్త పెండ్లి పిల్లను మైసయ్యింటి ముంగట నిలవెట్టిందు. ములైమాటలు, సందుకలతోటి పెద్ద చెరువు దిక్కు నడక సాగించిందు.

-ధాక్క గడ్డం మాహన్రావు, m : 9000137657
e : gmohanrao38@gmail.com

పుస్తక పరిశుభ్రత దోషదం

'జక్కాపుస్తక బడి పిల్లల కథలు' ఆవిష్కరణలో యం. వేదకుమార్

ప్రభుత్వ పారశాలలో అభ్యసిస్తున్న విద్యార్థులు కథల రచనలు చేయడం అభినందించగ్గ విషయమని చిల్డ్ల్ ఎడ్యుకేషన్ అకాడమీ, దక్కన్ టీవీ కైర్పున్ మణికొండ వేదకుమార్ అన్నారు. సిద్ధిపేట గ్రామీణ మండలం జక్కాపుస్తక ఉన్నత పారశాల విద్యార్థులు రచించిన జక్కాపుస్తక బడి పిల్లల కథల పుస్తకావిష్కరణ కార్యక్రమం జరిగింది. ఆయన ఈ సందర్భంగా మాట్లాడుతూ విద్యార్థుల ప్రతిభను గుర్తించి సృజనను వెలికి తీసేందుకు ఉపాధ్యాయుల కృషి మరువరేసినన్నారు. పుస్తకాలను ఎక్కువగా చదివేవారు భవిష్యత్తులో రాణిస్తారని పేర్కొన్నారు. పరసాన్ని పారశాల స్థాయి నుంచి అలవాటు చేసుకోవాలి. కథలు, నాటీకలు, నవలలను పిల్లలకు అందుబాటులో ఉంచి ఇళ్లలో తల్లిదండ్రులు ప్రోత్సహించాలని కోరారు. కేవలం మార్పుల కోసమే కాకుండా సమాజ నిర్మాణంలో తమ వంతు పాత్ర పోషించేలా విద్యార్థులను తీర్చిటిడ్డాలని ఉపాధ్యాయులను కోరారు. జక్కాపుస్తక పారశాల విద్యార్థులు స్వయంగా కథలను ఎన్నుకొని రాసి ఇతరులకు మార్గదర్శకంగా నిలిచారని తెలిపారు. పారశాల గ్రంథాలయాన్ని ఇందుకోసం వినియోగించుకోవడం శుభపరిణామమని చెప్పారు. కృషి చేసిన తెలుగు ఉపాధ్యాయుడు దుర్గయ్య, పారశాల ఉపాధ్యాయులను ఆయన ప్రశ్నేకంగా అభినందించారు. విద్యార్థులు కథలు రాస్తే తాను నడిపే మాన పత్రిక జలిచెలిమిలో ప్రచురిస్తానని హమీ ఇచ్చారు. ఈ కార్యక్రమంలో ఎన్నాలే జానకి, శర్మ, పారశాల ప్రధానోపాధ్యాయుడు పద్మయ్య, ఉపాధ్యాయులు, విద్యార్థులు, తల్లిదండ్రులు పాల్గొన్నారు.

పుస్తకాలు గుడి, మనీదు, చల్లలో ఉండాలి:

- ప్రతిపాత మోహన్, బాలసహితీ వేత్త కార్యక్రమాధికారి

విద్యార్థులను సరైన మార్గంలో పెట్టడానికి పుస్తకం ఒక ఆయుధంగా పని చేస్తుంది. పార్సేతరాంశాలను చదవడం ద్వారా ఇతర జ్ఞానాన్ని అర్జించవచ్చు. గుడి, మనీదు, చల్లలో పుస్తకాలు ఉండేలా ప్రభుత్వం తగు చర్చలు తీసుకోవాలి. తల్లిదండ్రులు తమ పిల్లలను

క్షేత్రపర్యటనలకు తీసుకువెళ్లినట్లుగా గ్రంథాలయాలకు తీసుకెళ్లాలి. పరిజ్ఞానం పెంపాండేలా చూడాలి. పుస్తకాన్ని జీవితంలో ఒక భాగం అనుకునే వారు భవిష్యత్తులో ఉన్నత స్థితికి చేరుకుంటారు.

రచన ద్వారా మానసిక వికాసం: ఎన్నపేళ రాజమాజ, కవి, సిద్ధిపేట
విద్యార్థి దశలో రాసినవి పుస్తకాలుగా వేస్తే కథల పై అభిరుచి పెరుగుతుంది. రచనలతో విద్యార్థుల్లో మానసిక వికాసం పెంపాందు తుంది. జక్కాపుస్తక బాలులు ఇతర పారశాల విద్యార్థులకు ఆదర్శంగా నిలుస్తున్నారు. పిల్లలను తల్లిదండ్రులు ప్రాత్మకాపాఠాలి.

అభిభూత గుర్తించా: దుర్గయ్య, తెలుగు ఉపాధ్యాయుడు
విద్యార్థులు రాసిన కథలు బడిపిల్లల పుస్తకంగా ఆవిష్కరణ కావడం చాలా సంతోషంగా ఉంది. నేను పారశాలకు వచ్చిన తొలిరోజుల్లో విద్యార్థులకు సాహిత్యం పట్ల ఉన్న అభిలాషను గుర్తించాను. సూచలను అందించి ప్రోత్సహించాను. ప్రారంభంలో విద్యార్థులు కొంత ఇబ్బందులు పడ్డా స్వయంగా అంతాన్ని ఎంచుకొని రాశారు. 28 మంది 30 కథలు రాశారు. ఆరుగురు రాసినవి రాష్ట్ర స్థాయి కథల పోటీకి ఎంపికయ్యాయి. ఎక్కువ మంది ఎంపికయ్యేలా సన్మద్ధం చేస్తున్నాం.

'నానుగారి కల' కథ రాశాను : నితికేముఖ్, విద్యార్థి
నేను తెలుగులో కథలు రాస్తానిని ఎన్నడూ ఉపాధ్యాయుడు ప్రోత్సహించారు. నేను రాసిన కథ 'నానుగారి కల'. జక్కాపుస్తక బడిపిల్లల కథల పుస్తకంలో ప్రచురితం కావడం చాలా సంతోషంగా ఉంది.

'కలుపితం' రాశాను : శ్రావ్య, విద్యార్థి

నేను ఎనిమిదో తరగితి చదువుతుండగా ఉపాధ్యాయుడు దుర్గయ్య కథలు రాయాలని ప్రాత్మకాపాఠాలి. నేను రాసిన 'కలుపితం' కథ ఈ పుస్తకంలో అచ్చయింది. భవిష్యత్తులో మరిన్ని మంచివి రాసి పారశాలకు పేరు తీసుకొస్తా.

- దక్కున్నాన్, m : 9030 6262 88

తెలుగు కథ - ప్రపంచీకరణ

గ్లోబలైజేషన్ అంటే గ్లోబును బలితీసుకోవడమే.

ప్రాంతీయ విషయాలను ప్రపంచ విషయాలుగా మార్చే ప్రక్రియే ప్రపంచీకరణ. పెట్టుబడి, టెక్నాలజీ, ప్రజలు, సంస్కృతి, సంపదమొదలైనవన్నీ దేశాల ఎల్లలు దాటి ప్రపంచ వ్యాప్తం కావడమే ప్రపంచీకరణ. ప్రపంచీకరణ అంటే మైక్రోబీవ్ ఆధారిత సాంకేతిక ఆర్థిక వ్యవస్థ అంటాడు భామన్ ప్రీఫ్మెన్ తన 'ది లెక్సన్' అండ్ ది అలివ్ ట్రీ' అనే గ్రంథంలో. సామ్రాజ్యవాద మార్కెట్ విస్తృతికి అందమైన తొడుగే ప్రపంచీకరణ. అనమానతలను ఏకీకరించి, అవినీతిని సరళీకరించి, వ్యాపారం ద్వారా దేశ సంపదను దోచుకోవడమే ప్రపంచీకరణ.. ఇలా ప్రపంచీకరణను నిర్వచిస్తూ అనేక అనుకూల, ప్రతికూల నిర్వచనాలు ఎలువడ్డాయి. నిజానికి 1960వ దశకంలోనే హరితవిష్వవం ద్వారా అధిక దిగుబడినిచ్చే అనేక నూతన వంగడాలు, యంత్రాలు, ఎరువులు భారతదేశంలోకి ప్రవేశించాయి. కానీ ఇది వ్యవసాయ రంగానికి పరిమితం కావడం గమనార్థం. 1991లో భారతదేశం తన నూతన ఆర్థిక విధానాన్ని ప్రకటించింది. అందులో భాగంగా ప్రభుత్వరంగ నంస్టల్లో 49 శాతం దాకా బ్రైవేటు భాగస్వామ్యాన్ని అనుమతించారు. దీంతో బహుళజాతి సంస్కృతేన్నో భారతదేశం వైపు ఆగా చూశాయి. దీనికి కారణం ఇక్కడ చవకగా దొరికే భూమి, మానవ వనరుల లభ్యత.

సాహిత్యంలో ఏ వాదమైనా ముందుగా కవిత్వంలో ప్రవేశించి క్రమంగా ఇతర ప్రక్రియల్లోకి విస్తరించింది. ప్రపంచీకరణ కూడా ముందుగా కవిత్వంలోనే ప్రవేశించింది. తెలుగు కవిత్వంలో ప్రపంచీకరణ పెను ప్రమాదాన్ని వినిపించిన తొలికోడి జాకంటి జగన్నాథం. అయితే 1993లోనే 'భహు(క)దాహం పేర డా. నందిని సిధారెడ్డి ప్రపంచీకరణ బైబిలు' అందించింది.

1975లోనే మాదిరెడ్డి సులోచన 'సుమహితి' అనే నవలలో కులవ్యత్తుల విశ్వంసాన్ని చ్ఛించడం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది. అందులో ప్లాస్టిక్ బిందల వాడకం వలన మట్టికుండలు మాయమవుతున్నాయని, క్రమంగా కుమ్మరి వ్యతి అంతరించి పోతోందని అందోళన వ్యక్తం చేసింది. ఇతర కులవ్యత్తులకు కూడా ప్రమాదం వాటిల్లుతోందని అప్పడే చెప్పడం ఆమె ముందు చూపుకు నిదర్శనం.

1991 తరువాత లిబర్లైజేషన్, ప్రైవేటైజేషన్, గ్లోబలైజేషన్ ప్రజల జీవితాల్లోకి చౌచ్చుకు వచ్చిన తరువాత జీవితంలోని అనేక మాలిక విలువలు ప్రశ్నార్థకమయ్యాయి. సంక్లిష్ట పరిశీతులు నెలకొన్నాయి. ఎన్నో వైరుధ్యాలు మనిషిని నిలువనీయకుండా చేశాయి. ఇట్లు అది చేస్తున్న

నిశ్చబ్ద దాడిని, తాడు లేకుండానే మనిషిని ఉరి తీసే విధానాన్ని ఆర్థం చేసుకున్న తెలుగు కథకులు విస్తృతంగా ప్రపంచీకరణ వ్యతిరేక కథా సాహిత్యాన్ని స్పచ్చించారు.

ప్రపంచీకరణను మూడు కోణాల్లో ఆర్థం చేసుకోవాలి. 1. యాంత్రికీకరణ. 2. పారిశ్రామికీకరణ. 3. పట్టణీకీకరణ. యాంత్రికీకరణ కులవ్యత్తులను కూలగొట్టింది. పారిశ్రామికీకరణ విలాస వస్తువులను నిత్యావసర వస్తువులుగా తయారుచేసింది. పట్టణీకరణ వలసల్ని పెంచింది. ప్రజలు ఆడంబరాల వెంట వరుగుపెట్టడం, సంపాదించిందంతా విలాసాలకే ఖర్చుపెట్టడం మొదలైంది. మనిషికి మనిషికి మధ్య దూరం పెరిగింది. ఒక దశలో ఆటంటే క్రికెట్, భాషంటే ఇంగ్లీష్ దేశమంటే అమెరికా, కర్నీ అంటే డాలర్, చదువంటే ఎంసెట్ అనే భ్రమల్లోకి చేరిపోయాం. పాలకులు కూడా వ్యవసాయం, సామాజిక శాస్త్రాలు దండగ. బెక్కులజీ ఒకబ్బే మనిషికి అవసరం అదే మనిషిని ఉన్నతికరిస్తుందనే దాకా చేరింది. ప్రపంచీకరణ వల్ల ఎవనికి వాడు ఒక ద్వీపంగా మారిపోయాడు. సమాజం శకలాలు శకలాలుగా మారి శిథిలమైపోయాం.

పారిశ్రామికీకరణ కులవ్యత్తులను కూలగొట్టింది. పారిశ్రామికీకరణ విలాస వస్తువులను నిత్యావసర వస్తువులుగా తయారుచేసింది. పట్టణీకీకరణ వలసల్ని పెంచింది. ప్రజలు ఆడంబరాల వెంట పరుగుపెట్టడం, సంపాదించిందంతా విలాసాలకే ఖర్చుపెట్టడం మొదలైంది. మనిషికి మనిషికి మధ్య దూరం పెరిగింది. ఒక దశలో ఆటంటే క్రికెట్, భాషంటే ఇంగ్లీష్ దేశమంటే అమెరికా, కర్నీ అంటే డాలర్, చదువంటే ఎంసెట్ అనే భ్రమల్లోకి చేరిపోయాం. పాలకులు కూడా వ్యవసాయం, సామాజిక శాస్త్రాలు దండగ. బెక్కులజీ ఒకబ్బే మనిషికి అవసరం అదే మనిషిని ఉన్నతికరిస్తుందనే దాకా చేరింది. ప్రపంచీకరణ వల్ల ఎవనికి వాడు ఒక ద్వీపంగా మారిపోయాడు. సమాజం శకలాలు శకలాలుగా మారి శిథిలమైపోయాం.

ప్రపంచీకరణ విష ఫలితాలను ఒకొక్కర్మ ఒక్కోణాన్ని తలకెత్తుకున్నారు. ప్రపంచీకరణ కడుపుతో ఉండి కన్న కథకుడు పెద్దింటి అశోక్కుమార్. పెద్దింటి ప్రధానంగా వలసలు, కులవ్యత్తుల విధ్వంసాన్ని చిత్రించాడు. వలసల వ్యక్తి, కాగుబొత్తు, తెగినబంధాలు, పేగుముడి, కీలుబొమ్మలు, ఎదారిమంటలు (కథాసంపుటి), ఊటబాయి (కథాసంపుటి) మొదలైన కథల్లో పెద్దింటి ప్రపంచీకరణ విధ్వంసాన్ని చాలా బలంగా చిత్రించాడు. జాతత్రీ రాసిన 'కుట్ట' కథ కూడా కులవ్యత్తి ధ్వంసాన్ని బలంగా చిత్రించిన కథి. ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి పట్టణాల్లో ప్రపంచీకరణ పార్మాన్ని చిత్రించారు.

మింగుతున్న పట్టుం, వ్యాపార మృగం, గుడిసెలు గుడిసెలు, నిశ్చబ్దం, నిశ్చబ్దం, విసుద్రాయి తదితర కథల్లో నగరాల్లో ప్రపంచీకరణ ప్రభావం కనిపిస్తుంది. కార్బూకుల జీవితాల్లో ప్రపంచీకరణ స్పష్టించిన విధ్వంసాన్ని బలంగా చిత్రించిన వారిలో పి. వంద్, శిరంశేట్లీ కంతారావు కనిపిస్తారు. పి. చంద్ రాసిన భూనిర్వాసితులు, శిరంశేట్లీ కంతారావు రాసిన కంచిమేకలు కథలు కార్బూకుల మీద ప్రపంచీకరణ ప్రభావాన్ని చెప్పాయి. మాపన సంబంధాల విధ్వంసాన్ని బలంగా చిత్రించిన వారిలో పి. యస్. రాములు, ఆడెవు లక్ష్మీపతి కనిపిస్తారు. పి. యస్. రాములు తాను రాసిన అనేక ప్రపంచీకరణ కథల్లో వేపచెట్టు పేర సంపుటిగా తెచ్చారు. ఆడెవు లక్ష్మీపతి రాసిన మున్దున్ని ముల్లె, త్రిభుజపు నాలుగో కోణం,

విధ్వంస దృశ్యం, జీవన్స్ట్రైటుడు మొదలైన కథలు సాధారణ మనసుల మీద ప్రపంచీకరణ ఎలా ప్రభావం చూపుతుందో చెప్పాయి. ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో ముస్లింల జీవితాలు ఎలా ఉన్నాయో సైఖాబ, డా. అశ్వర్, డా. షైజహాన్ తమ కథల ద్వారా చెప్పారు. ప్రపంచీకరణలోని డళిత కోణాన్ని డా. పసునూరి రఫీందర్ అపుటాఫ్ కవరేజ్ ఏరియా'లో చిత్రించారు. ఈ కోణంలో జూపాక సుభద్ర కూడా కొన్ని కథల్ని రాశారు. ప్రపంచీకరణలో ప్రైమును వ్యాఖ్యానించిన కథలు కిరణచర్చ రాసిన తూహెంగా జరా పాగల్, 'సముద్రం నిప్పించోదు'. సరస్వతి రమ రాసిన 'ఆవలితీరం' కూడా ప్రైమలోని ప్రపంచీకరణను చూపిన కథ. మత, కుల కోణాలను స్వర్చిస్తూ చందు తులిసి 'రంగురెక్కల వర్ష పిశాచం', 'బుకెడ్డు బువ్వ' కథలను రాశారు. 'చిత్రికపోతున్న విద్యారంగం గురించి కూడా చాలా మంచి కథలు వచ్చాయి. ముఖ్యంగా పెద్దించి అశోక్కుమార్ రాసిన 'చుక్కలూరాని ఆకాశం', 'కొత్తసాలు' కథలు కనిపిస్తాయి.

ప్రపంచీకరణకు తెలంగాణ ఒక ప్రయోగశాలగా మారింది. ఒక వైపు కరువు, మరో వైపు ప్రపంచీకరణ సాలెగుడులో చిక్కుపోయి ఒక తెలంగాణ నుండి అనేక కథలు ప్రపంచీకరణ అనేక కోణాల్ని స్వీశిస్తూ వచ్చాయి. ప్రపంచీకరణ వల్ల కులవృత్తులు ద్వారం నమవడం ఒక కోణమైతే మరో వైపు భూమి వ్యాపార వన్ను వైపోయింది. మలుగు శ్రీనివాస్ 'సంకరవిత్తులు', బెజ్జారపు వినోద కుమార్ 'భూమి గాయం', రామా చంద్రమాశి 'భూమి దుఃఖం', డా. నరేందర్ 'కోరు', ముంపు, బెజ్జారపు రఫీందర్ 'పరాయిగ్రహం', డా. కాలువ మల్లయ్య 'నేలతల్లి', 'పరాయిగ్రహణ', వెల్లండి శ్రీధర్ 'పాక్కిల్', 'పుంజీతం' 'నాలుగు కోట్ల పిడికిట్లు' కథలు రియల్సేట్ వ్యాపారంలో భూమి ఎలా దైతు నుండి చేజారిపోయి పెట్టుబడిదారులకు ఆదాయ మార్గంగా మారుతోందో చెప్పాయి. వ్యవసాయ సంక్లోభాన్ని వివరిస్తాయి. మరో కోణంలో ప్రాజెక్టుల వల్ల, రియల్సేట్లల వల్ల ఊర్కు ఊర్కే మాయమవడం మరో విషాధం. గ్రామాలు మారడం కాదు గ్రామాలు మాయమవడం ఏ రకమైన అభివృద్ధి అని అలోచనాపరులు ప్రతిస్తున్నారు.

పిల్లల సంరక్షణలో తల్లిదంప్రాల కోణం తరాలు మారుతున్న కొద్ది మారుతూ వస్తోంది. ఒకప్పుడు పిల్లలకు గడ్డలు మీసాలు వచ్చి వాళ్ళ విద్దినా ఉద్యోగం సంపాదించుకొని వాళ్ల కాళ్ల మీద వాళ్లు బతికేదాకా తల్లిదంప్రాలు తమ వద్ద ఉంచుకొని వాళ్లకు అనేక జీవన వైపుల్యాలను నేరుతుండేవారు. తరువాత దశలో పిల్లల్ని కేవలం 10వ తరగతి దాకా తమ వద్ద ఉంచుకొని ఆ పైన హస్టల్లో వేసేవారు. ఆ తరువాత దశలో అయిదవ తరగతి దాకా తమ వద్ద ఉంచుకొని ఆరప తరగతికి హస్టల్లో వేసి చదివించేవారు. ఇంకా తరువాత దశలో మాచెండ్లకి హస్టల్లో వేసే కాలం వచ్చింది. ఆ తరువాత తల్లిదంప్రాల్స్ రూపుల ఉద్యోగాలకు వెళ్లి పాపను బేచీ కేర్ సెంటర్లో వేసే కాలం వచ్చింది.

ఇంకా తరువాతి దశలో పిల్లల్ని ఎత్తుకుంటే, పాలిస్తే తల్లికి అలవాటు పడి ఉద్యోగానికి, అమెరికాలో పోనియ్యడని పిల్లల్ని వాళ్ల అమృమ్మలకు, నానమ్మలకు, అయాలకు అప్పజెప్పే దశ వచ్చింది. షైనల్ స్టేజిలో అసలు పిల్లల్ని కూడా తాము కనకుండా గర్జాలను అడ్డెకు (సరోగసి) తీసుకొని పిల్లల్ని కనే సంస్కరపంతులు వచ్చారు. ఈ పరిణామ క్రమస్నంతా హృదయం ప్రవించే విధంగా అనేక కథల్లో చెప్పే ప్రయత్నం చేశారు కథకులు. పెద్దించి అశోక్కుమార్ రాసిన 'ఈ పాపం ఎవరిది?' కె. వి. నరేందర్ రాసిన 'గర్జగుడి', 'డబ్బుసంచి' కథలు సరోగసి నేపథ్యంగా వచ్చిన కథలు. ప్రపంచీకరణ విధ్వంసాన్ని అత్యంత ప్రతిభా వంతంగా చిత్రించి సంచలనం స్ఫూర్చించిన కథ పెద్దించి అశోక్కుమార్ రాసిన 'ప్లానెంటా' కథ. తల్లి అమెరికా పోవడానికి ప్లాన్ చేసుకుంటూ ఉంటుంది. ఈ లోపు గర్జందాల్చి శిశువును కంటుంది. శిశువు తనకు అలవాట్లతే ఎక్కడ తనను అమెరికా వెళ్లినవ్వోడోని ఆ తల్లి శిశువును పుట్టినప్పటి నుండి ఎత్తుకోకుండా తన తల్లికి (అమృమ్మ) అలవాటు చేస్తుంది. అయినా పిల్లవాడు ఊర్చేడు. తల్లిని గుర్తించి పదే పదే ఆమె దగ్గరకు వస్తుంటాడు. ఇక లాభం లేదని శిశువు దగ్గరకు రాకుండా తడి చీర కట్టుకొని పిల్లవాడ్ని ఎత్తుకుంటుంది. ఆ తడికి, చల్లదనానికి పిల్లవాడు భయపడిపోయి తల్లిని కాదని క్రమంగా అమృమ్మనే ఇష్టపడతాడు. ఆ తరువాత ఆ తల్లి అమెరిక ఎగిరిపోతుంది. కాని ఇక్కడ ఈ శిశువు మానసిక, శారీరక ఎదుగుదల ఎలా అనేది కోటి రూకల ప్రశ్న. ప్రపంచీకరణ ప్రదర్శించిన మానవ సంబంధాల క్షీణితకు పరాక్రష్ట ఈ కథ.

ప్రపంచీకరణకు తెలంగాణ ఒక ప్రయోగశాలగా మారింది. ఒక వైపు కరువు, మరో వైపు ప్రపంచీకరణ సాలెగుడులో చిక్కుపోయి ఒక దశాబ్దం పాటు తెలంగాణలో ఆత్మహత్తుల రుతువు కొనసాగిందంటే అతిశయ్యాక్రికాదు. ఈ నేపథ్యంలో అతిశయ్యాక్రికాదు. కొణాల్ని అనేక కథలు ప్రపంచీకరణ అనేక కోణాల్ని స్వీశిస్తూ వచ్చాయి.

ఇంకా జూకంటి జగన్నాథం 'కశేబరం', 'పైపని', 'యూతన', మేరెడ్డి యాదగిరి రిడ్డి 'బి. టి. విత్తనం', డా. నందిని సిధారెడ్డి 'కులక్షి', బోయ జంగర్యు 'ఇప్పపూలు', కాసుల ప్రతాపరెడ్డి 'హత్య', గాదె వెంకట్టే 'టోల్గేటో', డా. సిద్దెంకి యాదగిరి 'ఎంతకంతే', యెన్ను ఉపేందర్ గోబ్లె ఉపేసు', తదితర కథలు ప్రపంచీకరణను చిత్రించిన కథలు. మనిషికి మనిషికి మద్య, మనిషి కుటుంబానికి మద్య, మనిషికి మద్య ఎంత అగాధం పేరుకుపోయిందో చెప్పే అధ్యాత్మమైన కథ డా. బి. వి. యస్. స్నామి రాసిన 'చావు ప్యాకేచీ'. ఎన్నో ఏంటు మనతోపాటు కుటుంబంలో సంచరించిన మనిషి చినిపోతే కనీసం విడవడానికి కూడా తీరిక లేదు, కడలిక లేదు, ఫీలీలేని ఒక దివాల్కోరుతనంలో ఇరుక్కుపోయాం. అందుకే 'చావు ప్యాకేచీ'లు అవసరమవుతన్నాయి. శవం ముందు విడవడానికి, స్వశాసనం దాకా తీసుకుపోయి శవాన్ని కాల్పదానికి ప్యాకేచీలు వచ్చాయి. పూర్తిగా మన బంధువుల్లాగే ఇంట్లో కలిసిపోయి శవం ముందు ఏడ్చి తంతు అంతా మనిసిన తరువాత వాళ్ల ప్యాకేచీ వాళ్ల తీసుకొని పోయే కిరాయి మనసులు రావడం అనేది ఊరుకు అందనిది. కాని ఇష్టాడు నగరాల్లో అదే పరిస్థితి. శవం ముందు కూర్చొని విడవడం కూడా నామోచీ అయిపోయింది. ఇది మనిషి జీవన ప్రయాణంలోనే ఒక మరుగుజ్జు దశ.

ప్రపంచీకరణ వలన అదివాసి ప్రాంతాల్లోని అటవీ సంపద, భానిజ సంపదమైన బహుళజాతి సంస్కర కన్ను, ప్రభుత్వాల కన్ను పడి వారి జీవితం చిన్నాభిస్థాపనాపోయింది. ఈ కోణంలో అచార్య జయధీర్ తిరుపులావు సంపాదకత్వంలో పచ్చిన ‘జప్పుపూలు’ కథా సంకలనం పేరొప్పదగింది. అలాగే విరసం వేసిన ‘దుండకారణ్యం కథలు’ కూడా పేరొక్కాలి. ఈ కోణంలో మల్లిపురం జగదీష్, అట్టాడ అప్పల్నాయుడు కూడా కొన్ని కథలను రాశారు.

అవశిష్ట ఆంధ్రప్రదేశ్ నుండి కూడా ప్రపంచీకరణ విభ్వంసంపై చాలా బలమైన కథలు వచ్చాయి. అందులో ప్రపంచీకరణ మూలంగా వడ్రంగి వ్యక్తి మాయమైపోయిందని సుంకోళా దేవంద్రాచారి ‘అన్నంగుడ్డ’ కథ రాశాడు. రైతుల ఆత్మహత్యలను, వ్యవసాయ సంక్లేఖన్నాన్ని చిత్రిస్తూ బండి నారాయణస్వామి ‘తెల్లదర్యుం’, జి. ఉమామహాశ్వరీపు నీశ్వర్జ్ఞ విష్ణువం’, కథలు వచ్చాయి. ప్రపంచీకరణ వలన పంచభూతాలు కూడా చాలా ‘పిల్లవైనవిగా మారిపోయాయి. తాగే నీరు కూడా ఎలా వ్యాపార వస్తువుగా మారిపోయిందో చెప్పు జి.

ఉమామహాశ్వరీ ‘పాటర్’ అనే కథ రాశాడు. మనకు తెలియకుండానే ఒక విధమైన వన్నత త్వాన్ని వున వెదడు నిండా పరుచుకొనిపోయింది. దీన్ని డా. కె. సుభాషిణి ‘అమూల్య’ కథ ద్వారా చెప్పారు. ప్రపంచీకరణ వలన పిల్లల చదువు విషయంలో తల్లిదంప్రుల దృష్టధం చాలా మారిపోయింది. ప్రతి ఒకరూ తమ పిల్లల్ని డాలర్ల వేటలో అవెరికా పంపించాలని ఆరాటపడేవారే. దీంతో కార్సోరేట్ కాలేజీలు పుట్టగొడుగుల్లా పుట్టుకు వచ్చాయి. డా. ఎం. హారికిషన్ రాసిన ‘ఒక చల్లని మేఘుం’, కె.

సుభాషిణి రాసిన ‘చిదిమే చదువులు’, కళ్యాణదుర్గం స్వద్ధలత ‘బోగుణవిలియా’ కథలు చదువు పేర కార్సోరేట్ కాలేజీలు పిల్లలను ఎంత హింస పెడుతున్నాయో రాశారు. పెట్టుబడులను పట్టుకొని దేశంలోకి వస్తోన్న బహుళజాతి సంస్కరలకు రెతులు వెన్నుముకల్నే మెట్టుగా చేసి, రక్తాన్నే ఎర్రతిపాచీగా పరచి స్వాగతం పలకాలి. వాళ్ళకు మాలిక సౌకర్యాలు కల్పించడానికి ఇక్కడ ఎంతో మంది పెదవాళ్ల, బలహీనుల భూములను లాక్ష్మీపాలి. మరంతో మందిని నిరాశ్రయ్యిల్సి చేయాలి. ఈ కోణంలో జి. వెంకటకృష్ణ రాసిన ‘దారికాబిన ధృత్యం’ కథ చెప్పుకోదగింది. ఈ కోణంలోనే వనరుల విభ్వంసాన్ని చిత్రిస్తూ పాణి ‘కార్సోరేటమ్ము - రాజకుమారుడు’ కథ రాశారు. రోడ్ వెడల్పులో బతుకుదెరువు కోల్పోయిన అభాగ్యుల మీద ఖిరీబాబు రాసిన ‘భాదరీలేడు’ కథ చాలా చర్చనీయమైంది. ఈయన రాసిన ‘న్యూబాంబే పెలర్నీస్’ కథ వ్యక్తిగి కోల్పోయిన ఒక టైలర్ కథ. ‘కిందనేల ఉంది’ కథ కూడా చాలా ప్రశ్నల్ని మిగిలిన కథ. కాటుగడ్డ దయానంద్ ‘సీడ’, తలపాగ స్వగతం, పండుటాకులు, నేలి తిమ్మిరి కథలు రాశారు. మనిషి సమస్త చర్చల్నీ వ్యాపారమయం చేస్తోన్న ధోరణిపై సింగమనేని నారాయణ ‘ప్రమాదవీణ’ కథను రాశారు.

ప్రపంచం ఇవాళ ఒక టీవీలేని ఇల్లను కలగంటోంది. టీవీ

వచ్చిన తరువాత ప్రతి ఇల్లు ఒకే నమూనాలోకి మారిపోయింది. వస్తు సంస్కృతి మరింత పెరిగి మనిషిని వస్తువుల కోసమే తయారుచేయడం మొదలైంది. ఈ కోణంలో ఒమ్మెడి జగదీశ్వరరావు ‘మహామాయగాడు’ కథ రాశారు. ఇట్లూ మన చుట్టూ అనేక వస్తువులు మనల్ని ఒక దగ్గర కుదురుగా కూర్చోనీయడం లేదు. ఈ వస్తువుల్ని అమ్ముకోవడానికి ద్వీని ప్రకటనల బొమ్మగా తయారు చేశారు. దీన్ని చిత్రిస్తూ పి. సత్యత్తి ‘తిమింగల స్వర్ణర్దం’ ‘మాతృవుగరి’ అనే కథలు రాశారు. వస్తు సంస్కృతి ద్వీల కన్నా పురుషులకే ఎక్కువ ఉంటుందని చెప్పు ఈమె ‘గణితం’ అనే కథ రాశారు. మన ప్రమేయం లేకుండానే బొక్కలజీ మన నిత్యజీవితంలోకి చొచ్చుకుపచ్చి మనల్ని మనకు కాకుండా చేస్తోన్న విధానాన్ని తెలుపుతూ వివినమూర్తి క్రూష్టస్పూప్పుం’, పయనం.. పలాయనం’ కథలు రాశారు. ప్రపంచీకరణ ఎన్నో కులవృత్తుల్చి, చిన్న పరిశ్రమలను, కుటీర పరిశ్రమలను బుల్లోజీ చేసి సామాన్యులను బజారు పాలు చేసింది. దీన్ని చిత్రిస్తూ తోలేటి జగనోహనరావు ‘కప్పడాలు’ కథ రాశారు. ఈ

కోణంలోనే సురేష్ రాసిన ‘త్రైటానిక్’ కథ చాలా అల్చింపజేస్తుంది. ఇదే వరుసలో గొరుసు జగదీశ్వరద్ది ‘బతుకుగోసే, ‘చీడ’, ‘గజ ఈతరాలు’ కథలు చెప్పుకోదగ్గవి. మనకు తెలీకుండానే మనకు మనం ఎన్నింటినో ధ్వంసం చేసుకుంటున్నాం. చిపరికి పిచ్చుకలకు కూడా చోటులేని ప్రపంచాన్ని సృష్టించుకుంటున్నాం. మనిషి మనుగడ, ప్రకృతి మనగడలపై ఒక భయంధోళనల్ని కల్పించే కథ దా. పాపినేని చివరంకర్ రాసిన ‘చివరిమిచుక’ కథ. ఈ కథకు కొనసాగింపులాంటి కథ రమణిజీవి రాసిన ‘చివరిమిచు’ కథ. ప్రేమ, దయ, జాలి, పరోపకారం కలిగిన మరో మనిషి పుట్టులనే ఆశావహ కోణంలో ముగుస్తుంది కథ. పాపినేని రాసిన ‘ఒక్కపూన కోసం’, ‘సగం తెరిచిన తలుపు’ కథలు కూడా చాలా బలమైన కథలు. అమెరికా అల్లుక్క కోణంలో ఆరి సీతారామయ్య ‘గట్టుతెగిన చెరువు’ కథ రాశారు.

ప్రపంచీకరణ ద్వీల జీవితాలను ఏ మేరకు ప్రభావితం చేసిందో చెప్పు చాలా మంది రచయిత్రులు మంచి కథలను రాశారు. అందులో మొదట చెప్పుకోదగ్గవారు కుప్పిలి పద్మ. ఈమె రాసిన ‘సాలభంజిక’, ‘ఇన్స్పోంట్ లైఫ్’, ‘వర్షపు జల్లులలో’ కథలు చాలా శక్తివంతమైనవి. ఈ కథకు కొనసాగింపులాంటి కథ రమణిజీవి రాసిన ‘చివరిమిచు’ కథ. ప్రేమ, దయ, జాలి, పరోపకారం కలిగిన మరో మనిషి పుట్టులనే ఆశావహ కోణంలో ముగుస్తుంది కథ. పాపినేని రాసిన ‘ఒక్కపూన కోసం’, ‘సగం తెరిచిన తలుపు’ కథలు కూడా చాలా బలమైన కథలు. అమెరికా అల్లుక్క కోణంలో ఆరి సీతారామయ్య ‘గట్టుతెగిన చెరువు’ కథ రాశారు.

ప్రపంచీకరణ ద్వీల జీవితాలను ఏ మేరకు ప్రభావితం చేసిందో చెప్పు చాలా మంది రచయిత్రులు మంచి కథలను రాశారు. అందులో మొదట చెప్పుకోదగ్గవారు కుప్పిలి పద్మ. ఈమె రాసిన ‘సాలభంజిక’, ‘ఇన్స్పోంట్ లైఫ్’, ‘వర్షపు జల్లులలో’ కథలు చాలా శక్తివంతమైనవి. కాల్సెంటర్లో మహిళల జీవితాలు ఎలా ఉంటాయో చిత్రిస్తూ డా. కె. సుభాషిణి ‘దీపవు పురుగులు’ కథ రాశారు. ఓల్గా ‘మార్పు’, ‘కోకో కోలా’, గీతాంజలి ‘సంటిది’, మన్సుం సింధు మాధురి ‘రంగంవెలిసిన జీవితం’, శరత్ జ్యోత్సు రాణి ‘బోమ్మలపెళ్లి’, నల్లారి రుఖీజీ ‘దూరపు కొండలు’, ‘మిడిసిపాటు’, కథలు కూడా ద్వీ కోణంలో వచ్చిన కథలు.

గత పాతికేళ్ళలో రెండు తెలుగు రాప్లోల్ని కొన్ని వండల మంది కథకులు కొన్ని వేల కథల్ని ప్రపంచీకరణ నేపర్స్యూంలో రాశారు. సన్సుపురెడ్డి వెంకట్రామి పిచ్చుకు వెల్లిపు ప్రతిమల మంచం’, సి. వెంకట్ గ్రోబల్ గ్రామం’, తిగుళ సుధాకర శర్మ ‘ప్రపంచతంత్రం’, వి. అశ్వనీ కుమార్ ‘సంకెత్తు’, కన్నెగంబి చంద్ర ‘బతుకు’, ఎల్. కే. సుధాకర్ ‘ప్రోటెక్ గులాబీలు’, గులకర్మాణు, గులపేడ గౌరునాయుడు

‘భూమిపుండు’, ‘తిరుగడమ్మ’, ‘నీచెముల్లు’, ‘వీటిపాట’, ‘వలసపక్షి’, బజరా ‘మట్టితీగలు’, పిండొడియం’, అట్టడ ఆప్పల్నాయుడు ‘యజ్ఞం తరువాత’, మంచికంటి ‘మిత్రవ’, మధురాంతకం నరేంద్ర రాసిన ‘బోటు’, పి. చంద్రశేఖర ఆజాద్ రాసిన స్వ దేశభక్తులు, అక్రింజా భట్టిప్రోలు గేటిడ్ కమ్యూనిటీ, ధేనువకొండ శ్రీరామమార్తి ‘బామ్మ. కామ్’, వంళికుప్ప రాసిన ‘దాంపత్యం మేడీచి. కామ్’, తదితర కథలు కొన్ని మాత్రమే.

ప్రపంచీకరణ వల్ల అంతా నష్టమే కాదు కొన్ని లాభాలు కూడా జరిగాయిన్నది వాస్తవం. ప్రపంచీకరణను అందిపుచ్చుకొని ఎదిగిన పరాలు కూడా లేకపోలేదు. ఇందులో కూడా ఆధిపత్య పర్మాలో ముందుండడం గమనింపదగింది. బీసీ కులాలు కూడా కొంత పరకు ఉన్నత చదువులు చదివి విదేశాలకు వెళ్లి దాలర్ల వేటలో ముందున్నారు. ఈ కోణంలో బి. యస్. రాములు కొన్ని కథలు రాశారు. ఈయన రాసిన ‘కామన్ వెల్ట్’ కథ చాలా ఆసక్తి కలిగినట్టంది. అట్లాగే తొండలు కూడా గుఢులపెట్టుని భూమిని అమ్ముకొని జీవితంలో ఒక్క మెట్టు ఎక్కుడంలో తప్పేంటని తుమ్మేచీ రఘోత్తమరెడ్డి ‘సెంజీ’ కథను వినిపించారు. డా. బి. ఆర్. అంబెద్కర్ చెప్పినట్లు, గ్రామాలు విశ్వంసం అయినపుడే అభివృద్ధి సాధ్యమని ప్రపంచీకరణ వలన గ్రామాల్లో వృత్తులు పోయి కొంతలో కొంత పరకైనా కులం పునాదులు కనుమరుగయ్యాయని, గ్రామ గ్రామాన ఆంగ్లమాధ్యమ పారశాలలు నెలకొనడం వలన కింది కులాలకు పై చదువులు అందుబాటులోకి వచ్చాయని దరఖితుల వాడన. అభిక శాతం ఎస్సి, ఎస్టి, బీసీ, మైనారిటీల పిల్లలు మాత్రమే చదువుకునే పభుత్వ పారశాలలో ఆంగ్ల మాధ్యమంలో బోధన చేయకపోవడం వెనక కూడా కింది కులాల అభివృద్ధిని తొక్కిపెట్టడం ఉండని ప్రాఫెసర్ కంచె ఐలయ్యలాంటి వారి వాడను పరిగణనలోకి తీసుకోవాలి ఉంది.

2000 తరువాత కథా రచనలోకి కొత్త తరం రావడం లేదు. ఇప్పుడున్న కథకులంతా మేజర్గా నాలుగు పదుల వయసు దాటిన వారే కావడం గమనార్థం. కిరణచర్ల, మేడి షైతన్స్, కె. వి. సరేందర్ లాంటి యింపులు చాలా తక్కువగా కనిపిస్తారు. కొత్తతరం వచ్చినప్పుడు మాత్రమే కథా వస్తువులో, శిల్పాలో, భావజాలంలో, భావవ్యక్తికరణలో కొత్తదనం వస్తుంది. తద్వారా కేవలం ప్రపంచికరణ కోణాలోనే కాదు జీవితంలోనీ అన్ని పార్శ్వాలను తడిమే కథలు వసాయి.

ఫేన్సబుక్, వాటావ్, సెల్ఫోన్ తరం జీవితంలోని అన్ని కోణాలను సెల్పీలు దిగి కేవలం షైర్ చేయడానికి పరిమితమయ్యారే కాని కదిలిపోయే గుణం తగ్గిపోయింది. అందుకే అవలీలగా కన్న తల్లిదండ్రులను కూడా వ్యధాత్రమాల్లో చేర్చి చేతులు దులుపు కుంటున్నారు. తల్లిదండ్రులు కూడా ఎవరికి వారు తమదైన ప్రపంచంలో మునిగిపోయి పిల్లల్ని పట్టించుకోవడం లేదు. ఎవరి గదుల్లో వారు ఇరుకుపోయారు. ఈ కోణంలో చాలా కథలు వచ్చాయి ముఖ్యంగా

చెన్నారి సుదర్శన్ రాసిన ‘కొసూపిరి’ కథ ఎంతో మంది పిల్లల, తల్లిదండ్రుల కళ్లు తెరిపిస్తుంది.

ప్రపంచీకరణ ఎన్నో విషయాల్ని, సామాజికోద్యమాల్ని చంపేసింది. సెల్ఫోన్ నెట్వర్క్ కంపెనీల అతి ఉదారత వలన ఈ రోజు అరచేతిలోనే సర్వప్రపంచం కనిపిస్తోంది. తద్వారా పొద్దున లేచిన దగ్గరి నుండి ఏ అపరాతి వేళ దాకానో యువత తలలు దించి సెల్ఫోన్లోనే మనిషిపోతున్నారు. కానీ తమ చుట్టూ ఏం జరుగుతుందో గమనించే శితిలో లేదు. ఇది ఎంత ముదిరి పోయిందంటే సెల్ఫోన్ కొనివ్వక పోతే అత్యహర్షులు చేసుకునే దాకా పోయాంది. ఇంకొంత మంది మరొక్క అధుగు ముందుకు వేసి సెల్ఫోన్ కొనివ్వక పోతే కన్న తల్లిదండ్రులనే బొండిగె పిసికి చంపేస్తున్నారు. విపరీతమైన స్థాపం, విలాసాలు, టీవీలు, ఆంధ్రాయిణ్ణు పెరిగిపోయి సమాజం ఒక వికృత రూపానికి చేరింది. ఏ వెల్లులకీ ప్రస్తానమో అర్థమే కాదు. ఇవన్నించిని దాటుకొని పచ్చింది బిహులూ ప్రత్యేక తెలంగాణ ఉద్యమమేనేమో. తెలంగాణ ఉద్యమాన్ని కూడా ప్రపంచీకరణలో భాగంగానే చూడాలి. 1994 నుండి ఒక వైపు కరువు, మరోవైపు ప్రపంచీకరణ విపరీతంగా రాది చేయడం వలన నిరుద్యోగం పెరిగిపోయి యువత ఎడారి దేశాలకు వలన బాట పట్టి జీవితాలను నాశనం చేసుకున్నారు. ఇలా ఎందుకు జరుగుతుందో ఆలోచించే కవులు, కథకులు, రచయితలు, సామాజికవేత్తలు రావడం మూలంగా ప్రపంచీకరణకు విరుగుడు స్థానికతే అని తమ భాషను, తమ సంస్కృతిని, తమ వనరులను, ఉద్దేగాలను, నీళను.

యువతలో, ప్రజల్లో కల్పించడం మూలంగానే తెలంగాణ ఉద్యమం ఊరూరుకు ప్రాకి సబ్జిండ వరాల వారు ఉద్యమంలోకి వచ్చేలా చేసింది.

ఇతర రాష్ట్రాల, ఇతర దేశాల్లో ఉన్న తెలుగు వారిపైన ప్రపంచీకరణ ఏ మేరకు ప్రభావం చూపిందో, వారి జీవన శైలులు ఎలా మారిపోయాయా కూడా పరిశీలించాలి. ఇదొక ప్రత్యేక అధ్యయనాంశం. ప్రపంచీకరణ, ప్రాంతీయతల వలన కథ విశాలమైంది కానీ ఇందులో కేవలం సమస్యల ఏకరువు, చర్చ మాత్రమే ఉంటోంది. మానవ మనస్తత్తు విశ్లేషణ, జీవన తాత్త్వికతను చేపాల్సినంత బలంగా చెప్పేలేకపోయారు కథకులు. సమస్యలను ఎత్తిచూపడం మూలంగా అంతరంగ ఆవిష్కరణ తగ్గుతన్నది. అయితే కాశీభట్ట వెగంగోపాల్చలాంటి వారు ఇందుకు మినహాయింపు. ఏది ఏమైనా గోబలైజేషన్కు సంబంధించిన ఇంకా అనేక కోణాలున్నాయి. అవన్నీ కథావరణంలోకి వచ్చినపుడే మనం రాసుకుంటున్న కథలు సమగ్రమని ఆర్థం. ఈదిశగా రాబోవు కథకులు, కథలు న్యాయం చేపాయని ఆశిదాం.

-ಡಾ. ವೆಲ್ಲಂಡಿ ಶ್ರೀಧರ್

m : 98669 77741

e : sridharveldandi@gmail.com

విశ్వకవికి ఆచార్య మసనచెన్నపు

అంకిత నుడువులు 'సదిలేని అడుగులు'

కవికి కళా పోపుల చాలా అవసరం. అది పుష్టులంగా ఆచార్య మసన చెన్నపు కవిత్వంలో కనిపిస్తుంది. సదిలేని అడుగులు' ఆచార్య మసన చెన్నపు కవిత్వానికి కొత్త ఒరవడిని అందించింది. రవీంద్రుడి గీతాంజలికి లఘు కవితా రూపమై కొత్త భాష్యాన్ని ప్రకటించింది. ఈ కవితా శీర్షిక చక్కని అలంకార ప్రాధాన్యతను కలిగి ఉంది. 'సదిలేని అడుగులు' అనేది ఒకవిధంగా భావాతీతమైన అభివ్యక్తికరణ. ధ్వన్యాంత భావన ఈ శీర్షికలో కనిపిస్తుంది. ఆచార్య మసన చెన్నపు రస హృదయులు. రమణీయ పదబంధాల చేత ప్రకృతి దృశ్యమాన్ని కనులముందుంచుతారు. రవీంద్రుడి ప్రకృతి ఆరాధనా భావాన్ని 'సదిలేని అడుగులు' ద్వారా అతి సుందరంగా ఉండుటించారు. ఆచార్య మసన చెన్నపు ఎంతటి వర్ణనాత్మక కవిపర్యులో అంతటి ఔచిత్య శోభితులు కూడా. ఈ కవితా సంపుటిలో వర్షించే ప్రతి దృశ్యం సమయాచిత సందర్భాన్ని కలిగి ఉంది.

రవీంద్రుడి గీతాంజలి సంగీత సుస్వరాల మాలిక. రవీంద్రుడి సంగీత సుస్వరాలకు ఆచార్య మసన చెన్నపు సదిలేని అడుగుల స్వత్యం అత్యంత సొందర్య భరితంగా, కనులకు ఇంపుగా, మసనుకు హాయిగా సాగింది.

మన తెలంగాణ ఆధునిక కవుల్లో ఆర్ష విజ్ఞాన కవిగా పేర్కాంచి ఈనాడు విశ్వకవి రవీంద్రుడి గీతాంజలికి అసుసరణియమైన అనువాద కావ్యాన్ని రచించారు. 'సదిలేని అడుగులు' ద్వారా తెలంగాణ సాహిత్యంలో రవీంద్రుడి ముద్ర ఆవిష్కరించడిని చెప్పవచ్చు.

ఆచార్య చెన్నపుగారికి వేదాలు-ఉపనిషత్తుల మీద ఉన్న జ్ఞానం అపారమైంది. భారతీయాత్మ -ధర్మం మీద ఎనలేని అభిమానం ఆయనకు. భారతీయాత్మ ధర్మం సార్వజీవిమైన సత్యంగా భాసిస్తుందని, శాశ్వతమైనదని ఆయన సముత్సారు. 'మనస సత్యేన శుద్ధుతి' అని మనుస్తుతిలో ఉన్న పరమార్థాన్ని ధర్మం అంతా సత్యవపుతంలోనే దాగుండని పేర్కాంటూనే ధర్మం జ్ఞాన స్వరూపమైందని అభిప్రాయపడతారు. భారతీయాత్మ అంతా మసనవత్సపు పునాది మీదనే నడుస్తుందని అంటారు. ధర్మశాస్త్రాలు సైతం మసన ప్రవర్తనలో శుద్ధిని, ఆత్మగౌరవాన్ని కలిగించే బోధను గరుపుతాయని అంటారు. ధర్మానికి గ్లాని కలగడం వల్ల మసనవడు పశుప్రవృత్తిని పొందుతున్నాడని, అది ఆధరుమని ఆవేదన వ్యక్తం చేశారు. అధర్మం పొలుకండా ఉండాలంటే మంచి ఆచరణియ సాధనాలు వేదాలు-ఉపనిషత్తులు అని ఆచార్య చెన్నపు అనేక సందర్భాలలో

విశదీకరించారు. పురుషార్థసాధనకు వేదమే ప్రమాణమని, భారతీయ ఉపనిషత్తులు, దర్శనాలు మానవజ్ఞి మృత్యువునుంచి అమృతత్వం దిశగా పయనింపజేస్తున్నాయని తెలియజేశారు. వీటి ద్వారా మహాత్మరమైన జ్ఞాన సంపదను పొందవచ్చని పేర్కాంటారు.

'సదిలేని అడుగులు' రవీంద్రుడు రాసిన గీతాంజలికి అనువాద గ్రంథం. ఇందులో ఉపనిషత్తుల అధ్యయనం ద్వారా సాధించిన అనుభవాన్ని ఆచార్య చెన్నపు నూటికి నూరుపాశ్చ తెలియజేశారు. ఇందులో ఉన్న ఆధ్యాత్మిక తాత్త్విక భావన అత్యన్నతమైంది.

తన రచనలు ప్రధానంగా నాలుగు స్థంభాలపై నిలిచాయని ఆచార్యచెన్నపు పేర్కాంటుంటారు. అది ఆధ్యాత్మికం, చమత్కారం, సామాజికం, ఛలోకి. వీటన్నింటిలో అంతర్లీనంగా మసనవత్స రూపురేఖలు ప్రగాఢంగా తొణికిసలాడతాయి. ప్రపంచంలో ఏ

వాదమైనా, ఏ వేదమైనదానికి మసనవత్సమే పునాదిగా నిలుస్తుందని అంటారు. ఏ సాహిత్యవైన మసనవత్స స్వర్గము పుటికిపుచ్చుకోకుంటే అది వ్యర్థమే. జీవకళ లోపించినట్టే. దాశరథి కృష్ణమాచార్య భావ సరళి తిలక్ మసనవత్సావాద ధోరణి ఆచార్య చెన్నపు తన మీద ఎంతో ప్రభావం చూపాయంటారు. అందువల్ల తన రచనల్లో మసనవత్సానికి, ధర్మానికి అత్యంత ప్రాధాన్యత ఇచ్చారు. వేద, ఉపనిషత్తు, ఇతిహస జ్ఞాన సంబంధమైన విషయాలన్నింటిని అత్యంత సరళంగా అందించే ప్రయుత్తం చేశారు.

గుండెరావ్ హర్షాదే లౌకిక సంస్కృత గురువుగా, పండిత గోవదేవ శాస్త్రి వైదిక

సంస్కృత గురువుగా చెప్పుకుంటారు. దాదాపు నాలుగు దశాబ్దాలుగా మల్లిపదాలు, బృహదీత్, ఆ సందూక, అక్షర కేతనం, నయాగరా, తెలంగాణోదయం, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి వాజ్యయ సూచిక, ప్రాచీన కావ్యాలు-గ్రామిణ జీవన చిత్రణ, నానిలు, తెలుగులో వివిధ ఉపనిషత్తు కావ్యాలను వెలువరించారు. సాహిత్యంలో ఆర్థ విజ్ఞాన కవిగా పేర్కాందారు.

ఈ 'సదిలేని అడుగులు' మొదటి కవితలోనే ఆశాభావం వ్యక్తం అవుతుంది. శాశ్వతత్వ ప్రతిపాదన అనేది ఆచార్య మసన చెన్నపు ఈ కవితలో చేశారు. ఒక మసనవ మాత్రుడు పరమాత్మలో సాన్నిహిత్యాన్ని కోరుకొని అతనితో సభ్యతను ప్రదర్శించడం గీతాంజలిలో కనిపించే అధ్యాత్మ సన్నివేశం. అందుకే రవీంద్రుడి అంతర్లంగాన్ని కైపసం చేసుకొన్న ఆచార్య మసన చెన్నపు భగవత్

కవితగా దీనిని తీర్చిదిద్దారు. భగవంతుడు శాశ్వతుడు. కవి భావనలో భగవంతుడు నిరాకారుడు. నిర్మిణుడు అతడే పరమేశ్వరుడు. శాశ్వతత్త్వానికి పరమాపథిగా ‘అనందం’ తెలియజేయబడింది. అనందం అనతమైంది. శాశ్వతం కూడా అనంత తరంగాల భవ్య దీపిక. అందుకే ఆచార్య మనస చెన్నప్పు భగవంతుడి అనందాన్ని శాశ్వత రూపేణా ప్రసరింపజేశారు. మొదటి కవితా ఖండికలోనే ఈ విషయాన్ని ప్రస్తుతించారు.

ఓ పరమేశ్వరా!

నన్ను శాశ్వతుణ్ణి చేసింది నువ్వే
నీ ఆనందమూ

శాశ్వతమే కదా! (పుట-1)

పుట్టుక-మరణం నిరంతర కర్మ ఫలితాలు. మానవుని జీవనం నాటకచక్రం లాగా పరిఫ్రమిస్తునే ఉంటుంది. అందుకే ఆ పరమేశ్వరుడే మానవ జీవన పొత్తును ఖాళీ చేస్తూ - మళ్ళీ కొత్త జీవన రసాన్ని నింపుతుంచాడని ఆచార్య మనస చెన్నప్పు రహింద్రుడి మనోభిప్రాయాన్ని స్పష్టంగా తెలియజేశాడు. ఆధ్యాత్మిక బాధుటా ఇందులో ఉంది.

లోకాలన్నింటిని ఏలే స్వామి - విశ్వమోహనుడు. అతని కరుణా కట్టాక్కలే కవి కోరుకున్నాడు. చల్లని చూపు నేయి పున్నములను అందిస్తుంది. ప్రశాంతమైన మధుర గానంలో కూడిన చూపు పక్కనున్న పసులన్నింటిని మరిపిస్తుందంటారు ఆచార్య చెన్నప్పు. కవి భావన ఎంతటి దృశ్యమానం. భావ చిత్రాలను కడుతున్నట్లుగా ఉంది. ఒక్క కవితా ఖండికలో ప్రకృతి ప్రతిమాన మైన వస్తువును కవి ప్రవేశపెట్టాడు.

పుప్పులు మృదువైనవి నువ్వాన భరితమైనవి. పరమాత్మను తనలో తాదాత్మాం చేసుకొని అమరత్వాన్ని అందిస్తుంది. ‘పుప్పును చూస్తూ భక్తుడు పూజ మరిచాడట’. కవి అలాగే. చేతిలో పుప్పును స్పృశిస్తునే ఉన్నాడట. ఏ పుట్టెనా సరే రంగులేదు. వాసనలేదు. కోమలమైన పూర్ణేకుల సాంగులను చూస్తూ ఉండి పోవాలనుకున్నాడు కవి.

ఓ కవి సార్యభోమా!

నీ ముందు నేనెంత

నా కవిత్వం

నీ పాదాసి! (పుట-5)

సిద్ధిలేని అడుగులలో పడ్డుణాలు చోటు చేసుకున్నాయి. కవి మనస చెన్నప్పు తన ఇంట్లోకి ప్రవేశించిన పడ్డుణాలను దేవుని ప్రసాదం ఎత్తుకొని పోయినట్లు చెప్పుకొచ్చారు. అధివాస్త్రవికతకు సంబంధించిన అభూతమైన దృశ్య చిత్రరూపకాన్ని ప్రయోగించారు. ఎక్కడో ఒక మూలకు నిశ్చబ్దంగా ఉండి ఈశ్వరపూజకు సాయం చేయని పడ్డుణాలు

పూజామందిరాన్ని పగులగౌట్టి ప్రసాదాన్ని మాత్రం ఎత్తుకొని పోయినట్లు వర్ణించాడు. ఇక్కడ పడ్డుణాలు అంటే ఆరిష్టార్గాలుగా పేర్కొనపచ్చ. పడ్డుర్గాలు ఎన్నిటికి తన దరి చేరనివని గట్టిగా పేర్కొనడం కవి స్వాభిమానాన్ని ప్రకటిస్తుంది.

రహింద్రుడి భావన ముద్ద మనోహరమైంది. అంతటి పరగుంభనత్వం ఆచార్య మనస చెన్నప్పులో కనిపిస్తుంది. కవి మృదు పదభాషి. ‘నా దేశాన్ని నిలుపు!’ అంటూ మనసు నిర్ఘయంగా ఉన్నచోట, మనుషులు తలెత్తుక తిరుగాడు చోట, జ్ఞానం విరాజిల్లే చోట, శ్రమశక్తి గెలిచేచోట తన దేశాన్ని నిలుపమని అభ్యర్థిస్తున్నాడు కవి. ఇక్కడ దేశమంటే దేహం. దేహమే దేవాలయం అంటారు అప్పెతులు. వస్తు రూపేణా దర్శనమిచ్చే అయి రంగాలలో దేవైక్యం చెందలనే సందేశం దీని ద్వారా మనకు అందుతుంది. దేహం - ఆత్మ అభిసంయోగమే దేహత్వ. కవి ఈ తాత్త్వికతను ప్రత్యక్షంగా పేర్కొన్నారు.

ఆచార్య మనస చెన్నప్పు 45వ కవితా ఖండికలో ‘సదిలేని అదుగుల’ ప్రసక్తిని చేర్చాడు.

అతనివి

సదిలేని అదుగులు

నదక మాత్రం

సాగుతూ ఉంది (పుట.30)

అతనివి (దేవుడివి) నడిలేని అదుగులుగా వర్ణించారు. ప్రతిక్షణం, ప్రతియుగం, రాత్రి-పగలూ అతడు నదక సాగుతూనే ఉన్నాడట. ఈ ఖండికలో కవి వద్దన వద్దనాతీతం. బుతుపులన్నింటితో నడిచి నడిచి అతడు తిరిగి పస్తుడనే ఆభిలాషపు కవి వ్యక్తం చేశాడు. అందుకే ‘పైత్రపు బెండల్లో /అరణ్య మార్గాల్లో / అతడు / ప్రయాణిస్తున్ని ఉన్నాడు’.

‘అపాధ మేఘాన్ని / రథంగా చేసుకొని / అతడు / నిరంతరం వస్తూనే ఉన్నాడు’ అంటారు. నిరంతరం క్షేశంతో నిండిపోయిన కవి గుండె అతడి పాదస్పర్శలోనే పరవశిస్తుందని పేర్కొన్నారు.

ఈ పుస్తకంలో ఒక చక్కబీ సంభాషణ కూడా ఉంది. అది దీప కాంతతో కవి కాంతు ఒక దీపం ఇప్పుమని అడుగుతున్నాడు. పగటికాంత వెళ్లిన తర్వాత దీపం ఇప్పుమని చెబుతుంది. కవి అంటాడు నీ హృదయానికి దగ్గరగా దీపాన్ని వట్టుకొని వెతుకుతున్నావెందుకు. మళ్ళీ కవి దీపాన్ని అరువుగా ఇప్పుమని అడుగుతాడు. కాని కాంత ఆ దీపాన్ని దీపోత్తవంలో కలిపేస్తానంటుంది.

కవి ఆచార్య చెన్నప్ప యోధులకు సంబంధించిన సన్నిహితాన్ని ఇందులో చిత్రీకరించారు. ‘యోధ’ అనే శబ్దం ఔన్నత్యమైంది. యోధుల కీర్తి కిరీటాలు విశ్వానికంతటికి దేహిప్యమానాలు. యోధులు విజయకేతనాన్ని నిరంతరం తమ భూజస్యంధాలపై మోస్తూ ఉంటారు. అటువంటి శక్తియుక్తులైన యోధులు అజరామవరమైన యశస్సు ఉంటుంది. అందుకే కవి ఈ క్రింది విధంగా ప్రాథేయపదుతున్నారు.

స్వామీ! నీ చెంతకు

తిరిగొచ్చే యోధులు

నిజంగా

నిష్ఠామకర్మలు

(పుట -

68)

యోధులు జగజ్జేయులై యుద్ధాలు - అయింధాలు కవచాలు - భద్రాలు ధనుర్వాణాలు - గదలు వంటివి ఉపయోగించి తమ శక్తి సామర్థ్యాలను ఇనుమడింప జేనుకుంటారు. కాని అన్నీ వదిలి యుద్ధభూమిలో వీరమరణం పొందిన వారిపై హూలవర్షం కురిపించమని ఆ దేవుడిని వేడుకుంటున్నారు కవి. పరాక్రమ వంతులు - వీర్యశౌర్య ప్రతాపం కలిగినవారం స్వార్థచింతననే పరమావధిగా కలిగినవారు అయి కూడా అంతులేని శాంతితో మిమ్మల్ని చేరుతుంటారని అటువంటి యోధులను కరుణించమని కవి అశ్వర్థిస్తున్నారు. చివరగా కవి సృష్టి రహస్య విపయాన్ని ప్రస్తావించారు.

ఈ ప్రపంచం

శాశ్వతం కాదని తెలుసు

కాళ్ళ క్రింది భూమి

కనుమరుగవుతుందని తెలుసు! (పుట. 73)

ఈ ప్రపంచమంతా అశాశ్వతమైందని చెట్లు, చేమలు, పశు పక్కాదులు అన్నీ అశాశ్వతమైనవని కవి ఈ ఖండికలో పేరొస్తారు. అయితే విశ్వానికంతటికి వెలుగును ఇచ్చే సూర్య చంప్రాదులు ఉక్కలు

మెరుస్తానే ఉంటాయని వెల్లడించారు. యుగాలు - కాలాలు - గడియలు - నిమిషాలు అన్నీ క్షణకాలంలోనే అయిపోతాయంటారు. సమస్త భోగభాగ్యాలు, సమస్త పదవలు అన్నీ వ్యాఘ్రమవుతాయంటారు.

ఆచార్య చెన్నప్ప ఒక గొప్ప ఆధ్యాత్మిక వేత్త. తాత్త్విక ప్రబోధ. మహా మహాపాధ్యాయ పండిత గోపదేవ శాస్త్రి శిష్యుడు. గురు సాంగత్యంలో విశ్వావిర్ాష స్వరూపాన్ని తెలుసుకున్న ఆచార్య చెన్నప్ప అదే భావాన్ని ఇందులో ప్రతిష్టేపించారు. టాగూర్ గీతాంజలి ప్రగాఢతను ఏమీ తగ్గించకుండా అతి సులువైన కవితా నిర్మాణంలో గాఢమైన భావాన్ని నిలిపారు. ఆచార్య చెన్నప్ప భావ శబలత సడిలేని అడుగులకు అతిశయాన్ని కలిగించాయి.

అందుకే విశ్వాంతరాలలో గల అనంత సొరంగాలను విద్యుత్తతా తరంగాలను ఈ పుస్తకమంతటా వెల్లువెత్తారు. భూమ్యకాశాలను తన పాటకు, ఆటకు, సటనకు, సప్పకు చివరికి తన శైర్పుల్యానికి కూడా దృష్టింతాలుగా స్వీకరించారు.

ప్రచురణ

- ఆచార్య మసన చెన్నప్ప పదవీ విరమణ సందర్భంగా ఫిబ్రవరి 2015లో వెలువరించిన ప్రత్యేక సంచికలో ప్రచురింపబడిన సమీక్షా వ్యాసం.

అధార గ్రంథాలు

- చెన్నప్ప, ఆచార్య మసన - సడిలేని అడుగులు - ప్రమీల (రపింద్రుని గీతాంజలికి లఘు కవితా రూపం) ప్రచురణలు - ప్రైదరాబాదు - 2013.

- చలం - టాగోర్ గీతాంజలి - అరుణా పబ్లిషింగ్ హాస్ - విజయవాడ - ఫిబ్రవరి 2005
- నియోగి - సాహితీ గవాక్షంతో దామసన చెన్నప్ప - ఏవాదమైన మానవత్వమే పునాది - అంద్రప్రభ - సోమవారం - 30.09.2013 - పంగఱి త్రివేణి

m : 9951444803

e : telugutriveni@gmail.com

**JBR
ARCHITECTURE COLLEGE**
HYDERABAD

(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbgroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

బాలసాహిత్యం - నా అనుభవాలు - సూచనలు

ఎన్నో ఏండ్లుగా మనం వింటూనే ఉన్నాం.. నేటి బాలలే రేపటి శారులు అంటూ.. చక్కని సాహిత్యం అందినప్పుడే రేపటితరం చదువుతుంది.. ఎదుగుతుంది.. కానీ, నిజానికి ఇందుకు భిన్నంగా జరుగుతుంది. కారణాలేవైనా బాలల సాహిత్యం పట్ల ఒకవిధమైన చిన్నచూపు ఉండనేది వాస్తవం.. బాల సాహిత్యం నిన్నమొన్నటి స్థానం కాదు.. మన నాగరికతలు, భాషలు, ఆక్షరాలు పుట్టుకముందు నుంచి ఉంది. నానమ్మలు, తాతమ్మలు, అమ్మమ్మలు ద్వారానే వందలాది కథలు విన్నాం, పాటలు, పద్యాలు నేర్చుకున్నాం... నేటి బాల్యాన్ని చూస్తే హృదయమొన్న ఏ మనిషికైనా ఆవేదన కలుగక మానదు.. వాళ్ళ బాల్యానికి కాదు సాహిత్యానికి కూడా దూరమావుతున్నారు.

బాలసాహిత్యం ఎంత విరివిగా ఉంటే అంతగా బాలల మనో వికాసానికి దోహదపడుతుంది. ఒకప్పుడు చందమామ, బాలమిత్ర, బాలజ్యోతి వంటి బాలల పత్రికలు పిల్లలను అలరించాయి. వారి విజ్ఞాన వికాస ప్రగతికి ఎంతో దోహదపడ్డాయి.. తర్వాత కాలంలో వివిధ కారణాల వల్ల బాలసాహిత్యానికి ప్రోత్సాహం, ప్రామర్యం మందగించింది. రానురాను బాల సాహిత్యంపై, బాలల కథలపై అవగాహన తగ్గిపోవడంతో పిల్లలలో అవగాహన లేకపోయింది.. అయితే, ఈ పిల్లల కోసం బాలసాహిత్యంపై మక్కువ పెంచాలిన అవసరం ఉండని గమనించిన చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ, బాలచెలిమి పిల్లల వికాస పత్రిక సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ప్రతి నెల రెండవ శనివారం ఆస్కాఫర్డ్ గ్రామర్ సూర్యలో “బాలచెలిమి ముచ్చట్లు” కార్యక్రమం నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమంలో ప్రతి నెల బాలసాహిత్యంపై, పిల్లల కథలపై ఏదో ఒక అంశాన్ని తీసుకొని పిల్లల గురించి చర్చించడం, ముచ్చటీంచడం, ఈ ముచ్చటీంచిన దానిని రికార్డ్ చేయటమే కాకుండా ప్రతి నెల దక్కనీల్యాండ్ మాసపత్రికలో ప్రచురిస్తున్నారు. ఇందులో భాగంగా ఇప్పటికి 12 బాలచెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. ఈ 12వ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు “బాలసాహిత్యం-నా అనుభవాలు- సూచనలు” అంశంపై చర్చించడం, వాళ్ళ అనుభవాలను వంచుకుని, సూచనలు ఇవ్వడం. ఈ కార్యక్రమానికి కవి, రచయిత యాకూబ్ అధ్యక్షత వహించగా, ముఖ్య అధిధిగా తెలంగాణ రాష్ట్ర బీసీ కమిషన్ సభ్యుడు,

తిరిగి ప్రారంభించాలని వెంటనే అమలు చేయాలనే ఉద్దేశంతో చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషనల్ అకాడమీ, బాలచెలిమి పిల్లల వికాస పత్రిక సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో ప్రతి నెల రెండవ శనివారం ఆస్కాఫర్డ్ గ్రామర్ సూర్యలో “బాలచెలిమి ముచ్చట్లు” కార్యక్రమం నిర్వహిస్తున్నారు. ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమంలో ప్రతి నెల బాలసాహిత్యంపై, పిల్లల కథలపై ఏదో ఒక అంశాన్ని తీసుకొని పిల్లల గురించి చర్చించడం, ముచ్చటీంచడం, ఈ ముచ్చటీంచిన దానిని రికార్డ్ చేయటమే కాకుండా ప్రతి నెల దక్కనీల్యాండ్ మాసపత్రికలో ప్రచురిస్తున్నారు. ఇందులో భాగంగా ఇప్పటికి 12 బాలచెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమాలు నిర్వహించారు. ఈ 12వ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు “బాలసాహిత్యం-నా అనుభవాలు- సూచనలు” అంశంపై చర్చించడం, వాళ్ళ అనుభవాలను వంచుకుని, సూచనలు ఇవ్వడం. ఈ కార్యక్రమానికి కవి, రచయిత యాకూబ్ అధ్యక్షత వహించగా, ముఖ్య అధిధిగా తెలంగాణ రాష్ట్ర బీసీ కమిషన్ సభ్యుడు, ప్రైదరూబాద్ బుక్ ఫెయిర్ చైర్మన్ జాలూరి గారీశంకర్, సేపనల్ బుక్ ట్రాస్ చైర్మన్ పత్రిపాక వెంపాన్, సాహితీ వేత్తలు యు. విజయశేరిరాద్ది, డాక్టర్ సిరి, రచయిత, ఫోలోగ్రాఫర్, రచయిత కందుకూరి రమేష్, ఆర్పిస్తు అపోచిలిం ప్రభాకర్, డాక్టర్ రఘు, సయ్యద్ సాఫీర్, పద్మావతి, బాలరాజ్, ఛైజర్ తదితరులు పోల్చున్నారు. **జాలూరి గారీశంకర్ - తెలంగాణ రాష్ట్ర బీసీ కమిషన్ సభ్యుడు :**

వేదకుమార్ గారు ఏది మొదలుపెట్టిన ఆ కార్యక్రమం ఆగకుండా చేయడం ఆయన అలవాటు.. మనకూ చాలా ఉంటాయి.. ఏదో చేయాలి.. ఎన్నో చేయాలని అనుకుంటాం.. కానీ, అవన్నీ పూర్తిచేయాలి అంటే క్షుమైనటువంటి పని. ఎందుకంటే దానికి మౌలిక వసతులు ఉండాలి, దానికి సంబంధించినటువంటి సదుపాయాలు ఉండాలి, ఇవన్నీ ఉంటే కానీ, మనం అనుకున్న కార్యక్రమం చివరిదాకపోదు. తెలంగాణ రాష్ట్రసాధన ఉద్యమంలో వేదకుమార్ “తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్” (ఫీలరీసీ) పెట్టారు. దాదాపు 250 డిబెట్లును నిర్వహించారు. చాలామందికి ఏమిటంటే ఇంట్లో సభలు నిర్వహిస్తుంటే.. ఓ పని ఉంటాది మనకు.. ఇంట్లో వాళ్ళ కూడా

అనుకొవచ్చు.. ఏంటి రోజు సభలు, చర్చలు, అని... అట్లగే అర్థం చేసుకున్నవాళ్లు వుంటే పర్యాలేదు ఇతను మంచి పనిచేస్తున్నాడు అని అనుకుంటారు. మరికొంతమంది అంతే ఈ సభకు ఇంటినుంచి ఏ సహాయ సహకారాలు అందించగలమా అని అనుకుంటారు. నిజంగా వేదకుమార్ గారి కంటే వారి సహ ధర్మచారిణి సులోచనమ్మ చేసిన పని చాలా గొప్ప. 250 సభలకు పచ్చిన వాళ్లందరికి తేఱిటి విందు, అల్సాహారం అందించేవారు.. అయితే టీఆర్ఎసీ అయిపోయిన తర్వాత ఇంకా ఏమి చేస్తారు అని అనుకుంటారు.. కానీ నేను ఏమని అనుకుంటున్నాను అంటే, వీళ్లకు అయిపోయింది అని అనుకుంటే, వీళ్లు మళ్లీ అక్కడ నుంచి కొత్తగా మొదలౌపుతారు.. వాళ్లు ఏట్లా మొదలు అవుతారో తెలియదు, వాళ్లు ఏమి చేస్తారో తెలియదు.. అలాంటిదే ఈ ‘బాలచెలిమి’ కార్యక్రమాన్ని వేదకుమార్ భూజాలు పైకి ఎత్తుకున్నారు.. ఇంకో సంతోషమైన విషయం ఏమిటంటే, ఇప్పటికి 11 కార్యక్రమాలు అయిపోయి 12వ ముచ్చట్లు నిర్వహిం చడం. 12వ సభ అంటే కరెక్షన్ ఒక సంవత్సరం అవుతుంది.. సంవత్సరం కాలం అంటే చాలా ముఖ్యమైనటువంటి సభ... ఈ సభలో సంతోషమైనటువంటి వార్త ఏమిటంటే, “వేదకుమార్ మీరు ఏమి చేస్తారు. ప్రతి నెల ఇలా వచ్చి కూర్చొని పోవటం తప్ప అని అడిగి నస్పుడు... వచ్చే నెల నుంచి “బాలచెలిమి” ప్రతికను కూడా ప్రతినెల తీసుకొని రాబోతున్నామని అన్నారు” ఇది ఇంకా సంతోషమైన విషయం.. చందమామ లాగా ప్రతినెల ఓ ప్రతిక రాబోతుంది.. కాబట్టి మనకు చాలా ప్రపంచాలు ఉంటాయి.. కానీ, అసలు కీలకమైన ప్రపంచాన్ని వదిలిపెట్టి... మనం అన్ని ప్రపంచాల చుట్టూ తిరుగుతుంటాం... బాలలు అంటే ఒక ప్రపంచం...

ఈ సమాజంలో ముహిళలు సగభాగం అయితే, చాలా వరకు కీలకమైన భాగమంతా పిల్లలదే ప్రపంచమంత కూడా... కానీ, మనం పిల్లల ప్రపంచాన్ని వదిలేసి మిగతా ప్రపంచం చుట్టూ తిరుగుతుంటాం. పిల్లలకు సంబంధించిన సాహిత్యాన్ని, పిల్లలకు సంబంధించిన విషయాన్ని మనం అందించాలి. బాల సాహిత్యం, బాలసాహిత్యంకు సంబంధించిన అంశం ఎంత కీలకమైంది నిజంగా బంగారు తెలంగాణ అంటే, మన బంగారు పిల్లల తెలంగాణ.. ఈ పిల్లలు క్రమబద్ధంగా తయారు అయితేనే బంగారు తెలంగాణ నిర్మాణం జరుగుతుంది.. ఒక సమాజ నిర్మాణం జరుగుతుంది... ఒక సమాజానికి దిశానిర్దేశం చేసేది పిల్లలు.. చాలామంది తన అనుభవాలు చెప్పున్నారు.. నిజానికి బాల్యం లేకుండా మనిషి అనేవాడు లేనేలేదు.. బాల్యం లేకపోతే వాడికి జీవితం లేనేలేదు.. బాల్యం లేకుండా మనం వచ్చాం.. ఆ బాల్యంలో విభిన్నమైన రకరకాల అనుభవాలు ఉంటాయి.. వాటి అన్నింటినీ కూడా ఈరోజు మనం గుర్తు చేసుకుంటున్నాం ఇక్కడ.. అమూల్యమైనది ఈ ప్రపంచంలో ఉన్నది ఏమిటంటే, అది బాల్యం మాత్రమే... గతంలో స్కూల్ పిల్లల పేర్లు మాధవి, మధులత, శిరీష,

కవి యాకూబ్

శైలజ, మహేష్, రమేష్, ఇలా ఉండేవి.. ఇప్పుడు మాధవి చౌదరి, మధులత రెడ్డి, సుచేష్ రావు ఇలా ఉన్నాయి.. అంటే, పిల్లలకు మనం ఇప్పటినుంచి నీవు రెడ్డి, నీవు రావు, నీవు చౌదరి అని నూరి పోస్తున్నాం. నీవు మాదిగ, నీవు కుమ్మరి, నీవు మాల ఇలా పిల్లలకు బాల్యం నుంచే ఒక విషాణ్వి నూరిపోస్తున్నాం. కాబట్టి పిల్లల్లో మనం నాటాల్చిన ఒక భావం ఏమిటంటే, మనిషి మనిషిని ప్రేమించే తత్వాన్ని పిల్లల్లో నాటుకొనిపోయేలా చేయడానికి బాలసాహిత్యానికి బలమైనటువంటి సాధనం. ఒక లీడర్ స్ట్రాయిల్ ఉన్నా.. నాకు చిన్నపుడు మాస్టర్ చెప్పిన పద్మమే ఇప్పటికీ ప్రేరణ కలిగిస్తుంది.. కాబట్టి బాల్యం ఎంతో గొప్పది.. మాములు విషయం కాదు బాల్యం అంటే... ఏ వ్యక్తి ఏ రకంగా తయారైన ఆషిస్ట్కానీ, రచయిత కానీ, ఫోటోగ్రాఫర్ కానీ, పరిశోధకుడు కానీ, కమ్యూనిటీ అయినా, ఎవరైనా తయారు కావడానికి బాల్యమే బలమైనటువంటి బీజం... కాబట్టి ఆ బలమైనటువంటి బాల్యాన్ని ప్రతిష్టించడానికి ఈరోజు ఈ సభలు, సమావేశాలు దోహదపడతాయి.. చూడ్దాం.. అవసరమైతే ఈ రాష్ట్ర విద్యాశాఖ మంత్రి ఇక్కడ కూర్చోని మీరు ఏమి చేస్తున్నారు అని రీసెర్చ్ చేసి, దీనిని తీసుకొనిపోయి సిలబన్లో తీసుకుస్తే మాత్రమే ఈ సమాజానికి సంబంధించిన ఒక మార్పు పసుంది.. ప్రపంచాన్ని చదివినంత మాత్రాన జ్ఞానం రాదు.. చదువుకున్నటువంటి జ్ఞానాన్ని మళ్లీ ఎట్లా ప్రతిష్టించాలనే విషయం కూడా చాలా కీలక అంశం.. కాబట్టి చదువుకున్నటువంటి చదువును ప్రతిష్టించడానికి కూడా మనం కృషి చేయాలి... పత్రిపాక మోహన్ కష్టపడతారు.. వేదకుమార్ గారు కష్టపడతారు.. వీధుల్లో వీళ్లు ఒక్కరే బాలసాహిత్యం గురించి అరుసుకుంటుండుతున్నారు.. ఇది సరిపోదు.. నిజంగా వాళ్ల ఇద్దరితనే ఆగిపోతే..? కానీ, వాళ్ల అరుపు ప్రపంచ అరుపుగా మారాలి... వాళ్ల అరుపు పిల్లల ప్రపంచంగా మారాలి.. వాళ్ల అలోచన కూడా విస్మృతం కావాలంటే తప్పకుండా ఇలాంటి సెమినార్లను, ఇలాంటి చిన్న చిన్న సభలు, ఇలాంటి ప్రతికలు, ఇలా మనం కూర్చున్న గదులు ఇవే ఒక పెద్ద మార్పుకు తలుపులు తేరుస్తాయి.. ఆ విజ్ఞానం కోసం పునాదిగా బాలచెలిమి సభలను చూడాలిన అవసరం ఉంది.. గతంలో టీఆర్ఎసీ సభలకు ఎట్లా వస్తున్నారో.. ఈ బాలచెలిమి సభలకు కూడా మేధావులు అట్లా వస్తున్నారు.. ఇది కూడా ఒక మంచి పని.. మంచి వాతావరణం.. కాబట్టి పిల్లల ప్రపంచంగా తయారు చేయడానికి ఈ బాలసాహిత్యం గురించి అరుసుకుంటుంది.. గతంలో టీఆర్ఎసీ సభలకు కూడా మేధావులు అట్లా వస్తున్నారు.. ఇది కూడా ఒక మంచి పని.. మంచి వాతావరణం.. కాబట్టి పిల్లల ప్రపంచంగా తయారు చేయడానికి ఈ బాలసాహిత్యం గురించి అరుసుకుంటుంది.. గతంలో టీఆర్ఎసీ సభలకు కూడా మనం దరం కూడా గుండెల్లోకి హత్తుకుని, దీనిని విస్మృతంగా ప్రచారం చేయాలి.. ఇలాంటి విషయం కూడా మనం కృషి చేయాలి.. ఇది సమాజానికి సంబంధించిన ఒక మార్పు పసుంది.. ప్రపంచాన్ని చదివినంత మాత్రాన జ్ఞానం రాదు.. చదువుకున్నటువంటి జ్ఞానాన్ని మళ్లీ ఎట్లా ప్రతిష్టించాలనే విషయం కూడా చాలా కీలక అంశం.. కాబట్టి చదువుకున్నటువంటి చదువును ప్రతిష్టించడానికి కూడా మనం కృషి చేయాలి... పత్రిపాక మోహన్ కష్టపడతారు.. వేదకుమార్ గారు కష్టపడతారు.. వీధుల్లో వీళ్లు ఒక్కరే బాలసాహిత్యం గురించి అరుసుకుంటుంది.. ఇది కూడా ఒక మంచి పని.. మంచి వాతావరణం.. కాబట్టి పిల్లల ప్రపంచంగా తయారు చేయడానికి ఈ బాలసాహిత్యం గురించి అరుసుకుంటుంది.. గతంలో టీఆర్ఎసీ సభలకు కూడా మనం దరం కూడా గుండెల్లోకి హత్తుకుని, దీనిని విస్మృతంగా ప్రచారం చేయాలిన అవసరం ఉంది.. దీనిని చూసి ఇంకా కొంతమంది వస్తారు ఇది నాకు తెలుసు.. ఇలాంటి ప్రేరణలో కూడా కొత్తవాళ్లు పుట్టుకుని వస్తారు.. రావాల్చిన అవసరం కూడా ఉంది.. వచ్చి ఈ సమాజంమార్పు కోసం కృషి చేయాలిన అవసరం

ఉంది.

యాకూబ్ - రచయిత, కవి:

నాపేరు యాకూబ్.. నా ఊరు 50, 60 కుటుంబాలు ఉన్నటువంటి చిన్న ఊరు.. నా మొత్తం చదువు అంతా అయిపోయినా కూడా మా ఊర్లో కరంట్ లేదు... చిన్న చిన్న దీపాలతో చదువు కుటుంబంటి కుటుంబాల నుంచి వచ్చినవాడిని... మాది ఒక్క ముస్లిం కుటుంబం.. మిగత అంతా కూడా గిరిజనుల కుటుంబాలు... దీంతో గిరిజనుల కుటుంబాల్లో ఉన్న సంప్రదాయాలు, వాళ్ల పాటలు, అటలు నన్ను ప్రభావితం చేశాయి.. అట్లానే వండుగలకు వచ్చేటటువంటి హరికథలు, బుర్ర కథలు, నన్ను బాగా ప్రభావితం చేశాయి.. స్కూల్కు వెళ్లాలి అంటే మూడు కిలోమీటర్లు వెళ్లాలి.. రావాలి.. ఒకటో తరగతి నుంచి ఆరవ తరగతి వరకు దశగిరి ఉ పొధ్యాయుడు ఏదో తరగతి నుంచి పదవ తరగతి వరకు దామోదర్ ఉ పొధ్యాయుడు నాకు తెలుగు పారాలు చెప్పడంతో.. ఇవాళ ఇక్కడ నిలబడి తెలుగు మాట్లాడుతున్నాను.. తెలుగు లెక్కర్గా పనిచేస్తున్నాను అంటే వాళ్ల ఇద్దరే కారణం.. ఎందుకంటే వాళ్ల చెప్పిన కథలు గానీ, పద్యాలు గానీ, పారాలు గానీ నాకు అంత బాగా నేర్చించారు.. దామోదర్ ఉ పొధ్యాయుడు ఖమ్మం నుంచి తాడేపల్లిగుడం వరకు ప్రతి వారం వెళ్లి చందులూ, బాలమిత్ర. చిన్నారి అనే పుస్తకాలు తీసుకొచ్చి.. ఎవరు బాగా చదువుతారో వాళ్లకు ఈ పుస్తకాలు ఇస్తాను అని చెప్పేవారు... అట్లా బాలమిత్ర పుస్తకాలు చదువుకోవటం వల్ల ఇవ్వాక్కి రామాయణం, మహాభారతం, భగవద్గీతలోని అనేక ఘటనలు నేను డిగ్రీ పిల్లలకు పారాలు చెబుతున్న నాకు ఆ రోజుల్లో చదివిన బాలమిత్ర పుస్తకం కారణం.. నా తలలో, నా మొదుడులో అవరించింది కేవలం ఆ పత్రికల పల్లనే... ఆ పత్రికలు అనాడు లేకపోతే నేను తెలుగు ఉ పొధ్యాయుడుగా ఉన్నడానికి కారణం ఆనాటి పత్రికలే అని చాలా సందర్భాలల్లో గుర్తు చేసుకునే వాడిని.. కాబట్టి ఇప్పుడు అదంతా ఏన్ అమతున్న తరుణంలో మనం ఉన్నా.. ఇప్పుడు పిల్లలకు ఎక్కువగా టీవీలు చూపించడంతో వాళ్లకు కథలు చెప్పేవాళ్లు లేకండాపోయారు.. ఎందుకంటే మనం అంత బిజీ తరుణంలో ఉన్నాం కాబట్టి.. మనం స్కూల్స్‌లో పారాలు చెప్పేటప్పుడు అనాటి బాలసాహిత్యం, మన అనుభవాలను చెప్పటం ద్వారా మనం ఒక కొత్త సమాజాన్ని కొత్త బాలల తరాన్ని మనం నిలబెట్టగలం... తద్వారా రేపటి సమాజాన్నికి మనం నిర్మించుకోగలం అని అర్థం.. ఒక మాటలో చెప్పాలంటే ఇవాళ ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్ల కార్యక్రమం మనం మాట్లాడిన మాటలు ప్రచురించడంతో ఎక్కడో ఒక దగ్గర అన్నీ విత్తనాలుగా మారి, ఈ విత్తనాలు పెద్దపెద్ద వృక్షాలుగా నిలబడతాయి... ఈ వృక్షాలను స్టోంచాలన్నా, పెరగాలన్నా ఆ యొక్క పనిని ఈ బాలచెలిమి చేస్తుందని నాకు అర్థం అవుతోంది..

కందుకూల రమేష్

కందుకూల రమేష్ - ఫిలిప్పోగ్రాఫర్, రచయిత:

బాలసాహిత్యంపై మనం చర్చించేటప్పుడు బాల రచయితలు అనే దానిమీద పెద్దవత్తున చర్చలు జరపాల్సిన అవసరం ఉంది. సాహిత్యం వాళ్ల కోసం రాయడం ఒకటి... రచించిన పుస్తకాలు పిల్లలకు చేరేలా చేయడం ఒకటి.. మనం సంప్రదాయంగా జరువుకుంటున్నాం. కానీ, బాల నుంచి భావిభారత రచయితలుగా మనం ఎట్లా తయారుచేస్తాం.. వాళ్లను ఎట్లా వికాసానికి గురిచేస్తాం.. వాళ్ల రచనలన్నీ స్వీకరించి ఎట్లా పుస్తకాలుగా లేదా పత్రికల్లో అచ్చువేస్తాము. అనేది ఒక విజెంట్స్గా మనం తీసుకోగలిగితే అది మరో అడుగుకి దారి తీసుంది.

నాది సిరిసిల్ల జిల్లా ఎల్లారెడ్డి పేట మండలం కేంద్రం.. ఆక్కడనుంచి మేం సిరిసిల్లకు వెళ్లి ఇంటర్వీడియట్ చదువుకోవడం.. తర్వాత సిద్ధిపేటలో డిగ్రీ చదువుకోవడం, నిజమాబాద్లో ఎంఎ ఇంగ్లీష్ చదివినాను. ఆ తర్వాత ప్రైదరాబాద్కు వచ్చి జర్జులిస్టుగా, రచయితగా, ఫిలిప్పోగ్రాఫర్గా ఉన్నాను.. అయితే, నా అనుభవం ఏమిటంబే, తరగతి గదిలో కన్నా తరగతి బయటే రచయితలు, కప్పలు, కళాకారులుగా తయారు అవుతారు.. చదువు పూర్తి అయిన తర్వాత వారికున్న సహజమైనటువంటి స్పృజనాత్మక శక్తితో వాళ్లు తయారుఅవుతున్నారు కానీ, బడిలో గానీ, కాలేజీలో కానీ మనకు ఒక రచయితను చేయాలనే ర్షష్టి లేదు... డిగ్రీ వరకు కూడా ఒక ప్రత్యేక అంశంగా ఒక వ్యక్తి తయారు అవుతాడనే ఊహ మనకు లేదు.. దీనివల్ల మాస్టర్ డిగ్రీకి వచ్చినప్పుడు

ఎంచ ఇంగ్లీష్ దానిని నేను సూట్ చేసుకున్నాను... అప్పటికే వెర్పుడి వున్న ఆభిరుచి కారణంగా... ఎంచ తెలుగు చేసి ఎంచ తెలుగు లెక్కర్గా కావడం కానీ, ఇంగ్లీష్ చేసి ఇంగ్లీష్ లెక్కర్గా కావడం గానీ జరుగుతుంది ఇది మనం చూస్తున్నాం.. కానీ, ఎంచ ఇంగ్లీష్, తెలుగు రైచింగ్ అన్న కోర్సులు తెలుగు రాష్ట్రాలల్లో ఎక్కడ లేవు.. అయితే, నిజమాబాద్ లోని తెలంగాణ యూనివరిటీలో నందిని సిధారెడ్డి, నన్ను, ఐలయ్యను ఒక కమిటీగా ఏర్పాటుచేశారు. దీంతో నాలుగు, ఐదు సమాఖ్యాలను నిర్వహించినప్పుడు నేను ఈ ప్రతిపాదన పెట్టడం జరిగింది.. ఎంచ తెలుగు రైటర్స్ అనే కోర్సును ఏర్పాటుచేస్తారు. దీంతో నాలుగు, ఐదు సమాఖ్యాలను నిర్వహించినప్పుడు నేను ఈ ప్రతిపాదన పెట్టడం జరిగింది.. ఎంచ తెలుగు రైటర్స్ అనే కోర్సును ఏర్పాటుచేస్తారు.. ఈ రెండు రాష్ట్రాల నుంచి ఒక పదిమంది చేరిన పర్యాలేదు.. అది ఒక కొత్త ఒరవడికి దారి తీసుంది అని చెప్పాను. అట్లాగా ఇంగ్లీష్ కూడా.. ఈ మాట ఎందుకు చెప్పాల్సి వచ్చింది అంటే, నేను ఎంచ ఇంగ్లీష్ పూర్తి అయిన తర్వాత నేను టీచర్గా, లెక్కర్గా పనిచేశాను.. నేను పారం చెప్పేటప్పుడు స్టోర్కుమైనటువంటివి సిలబస్లో లేవు.. నేను వాళ్లకు ఎక్కడనుంచో చెబుతున్నాను.. నాకు అర్ధమైంది ఏమిటంబే సిలబస్ను మార్చించడు నేను ఎందుకు కృషి చేయకూడదు అనే భావన కలిగింది... ఆ తర్వాత సామాన్యశాస్త్రం అనే పేరు నాకు తట్టింది కానీ, నేను సిలబస్ను మార్చి పుస్తకాలల్లోకి కొత్త సిలబస్ను తీసుకొని రావాలని గుర్తించి ప్రైదరాబాద్కు వచ్చిన

దక్షన్ ల్యాండ్

దాదాపు 20 సంవత్సరాల తర్వాత ఇహాళ చూసుకుంటే మహారాష్ట్రలో గానీ, అమెరికాలోని గానీ నేను రాసిన పదివ్యాసాలు అక్కడ సిలబస్‌లో ఉన్నాయి ఇప్పుడు... అంటే ఇంత కష్టపూడుల్నిన అవసరం ఉంటుంది మనలాంటివాళ్ళకు... ఇక ఆ అవసరం ఉండకూడదు. ఈ ప్రయాణంలో నేను కుటుంబాన్ని, వేరే ఆలోచనలకు పోకుండా, బంధువుల ఇంటికి వెళ్ళకుండ ఇలా అనేక కష్టాలను పడ్డాను.. అంటే కేవలం సిలబస్‌లో మన పాత్యాంశాన్ని చేర్చడం కోసం నేను సామాన్యశాస్త్రమనే చిన్ననాటి పదాన్ని నేను నా పుస్తక ప్రమరణకు పేరు పెట్టుకొన్నాను. ఎందుకంటే ఆనాటి పరిసరాల విజ్ఞానంలో నాకు మన చుట్టూ ఉండే మనఘలు ఎవరూ నాకు ఆ పుస్తకాల్లో కనిపించలేదు. సామాన్యశాస్త్రం అనే పేరుతోనే పుస్తకాలు రాయడం, అదే పేరుతో ఫోటోగ్రఫి గ్యాలరీని ఏర్పాటుచేసి మన చుట్టూ ఉండే వ్యక్తుల గ్రాఫిక్ నే నేను చాలా చక్కగా ఫోటోలు తీసి, వాటిని ప్రేమ్ చేసి ఒక గ్యాలరీలగా పెట్టాను. ఇందులో నేను గమనించింది నిమిటంటే, తరగతిలో మనం కరెక్ట్‌గా ఊహించే విధానాన్ని పెట్టుకపోవడంతో మనం ఏమీ చేయలేకపోతున్నాయి.. అదే తరగతిలో మనం ఊహించింది పెడితే రచయితలు, కవులు, కళాకారులుగా తయారు అప్పతారిని నా అభిప్రాయం. ఇప్పుడు మనం రాసిన రచనలు అన్నీ పుస్తకాలల్లో అచ్చుఅప్పుతున్నాయి.. మనమే పుస్తకాన్ని తయారుచేసి అచ్చువేస్తున్నాయి. మొత్తానికి ఒక హైదరాబాద్ బుక్ ఫైలుర్ను నిర్వహించే స్థాయికి తెలంగాణ బిడ్డలు పచ్చారు.. ఇప్పుడు చేయాల్సింది నిమిటంటే, ఒక బుక్ ఫైల్ కానీ, బుక్ ట్రస్ట్ కానీ ఏర్పడడానికి ముందు పిల్లలిని రచయితలుగా మనం అంగీకరించాలి. పిల్లల చేత వాళ్ళకు వచ్చిన రానిని రాయించి, బొమ్మలు వేయించి వాటిని అచ్చువేయిస్తే... దీనిని చదివే క్రమంలో మనం పిల్లల నుంచి చాలా నేర్చుకుంటాం.

నా అభిప్రాయం ఏమిటంటే, బాల చెలిమి చేయాల్సింది బాలాలతోనే, వాళ్ళ స్నేహితులుగా ఉన్నమ్మడు మనం మందలించకుండా వాళ్ళ రాసిన దానిని అచ్చువేయడానికి, వాళ్ళను రచయితలుగా మనం ప్రేరేపించడానికి మన శక్తి కొఢ్చి ఒక సంవత్సరం ఆలోచన చేసిన తర్వాత చెలిమిని మొదలుపెట్టమని నా ప్రతిపాదన.

దాక్షర్. సిల - బాలసాహిత్యవేత్త:

దాక్షర్. సిరి మాట్లాడే ముందుగా పుల్యామా ఘుటనలో మరణించిన సైనికులకు ఒక నిమిషం మూనం పాటించడం జరిగింది. ఆ తర్వాత మాట్లాడుతూ... నేను ఈ మధ్యనే చందమామ లాంటి పుస్తకాలు చదవడం మొదలుపెట్టాను.. అంతకుముందు నాకు ఇలాంటి పుస్తకాలు ఉన్నాయని తెలియదు.. అలాగే బాలసాహిత్యం ఏర్పడిననాటి సుంచి ఎలా ఉండి అనేది నేను చెప్పలేదు... అయితే, నేను చూస్తున్న బాలసాహిత్యం మాత్రం చెప్పగలను..

కొన్ని రోజుల క్రితం ఒక పాప మా ఇంటికి ఏడుస్తు వచ్చింది... ఎందుకు ఏడుస్తున్నావు అని అడిగితే చెప్పలేదు... ఏడుస్తునే

ఉంది.. చాక్సెట్, ఐస్ట్రిమ్ ఇచ్చిన కూడా ఏడుస్తునే ఉంది. అక్కడ కథ అని అంటుంది ఏడుస్తుంది.. అక్కడ అంటుంది ఏడుస్తుంది. నాకు ఏమి అర్థం కాలేదు. తర్వాత నేను అడిగాను అర్థం కాలేదు చెప్పు అని.. అప్పుడు ఆ పాప ఎందుకు అక్కడ కథ మీరు చెప్పితే వినాలి అంటారు. నేను కథ చెప్పితే మీరు వినరా.. అంతే నేను ఆశ్చర్యానికి గురైయ్యాను.. అప్పుడు అనిపించింది పిల్లలకు ప్రతి నిమిషం కొత్త కొత్త అలోచనలు వస్తుంటాయి.. మనం అది కాదు.. పది మంది రైటర్స్ కలిసి ఒక పుస్తకం రాశాం. అది చూసి పిల్లలు నేర్చుకోవాలి. ఎందుకు ఇట్లా చేయాలి.. పిల్లలకు కొత్త ఆలోచనలు ఉండవా.. వాళ్ళకు రావా.. మన పుస్తకానికి అతీతంగా ఆలోచించలేదా... ఈ మధ్య నేను చూశాను. సరళ భారతిలో తొమ్మిదప తరగతి చరువుతున్న ఒక బాబు ఒక కథ చరువుతున్నాడు. నేను అడిగాను ఎవరు రాశారు అని.. అప్పుడు ఆ బాబు మా స్నేహితుడు రాశాడని తెలిపాడు.. అయితే, పిల్లలను ఎందుకు కథలు వైపు, బాల సాహిత్యం వైపు మళ్ళీంచడం లేదు అని నాకు సందేహం ఉందేది.. అంఱాతే, ఈ రోజు నందేవాం తీరిపోయింది. ఎందుకంటే, పిల్లల కోసం ఇలాంటి సభలు, చర్చలు పెట్టడం వల్ల కొంచెం ఆ దూరం తగ్గుతుంది అని ఒక ఆశ కూడా కలుగతోంది.

ఒక పాప ఒక కవిత రాసింది. ఏమిటి అంటే, “కిరణానికి చీకటి లేదు.. సిరిమువ్వుకు మౌనం లేదు... చిరునవ్వుకు మరణం లేదు.. మన స్నేహానికి అంతం లేదు”... ఈ నాలుగు లైస్న్ రాసిన ఆ పాప నాలుగవ తరగతి.. నేను ఆశ్చర్యపోయాను..

ఎందుకంటే, కిరణానికి చీకటి లేదు అని రాసిన పాప పెట్టవాళ్ల రాసినట్లు ఉంది అని అనుకున్నాను.. కానీ, పిల్లల ఆలోచనాశక్తి చాలా గొప్పగా ఉంటుంది. అందుకే వాళ్ల దగ్గర నుంచి మనం ఎంతో అందుకోవాలి. అయితే, ఈ విషయంలో పత్తిపాక మోహన్ కానీ, రంగినేని ట్రస్ట్ ఇలా అందరూ కలిసి పిల్లలతో వర్క్షాపులు నిర్వహిస్తూ.. వాళ్లతో కథలు రాయిస్తా.. ఇప్పటికి పిల్లలు రాసిన పుస్తకాలు 150కి పైగా వచ్చాయి.. ఒకసారి ఊహించండి.. ఒక రైటర్ ఎన్ని పుస్తకాలు రాయగలడు.. బాల్యం అంటే మనం వాళ్లకు ఎంత నేర్చించాలి... ఎంత నేర్చించాలి.. ఇక్కడ ఒక సెకండ్ అగి... పిల్లలు మనకు ఏమి చెప్పుతూన్నారో.. వాళ్ల మనతో ఏమి మాట్లాడుతున్నారో కూడా విందాం.. కాబట్టి ఆ వినే అవకాశాన్ని వేదుమార్ గారు బాల చెలిమి రూపంలో తీసుకొని రావడం అది నిజంగా చాలా అనందించగల విషయం... ఈ బాల చెలిమిలో పిల్లలకు కూడా కథలు రానే అవకాశం ఇచ్చేసి, వాళ్ల ఆలోచనలని మనం వినేలాగా... నిజానికి ఇది మనకు దక్కే అవకాశం... ఎందుకంటే చాలామంది పిల్లలు వాళ్ల మనసులో ఏం ఉండో చెప్పలేదు... చెప్పడానికి ప్రయత్ని స్తుతాయి.. మనం మనసుల విషయం గమనించింది ఏమిటంటే, తల్లిదండ్రులు ఏమి చెప్పునాయా.. ఎన్ని

చెప్పినా.. ఉపాధ్యాయుడు ఏమీ చెప్పితే.. అదే కర్రెక్ట్ అంటారు... మా దగ్గరకు ఒక బాబు వచ్చినప్పుడు ఆ బాబు చేతిలో ఉన్న కథలో తప్పు ఉండి అని చెప్పాను లేదు అక్క ఇది కర్రెక్ట్. ఇది మా టీచర్ చెప్పింది. అని అన్నాడు. అప్పుడు అనిపించింది ఉపాధ్యాయుడు ఏమి చెప్పితే, ఇంకా అదే కర్రెక్ట్ అని. అందుకే తల్లిదండ్రుల కంటే ఎక్కువుగా ఉపాధ్యాయులను పిల్లలు నమ్ముతారు కాబట్టి... స్కూల్లలో కూడా పిల్లలకోసం కథలు, బాలసాహిత్యం పట్ల అవగాహన కల్పించాలిన అవసరం ఎంతైనా ఉండన్నారు.

అపోజిలం ప్రభాకర్ - ఆర్టిస్ట్:

నేను మాత్రం చదువుకున్నది సామాన్య శాస్త్రం కాదు... సామాన్యశాస్త్రానికి బొమ్మలు మాత్రమే వేశాను.. చిన్నప్పుడు నుంచి నేను చదువుకుంటున్న ప్రస్తుతాలే కాకుండా స్కూల్లలో ఉన్న అందరి పిల్లలకి సామాన్యశాస్త్రానికి బొమ్మలు వేసేవాడిని.. కానీ, ఎప్పుడు సామాన్యశాస్త్రం చదువుకున్నాను అంటే కందుకూరి రమేష్ గారి సామాన్య శాస్త్రమే చదువుకున్నాను... ప్రభాకర్ ఎప్పుడు బొమ్మలు వేస్తుండే కానీ, ఎప్పుడు మాట్లాడడు అని ఎప్పుడు అనుకునే వాడిని.... కానీ, కందుకూరి రమేష్ చేసిన ప్రయాణం, ఆయన వేసిన సామాన్యశాస్త్రం, ఆయన దగ్గర నుంచి చాలా నేర్చుకున్నాను... చాలా తెలుసుకున్నాను..

నాకు చిన్నప్పుడు తాత, నాన్నమ్మలు చెప్పిన కథలే నాకు బాగా గుర్తుండేవి.. బాలానందం బాగా ఇష్టపడి వినేవాడిని.. బాలానందం కార్బూకమం నడుస్తున్నప్పుడు అమ్మ నాకు ఏదైన పని చెప్పితే మాత్రం నాకు చాలా బాధ అనిపించేది.. కానీ, ఆ రోజుల్లో ఇంచీంటికి బాలానందం నడుస్తుండేది... ఇప్పుడు అది లేకుండాపోయింది. అంటే, పిల్లలకు తెలివి ఎలా వస్తుంది అంటే, ఆలాంటి కథలు వింటే వస్తుంది... బాలానంద కార్బూకమంలో అధ్యయన కథలు.. తర్వాత ఇంట్లో చెప్పిన తాత, నాన్నమ్మలు కథలు విని బొమ్మలు వేసుకునేవాడిని.. ఈ రోజుల్లో పదవ తరగతి చదివిన వాళ్లు నస్రరీ, ఘస్త్ కొస్కు పారాలు చెబుతున్నారు.. కానీ వాళ్లు అర్పులు కారు... ఈ రోజు రిటైర్ అయిన వాళ్లు మాత్రం ఈ పిల్లలకు పారాలు చెప్పగలరు.. తాతల వయస్సు ఉన్నవాళ్లు నస్రరీ నుంచి ఐదవ తరగతి వరకు పారాలు చెప్పగలిగితే పిల్లలకు మళ్ళీ కొత్త వికాసం వస్తాది... మళ్ళీ పాతరోజులు వస్తాయని నేను అనుకుంటున్నాను.. అయితే, ఈరోజుల్లో తాతలు, అమ్మమ్మలు, నాయనమ్మలు కూడా సీరియల్లో మునిగిపోయారు.. తల్లిదండ్రులు కూడా బిజీ పసుల్లో ఉండడంతో పిల్లల చేతుల్లో ఖోస్తు పెట్టేస్తున్నారు.. దీంతో పిల్లలు ఫోన్లో మునిగిపోయి చెపిపోతున్నారు.. ఇక్కడ ఎవరిని ఏమి అనలేం.. పరిస్థితులు అలా ఉన్నాయి కాబట్టి..

ఒక స్నేహితుడు ఉన్నాడు.. తను టీచర్. మంచి సాహిత్యం

అపోజిలం ప్రభాకర్

కూడా రాస్తాడు. భార్య కూడా టీచర్. అమె కూడా మంచి సాహిత్యం రాస్తుంది.. వాళ్లకు ఒక అబ్బాయి.. భార్యాభర్తలు ఇద్దరు నిద్రలేచి దూఱికి పోతే పిల్లలవాడు ఇంట్లో కూర్చోని కేవలం డోరీమ్యాన్ చూసి డోరీమ్యాన్ భాషనే మాట్లాడుతాడు. ఇవాళ ఆ పిల్లలవాడికి పది సంపత్తరాలు. వాడికి ఎక్కడ బయట ప్రపంచానికి సంబంధం లేకుండా మొత్తం హిందీలోనే మాట్లాడుతాడు. ఆ హిందీలో కూడా మొత్తం డోరీమ్యాన్ లాంగేజ్.. అందుకే పిల్లలకు రిటైర్మెంట్ అయిన వయస్సు వాళ్లు వాళ్లకు కారాలి... వీళ్లు చిన్నపిల్లలకు కథలు, పారాలు చెప్పితే వాళ్లకు సరైన విద్య అందుతాది. అలాగే పిల్లలతో బొమ్మలు వేఱుస్తే మంచిదని నా ఆభిప్రాయం.

యం.విజయశేఖరరాధై-బాల సాహితీవేత్త:

నాది అంత వానాకాలం చదువు అంటారు...

పైదరూబాద్ బిజార్గాట్ స్కూల్లలో ఎనిమిది, తొమ్మిది, పదవ తరగతి వరకు అక్కడ చదివినాను... అప్పుడు ఖలీల్ బాపా ఆనే ఆయన మాకు లీడర్.. కొన్ని కారణాలు వల్ల ఆయనని అరెక్క చేయగానే స్కూల్ మూసివేయడం జరిగింది... ఎనిమిది, తొమ్మిది పరీక్షలు మాకు ఇంటి దగ్గర నుంచే రాయమని చెప్పేవాళ్లు... ఇంటి దగ్గర నుంచి రాస్తే పాన్ చేసేవాళ్లు... పదికి రాగానే వెంటనే ఘెయల్ అయిపోయాను... లెక్కలో మార్పులు త్యాగంతో ఘెయల్ అయ్యాను.. ఇంకా మానాన్న ఇంటి దగ్గర ఉండి వ్యవసాయం చూసుకుని.. చదువుకోరా అన్నాడు... అయితే, అప్పుడు మళ్ళీ అన్ని పరీక్షలు రాయాలి... ఇప్పటిలాగా ఒకటి రాయాలని లేదు.. సరే, దేవుడా అనేసి రోజు అంజనేయస్వామి గుడికి వెళ్లి... స్వామి నన్ను పాన్ చేయ్యాలి.. పాన్ చేయ్యాలి.. అని కోరుకునేవాడిని...

విజయ్ శేఖరరాధై

అయితే, పరీక్షల టైంలో లెక్కల పరీక్ష రోజు టీచర్ ఈ రోజు మీకు లెక్కల పేపరు చాలా కష్టంగా వచ్చింది.. మీరు ఏమి చేయలేదు.. నేను బోర్డుమీద రాస్తాను.. వెంటనే పేపర్లో ఎక్కించుకోండి అని చెప్పారు.. వెంటనే నేను గబగబ ఎక్కించుకున్నాను.. అట్లా నేను పదవ తరగతి పాన్ అయ్యాను..

నాకు తెలుగులో అంత పట్టులేదు.. సుఖ్యయ్, రంగయ్ ఉపాధ్యాయులు ఐదు నుంచి విడవ తరగతి చదువుతున్న రోజులలో ఈ ఇద్దరు టీచర్లు వాళ్లలు, కథలు వింటే పిల్లలవాడు ఇంట్లో చేతుల్లో ఖోస్తు పెట్టేస్తున్నారు.. ఈ పిల్లల పిల్లలు ఇంట్లో చేతుల్లో ఖోస్తు పెట్టేస్తున్నారు.. ఆ తర్వాత న్యాయపతి రాఘవరావు గారు, కామేశ్వరి గారు మాకు నిజంగా తల్లిదండ్రులు లాంటి పారురాశి గారు అంటారు.. ఆ తర్వాత న్యాయపతి రాఘవరావు గారు, కామేశ్వరి గారు మాకు నిజంగా తల్లిదండ్రులు లాంటి పారురాశి గారు అంటారు.. ఆ తర్వాత మేం బాలానంద సంఘంలో చేరినాం...

దక్షన్ ల్యాండ్

జందులో తెలుగు ఎట్లు మాట్లాడాలో, ఎట్లు నాటకాలు చేయాలో.. ఇలా చాలా నేర్చుకున్నాం.. అక్కడ బుర్రకథలు, హారికథలు ఉండేవి అవి నన్ను చాలా ఆకర్షించాయి.. ఆ తర్వాత నేను చాలా వ్యాసాలు, సినిమాల విషయాలు రాశేవాడిని. ఆ తర్వాత పత్రిపాక మోహన్ గారు, వాణి గారు కలిసి పిల్లల కథలు ఎందుకు రాయకూడదు అని అన్నారు. దీన్తో 2017 జూలై 21 న 22 పిల్లల కథలను రాశిన పుస్తకాన్ని ఆమిష్మరించడం జరిగింది. దీనికి ముందు మాట పత్రిపాక మోహన్ రాయడం జరిగింది. ఇంక అప్పటినుంచి బాల సాహిత్యాన్ని కొనసాగిస్తున్నాను. నేను చెప్పేది ఏమిటంటే, యూట్యూబ్లో పిల్లల కథలు రావాలి.. బుర్రకథలు, హారికథలు, తెలాలి రామకృష్ణ కథలు, చందమామలాంటి కథలు రావాలి. ఇవన్నీ పిల్లలు చదివేటట్లు చేయాలని, పిల్లలు గురించి పేపర్లులో వస్తున్న కథలను పిల్లలకు చెప్పాలని కోరుకుంటున్నాను.

పత్రిపాక మోహన్ - నేపస్ట్ బుక్ ట్రైన్ చైర్మన్ :

చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ ప్ర్యాన కలిగిన ఆలోచనకు కార్యరూపం ఈ 12వ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు.. తెలంగాణ ఉధ్యమ సమయంలో తెలంగాణ రీసోర్స్ సెంటర్ ప్రతి శనివారం జరిపిన చర్చలు ఉద్యమం దాకా చేసిన కార్యావరణ చాలామంది మిత్రులకు తెలుసు.. ఆ తర్వాత చిల్డ్రన్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ నుంచి ఏదైన ఆలోచన పరంపరసాగే కార్యక్రమాన్ని చేయాలనుకున్న ఆలోచన వేదకుమార్గారికి కలిగింది. మొదలు చాలామంది మిత్రులు, సన్మహితులతో చర్చించి ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లకు కార్యరూపం దార్చేందుకు భూమికగా నిలిచింది. నిజానికి ఒక చారిత్రక సందర్భం.. ఇదే వేదిక మీద 12 ముచ్చట్లు జరిగాయి.. దాదాపు వచ్చే నెలల్లో మన పిల్లల చేతుల్లోకి బాలచెలిమి రాబోతుంది. “బాలచెలిమి మాపత్రిక” నే కాకుండా పిల్లల పుస్తకాలను కూడా అందుబాటులో తేసుంది. ఈ నేపథ్యంలో మొదటిగా బాల చెలిమి పత్రిక నడిచినప్పుడు మొదటి నుంచి ఎనిమిది వరకు సంచికల్లో మంచి కథలను తీసి నాలుగు పుస్తకాలను కూడా అచ్చువేయడం జరిగింది.

ఈది 12వ నెల, 13వ నెల నుంచి బాలచెలిమి ఈ ప్రైదరాబాద్ అస్క్సఫర్డ్ స్కూల్స్‌తో పాటు రెండు తెలుగు రాష్ట్రాల్లోని ఇతర జిల్లాలలో కూడా ఇదే కొనసాగుతుంది. ఇక్కడ ఎట్లు అయితే బాలచెలిమి నడుస్తుందో, కేవలం ప్రైదరాబాద్లో ఉన్న మనమే కాకుండా వేరే జిల్లాలలో ఉన్నవారు రాలేరు కాబట్టి వాళ్ల కోసం బాలచెలిమినే అక్కడకు వెళ్లి అక్కడ ఉన్న రచయితలు, కపులతో బాలచెలిమిని నడుపుతుంది. ఇవేకాకుండా బాలసాహిత్యంకు సంబంధించిన వాళ్ల అందరం కూడా కూర్చొని మాట్లాడుకుంటే చాలా అంశాలపై ఒక చర్చను చేయవచ్చు, ఆలోచించవచ్చు అనే ఉద్దేశంతో

వేదకుమార్ గారి నెత్యుత్స్వంలో బాలసాహిత్యం రచనలు - కార్యావరణ కూడా ప్రారంభిస్తున్నాం. అది జిల్లాస్థాయిలో కూడా కొనసాగసుంది. ఇటీవల వేదకుమార్గారికి మరో ఆలోచన కూడా వచ్చింది. ప్రైదరాబాద్లో పెద్దవెత్తున ఎక్కడ జరగని విధంగా “బాలసాహిత్యం మహా సభలు” కూడా నిర్వహించాలని ఒక ఆలోచన కూడా ఉంది. ఇది కూడా త్వరలో కార్యరూపం దాల్చుతుందనే నమ్మకం నాకు ఉంది అన్నారు.

డాక్టర్ రఘు, బాలసాహితీవేత్త:

ఇది 12వ బాలచెలిమి కార్యక్రమం.. నేను దాదాపుగా వది బాలచెలిమి కార్యక్రమాలకు హాజరైయాను. ఈ సంవత్సరం జరిగినటువంటి కార్యక్రమాలను విశ్లేషించుకుంటే ఈ వేదిక ద్వారా అందుతున్నటువంటి సందేశం ఏమిటంటే, సమాజంలో ఆయా రంగాల్లో బాగా ఎదిగినటువంటి వ్యక్తుల అనుభవాల వేదిక ఇది.. మీళ్ల అనుభవం ఈ తరం బాలలకు ఏమిధంగా పనికొన్నంది, ఈ తరం బాలలకు ఏమిధంగా నటువంటి సూచనలు, సలహాలు, అనుభవాలను అందిస్తున్నారనేదే ఈ వేదిక ఉద్దేశం.. వీటన్నిటినీ రికార్డు చేశారు.. ఈ 12 నెలల వేదికలపై మాట్లాడిన మాటలు అందరివీ కూడా రికార్డు అయ్యాయి... అంటే, ఎవరెవరు ఎంత ఉన్నతంగా ఎదిగినా బాల్యపు స్థాయికి వాళ్లను విశ్లేషించు కున్నారు... తమ తమ అంతరంగాలని ఏమిధంగా విశ్లేషించు కున్నారు... అనలు బాలల గురించి ఏమి మాట్లాడుకున్నారు... తమ బాల్యంలోకి వెళ్లి ఏమి వెలుగు తీసుకొచ్చారు వీళ్లు... అనలు బాలసాహిత్యం మీద విశ్లేషించువంటి అభిప్రాయాలు ఏంటి.... వీటన్నిటి గురించి మాట్లాడుతుంటే తెలంగాణ రీసోర్స్ సెంటర్ మాదిగించే ఇది ఒక బాల్యం మీద పరిశోధన చేసేటటువంటి ఒక సంటర్గా కూడా ఈ బాలచెలిమిని గుర్తించవచ్చు... బాలసాహిత్యపు వేదికకు రావాలి అంటే, తన చిన్నతనం గుర్తించుకొని రావాల్సిందే.. ఎందుకంటే తమ బాల్యంలోని అనుభవాలు, బాల్యంలో జరిగిన సంఘటనలు తెలపాలని అంటే ముందుగా వాళ్ల బాల్యంలోకి వెళ్లి గుర్తుకు తెచ్చుకొని రాబోయే పిల్లలకు తెలిపాల్సిన అవసరం ఉంది కాబట్టి, ఏ వేదిక మీదకి వెళ్లి ఏదైన మాట్లాడవచ్చు.. కానీ, ఈ వేదిక మాత్రం పిల్లలను ఎంత జాగ్రత్తగా చూసుకుంటామో.. అంత జాగ్రత్త గా మాట్లాడాల్సిన వేదిక ఇది. ఒక నిరంతర వేదిక లాంటిది ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు.

వేదిక మీదకి వెళ్లి ఏదైన మాట్లాడవచ్చు.. కానీ, ఈ వేదిక మాత్రం పిల్లలను ఎంత జాగ్రత్తగా చూసుకుంటామో.. అంత జాగ్రత్త గా మాట్లాడాల్సిన వేదిక ఇది. ఒక నిరంతర వేదిక లాంటిది ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు.

-ఆర్. పురుషోత్తం నాయుడు,

m : 9573041226

e : janata.rpnaidu@gmail.com

డా. పత్రిపాక మోహన్

డాక్టర్ ఎన్. రఘు

మానవీయ విలువలకు కవిత్వ వీలునామా “వృద్ధోపనిషత్”

తెలుగు వచనకవిత్వంలో దా॥ఎన్.గోపిగారిది అలుపెరుగని కవితా వాక్యం. ఇదు దశాబ్దాలుగా అవిక్రాంతంగా వికాసపంతమైన కవితా స్ఫుజన చేస్తున్న ప్రసిద్ధ కవి. ఇటీపలే వెలువడిన ఏపరి దుఃఖమో అది’ కవితా సంపుటి తర్వాత వచ్చిన “వృద్ధోపనిషత్” (ఓల్డ్ ఐజ్ పోయమ్స్) కవితా గ్రంథం విశిష్టమైనదిగా చెప్పవచ్చు. ‘ఉపనిషత్’ అనే సంప్రదాయ పదం మాటలన సమస్త మానవాళి ఎదుర్కొనే వృద్ధుల జీవని వేదనాసారాన్ని ఆర్థంగా పలికించిన ఆధునిక కావ్యం ఇది. నలభై కవితల్లో విస్తరించిన వృద్ధుల మానసిక ప్రపంచంలోని విఫిన్న పార్శ్వాలను మనసు కరిగిపోయేట్లుగా కవితాత్మకంగా వ్యక్తికరించారు. ‘వృద్ధుడంటే / ముసలివాడని కాదు / వృద్ధి పొందినవాడనే’ భావంతో ఎంతో సంస్కారపూరితంగా, సానుకూల దృక్పదాన్ని పెంపాందించే క్రమంలో ఈ కవితా గ్రంథం ఉదాత్తంగా ప్రారంభమవుతుంది.

“వృద్ధుడు
నిన్నటి వార్తా పత్రికలాంటివాడు కాదు
చదివి పక్కన పెట్టడానికి
ఒక పాతబడని కావ్యం లాంటివాడు” ...

అని వృద్ధుడిని నిర్వచించినట్లుగానే ఈ పుస్తకం కూడా ఏనాటికి పాతబడని, కాలదోషం పట్టని పసుపుతో లోత్తున చింతనను రగుల్చాల్చుతుంది. ఒక పరిచిత మనిషిని ఆర్థం చేసుకోవడంలోనే మనం చాలా ప్రయాసం పడవలసి పసుంది. అటువంటిది ఒక వృద్ధుడిని లేదా వృద్ధాప్య జీవన వ్యవస్థను అర్థం చేసుకోవడానికి ఎంతో మానసిక పరిణతి, విస్తృతమైన అనుభవం, సూక్ష్మ జ్ఞానావగాహన కావాలి. కవి కనిపించని మనోలోకాల్చోకి వెళ్లి వాస్తవవిస్తేషణలతో పైకి తేలాలి. అప్పుడే వృద్ధుడి మనోనాడిని పట్టుకోగలుగుతాడు కవి. గోపిగారు ఆ ప్రక్రియలో సఫలికృతులయ్యారు.

ఈ “వృద్ధోపనిషత్”లో కవి రాసుకున్న ‘భూమిక’ చాలా విలువైనది. ఒక కావ్యం ద్వారా తను ఏమి చెప్పడలమకున్నాడనే విషయం మీద స్ఫుజైన లక్ష్యం, అవగాహన ఉండాలి. అప్పుడే ఆ రచన పారకుల వృద్ధయాన్ని తాకుతుంది. గోపిగారు వృద్ధుల ప్రపంచంలోకి ఎంతగా మనోకాయ ప్రవేశం చేసారో భూమికలోనే అపిపుత్తమయింది. ఇక కావ్యంలోకి వెళితే సీనియర్ సిటీజన్లలా మారిపోతాం. ఒక ప్రశాంతమైన ఉదయం ఒక వృద్ధుడి అనుభవాల దారిగుండా వాకింగ్ చేస్తున్న అనుభూతి కలుగుతుంది. “వృద్ధాప్యం యొక్క చింతనను చిత్రిస్తూనే యువతరం వృద్ధులను కొంతైనా ఆర్థం చేసుకోవాలనే కవి ఆకాంక్ష ప్రతి కవితలోనూ ప్రతిఫలిస్తుంది. వృద్ధాప్యానికి గల కోణాలు, జీవితం రుచి చూపిన వైధ్య రసాలను

కవిత్తికరించడంలో గోపిగారు కొత్తదారుల్లో పయనించారు.

“వృద్ధుడు మన ఇంటిలో

ఒక వరంలాంటివాడు

అనుభవాల దారంతో

త్రికాలాలకు వేసిన ముడిలాంటివాడు

ప్రేమ శాశ్వతం కాకపోవచ్చు

మన కోసమైనా

మనం వారిని ఆదరించాలి

రేపటి మన మజిలీ అదే! ” .... అని సున్నితంగా చేసిన ప్రబోధంలో ఒక కలిన నత్యం, చేదు వాస్తవం దాగివుంది.

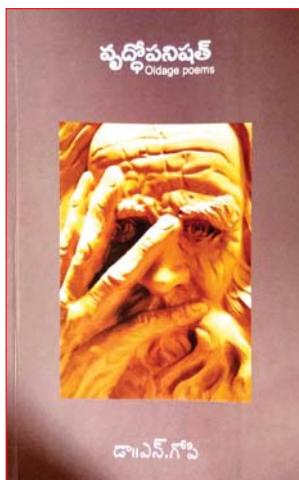
ఒక నవలలో, కథలో వాతావరణ చిత్రణ ఎంత

ముఖ్యమో కవితలోనూ అంత ప్రాధాన్యమే వుంది.

కవి మనసులో పొగమంచులా ఆవరించిన భావాలన్ని నిశ్చబ్ధంగా ఒక్కే వాక్యంలోకి ప్రవేశించి పారకుడిని ఉక్కిరిబిక్కిరి చేయాలి. ఏదో తెలియని భావేద్వేగానికి గురిచేయాలి. వృద్ధోపనిషత్లోని వాక్యాలు ఆ పని చేస్తాయి. వృద్ధుల మనసుల్లో గూడుకట్టుకున్న ఆలోచనలు, నందేహాలు, నంధార్షణలు, నిస్పహయతలు, తొలినాటి తీపి జ్ఞాపకాలు అన్నీ ఒక్కసారిగా మనల్ని చుట్టుముడతాయి. వృద్ధుల జీవితంలోని చిన్నచిన్న సన్నిఖేశాలు, సంఘటనలు మరోసారి కళ్ళముందు దృశ్యమానం చేస్తారు కవి. ఈ సంపుటిలోని ‘నీళ్ళు’ కవిత ఆ అనుభవాన్ని కలిగిస్తుంది. ఒక వృద్ధుడు లేచి మంచినీళ్ళు తెచ్చుకోలేని స్థితిని చిన్న కథన్తుక కవితగా ఇలా చెబుతారు.

“అరెబాబు / చెంబులో నీళ్ళు అయిపోయినై / కొంచెనిపిపోరా! / సుపుత్రుడు / షాపింగ్కేళ్ళే తొందరలో ఉన్నాడు / అతనికి వినబడలేదు”.... అంటూ మొదలైన కవితలోని వృద్ధుడి దాహర్తి మనలోనూ మొదలవుతుంది. వృద్ధుడి పిలుపు కోడలికి వినబడిందిగానీ నిర్దక్కం, కొడుకుది బాధ్యతారాహిత్యం, మనవదేమా టిపీలో తాదాత్మ స్థితి, అర్థంకాని వయసు. పనివాడు వాడి పనుల ఒత్తిడితో తీరికటేకపోవడం.... చుట్టూ ఇంతమంది మనములు వున్న గొంతు తడుపుకోవడానికి ఒక్కరూ రాకపోవడం, ఆ వృద్ధుడి మనోస్థితిని వర్ణిస్తూ కవి

“కాసేపు / నిశ్చబ్ధం రాజ్యమేలింది / ఎవరు నింపారో తెలియదుగాని / అతని కళ్ళనిండా నీళ్ళు!”... అని కవితను ముగిస్తారు. పరితల కళ్ళలోనూ నీళ్ళు ఉబుకుతాయి. అసంఖ్యాక వృద్ధుల మనోవృధుల్లోంచి ఎగసిపడిన జీవనదుఖం అది. ఇలాంటి కన్నీళ్ళు లేని కళ్ళకోసం కవి తపనవడుతారు. కవిత్వంలో

సంభాషణాత్మక శైలితో కవితానుభూతిని కలిగించడమంటే సామాన్యమైన విషయం కాదు. అనుభవంతో వచ్చిన వైపుల్యం, సంజ్ఞిప్తతా సామర్థ్యం, జీవిత్యపడాల ఎంపికతో, ఒక దగ్గరితన్నాన్ని పొందుపరచాలి. గోపిగారు ఈ వియంలో విభిన్నరేతుల్లో కవిత్వాన్ని పలికించారు. ఇందులో 'మనుమసిద్ధి', 'మునిమనుమరాలితో' ముత్తాత ముచ్చట్లు' కవితలు ముచ్చట్లో దాచిన కవితానుభూతిని వినిపిస్తాయి. తాత్యలు మనవలు, మనమాళ్ళ అంతరంగంతో ఎంత గాఢమైన అనుబంధాన్ని పెనవేసుకుంటారనే విషయం అర్థమవుతుంది.

గోపిగారు వృద్ధోపనిషత్తో మృత్యువుకు సంబంధించిన అంశాలపై అన్ని పార్శ్వాల్లో తాత్పీకచింతన చేశారు. మనిషి ఆస్తిత్వంలో ఒక భాగం మృత్యువు. మనిషికి జీవితంలో దొరికే చివరి అవకాశం మృత్యువు. అన్ని అవకాశాలు త్వరగా రావాలని కోరుకుంటాడు మనిషి. ఒక్క ఈ అవకాశం మాత్రమే ఎంత ఆలస్యమైనా పర్యాలేదని మృత్యువుకు వెసులుబాటు కలిస్తాడు. కానీ ఏ మనిషైనా తన కళ్ళమందు అనేక మృత్యువుల్ని చూసినా తాను మాత్రం ఇప్పుడే చనిపోనని అనుకుంటాడు. కాని లీలగా ఏదో మృత్యుభీతి నిరంతరం వెంటాడుతూనే వుంటుంది.

గోపిగారు వృద్ధులో అలముకున్న మృత్యుభీతిని తొలగించే ప్రయత్నం చేస్తారు. పర్మాన జీవన వ్యాపారాన్ని ఎంత ఉత్సవభరితంగా మలచుకోవాలో సూచిస్తారు. మృత్యువును చాలా అత్మీయంగా ఆహ్వానించాలనే ఉద్దేశ చేస్తారు.

"మృత్యువు అట్లా రావాలి

పొద్దున

మార్చింగ్ వాక్కు తీసుకెళ్ళే

మిత్రునిలా రావాలి" ... అంటారు.

కవి తనకుతానే ప్రశ్నించుకుంటూ సమాధానాలు అన్వేషించు కనే ప్రక్రియ ఇందులో కన్నిస్తుంది. తనకు దొరికిన సారాంశాన్ని లోకానికి పంచే ప్రయత్నం కన్నిస్తుంది. తన కవితావాక్యాల ద్వారా వృద్ధాశ్చానికి ఒక ఉపశమన ఔషధాన్ని తయారుచేసే సంకల్పంలో ఉన్నారు కవి.

"ఏదో తత్త్వం / అతన్ని నడిపిస్తుంది

బహుశా

జీవితాన్ని ప్రేమించేవాడికి

మరణమంటే భయముండదు"

కవిత్వం మానవాళికి అభయమివ్వాలి. అలాంటి తాత్పీక జీవాపగాహను ఈ కవిత్వం అందిస్తుంది. ఈ గ్రంథంలోనే కవితలు మామూలు కవితలు కావు. ఈ పుస్తకాన్ని సాధారణ పుస్తకాలలాగా పరిచయం చేసేది కాదు. ఒక కవితలో వుండే పదచిత్రాలు, భావచిత్రాలు, ప్రతీకలు ఇతరేతర కవితా నిర్మాణవ్యాహోలు అనే సాధారణ నిర్దీశ పద్ధతిలో విశ్లేషణకు, వ్యాఖ్యానాలకు లొంగసి వాచకం ఈ వృద్ధోపనిషత్తు. ఎందరందరో వృద్ధుల హృదయాల్లో అవ్యక్తంగా పన్న మనోవ్యధిన్ని, మానవీయ గాఢభ్రమ కావ్య ఖండికలుగా మలిచారు. ఎన్నో తరాల నుండి పెడ్డవారి గుండెల్లో ఘనీభవించిన కన్నిటి పర్వతాన్ని కరిగించి నేటితరం హృదయాల్లోకి ప్రవహించేలా కవిత్వ కాలుపల్ని త్వీన కవి ఎన్.గోపిగారు. అత్మీయ సంభాషణహరీతంగా, కథనాత్మక పద్ధతిలో బరువైన తాత్పీక అంశాలను సైతం అలవోకగా అవగతమయ్యేట్లుగా కవి చెప్పిన తీరు ప్రశంసనీయం. ఇందులోని కవితలకు శీర్షికలను ఉపసంహరించుకుంటే ఒక కావ్యానుభూతిని కలిగిస్తుంది. పుస్తకం మూయిగానే కనిపించిన వృద్ధుడిని మనసారా ఆలింగనం చేసుకోవాలనిపిస్తుంది. మనకు తెలియకుండానే ఒక ఆత్మ విమర్శను ప్రేరిపిస్తుంది ఈ వృద్ధోపనిషత్తు.

ప్రతులకు:

"వృద్ధోపనిషత్తు" (Old Age Poems) 2019 ప్రథమ ముద్రణ - డా॥ఎన్.గోపి,

పుటులు: 90,

వెల: 150

ప్రముఖ పుస్తక విక్రయ కేంద్రాలు

-డా॥ఎన్.రఘు, 9848208533
raghusr17@gmail.com

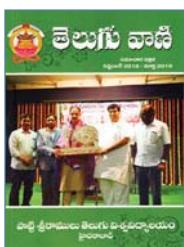

వత్తికలు - పరిచయం:

గమనిక: ఈ శీర్షికలను ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు, ప్రత్యేక సంచికల వివరాలను మాకు తెలియ జేయగలరు.

తెలుగు వాటి

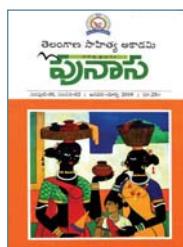
ప్రధాన సంపాదకులు :
అచార్య ఎస్ట్రో నత్యనారాయణ

ఫోన్: 040-23230435

పునాదు

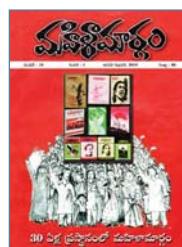
సంపాదకులు :
డా॥ నందిని సిధారెడ్డి

ఫోన్: 040-29703142

మహిళామార్గం

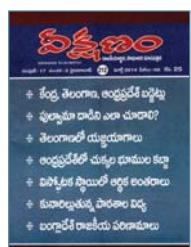
సంపాదకులాలు :
జ్యోతి

ఫోన్: 9542365700

వీక్షణం

సంపాదకులు :
ఎన్. వేణుగోపాల్

ఫోన్: 040-66843495

తృష్ణవర్మ చౌరస్త్ర

సంపాదకులు : ఎతా చంద్రయ్య
ప్రచురణ : జాతీయ సాహిత్య పరిషత్తు, సిద్ధిపేట
వెల : రూ. 100
ప్రతులకు : ఇం.నె.0.4-4-11, సిర్పూర్, సిద్ధిపేట.
ఫోన్ : 09391205299. విశాలాంద్ర, నవోదయ, రాజీ బుక్స్, పుస్తక కేంద్రాలలో

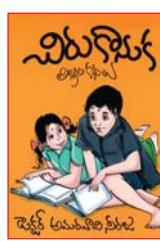
గజల గీతికలు

రచన : పటేలు అనంతయ్య
ప్రచురణ : తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
వెల : రూ. 30
ప్రతులకు : కళాభవన్, రవీంద్రబారతి ప్రాంగణం,
ప్రాదరాబాద్. ఫోన్ : 040-29703142

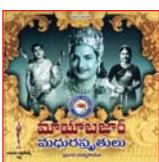
వజ్రలగ్నమ్

అనువాదం : డా. కె. కమల
ప్రచురణ : తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
వెల : రూ. 70
ప్రతులకు : కళాభవన్, రవీంద్రబారతి ప్రాంగణం,
ప్రాదరాబాద్. ఫోన్ : 040-29703142

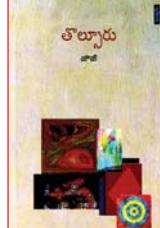
చిరు కానుక

సంపాదకులు : డాక్టర్ అమరవాది సిరిజ
ప్రచురణ : సమీర పజ్ఞకేష్వర్న్
వెల : రూ. 60
ప్రతులకు : 1-1-191/303, సిల లక్ష్మీ ఆర్ట్స్, లా కలేజీ రోడ్, చిక్కదప్పిల్, ప్రాదరాబాద్.
ఫోన్ : 040-27661900

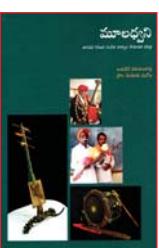
మాయాబజార్

సంపాదకులు : పులగం చిన్నారాయణ
ప్రచురణ : విజయ పజ్ఞకేష్వర్న్, చెన్నై
వెల : రూ. 300
ప్రతులకు : సాహిత్య ప్రచురణలు, విజయవాడ.
ఫోన్ : 044-24810501

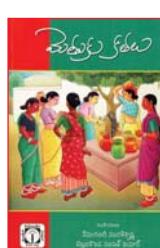
తొల్పాటు

సంపాదకులు : జాజి
ప్రచురణ : సరణ పజ్ఞకేష్వర్న్
వెల : రూ. 60
ప్రతులకు : ఇం.నె.0.4-108, బాలాజీ భవన్,
కొత్తార్, రంగారెడ్డి జల్లూ. ఫోన్ : 9885961409.
ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో లభించును

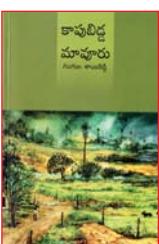
మూలధ్వని

రచన : జయథీర్ తిరుమలరావు, ప్రా. గూడూరు మనోజ
ప్రచురణ : తెలంగాణ రచయితల వేదిక
వెల : రూ. 150
ప్రతులకు : స్లోట్ నెం.402, గరోండ మహాల్
అపార్ట్‌మెంట్, లేన్ నెం.1, డిడి కాలనీ, ప్రాదరాబాద్.
ఫోన్ : 9951942242

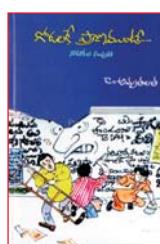
మెతుకు కతలు

సంపాదకులు : వేముగంటి మురళీకప్ప,
బెల్లంకొండ సంపత్కుమార్
ప్రచురణ : మంజీరా రచయితల సంఘం
వెల : రూ. 200
ప్రతులకు : నవోదయ, నవ చేతన, నవ తెలంగాణ,
నవయుగ, దికా, సహాచర పుస్తక కేంద్రాలలో

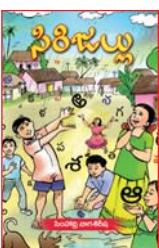
కాపులడ్డ మావూరు

సంపాదకులు : డా. సుంకిరెడ్డి నారాయణరెడ్డి
ప్రచురణ : తెలంగాణ ప్రచురణలు
వెల : రూ. 70
ప్రతులకు : ఇందిరా నివాన్, 3/97, బిల్డ్ ఆల్వోల్,
సికింద్రాబాద్ - 500 010.
ఫోన్ : 9885682572, 9849220321

గిదలకే ప్రాణముంటే..

సంపాదకులు : డా. అమృతలత
ప్రచురణ : అపరూప పజ్ఞష్వర్న్
వెల : రూ. 100
ప్రతులకు : విజయ ప్రాసుల్, ముబర్క్సగర్,
నిజమాబాద్. ఫోన్ : 08462-237887.
సెల్ : 9848868068

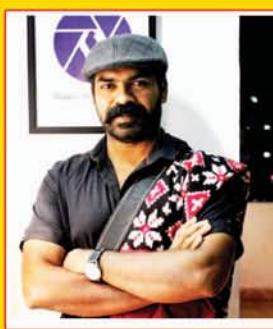
సిరజలు

సంపాదకులు : సింపోల్ నాగశిలీప
వెల : రూ. 80
ప్రతులకు : ఫోన్ : 9492249327,
9014049327

ఖులం ఖులా

సంపాదకులు : అస్వార్
వెల : రూ. 100
ప్రతులకు : 5-3-162, కలమా మంజల్,
కుమార్పల్లి మార్కెట్, హత్తుకొండ.
ఫోన్ : 9866089066.
అన్ని ప్రముఖ పుస్తక కేంద్రాలలో

గునుగుపూల గోచికట్టు -
తెలంగాణ పల్లెపట్టు

కందుకూల రమేష్
ధాయా చిత్రాలు

I go to Oxford (ogs)
to learn life!

Oxford
Grammar School

13TH STREET, HIMAYATNAGAR, HYD.

**RECONNECTING
CHILDREN WITH NATURE**

Phone: 040-27636214, Mobile: 9959612345,
email: ogshyd@gmail.com
website: www.oxfordgrammarschool.com